

Naforo ma waribe Minisɛri

Malifiinnu vɛ numawaa wan 'a heya 2063

Malitunzaa mi leerobee mi
hiromu waa

Desanbepinyan 2024

VISION BOOMU

‘UTANNA MA MI ‘URALA	6
PERƆWA YERE	8
HAN ‘U‘AROBERA NƆ MINIWARANA	8
VANLO HA‘IRINA ZEENIROBE	9
BA MINISIRILA WAHECCA DƆMU YIBE TUWAN	10
NAFOBE MA WARIBE MINISIRI NU‘BUSIROBE	11
‘U‘A WURA	12
VANLO HƆMA NU‘BUUSINU	19
HIYA‘BUWƆ	21
I. CIRA‘AROBƆ BEYƆ: CIRINU DABERE	25
1.1. NUCOMU	25
1.1.1. Tunzoteteyamu ma Ɔsirobe ma wƆ.....	25
1.1.2. Sannina nƆ yerema wa zo poli‘i ‘a we boni.....	25
1.1.3. Li tun fenuna ma ba nucoza duweduwe.....	25
1.1.4. looberiyabe fƆsinu ‘a be yinu co‘uwe manna bin.....	27
1.1.5. Nafobera minnu ma ‘urumube co‘o nƆ wawiri ba nii hƆƆ‘arobe ponu denu.....	28
1.1.6. Toobeesaa cuhebuwebee, haare ma bun, ba nii sinyan bƆƆ waa.....	28
1.1.7. ‘Ararobe jiiwa ma ‘ararobe ma toonu nƆ mƆƆn tawƆ na.....	29
1.1.8. Banbanyamu, ba nii yinabe- ponumawƆ, ma pa‘a mana ‘a siinna mu waa.....	29
1.1.9. ‘Urumube denucaa ‘a yira li tun buwaminni vƆnumawaa tuwite.....	30
1.1.10. Li tunzaa nucomube nƆ wee saa vƆnumawaa ma yeremarobe zeenina.....	30
1.2. NAFOBE.....	32
1.2.1. Nafobe vƆnumawaa co‘uwe pan caa vƆnnu ma duwayi dƆƆn naa, nƆ juudonaa.....	32
1.2.2. Nafobe nƆ hiya bƆƆ fa ‘izinina naa.....	32
1.2.3. Nafobe nƆ pƆƆ‘Ɔrirobe liyosi.....	33
1.2.4. Waribe nƆ bƆƆ le yira duweduwe.....	33
1.2.5. Tunhiyase nafobe leerobe wee be nƆ juulesan ‘ a yan do li Tun nafobee.....	34
1.2.6. WƆnna jiiwa nƆ sababu na li tun papara wuree bƆ ‘in luwora wƆnna.....	36
1.2.7. ‘Uranbe nƆ pan hiyafa dofiyo ‘uranbe naa, haare ‘a li ‘uranbe finfinyanninu co‘uwe boni..	36

1.3.PA'A CƐƐNNU.....	38
1.3.1.Politi'i werobe cɛnnu.....	38
1.3.1.1.Wetera nɛ nii nɛ wetiya bɛɛ wo boni 'a yaan manna fuwoo tuwana.....	38
1.3.1.2.Politi'ibe duweduwe, hefɛsariya vɛsinu be putiinu bariya ma tanranzisiyan nɛ caazan.....	38
1.3.1.3 Ho tanranzisiyan 'a wa'ati nɛ mana yeremarobe, 'a yaan 'a tootetiya saa wa'ati..	40
1.3.1.3. Hefɛsariya binnifɛsirobe.....	41
1.3.2.Sariyabe cɛnnu.....	42
1.3.2.1.Sariyabe dannu vɛnumawaa.....	42
1.3.2.2.'Iiribe binni we'afɛsinu.....	43
1.3.3.Pa'anu cɛennube.....	43
1.3.3.1.Desantalarizasiyanbe tawɛ 'a binni dɛɛ, 'a heyawɛ ma li Tun binniwe'arobe co'uwefinyan.....	43
1.3.3.2.Hereziyan ma han yurɛ nafobe denuwaa.....	44
1.3.3.3.Tunbe, nɛ caa fuwoo curulunaa, yiraleenu.....	44
1.3.3.4.Maliton wafonu ma li tun papara'unpabe yiraleenu.....	45
1.3.3.5 Manasanrobe bɛɛ vunnunaa yiwoo, mu 'ura.....	46
1.3.3.6.Panahadurobe wenu co'o ma vɛsirobe nɛ mana sariyaa beyiraleenu.....	47
1.3.3.7.Maliton fɛsirobesemu ho dinmiyaan nɛ mihuwa cira'a wɛɛnaa	47
1.3.3.8.Sahɛli Tunwin Nubari.....	48
1. 4. BANMU.....	49
1.4.1.Wa'ati yeremarobe farasira ma puuyamɛnra nɛ wo li Malituun.....	49
1.4.2. Worɔpuu lenuna nɛ paariyo ma ho buwerobe 'ɛɛrobewɛɛna, 'a cɛɛ ho yiyo ma han wa'atira, worosiinrobe 'ɛɛ'arobewɛɛna	49
1.4.3.Li wa'ati hurumu hɛ'ɛ nɛ 'anyaan denuwaa.....	50
1.4.4 .Li wa'ati yeremarobe co'uwe duweduwe nucomu ma nafobe waa.....	50
1.4.5.'Unwin yaamɛ werobe dɛdɛ.....	50
1.4.6.'Uranu ma puusiya be co'o nɛ pan bɛɛ wɛɛ siin.....	51
1.5.Ba nii leerobe ma ba fanmurobe.....	52
1.6.Han ziyaberobe wɛɛn nɛ be cira li tun binni we'arobe.....	55
1.7. « Mali be werobe co'uwe » pa'a hiyafɛsina	56
1.8.Biyo vɛnumawaa daa manna.....	58
1.8.1.Ho pa'acɛnnu mi ma siin li tun binni fɛsinu toonuu	58
1.8.2.Tun nɛ fɛsinu-fafa ma li 'urumube mihuwa tunni.....	58

1.8.3.Nafobe ne pa'abowure hiyafa vɛɛnu ma duwayi toore na, ne sira bɛɛ boni,'a li muɲu duweduwera sira curulu60

1.8.4. Ho nafobe wɛnna pan jiiwa mii, 'a fee li tun wuree haare 'a mu nafobe boni... ..60

1.8.5.Li wa'ati yeremalobe co'o pan 'a duweduwe ne be wɛɛsaan.....61

1.8.6.'Ararobe co'o tawɛ 'a binni fɛsi, 'a cɛɛ ho cohebuwe, ma nucomu 'arinunabe denuwaa.....61

II.CIRA'AROBẸ NUUNISO : LI HẸẸMẸ FẸSIROBẸ CO'O.....65

2.1 Mali binni fɛsinu co'o : MALI fiinnu.....66

2.2. Yeremanu werobera co'uwe ne wee vɛ 'a binni buwe.....75

2.3 Li hɛɛmɛ'in ma yeremarobe ha'iriderobe wara.....87

2.3.1. Hɛɛmɛ'in.....87

2.3.2. Yeremarobe ha'iri derobe bewara91

2.4. Li hɛɛmɛ waasiinna.....102

III.CIRI'AROBẸ TIINNISO : ZIYABEROBẸ waasinna dabɛrela fɛsinu MA LI HẸẸMẸ

DENUCAA.....107

3.1. Ziyaberobe waasinna dabɛrela.....107

3.2. Li hɛɛmɛ denucaa we'anu.....121

IV.CIRI'AROBẸ NANNISO : LI HẸẸMẸ DENUCAA DABERELA.....139

4.1. Li hɛɛmɛ'in werobe ma li be denucaa co'uwe139

4.2. Li hɛɛma wari leerobe.....141

4.2.1. Li Tunyii nafobe minnu pa'adenuwaa142

4.2.2. Tunhiyasee nafobe toonusaa wari yiire fɛsinu.....143

4.2.3.'Anterepirisira toonusaa 'ee yinu co'uwe tetiya fɛsinu.....144

4.2.4.'Nafobe yiina ne Nuulesaan.....145

4.2.5.Duwayi ban'ela hɛɛnu.....148

4.2.6.Li tunbɛnnɛ nafobe yiina binyan toonusaa.....148

4.2.7.'A cɛ 'iya serobe dabere ne be fasi.....149

4.2.8.Tun nuudenuna be vɛnumawaa149

4.3.Yeremarobe wenu fafa.....150

4.4.Han dɛdɛ cara'arobera ne de mi nii li hɛmɛ be denu caa.....151

4.5.Tun wafonube ma jiwɛnabe bezuunle vanle.....154.

4.5.1.Tun wafonube bezuunle vanle.....154

4.5.1.1.Nafobe yurɛ zeeni wafuwe.....154

4.5.1.2.Piri'arobe wafuwe.....155

4.5.1.3.Nafobe wafonu.....	156
4.5.1.4.Malitun hadurobera.....	156
4.5.2.Niwɛna dabere.....	156
4.5.2.1.Yihɛɛma.....	157
4.5.2.2.Werobera wɛn 'inyan.....	157
4.5.2.3.Wenu dabera wɛnna.....	158
4.6.Wuruwurobera ma farasirabe.....	159
<i>NUTIINA.....</i>	<i>161</i>

AES : Saheli Tunwin Nubuwari

AIGE : Zindee wete beyiralenu pa'a 'uzu

AMO : Wazibi nuu nɛro- vanlo nɛ waasan cohubuwe

ANCD : Li tun niwena toonu selee nɛ waasan venumawaa

ANR : Li tun binni fɛsinu be wara

APD : Tun nuuderobe nɛ waasan venumawa

BRICS : BEREZILE, RISI, ENDE, SINɛ, MA AFIRIKI DI SIDE

CCNUCC : Ho dimiyan tunwiin jubari tuwa nɛ waasan li wa'ati yeremarobera na

CEDEAO : Nucobiyo wooteere tuwin nafobe 'Uzu

CICB : Tuwin fenumawɛ Santiri nɛ mi Baba'uwaa

CNPM : Malitun nuwaritoosɛla 'uzu

CNT : Li tun Tanranzisiy 'Uzu

COMATEX : Canmawe'arobe 'izini

COVID-19 : Korona virisi 2019 vanna

CPI : Manansanrobe yinu zun'o maziyan

CREDD : Nafobe binni fɛsinu ma tuwite venumawa dabere cɛro 'uzu

CSCOM : Komini cuhebuwebe santiri

CT : Kominila be

DCPND : Li tun desantaralizasiyo dabere cɛrobe vanlo

DGEF : 'Oze- forela toonusɛlee zuun'in

DNTCP : Tun nafobe ma li wariyatirobe waasoyamuzuun

EDM-SA : Malitun ɛnerizi - toonu sere nɛ yenu bɛɛ bo waa

EES : Banmu tannirobe dabere

EIES : Banmu ma nucomube piri'anu fɛsinu co'o

EMOP : Zunwin 'aranirobe sɛ' ɛ-sɛ' ɛrobe woopɛɛ

ERI- ESI : Piri'arobe nɛ wasaan toorebe ma baforo toonusaa danna

FAIPD : Li tunzaa nɛ mi li 'unwiin tooresa wawirinu co'uwe

FCFA : Nucobiyo tuwin nafobe 'Uzu wari

FDS : Malitun sorodasila ma li 'a'arirobuwara

FMI : Dinminyan waribe Nubuwari tuwa

GAR : Cɛɛnnasemu nɛ hiya fa Yirobera wa

GDTE : Muwinsɛn ma punna tuwite cɛɛnnasemu

IA : Manzin ha'iriso

IDE : Febinyan mitena tooresa

IDH : Nucomube venumawa bezeeni

IGM : Malitun Miwarobe Zun

INDG : Li tunwabe yiralenu toosɛna

INSTAT : Li Tun Be Hadunuuzun

ITEMA : Malitun canma we'arobe 'izini

LOPM : Sorodasila Ziyaberobe ma ɓa Dada fɛsirobe Sariya

MPME : Toosɛna be'Buwiza ma han Be'inyan

MTA : Waa 'urunumu tinna nɛ be ciyana 'a 'uwaariyora biyo

NBD : Venumawaa Ban'i finnu

NPI : Tun finnu nɛ 'Izinila toosabe dowa

NTIC : 'Unpa ma jiwɛɛna daberela finyan

OCDE : Tunwin wɛ'azaa yiramu ma nafobe venumawaa 'Uzu

ODD : Tuwiite Venumawaa Hεεma
ODHD / LCP : Tuwiite Nucomube Denuwaa ma Banbanyamu finube 'Urasinu
OIM : Dimiyan nii zevenu co'uwe 'Uzu
OMVS : Senεgali muu cunnu beyiraleenu tuwa
ONG : Tuwa nε be mana Wafaranama wanwa
PIB : Tun Nafobe Cira'arobe
PNAEP: Nuusiya yinubeyirafεsinu dada
PPP : Paarisaa, ho Wafaranama ma 'Buwaforotoore 'azaa
PRODEC : 'Ararobe Denuwaa zerema 'Buwε puwoo Dada
R&D : Piri'arobe ma Venumawa
RAMED : Nudenuna Vaarirobe Co'uwee
RAMU : Nudenuna Vannubee Co'uwee ho Dinminyaan
SIPEX : Sonataraki petoroli piri'anu ma mu leenu tunwin toosa 'uzu (Alizeritun 'Uzu)
SNAT : 'Unpa nεεrobe ma jiwεεna Bezuunre
STEM / STIM : Tooresa bezuunre Co'o, nε be hiya fa, wari, naforo ma han toore
wenayinu Ziyaberobe, 'a cεε mu Yatinu bezuunre na
TDRL : Hereziyan ma komini venumawa lapo
TIC : Unpa nεεrobe ma jiwεεna Bezuunre
TVA : Du'ayi cunnube lapo
UA : Nucobiyo Nubuwari Tuwa
UEMOA : Wooteere Nucobinyo Tunwan Penabe ma Nafobe Nubuwari Tuwa
UPA : Nuwari toosaa jubuwari tuwa

PƆRƆWA YERE

PƆrƆwe 1ni : Li PIB tete dada cara'arobe ma toonusɛna yurɛ.....	32
PƆrƆwe 2ni : Sannube lenu be denuwa, tunhiyase nafobe tunwan ma hannu	34
PƆrƆwe 3ni : Tuun wɛnnabe ju wuree 'a fɛ 2019 na fuwa 2023 (ma %).....	36
PƆrƆwe 4ni : Li tun ca'arobe dada wenu dabera wɛɛn.....	52
PƆrƆwe 5ni : Nii nɛ li hɛma be ciira 'u'arobe.....	102

'Iriobera YERE

'Irirobe 1 : Li tun zafiya co'uwe be 'inyan.....	26
'Irirobe 2 : Malitun hiyase nafobe sariya vanlo fiinnu.....	35
'Irirobe 3 : Wafaranama zinle be.....	39
'Irirobe 4 : Sahɛli tunwin juɓuwari.....	46
'Irirobe 5 : Li tun 'ararobe nɛ wasaan wa 'urumubera dada.....	59
'Irirobe 6 : Li tun 'ararobe co'uwe be 'inyan.....	62

**LI TUN PERESIDAN, TUN WAASO
FOOFIRAANASO, ARIMEN ZENERALI ASIMI
GOYITA**

'A heyawε ma venumawwa hεmε, ho

tanranzisiyan na 'a toore beriya nε wεssaan werobera nε 'a li Malitun zaa yiihεma han yurεε nε 'a 'a'arirobe, cennasemu, sariyabe ma nucomu-ma nafobe venumawaa. Ho Tanranzisiyan so 'a wa'ati nε manna yeremarobe mu werobe bedaan nε manna li Malitun hiro nε se be fεsinu tooresaa. Li wa'atiso tawε 'a nε 'a li tun binni we tun nε pa'a dowaa, 'a zan se 'a yira ma leena 'ayan se wazibi toore nε 'a: 'a we 'a'arirobe, 'a fεsi nii εsibεnu wεse, 'a de ju han hiyafεro-tooresεna nε be se waa 'a bun liya ma mu yirobera cara'anu senu denuwa.

Han co'uwe bedaan desinu ya tawε 'a nε 'a wuruwurube nε le ma febiyan ho dimijnaan nε lee be Malitun nafobe naan fiirube we se. Ma bun, ho co'o nε mi bin ye 'a wasan ho dimija nε 'uzuwo boni tawε 'a finna se 'a binni de be wa tetuwenu waa 'a fεsi paarisaa nε nupεε yi be.

Han co'uwe daan so be desinu se yinu ma liya ma ba zafiya nii denu matete li politi'i werobera co'uwee, tunza wure yinu ma 'ararobe, toonu yinu denuwaa, buwaforo toonusaa nuudenu, ba nii hε'anu 'a vε luwe ; ma nuwaribe, 'uruzunrobe ma surafuwerobe yurε henu nunεrobe.

Yirawe 'a mu yeremarobera nε tawε weyii 'a ho **Mali Finnu** ho dimijnaa nε be be laana 'ayan bo 'o, to wa tawε 'a hadu Hεmε nε 'unnu too 'a wera hadurobe ho hiromubera nε weyii 'a wera venumawaa hεmε 'a heya ma li zeremi 2063.

Li Hεmε so tawε we'a 'a'arirobe, 'uranbe ma zunrobera nε hiyafa sinyan na yi Malii. Li yaan tawε 'a li de han yurε luworobe wεna ma 'uranbe nuna ma han *nuhunmanra* manzinu ma han pεrε'irobe yatinu 'a we'ara cunnube befinyaan, obara li venube yeremarobera toore ma mu yeremarobera 'izinina.

Li Hεmε be denu caa yaan tawε 'a yi nu 'a yira bera nε be zuun obara li tun zafiya, ba nii hεcεrobe ma 'a'arirobe nε do sariya nε de buwaforo toonusaa. ponu. Li tawε 'a nε we'arobe co'uwe finyan nε pa'a mi 'a de li tun hεma wa nε nε tetuwenu, huwarayamu ma nafobe ma waribe denuwa, 'a heyawε ma mu nafobera ma jusimu bera yinu boninu.

Ma mu veni, li tawε 'a fε mi hiya ayaan de be waasoyamu finnu waa nε wasan ho pa'acennasemu, 'a'arinu, han toore nε be ciira pa'a denu li tun fenu na ma 'a'arinu toosera danrobera waa, li Malitun tetuwenu bojanu, li ma tunwin 'azaa nule nenu wεna ma ha'riri sanrobera nε wasan li tun nofobera 'urasinu ma han yeremanu.

Saheli Tunwin jubuwari (AES) fεsinu Mali, Burukina ma Nizere tunwin 'azaa ma nε 'a han tooresεrobe co'o nε han tinwin wure niimii ma fεsi yi ma nuderobe wε 'azaa yirawe 'a venumawaa duweduwera wure piri'anu yi li jubuwari paparasoo.

'Un laara lo li Hεmε so be denu caa ma nε 'a Malitun panyonu, binni fεsinu ma vemawaa fafa ma fεsi yii.

BENƆ LO ʼBA MINISIRILA WAHEECA DƆMUU

Minisirila Waheeca, Wafaranama Waaso
Dr. Sogɛli Kokala Mayiga

Li 2063 HƆmƆ werobera co'o ma li Malitun venumawaa daɓere ma zeni toonu wan nƆ be cunnu buwa ho « Mali Finnu » derobe caa daɓere cɛnnuu, Mali finnu nƆ be mi li tunzaa sinlewa nƆ hƆma yirobe panpaniyan zerema tati 'a be tintinyan fasi li tun binni fɛsinu be waraa.

Ho toonu nƆyƆ tawƆ 'a nƆ 'a wa desi han wƆnna daan 'a wa fɛsi ho Mali fiinnu fafa nƆ de ɓa nii wure nii.

Wa tawƆ 'a wa we'a ho « Mali Fiinnu » fɛsirobe. Bun nƆ tawƆ 'a liya ma yirƆ ha'iri leerobe denuwaa, mayii yiralerobe nƆ 'unnu too, bun 'ura 'a 'a laa li Malitunzobezunre ma lo danrobe na, 'a zuun lo nuuwo bƆ buwe 'a we'a li Malitun li tunza co'o. WƆrƆ juwa, 'un dƆri siin waa bari 'un yatiyo ma mu

Li hƆmƆ fiinnu tawƆ 'a we'a li tun venumawa hƆmƆ wan 'a heya ma li zeremi 2063 ayan fɛsi werobera beeriya nƆ ma huweni li tun mirobera nƆ waasan nafobe be denuwaa, 'a heyawƆ ma li yimɛnla ma li nafobe yinu jusinmubera, nafobe ma nucomube duweduwera mujurobe fafa tetiya nƆ li tun zeeniya wa'atine ji'orirobe nƆ bƆƆ tawƆ 'a yan ma sariyabe dowƆsi bo li juu.

piri'arobe nƆ wo yƆ wo ma li tunza bezunle 'uzu nƆ wasoyamu na Nafobe ma Waribe Minisiri na 'a li tun toosera 'uzuwoo wure niimi. Li Malitun Wafaranama laa mi ju 'a tii li HƆmƆ nƆyƆ mirobera juu, nƆ toonu wasoyamu na ho Tanranzisiyan Peresidan, li Tun Waaso na, ho nƆ Asimi Goyita.

DƆmu nƆ do li zeremi 2063 HƆmƆ we'anube ma li tun venumawaa 'unnu nƆ heyaa toonu hiɓuwe ze, ho desanberɛpiyan wozomƆ 21, li zeremi 2023 ho CICB.

NAFORO MA WARIBE MINISIRI NUBUSIROBE

Li Malitunzaa mi mi'uwi nucomu 'εenrobe co'oo zεε. Mabun li politi'i Tanranzisiyan nε wa mii ye naa ha'ribesirobe nε buwa 'a li tunzaa nε miniyān 'a siin miwa ma mi yεremu hirobe, ta ho bena.

Ho Tanranzisiyan Wεsiyo, wenu ma wε'arobe nε wasan panahadurobe nε 'unnu too 'a heyawε ma li tun binni fεsinu be wara (ANR) henirobera denu caa, fasi hadurobe nε ju 'a 10% nafobe be denuwaa han zerema buwiyabuwe nε ma buwe mu, bε ya wuro li tun hiyase nafobe piri'anu nε tawε be yii po biyo.

Li Hεmε 2063 finnu nε fasi ma ho Tanranzisiyan Wεsiyo poli'i mirobera ha'iri ma nε tuwemite nafobe ma waribee ma naforo nε be dowaa li Malitun nε waa

Cirinu nε be fasi matete li tun bera wure wa wo li Hεmε so waa. Bun cirinu so wenu fa mi hiya ma suwabe tannirobera ma zunrobera nε lo Nafobe binni fεsinu ma tuwite venumawa dabere cεro 'uzu (CREDD 2019- 2023) be denu caa wa, Mali 2025 piri'arobe cirinu, ma toore wure nε tawε 'a de be mu piri'arobe wa 'a wera Mali venumawaa wasinle finnu nε ni wure nii doo 'ayan 'unnu too. Li Hεmε be denu caa ja fa mi hiya li Mali tun danrobe benu nε wasan mupurobe nε li wo han zerema nε 'anniyānmuu, hare ma han ji'orirobera nε bo li juu ma han duweduwera nε jule saan nε li mi ye.

Venumawaa be piri'anu 'a ha'iriderobe sunnu nε wasan wεsinla tetiya piri'anu, 'a we han wε'arobera nε se matete 'a wasan venumawaa co'uwe 'ayan we fεsiro-tanre tetiya nε wasan li tun tooresaa cennas emu.

Li Hεmε ma siin mi wa ma li tun nafobe nε fasi 'a hiyafa : (i) han nafobe tooresena han hereziyanla nε herefa nafobe tooresena denuwaa (ii) han wenna, 'uran, 'unpala nεrobe ma jiwena daberela we'anu 'a we boni (iii) bezunle be denuwaa nε hiyafa toore nufuwerobe 'araninu ma denu toonuu nafobe cuunube yiowenna ; (iv) ba nucoza cuhebuwebe co'obe fεsinu 'a we se, ba εsinu co'o, ma nucomu ma (v) li tun binni fεsinasemu ma li pa'a be denuwaa

Dεdε cara'arobera nε fasi 'a fuworapaariyo, be fasi, 'a be docaa 'a dela li Hεmε be denu caa nu naa, dinne cara'arobe wo ma zerema buwε buwε. Han dεdε cara'arobera so wεsan han tooreyurε nε 'a (i) li tun cennasemu ma panahadurobe bezunle denuwaa (ii) han sinyan ma nucoza be venumawaa be denuwaa ('uran, luwevenu, beriya fεsinu, 'oronirobe, cuhebuwe, TIC, etc), (iii) mu nafobe hiyafεrobera leenu ma mu yeremanu (vεnube, tunhiyasee nafobe, etc.) (iv) Banmu ma wa'ati yeremarobe.

Bun yi 'anniyān bin, li Malitun Miwarobe Zun ma we tun wafonu wanle nε boni ma tun hiyase nafobe wafonu 'a nera vanre nε be cira han werobera co'uwe wa'ati pεε (εsile yura wafonu, hereziyan wafonu, tun wafonu). Jiwenā dabere baso caa 'a be docaa ma li tun jiwena toonu sεlee nε waasan venumawaa yirawe 'a han dεdε cara'arobe we fenipεε 'a han be yan fanmu ciri.

Ma veni, li Hεmε so fasi ma « **livre blanc** » co'o, nε hiya fεna 'a we'ara hiro. Li we zerema buyaju panfonuu nε cara'arobe wo ma zerema buwε buwε wa'atila benaan (2024- 2033, 2034- 2043, 2044- 2053, 2054- 2063).

Li Hεmε ma piri'a ho toonu werobera nε tawε be denu caa, han tooresena nε wasan li be denu caa be denuwaa ma 'urasinu- tanninu.

WEROBE 'U'AWARA

1. Hiyabuwe

1. Haare li zeremi 2012, Malitun mi duweduwera ne junle san 'a heyawe ma munruntiwera ma boberetoosera wema 'uwe ne men'enle wa fiin li wo'abaleju herezianla Malitun siin. Ho co'o so ma panpanni han hafobe inyan be wenu yi, 'a yan daa yaa li tun poli'ibera wesinna. Ho pa'acennu binni fésinu ma sariya be putinu ne wo li zeremi 2013 tinya mana esirobe ne se, han duweduwera ciciyo yara ho pa'acennu ne be se matete. Ho hefésariya vesinu be putinu bariya ne wo ho 'Utipiyan 18 li zeremi 2020 ma ho tanranzisiyan wasinle binni fésinu ho menpiyaan li zeremi 2013 mana politi'i ma 'a'arinu binni fésinu 'a binni fésila li tun.
2. Nuwa cunnutoore ne buwaa mi li Malitun, 'a toore dæen mihuwa dewa' a cu'una ma denyi ma han sinyan be denuwa (wæen, 'uranbera, 'unpala ma jiwæna sinyan) ma cunnu sinmu yinu. Venumawaa heme ne 'unnu too 'a haduwo bo zerema 40 wa, fasiyo han nuwa nafobera leenu bena. Li heme so ma zeni mu nafobera ne mi nuwa, han sinyan mirobera 'a sinna waa ma han nafobe duwuduwera.
3. Li Heme fasiyo sinhebuwe wan 'a haan li Malitun, dinne ne wasan tiin yenu han zere duweduwera na, ma 'a we venumawaa ne 'unnu too 'a niwure niimii haduwo bo han zerema 40 ne ma buwe mu. Han toore we masiin cennasemu, Nafobe, nii'esibenu, tunza 'esirobe be denuwaa, ne hiyafe binnifésinu tetiya ma daberela cunnutoore.
4. Ho yura toonu se'esé'ero be zenirobe ne na 'a ho cennasemu wema obara li tun zinle ma venumawaa hadurobe, be cunnu buwaa. Cunnube toonusa, tunbe, 'uranbe baso 'a wema ne be hee ho cennasemu co'o be, ayan mana 'uranbe ma cunnube toonusa politi'i ne fasi se.
5. Li Malitun venumawaa Heme be fésinu ma zeni ma co'uwe betiin :
 - **'Unpala nerobe fésina** : bun 'a senu ne na 'a 'unpara ne be cira li heme yu. Li senu so be cira : Mu piri'arobera ne wo aniyar binni fésinu, ba nii mirobera be piri'anu, ma han minisrela siinwabe, nucomu 'uzuwoo ma baforo toosa.
 - **Yeremanu werobera co'uwe be piri'anu** : bun we cira han duweduwera fafa zunleenu ma han se'esé'ε nu, mu werobe co'uwe wuree fésinu ne wasan ho Mali hiro.
 - **Li Heme fésinu ma han daberela** : Tenenu heme fésinu ne hiyafa han duweduwera ne be zun ma ba nii mirobera wa.

2. Venumawaa duweduwera

6. Ho wenumawaa duweduwera 'inyan ne be zun 'a dirobe pinwa, 'a'arinu, cohebuwe 'ararobe, juu, venu, banbayamu, tonu jiiwa, nafobe cennu, ma han sinyan. Ho cennasemu, cunnu toore, tunbe ma 'uranbe be he li heme fésinuu 'a we se.
7. Huwarayamu ma tere'omu laada be yaanu 'a li duweduwe yæ li tunzaa « Bezunle ha'irii ». Matinyan, han laadarabe venumawaa ne hiyafa nupæe hiyacenu li tun bee matete, ma tecennasemu ne buwa 'a wasan nucomu, tere'o, huwarayamu, ma sariyabe. Han laadarabe so ma fési ba nii 'esibenu ma we 'azaa hera zonu. Ho Wafaranama toonu baso tawæ 'a ho fe mi hiya ba nii 'esibenu fafa wa ne 'a laadarabe wæsiyo, laana wæen, 'urubezunle ma sariya.

3. Hiromu werobera co'uwe

8. Ho Mali hiro fesirobe he ma li zeremi 2063 ma we ma co'uwe betiin :

- ◆ **Binni fësinu Co'o (MALI KURA)** : ho werobe co'o so hiya fa ha'iriderobe na nε pa'o mu yeremarobe nε ho Tanranzisiyan do caa be tana 'a yan dowaa. Li be wenu fεfε 'a Tun nε caazan halemenna li tun papara wure fenuna 'ayan caazan li tun 'ereyamu bee, 'a nε 'a tunbεnε nudera boja Mali tetuwenu ; 'ayan lee li tun venumawaa bariyaa ma tenenu ho tonuu be wenu nε hiyafa nafobe cennasemu co'uwe tetiya na, ma venumawaa daberele tetiya denu caa.

Ho Binni fësinu co'o so maa we ma : Yeremarobe wan nε ho tanranzisiyan so be denuwaa, bun nε tawε 'a we ma Tun tetuwenu nε fasi, ma li Tun papara wure fenuna ; tunwin paari'esi Tuwa vee nε mi Saheli Tunwin jubuwarii (AES) ; Nafobe nε vamawaa ; nucomu be denuwa nε buwa , Banmu nε 'a'ariyona.

- ◆ **Ha'iri yaamε werobe Co'o (minrobe juu bεε tuu) / (DJIGUI MA FA)**: Diin co'o so hiyafa mu werobera bedaan desinu duweduwe na. Li ha'iri nε li do hεfε 'a, hare ho wafaranama tiinya wo toobere nε wasan hεra zonu, duweduwera pan mi biin : mu 'a'arobe pan ju bε tuu, nε zeeni ma fuwo werobe tuwana, ma bonuberobetoosera ma jihadisila wuruwurobe wa'atipεε. Bun yi 'anniyanniin, li tun fësinasemu bariya cuwa curulu, nε zeni ma pa'a huwenu (Pa'a 'uweninu) ma sira wε 'azaa fuwoo, ma panpanni ho pa'a lε'ε binni fësinu, Bun bennε, mu manansanrobe ma pa'anu nε bε fasi se han toosεna- fεfεε nε be bε 'a wazibi ho wafaranama juu ma nani han duweduwera na, nε wasan cennasemu. Ho co'o so werobe ma liya ma : Mu werobera bedaan desinu duweduwe ; venumawaa be nε daana tun'ereyama ma cennasema naa ;Nafobe ma nucomu venumawaa be nε ju bε tuu.

- ◆ **Pinnu werobe Co'o (AN TE) / (Wa pan)** : Diin co'o so hiyafa mu werobera bedaan desinu duweduwe naa, nε Tanranzisiyan wo. Li bee zeeni ma ho Tanranzisiyan yimεnla nε wasan li tun cennasemu, nafobe, ma 'a'arinu be tuwinninu.Li ha'iri nε li do ma zeni 'a ho wafaranama nε bε wazibi nii 'a ba 'anmi sariyala, a de ce'u 'uzuzo nε wasan politi'- ma pa'a wεsiyo nii ma mi zunwin ma mi yirala hεra mide na. Ho co'o so werobe ma liya ma : Mu werobera bedaan desinu duweduwe ; wafaranama nε be wawi 'anniyann ;'A'arinu be jiwa ma manansanrobe nε be dowaa ; ho wafaranama fuworobe ma li tun cara'arobe.

4. Zeremi 2063 Hεmε'in

9. Li Hεmε'in Mali 2063 'a wemε nε hεmε buwa 'a nii wure mii, nε miniyan 'a yerema li Malitun 'a wa tun nε be dowaa he ma li zeremi 2063. Diin dabere puwoo so de lo malitunzo mu sinwa mirobera siin, 'a yatira lo 'obara nu nε zan mide 'a piri'a mi hiromu na han mi yεrε yi. Li Hεmε nε wo ma li Malitunza 'a han li tunza, hiyafa yeremarobe nε be fasi 'a ba nii wure niimii na.

10. Li Hεmε so hiyafa li binni fësinu co'o na. Malitun miniyan 'a mi we « Tun nε temite, 'a nii jubuwa, 'a caan se, 'a a'ariyona, 'a naforo cii ayan dowaa, nucomu be denuwa nε buwa, ma banmu nε 'a'ariyo na 'a 'unnu too ». Li Hεmε so cara'robe wo ma daberele wεsina zerema buwε pεε fuwa li zeremi 2063. Li Mali 2063 Hεmε 'a wa'ati nε be he ho Mali binni fësinu dabere bee. Li bεnε we'a ma ha'iri finnu be, ma wema 'uwe bedaan desinu ha'iri, miniyan :

- 'A'arinu nε be dowaa : 'A we 'a'arinu 'a fe li tun wuree 'a liya ma bubuwε serobe nε mana hεra nε 'unnu too, 'a wasan venumawaa ma ba nii fiwenasemu.

Naforo be denuwaa : 'A huweni Mali de han tunwin nε vamawaa siin, bun nε we ma nafobe sira wuree denuwaa nε hiya seniyan ma zeremi be denuwaa nε hadu 'a 10%. Bun hadu so hiyafa han nuube ma nafobe yirobera. Ma biyo ho venumawaa wa finnaa, to li tun tawε we mi hεmε nε nε 'a li hεn han tunwin nε nupεε yirobe bεnε dolari 2780 na li zeremi 2063.

- Tetuweni nε be dowaa : 'a lee be nafobe ma waribe be leenu na, 'a sε bun toonu ma li tun yimεna, obara banmu ma nucomu nafobera.
 - Be henu nε 'unnu too : 'a de be venumawaa tete fafa wa, ma tiin yinu han duweduwera nε wasan nucomu, banmu ma sinyan be na.
 - Niidenu li Saheli Tuwin Paarii nε tunrobe manaan : ' a nε pa'a ma 'ayan de ju 'a'arinu, tunfenu, tunwin 'azaa be wara dabere na ma ho papara so venumawaa na.
11. 'A lee wari li hεmε be nε mirobe wasan nucomu ma nafobe yeremanu, Malitun tawε 'a li yi daberela finyan nε ve wari leerobera. Mabun, li 'ee nε wasan ho naforobe tawε yoyi li PIB 80% hε'ε, Han IDEla hε'ε nε mi li wa'ati nεyε ya tawε 'a dewa tuwii cuwa buwε 'a tisura CFA wari miliyarela 600 'a li tunza nε mi li 'unwiin yirobe ya tawε 'a yoo matete zerema bepoo panfonuu yanni 'a mu banna we lisirobe matete ' a heya ma CFA wari miliyarela 180 li zeremi 2063.
12. Ho banbanyamu hε'ε paan yi beni bonu ho Malii (44%) zεrε, be ya tawε 'a lee huwaa matete he ma li zeremi 2063 'a we 10% mide soo. Yirawe 'a tiin yi li duweduwe so na, li tun naforo binni ca'aranu 'a we se 'a bεnε tawε 'a we ve yirawe 'a sariya ma nucoza maninu fafa fεsi. 'A yati ma GINI manziyan nε 'a 0,24, to Mali ya 'εn han tunwin nε be manni po ho dinmija li zeremi 2063.Li tunza wure yinu ma ju siya 'a siinwabe nε hε'ε 'a 100%.

5. Hεmε cara'arobe

13. Li Hεmε Mali 2063 be denu caa ma we ma zerema buwε buwε cara'arobe benaan :
- **Cara'arobe Ini (2024-2033)** : Li hεmε 'in ma we li Tun binni Fεsinu ma nafobe yinu yurε yeremanu, nε hεma buwiza a :Tun fenuna ma 'a'arinu toosera be denuwaa Bonuberobe tooresaa finu ;Nii 'εsibenu ;A' fεsi dirobe yina puwirinu ma mu yeremanu co'uwe ;Tun naforo nε buwa venumawaa 'a cεε venumawaa yurε han hereziyanna 'a jan'anni han izinilabe li tun ;Cεnnasemu ma sinyan be denuwaa.Diin cara'arobe so ma dε tiin piri'arobe dada han duweduwera nε jule saan naan 'a liya ma han buweropuwiin 'inyan yirawe 'a tinna finyan yi ' fεsira hera ma 'a'arinu, li tun nafobe 'inyan fεsinasemu ;Wari leerobera yeremanu piri'arobe ma ho cεnnasemu be denuwaa.
 - **Cara'arobe Ilni (2034-2043)** : li siin mi waa ma nufuwerobe nε de be toonu waa han toosεsena- fafa la nεcunnu benu mii. Bun 'ura 'a diin wa'ati so, 'a de be li cara'arobe 1ni yimεnala wa, san'un 'a nε 'a li tun yi nafobe be denuwaa nε hεma 'a : han yimεnala be fεsinu, han 'izinila beriya ma manziyan tooresaa daberela nε buwa.
 - **Cara'arobe IIlni (2044-2053)** : Diin 'a nucomu be denuwa nε buwa cara'arobe, nε wasan li malitunza 'εsinasemu tuwite 'a liya ma ho banbanyamu co'uwe wure fiinu, nε hεma'a : cuhebuwe tooresaa be denuwaa, 'ararobe, sinyan be denuwaa ma ho

banbayamu fiinu.

- **Cara'arobe Illni (2044-2053)** : Mu 'a han cara'robe beyaa yimenla be denuwaa. Diin cara'arobe so ma zeni han 'izinila be toore venu ma mu bera we'are jan'annu, ma han toosena yure venumawaa ne be fasi se obara han paa ne 'a du'ayi, luwevenu ma yirasuwε- leenu

6. Yeremarobe wenu co'o wara

14. Han wara so hiyafa venumawaa co'o finnu na (Mali Kura Ta Sira) ma zeni ma co'uwe finyan :
15. Tun ne pa'a mi, 'a sariya mii be denuwaa 'a se mi toonu sese 'a liya ma han toore ne be 'a 'ee, 'a de be li pa'a ma li waasoyamu wa, ma co'o ne li siina mi wa ma venumawaa daberele dεn.
16. Li tun waminu be denuwaa 'a liya ma ba wesiyo ma ho pa'anu toosera yo'uwe tetiya zeeni ;
17. Ma 'ararobe wenu co'o yeremanu wure 'a nεla tunzotete be denuwaa, ne 'oroniyar se, ne zan mi zinle, 'a nucomu co'uwe tetiya zeniro 'ayan yu bezunle ne ma ne 'a lo he'ala ho dinmiyar ne be hucuu
18. Mu werobe co'o yeremanu li tunza duweduwera bee, ne yati waa cunnube, 'ayan heeni ba zafiya zinle be ne be buwa.
19. Li tetuwenu be wara 'a han li tun bεnε nuderar 'a heyawε ma li tunhiyasee nafobe leenu ma mu zeremi yirobe cara'arobe co'uwe yirawe 'a li tun yi wari ne de li venumawaa bee.

7. Denucaa daberela

20. Li He ε mε be denu caa wasan be neye :

- Be denu ho Wafaranama pa'a wa ;
- Laana denuwa han toosena henna ma nu nenu yura nii na 'a ba zenina mi toonu danrobe ;
- Be piri'anu ma dabere panahadurobe toore wesiyoyamu be denuwaa ;
- Be denu panahadurobe ma juwinbera co'uwe wa ;
- 'Urasu ma ciirinu ma sunnu nε be fasi se besinu ;
- Li tun niwεna dabere 'a dela ba nε be cira niidenu wa, 'ayan vε nafobe leenu nudara ;
- Li tu yii ma li bene nafobe 'onuwεwa 'a leera wari nε fεsira han dεdε cara'arobera ;
- Tunwafonu 'urasinu co'o.

21. Li hεmε denu caa yanbaso we ma han dεdε cara'arobera ma tunwafonu vanle.

- **Fuwopaari ma ma niidenu dεdε cara'arobe**

22. 'A heyawε ma li Hεmε be denu caa, li Malitun Wafaranama miniyan 'a we'a fuwopaari ma niidenu dεdε cara'arobe beriya nε tawε 'a de li tun daberela nu na, han nε wasan li Malitun venumawaa 'unnu nε heya bee.

'A wela han dɛdɛ cara'arobera ma li Hɛɛmɛ fɛfɛ, mu wo tawɛ 'a ha'iri mirobe we han dɛdɛ cara'arobera so wa yirawe 'a wema daan nɛ ya wa we tuwite han toosɛna- fɛfɛ be vunnu na, 'a nɛ werobera finyan haan nɛ ma li Hɛɛmɛ nɛ be docaa sowɛ. Mabun, co'o yeremanu we tawɛ, 'a liya ma be denu vɛnumawaa nɛ be ɲu tuu 'a ɲa de ba nii wure nii na, han yuɛ hɛma nɛ hɛrefa buwaforo dɛdɛ na bee. Mu 'ura 'a 'a fɛsi hɛma inyan nɛ wasan yura pɛɛ vɛnumawaa na, nɛ ma li hɛɛmɛ be sowɛ; ma 'a zeni han ma pananhadurobera beriya bunmana Dɛdɛ cara'arobera. Han fuwopaari ma niidenu dɛdɛ cara'arobe so 'a be buwɛdee :

Dada N°1ni : « **NUCOBIYOTUN NANU** » : 'A diiri ho Mali ma mi tuwin baanna

Dada N°2ni : « **'OOMU FINNU** » 'A ho Mali wuree yi 'oomu

Dada N°3ni : « 'A fɛsi mazinyan tooresaa ho Malii »

Dada N°4ni : « **KANKU MUSA 'ASONA** » Kanku Musa Wa'ati Sannube pa'a 'Asonabuwerobe

Dada N°5ni : 'A li ho Malitun ho dinmiyan na

Dada N°6ni : « **ɛSILE BE DENUWAA** » 'A Baba'uwa ma han 'ubuveluwe'inyan 'ɛsinu we sin

Dada N° 7 : 'A we Mali ma manzinyan sɛɛrosinyan finyan yura li tunwin banna se

Dada N°8ni : « **SANKORE HADUROBE** » toosɛra nɛ cohe, nɛ yu 'ararobe tetiya ma nufuwerobe daanrobera nɛ fasi.

Dada N°9ni : « Mali Yoonu ma 'ɛɛna-sinmu»

Dada N°10ni : Binnifɛsinufafa nɛ tawɛ, Toosɛna Werobefinyan, ɲiwɛna mazinyan sɛnu

Dada N°11ni : « 'Unpanɛnu Wennan » Toonusɛɛre nɛ be wasan ho waa 'unpabera be denuwaa hadurobe ho Malii.

• **Tunwafonu ma ɲiwɛna vanle**

23. Yirawe 'a han 'unpala nɛ naan li tun vɛnumawaa tooresa-fafa inyan waa, Naforo ma Waribe Minisɛri ma Malitun Miwarobe Zun se 'a li we li Hɛɛmɛ 2063 duweduwera piri'anu yimenla wafonu miwarobe 'a liya ma piri'arobe wafuwe ma tunhiyase nafobe wafonu.
24. Bun yi 'anniyann biin, yirawe 'a li Hɛɛmɛ Mali 2063 yi mi mirobera, li ma'o to ba nii wure niidenu ho toonuu. Yirawe 'a ho toonu so sɛ yi li Hɛɛmɛ waa, ɲiwɛna dabere wo 'a dela be ba nii wure niidenu ho toonuu ma 'a binni nɛ pa'a buwoo, yirawe 'a ho vɛnumawaa hɛ'ɛ nɛ be paa yii.
25. Bun yi 'anniyann biin, wa yi yatiyo handɛdɛ cara'arobe nɛ decaa buwamɛmɛ, to li Hɛɛmɛ Mali 2063 be denucaa ma we ma li tun yii ma li bɛnɛ nafobera 'onu wɛwa. Mu nfobera 'onu wɛwa ma liya ma li tun ɲiwɛna na se, 'a werobe 'a tantan, 'a tawɛ, 'ayan fasi se. Wa yi yatiyo lo li tun cɛnnasemu 'a co'o nɛ vɛ han daberela ma nafobe leera nuderu, ma buwaforo toosɛra manna. Diin dabere so ma de be li tun zinle wa li zaa se, nucobiyo wotere papara, nucobiyo tunwiin, ma ho dinmiyan, ma 'a cɛɛ du'ayi ma wɛnumawaa ɲiwɛna daberele wɛna.

8. **'Urasinu ma tanninu puwo**

Piri'arobe ma pannanhadurobe dabere tooresa wɛnu ma cɛɛ wasoyamu nɛ be fasi se matete, mabun be wara han wara'inyan nɛ lo Malitun zaa paari wuroo, 'a liya ma toosa 'uzu nɛ bosiyon piri'arobe ma dabere ciirinu bɛna, ho nɛ va ciyaa li tun perezidan

toonusera na. Ma diin danna so, li Hεεmε Mali 2063 'urasinu ma li tanninu denu caa dabere ma fe mi hiya beyiraleere 'iroo ne ma se li tun cenrobe wesina, ma sunnu ne ma heca li dabere toonusa waa. Mun cira li Hεεmε Mali 2063 'Uzu 'in ne fesi han wesina 'inyan, 'a heyawe ma piri'arobe ma ho Toonusa beyiraleere 'uzu ne toonu wasan li Hεεmε be 'urasinu ma li tanninu toore wasoyamu.

Malitun 2063 hεεmε fεsinu ziyaberobe toore denu ma li werobe dabere denucaa wa'ati 'unnu ne 'anpaan Fenumawe ne wo ho Desanbepinyan wozome 21, li zeremi 2023 li CICBee

► Nubuusirobe

1. 'A heya ma li tanranzisinyan waaso yiihεεε ma mi waasinna, Fofiraanaso, Arimen Generali Asimi Goyita, mu nafobe Miniseri do venumawaa hεεε'in. Sε'εεε'εrobe beenu wo , nε heca li hεεε we'anu , li tunbe co'o waa ; zuunrobe tete yu mu cirirobesoo 'a heya ma li dabere nε waasan mu nafobe ma tuwite v ε numawaa (CREDD 2019-2023) denucaa ; ho Malitun 2025 piri'arobe sε'εεε'enu ma li ha'irileerobera wure nε be fasi, san'un ba nii muwinrobe 5 ni (RGPH5) vanre toonusaa, mu nafobe yurε muwinrobe (RGUE) ma han dεen daberela cururu nε daa de waa ha'irileerobe nuuna ; 'a fεsira ho Mali tuwite venumawaa wan fiinnu nε cece manaa .
2. Li zevenu bεnne, han vanre nεye we'a : (i) dabere sε'εεε'εrobe ; (ii) piri'arobe bewara « Mali fiinnu venumawaa wεnna » ; (iii) Mali jaanayoonu ma tuwite venumawaa dabere (SNEDD 2024-2033) ; (iv) han dεdε cira'arobera vanre ; (v) piri'arobera wafuwe ma nafobe wafonu 'a cεε (vi) niwεna dabere na
3. Li hεεε'in « Mali fiinnu v ε numawaa wεnna » denucaa niyanrobe hiyafa bera tuwan na. Mu 'a : li hεεε cεenrobe politi'i, li Tun ziinle be fεsinu ; nicobiyo bunmana « malizo fiinnu », li wari leenu dabere
4. Li hεεε cεenrobe politi'i 'a benε li Mali 2063 hεεε bεε niyan bεnne. Bun cεenrobe politi'i tawε 'a we politi'i wεsiyo ma li Tun wεsiyo see ; nε hεεna han toora wan ma lo Peresidan dεemu 'a cεε ba minisirila wεesa dεemu na. Mu tawε 'a zeeni heyε lo mu piri'arobe cirirobe nε wo 'oo mu sababu loli hεεε cεenrobe poli'i'i bariya na.
5. Li hεεε'in « Mali fiinnu venumawaa wεnna 'a heya ma li zeremi 2063 » we'arobe ma li denucaa maa nε 'a wa diyo wate ma li tun ziinle be, 'a 'o yi dεε mu zuunrobe nε yu li tun nafobe cεennuu am mu venumawaa panahadurobe nε wo 'anniyān mu. Ho wafaranama tawε 'a we nafobe toosero nε ziinre buwa. Ma ho co'oso, ho wafaranam tawε 'a we han dεen fafa toore bunmana han 'urasinu ;
6. Li Tun tawε 'a fεsi mi tetuwenu dεen fafa cururuu : 'a'arinuna, 'ararobe, dirobe, 'uranbe, 'unpawεnnabe, cohebuwe ma tiinna be. Biyo wure yi Tun nε pa'ami ; 'a damite nafobee. Tun nε sε mi venumawaa toore ma mi yirobe, mu cira'arobe, ma han dεen fafa beyiraleenu 'a heya ma li tun paparabe, naforo ma nucomu be. Ho pa'adenuwaa so li Tun ziinle waa maa venumawaa nε be fasi nε debεe duwayi be co'o waa ; ma li Tun buwaforo toosera dannu daannu ma mite ma yirobe dεen waa. 'A bun fεsi tetuwenu nafobee ma 'a jaan naforo ma 'a fεsi nafoberaa yiina nε boni ; 'a leera li Tun jaarobe ma

li venumawaa minirobera naforo ;

7. Li hεεmε'in baraso fami hiya « malizo fiinnu » na. Mu 'a 'a yi Malizo nε zuun mi juusiyo, nε wa mi Tun, 'a 'anmi wa bedan, 'a toose, ha'iriso, ha'iri hεεna, nε sε toonu li tun tetuwenu ma li tunzaa wure bena.Lo « malizo fiinnu » miniyar 'a we'a nucozo nε tunzoteteyamu ha'iri mi see (zuunrobe, ma zuunnawenu) yawe 'a yira li nii'owi "toose " ho nucomu yeremarobe , ho tanma yeremanu ma ho Mali fiinnu yinu. Bun mirobeso ma wanucomu bedan zuunrobe tetiya 'ararobe, maa seewe, nε fεsi lo malitun zotete zuunrobe 'onuwεεwa. Bun liya ma mu 'ararob panahadurobera zuunnu (nucomu tanma tetiya 'ararobe, tere'o, nε zunmite tooresa ma werobe finyan), 'urumube wema, nuwari ma surafuwerobe ('ootin, leelee, tiyatiri, sinima)
8. Li wari leenu yan 'a duweduwe benu li hεεmε'in jutiinuu. Ho dinmiyan 'ee yinu huwa bedo, wari leenu nuudera nε yan bεε hinni boni, 'a cεε han tunwin seesiyo wazibi 'ee co'uwe fεsinu na. 'A heya ma ho co'oso, li hεεmε'in Mali 2063 wenu wari leenu mi li tunyi nafobe nuu. (Bun 'ura 'a ho wafaranama dεeri we'a binnifεsirobera nε yira li wari, 'a cεε li tunzaa nε cururu 'a zafiya nε da toonu. Nuwa nafobe nε boni mi Malii : wasonu, juu, vεε nu tun, sεεbiya 'a cεε tunhiyasee nafobe na. Ziinle nε buwa na ho pa'a cεennasemu na, 'iiribe wenasemu nε 'a nucomube venumawaa tete)
9. Ma bun, mu binnifεsirobera nε wo li tunhiyasee nafobe dannu waa, san'un li zeremi 2023 tunhiyasee nafobe sariyama ho yuranii yirobe, 'a cεε li TUn tunhiyasee nafobe nii'uwo na fεsinu li tunhiyasee nafobe dεen fafa, bun 'a nu'unma nε buwa , 'a buwera li hεεmε vε numawaa . Li tunhiyasee nafobe maa nε be denuwaa hiyabuwe naforo nε tawε. Li wari nε fasi mu bena ('a po CFA wari miliyari be500 zeremii) ; li bidize yirobe nε yoo bo mu (po CFA wari miliyari 100 zeremii) ; li duwayi yirobe 'a heya ma ho yuranii yirobe (po CFA wari miliyari be 5000 zeremii) ; li Tunbεnne yεεrobe wari 'asoninu 'a buwe li Tuun (po CFA wari miliyari 10000) ; bun ziin ma li Tun m buwaforo toonusεrobara (PPP) wari leenu ;wari toonusaa tunbinyaan 'a cεε toonu zuunnu ma wari toonusεrobara wari leenu.

► Hiyabuwe

10. Ho Mali 'a Tun ne naforo pa'a mana, 'a hiya fa nafobe ne 'izinina be bee wa, ne be pa'abo wure fa vɛɛnube ma tun toosera bena li PIBe. Ho nafobeso sin bee he bee ; neɛ ne 'a li dannuso bee ve waa fuwafuwa. Li Tunbɛɛne yɛɛrobe siira bee boni, 'a wuree hiya fa 'unmaare ma sannu na 'a cɛɛ vɛɛnu ma sɛɛbiya yirobe ne bee yerema. Mu yiobera neye yaa yoonu waasee ; daa yi wa'ati yeremarobe duweduwera (woroɲu, woro'oomɛ, hun'unwa yaamɛ, ...) ; 'a mu nafobe 'anma yaa daa mana tunbɛɛne yɛɛrobe yirobe he'e fe sinu bariya.
11. 'A haare li zeremi 2012, ho Mali mi duweduwera ne siira bonii, ne yire wuruwuruwo ho Mali 'ɛɛnrobe ; 'a heya ma ba nii ne munutiyo ma ba bobeerila toonɛwera teewabera boninu ne buwa mi hiya Kidali, Gawo ma Tunbutuherezinyannaa ; 'a banna ciyo Muuti, Se'u ma Kulikoro. Ho co'oso pan ciciyo mi li tun nafobe 'inyan yiobera waa ; mu daa saa li tun daberela denucaa yimɛra.
12. Nuuwabera ne boni mi Mali tun nafobe see, 'a heya ma wari toonusa ma dannu toore ne mihuwa vɛmawaa ; ne nuuwabe daa binni deɲuna 'a han toonusɛɛna (sinyan) yinu be yi dowaa ; bun ne wawiri li wari toonusaa (wɛɛɛna, 'uran, ɲiwɛna ma 'unpa nɛrobe, ...) ma li duwayi wenu co'o
13. 'oro dannu ne cunnu buwa, wa daa de :
 - Li vɛɛnu dannu, ne vɛɛrobe sira boni, vɛɛnu tun mii, ɲuuyina ne sɛɛra toonu boni ; sɛɛ biya nafobe buwa 'a yan siira boni, 'a didire pɛpɛɛɛ buwa, ɲuuyure ne we'a mu ɲuubiya hannu bena, ne tunza 'a zafiya boni 'a hiya fa vɛɛnu na, vɛɛnu 'ararobera ne fasise nufuwerobe ne ɲaana yuwa, vɛɛnu dannu cɛɛɛnasemu ; sariyara be va mawaa ; san'un 'a vɛɛnu waasinna sariya ma mi vɛsirobe sariya ziya.
 - Sɛɛbiya hannu ma mi nuuwabera ɲudenuna 'obara : tuwa, yenu, suunlema miyansiyo hannu ne mana toore ma daanrobe siira ne boni;
 - Vɛɛnube 'izinina, daanrobera vɛnumawaa san'un mu yeremarobera san'anuwɛɛna ne ma li vɛɛna ma sɛɛbiya hannu dannu vɛnumawaa caa wɛɛ na;
 - Canma 'izininabe, daanrobera ne boni 'a heya ma mu 'unmaara yirobe ne 5% hiyasee wee yerema mi ciyoo yɛwaa;
 - tunhiyasee nafobe leenu, ne siira bee boni, ne yirobe buwa , pa'a cɛɛɛnasemu,leerobe 'izinina toonusaa ne cuu ma Mali tunhiyasee zuunrobe maa neɛ wari toonusaa wenayirobera ;

- Han toore 'obara ho jiwena ma 'unpanero be venumawaa fuwafuwa, duwayi ma anterepirisira toore binyan ne mana wenayirobera 'a heya ma toore fɛsinu ma han de denuwaa.

14. Yawe ‘a deju mu nuwabera wure neye na, heme’in ne ‘a zozo, ‘a ne ma ho venumawaa tuwite sowee tawe. Li heme’in neye maa lee venumawaa wan han zerema buwiyajuu ne buwe mu, ‘a heya ma mu nuwa nafobera wuree zuunnu li tun paparaa ma han tooreberiya ne ma’o mina, yirawe ‘a huweni han duweduwera wuree ne daa ‘i mu nafobe venumawaa
15. . Ho tanranzisinyan weesiyo, ne we’a ‘a wee li tunza paari woro ANR heenirobera wenu ma co’o ne ‘unnutoo, bee ya daa de piri’arobe fiinnu wenu waa. Mu se’ese’erobe ne sin, ‘a we ha’irileerobe ho Mali hiro waam, ma ho venumawaa heme we’anu waa, naa (i) co’o ne ho ANR heenirobera dera toonuu, ‘a heya ma ho hiro Mali ne ba Malizaa miniyan na, (ii) nuu ne ho Mali binnifasinu ma yira cinyan ma ho venumawaa heme ne daa yi li tunza wuree niidenu.
16. Bun piri’arobeso wenu zeeniyen ma mu ma’obera : (i) ho Mali 2025 Tun Piri’arobe Se’ese’erobe, ne mii mi ‘unnu veeni finyanmuninu zee, (ii)’unnu ne too panahadurobe li wari toonusaa bena fasinu ; (iii) li Tun venumawaa dabere fiinnu ‘iri’anu, ma ho CREDD ne ciyo mi ‘unnu veeni li zeremi 2023 veeni.
17. ‘A heya ma li ‘unnu ne too panahadurobe li wari toonusaa bena fasinu li wari toonusaanuwabera bena, be denuwaa ne buwa han zerema buwiyabuwe ne buwe muu, ‘a ho ANR heenirobe beenu de’ere. Mu be denuwaa ne buwa duweduwe ‘ere, han toobeeriyaa be benne, ‘a mirobe ne ‘a zozo ‘a sowee mu we’arobee bariya, han toorebeeriyaso wenu co’o venumawaa ‘a ce li tun pepere wuree luwonu weena semu, ne mana nucomube toonusena, mu yirobera yure ma mu denu toonuu yure zonuwee.
18. Ho venumawaa dabere fiinnu (CREDD 2019-2023-benne) tawe ‘a de danfara biyo ‘anniyen na, werobefinyan ne buwa ‘a heya li Tun nafobe politi’i fasinu ne hiyafa mu nafobera ne cuunnu buwa ‘a bezuun venumawaa yure judenuna. Tun nafobe politi’i neye ju”a, ‘a fesi ceerobe cuunnu tete han den wuree waa ; ma toore yinu li tunza ‘e sinasinmu bena, ma venumawaa ne mani han herezinyannaa. Li dabereso yan tawe ‘a fesi co’uwe ne pa’ami, ne huweni li Tun mirobera ‘a heya ma li yireseenu mu nafobe ma waribee, tetuwenu ma nafobe jaanayoonu, naforo ma nucomube mujurobe cinyan ; ne li Tun wee wo ‘a heya ma mu jirobera ne bee tawe, ne bee mani, ne bee ‘a nucomu werobe ne ba wazibiyo ho Mali waa
19. Din nafobe politi’i so maa sin mi waa ma yure betiin, ne ‘a :
- (i) han herezinyanna nafobe yure venumawaa ne hiyafa mu nafobe siira ne cunnu buwa venumawaa ma li Tun politi’ibera seenumawee be denuwaa; (ii) Han luwirilosinyan weena, ‘uran, ‘unpanerobe yinu yaawe ‘a seenina mu nafobe siira ne cuunnu buwa, ‘a ce li

Tun pɛpɛɛ luwonuwɛɛna nɛ tawɛ; (iii) Toonu yinu ma nufuwerobe daanrobera vɛ numawaa mu nafobe siira dɛɛn. 'Ararobe ma toonu zuunu ma nufuwerobe tawɛ 'a we li Tun Vɛnumawaa Dabere fɛfɛ. Han tawɛ 'a bɛɛ ma han nafobe siira nɛ zuun. Ba nucobiyobe daa cɛ han toore wenu co'uwe na (nɛ bɛɛ yi, cɛ'u ma cɛ'udenu han toore yurɛ ɛ).

20. Tun wafonu vanlo tete ma nafobe wafonu vanle we'a 'a zeenina li nuuwabera ma nafobe 'anma ma li zerema buwe buwe be denuwaa he'e fuwa han zerema buwiyaruu ne buwe mu ; ma 'a cee mu boninu deenacirinu 'a heya ma mu yimera zeenirobera ne be fasi ma mi nu'unmana. Li 'a zevenu ne tawe ne see ma tun wafonu 'unpara co'o nee ne 'a mu nafobe heema juuti ; ma li tun papara we'arobe ne taweyirawe 'atun papara venumawaa ne mani yi, ne leebe mu cecera ma manirobe bariya na li Tun papara wuree
21. 'a heya ma ho dinmiyan jubuwari tuwa 2030 panahadurobe ma Afiriki tuwa 2063 panahadurobe, ho wafaranama mihuwa fee li tun ne pa'ami jaanayoonuu, li tun tooresena binnifesirobe ne huucu bena, 'a yan cee ba wenuco'uwe ma mi zevenu yirawe 'a ne jaarobe tete li Tun werobe naa. Biyoye we 'a heya li heeme ma li Tun benne politi'i zevenu ziya betiin ne ho tanranzisinyan wafaranama do, han 'a : Ho Mali tetuwenu 'anmirobe ; ho Mali toonuserobara fafa we'arobe 'anmirobe ; 'a cee ho Malitunzaa nuvomu 'erobe cuunnube piri'anu han betannuwan seenuu
22. Han co'uwe betiinso neye tawe 'a ne Tun ne damite, ne yan 'a li Tun tuwite venumawaa cinnu. Ma bun, han duweduwera siira boninu ne lo li Tun pa'a 'ennu bunmana ho vesinu bariya naa, mu tawe 'a binni fesi cinyan finyan ne heya ma Tun ne se ma sinfinyan, ne 'a 'a'arinuna, teseenu ma tetuwenu cinnu ; ne jaa venumawaa co'o fiinnu , 'a yan debb li tunzaa nuore ma 'enrobe sinmuu co'uwe.
23. Ho vanlo neye cira'a ma senuna be naa (4). Se'es'e'eroobe dabere mi Li senu dee nii ; li hee me we'arobe co'o mi li senu juunii ; han waasiina daberera we'arobe ma li denucaa wema san'anuwena be bara li senu tiinii ; 'a li heeme denucaa daberela be fasiyo li senu naanii

Malitun Hεεmε

2063

Cira'arobe deeni
CIRINU DABERE

I. Yura 1ni : Cirirobe daberera

1. Ho se'ese'erobera dabere tawε, 'a ciri « ho Mali co'o », ma co'o ne bubuwε , yirawe 'a zunna ho toonu, 'a li yi nucomu , nafobe, danrobe. Bu yi we, to wa dεε ho Mali ma mi co'uwe wure 'a cεε ho banmu na, 'a ciri bu bera ne wure mana ma han co'uwe ne ye ; 'a zun, 'a lee mu bera ne, ciciyo mana ma bu, biyo be yεrema bu 'a cεε yεremarobe hiyabuwε na.

1.1. Nicobiyo'uwi

2. Ho Mali duweduwera ne be cira baa nii'uwo, 'a 'a siinwaa, ma ho nucomu tetiya beyaanu.

1.1.1. Li tunzoteteyamu, ma ho 'esinumawε

3. .Diyorobera ne wo ho Afrobaromètre waa (Round 9), zeniya, 'a baa Malisiyo cururu caa mi tunzoteteyamu bee na, 'a po mi sire bee. Haare muwe, 'a lo 'a sii ne maan, bumana 'a lee hereziyan ne maan, ho co'oso mi lo nasowaa, 'a heya 85%. Bun zeni ho 'esinumawε semu, ne 'enna ho Mali yure mεεna.
4. **Bu bεnne, ho mupurobe ne we, ho lana 'enna, bumana, siire binyan 'uzuwo, 'unwiinvera, ma politi'i ha'ire binyan tunwan na, be pa'a mi matete. Bu zeni, li zeremi 2022, Malisiyo ne heya 88%, zeniya 'a bu siin miyan, 'a mi yi banro, ne 'a lana binnuso. Yi 'a han siire 'uzuwo ne 'a, baa 'unwinvera, paritisiyo ne'a hεcεera, baa juwin ma heya 93%, 86%, ma 81%. Biyo, Malitunza pan na, bu 'a bannu ma bannu 'a we yaamu, bumana hannu ma hannu 'a we yaamu, 'a heyawε ma bu 92%, bεε ta, 'a mi yi banro ne bu. 'A buna, wa daa bara, lo duweduwera tetiya bεε mana baa nii 'aza, 'a bu 'a be ne, han tuunwin pε'esiyo, mihuwa ce bee, 'a de wa tun, yirawe, 'a yaara li tuncεenasemu.**

1.1.2. Baa saanina denu mamite li politi'i

5. Baa saanira pa'a ne baa mi wa zeni ho Mali, be cira saaniro pεε, li tun niico'uwo duweduwera 'enlee. Baa saanira mi feni pεε, 'a baa we'a 'uzuwo ma mi tuwε, 'a seri li tun pa'a, 'a wara mi taa, feni ne, li tun wεsiyo yi leera mi nii, bumana feni ne baa toore yi wawi.
6. Bu lee, nucomu ne yaara, ma ho demokarasi julεεma ne bεε we, beeyira, han luwebere bee, 'a cεε nii ne bεε zun mi leere na. 'A ho nucomu pa'a, 'a ho mi wa nenuu, 'a li politi'i bee veramawaa (international Crisis Group. 2017).
7. Yεremarobe nii cururu mana ho Mali, 'a cεε li mumuwenne veni na, saanina dεemuwan bee warawora finyan buwenu. Mirobera finyan mi baa jubuwee. Baa hemara 'iinyan 'a li tun yure we baa be taa, ho sanniyamu 'enlee, 'a cεε ho « saaninu binni yεremanu ». Baa niiso, bεε hinni mihuwa daan bu bee zeni midee na, baa mihuwa se ma co'o ne wawi, yirawe 'a yεremara baa nii'uwii, ma mi tunzoyamutete zenirobe, ho saaninu 'enlee.

1.1.3. Li tun papara nii juwin be duweduwe

8. A heyawε, ma baa nii wure ju ne 'a 2395489, li zeremi 2022, baa ne mi ho papara ne heya ma kilomεtere karera bee 1241238, ho Mali 'a yure ne baa nii bεε boni sese. Baa nii hinnuwε hε'ε lo 2,9 nii, ho kilomεtere kare li zeremi 1960, 'a yu 7,9 nii, ho kilomεtere kare li zeremi 1998, 'a bu yoo yu nii18, ho kilomεtere kare, li zeremi 2022. Ho hinnuwε tiin ya dowaa, ho papara fenu ma baa nii bεε mana. Ho woo 'aba ma juu, 'a han herziyanra ne ye, Tumutu, Gao, Kidali, Tawudeni, ma Menaka, ne 'a henre tuunbenu. Ho yurso ma heya

60%, li tun yure wure, ma 7% mideo, baa nucozaa. Han hereziyanraso, nii hinnuwe wawi matete, 'a bu yi 1% tunwan siina, ho kilomete kare, 'a bu zeni han duweduwera ne mi bin.

Biyo wure benne, han hereziyanraso, su ma li tuun bera, 'o bara, bu ju, li vere yure, ma bu verobera sira ne cuunle buwa, 'a cee li tuun hiyase bera na.

9. Baa nii denuwaa han yureso, 'a duweduwe benu, ne cira ho venumawaa, 'a bu na ho Mali wafaranama, we'a, li zeremi 1991, « Bararobe li tun politi'i baa nii 'enna ». Din politi'iso toore wo, baa nii 'esinasemu denuwaa, 'a heyawε, ma ho de'ero, ho cohebuwe, dirobesiya yinu, han zunwin, toore, bmr.
10. Han tooreso, 'a sara, 'a heyawε, ma ho panahadurobe tete, tooresa, 'a heyawε ma baa nii denuwaa bee (PPIP han zerema 1996- 2000), ne be ciriyo li zeremi 2001. Ho cirirobeso zeeniya, 'a baa nii denuwaa bee bee funa se, barii, bu 'i 'ari ho venumawaa duweduwera ne wure ma bu lowε, 'a wara mi taa. Bu ja zeniya, lo hema tunwan « ju bee zun », « nii bee do », baa nii denuwaa politi'i, ma venumawaa polti'ira 'a cee han daberera na bee, ma baa nuudera pinna na, wari lero, ne waasan han toore ceenuwe na toore.
11. Baa nii boninu, bee 'a duweduwe, ho nafobe venumawaa 'enlee, 'a toore ne se yi so, 'a saana ba zafiya bee wa, 'a bu we , be ne de cuunu .Li tun tawε 'a se baa nii boninu, 'a wara be ne , 'a verawamawaa : 'A de bee lo nucozo pee, nafobewaa, ne we 'a heya ma han tooresa, 'a baa zafiya ma baa hanna daanra mite, 'a bu pee baa nii 'uwo ma mi zerema buwanu na. Din duweduweso beyira bee mi lee ma yi, 'a panahadurobe, ne se 'i bee wo, 'a heyawε ma han yure, ma mi nuure nenuwe na, baa nii 'esinasemu.

12. Han tunwin cururu ne vamawaa bu nii boni, 'a yure perepere ma mi nafobe yimera bee domiwaa 'a yu ho Mali na. Ho venumawaa, ma ho pa'a yinu, hiyafa baa nii boninu na. 'A bu tawε, 'a wa yεrema juwin, li politi'i bee, baa nucoza denuwaa 'enlee

'Irobe 1 : Baa zafiya 'esiworo

. 'A fe ho wozoma 1, 'a mi ho wozoma 22, desanberepinyan, li zeremi 2023, ho Mali we'a zafiya 'esinaworo, yirawe 'a zuunna baa duweduwera ma biyo bu yira ma leera. Bu zeniya 'a baa zafiya tawε 'a de li tun binniwe'anu siin. Baa zafiya 'esinaworo we we'a han yure be tiin(3), han kominira taa, han herezianra, 'a cεε li tun taa na, 'a bu niiderobe yu kominira be 600, herezianra be 19, 'a cεε baba'uwa na, 31 tunwin ne Mali nii mi li 'unwin. Ba zafiya da mi putannu ma li telefoni. Nii cururu mana ho 'esiworo 'enle. Bu cururu 'a baa zafiya yure tuura (luweza, luweberiya, la'udeza, 'iniverisite 'aradeza, toosera yimera bee fira, nucolorura, bmn), nii'owo 'uzu nii tuura, pariti politi'i tuura, 'unwin zafiya tura, toonu nuudera ne lo ma feni pere, ma baa niibere ne lo wa yiramu tunwin.

Ho yimɛ 'iinso nɛ cira ho 'ɛsinaworo, 'a 'a zeni, han duweduwera nɛ bin, 'a piri'ara ho yira leenu na. Mi 'uwi 'enle bu ya tawɛ, 'a (I) 'A baa zafiya niide ,li tuncɛnasemu 'enlee, 'a ɲa bee dewaa,li tun politi'i ma sariyara binniwe'arobe 'enlee, yirawe 'a baa de mi nii li tun binninawe'arobe ; (II) 'A de baa zafiya nuuna nɛ de'eya, 'a zun bee ho 'a'arirobe, ho hɛra, tɛrobewɛtaa na, nucomu cɛnasemu ; 'a heyawɛ ma Mali nɛ wa vɛmawaa yii ; (III) 'A we'a daberera ma mi co'uwe yirawe 'a mu de'enirobe dewaa, ɲufuwerobe, 'a cɛɛ baa zafiya toore yinu na , yirawe 'a baa niide ho nafobe denuwaa 'enlee, ma li tun vɛnumawaa li 'unnu nɛ too bu 'enlee ; (IV) 'A we panahadurobe ma ha'irisaanrobe, yirawe 'a baa zafiya danrobera dewaa, san'u baa hanna, yirawe 'a ho nucomu niidemu ɲutii ; (V) 'A we'a toore ma mi daberera, yirawe 'a baa zafiya niidenu dewaa, ho Mali finu 'enlee, 'a heyawɛ ma surafuwerobe, 'uruzunre, nuwari, ma tunzo teteyamuso ; (VI) 'A dɛɛ han duweduwera nɛ mi bin bu, ma biyo han yi leerayira yi, yirawe 'a baa dera mi nii han 'uzuwo ma han tunwɛ toore.

(iv) .Ho 'ɛsinaworo veni, 256 heenirobe wo, 'a cira han woroɲu'uwe be 6, 'a 5 lo li tun binniwe'anu daberera wɛnna. Han woroɲu'uwe nɛ bezunna wawiriyo('iniverisitesiyɔ, han toosɛna wɛɛsiyo, 'a cɛɛ nii 'uwo 'uzuwo tunwɛ na) , nɛ cirawɛ ma (I) Zafiya, li tuncɛnasemu, sariya ma politi'i binniwe'arobera ; (II) Baa zafiya , 'a'arirobe, ho hɛra, tɛɛwɛtaa na, nucomu 'ɛsinasemu mawɛ ; (III) Zafiya, toonu be, nafobe denuwaa, 'a cɛɛ vɛnumawaa li 'unnu nɛ too ; (IV) Zafiya, nii nucu'uwo, hanmu ba , ma nucomu niidenu ; (V) Zafiya, surafuwerobe, nuwari 'a cɛɛ 'uruzunre na ;(VI) Zafiya, tunwan, nii wure niidenu, . Mu heenirobe nɛ wo ho 'ɛsinaworo 'enle, ma zeni 'a baa zafiya zan mi zinle, li tun binniwe'arobee.

1.1.4. Luwebererafɛnu nɛ ɲan'an, 'a ho yura yimɛra bɛɛ yɛrema

13. . Ho Mali, han luwebere bee denuwaa ma heya (22,5), 'a mu ciciyo mi ho toonu yinu waa, han zunwin 'enna, 'a cɛɛ han do'uwa 'uwo denuwaa.
14. Han toore nɛ ma li vɛnu bɛɛ buwa bɛɛ bee bɛɛ vamawaa, 'o bara luwebere bee.'O bara han farafina tunwin nɛ'a nɛ caa han hɛnretunwin na, han luwebere bee ma ho nafobe denuwaa, bɛɛ mi ciinwɛ,'a nɛ yɛremarobera bɛɛ mana, nɛ cira (ho nafobe denuwaa). Han zuwin tenu ma co'o nɛ bɛɛ mani, ho Mali, bee cira ho nafobe, nɛ bɛɛ ciinya bu, han 'ubuweluwe, 'a cɛɛ ho Baba'uwa nɛ beesiin baa nii na bu.
15. . Ho dinminyan wure konferasi see, nɛ wo ho nafobe we'arobe waa, 'a cɛɛ ho Mali vɛnumawaa be na (Mali -OCDE, 2015), ho wafaranama zun 'a baa nii yinu ma ho toonu bee madewaa, nɛ baa nucoza denuwaa bee wawi : ho Mali tawɛ 'a piri'a toore boninu co'o, 'a heyawɛ ma (baa zafiya 'enna) . Han tooreso we'anu, hiya fa han hereziyanra toore denuwaa na (luwebere bee). Ho vanro zeniya, lo ho toonu denuwa ma we ma cuwajɲu, 'a heyawɛ ma li zeremi 2035, 'a we ma cuwatiin li zeremi 2050.
16. Yi 'a Baba'uwa taa, cirirobe nɛ (ho dinminyan ban'e wo, 'a cɛɛ ho 'ubuwelɔ dɛɛnu na), zeniya, 'a Baba'uwa nafobe ma heya 34%, 'a bu nɛ ma bu bɛɛ buwa heya (27%, nɛ bee cira han luwe nɛ 'a Niamey ma Konakry), 'ho bɛɛ mihuwa zin mi zinlee, ho nafobe denuwaa 'enlee.
 - 'A heyawɛ, ma wa nafobe co'o, nɛ hiya fa matete baa nuuretoosɛra, ma li tuntoore bee na, ho toonu yimɛra wawi, 'a heyawɛ ma han farafina tunwin nɛ mi li hɛnretun ;
 - Han, toore nɛ nucomu ma'o mi na yinu wawi ;

Han toore yinu (luwevɛnu, han toore nɛ nucomu bɛɛ fɛn bɛnnɛ), baa cirarobe 'enre, ho srmuso bɛɛ vamawaa, 'a heyawɛ ma (han tunwin cira'anu), nɛ mi han 'ubeeluwe, ma baa niidenuwaa, nɛ ɲan'an.

1.1.5. Han caa jan'annu ho nafobe 'enre, 'a cee ho 'uruzunle ne nenuu ho 'unwinverobe na

17. Li 'unwinvenu wara, san'u ho dinminyan taa, bee cuunu buwa, 'a heyawε ma baa ne boni ne fen bu, 'a cee li wari ne bεε mi li 'unwinsiyo ma dεε ne. Li wari ne baa 'unwinsiyo we dεε ne, 'a sinu ne domiwaa, fuwa yi 'a li zeremi 2019, ne taa we liyosi, ne lo miliyarira be 88 li CFA wari, li zeremi 2018, 'a yu miliyarira be 86,6 li CFA wari, li zeremi 2019, ne yoo yu miliyarira be 130,5 li CFA wari, ma bu ne ma bu bεε buwa heya miliyarira be 101,6 li CFA wari, li zeremi 2022.
18. Mali 'a tun ne, we bεeri baa nuhunwan, san'un farafina wooleere tunwinn. Li zeremi 2023, baa ne lubuwo bu yoo yu 209774. 'A heyawε, ma li politi'i ma li 'a'arirobe yaanu, li zeremi 2012, baa ne do mi 'εsire sii, muso boni baa nii ne mi li 'unwiin. Li zeremi 2023, baa Malisiyo ne lubuwo bu, yoo yi 66722, 'a cee 354539, nii ne do mi 'εsire sii, 'a cururu 'a baa hanna ma baa hayereza.
19. 'O yi dεε baa nii hε'arobe mayi (baa ne juwin yaati, 'a bee ne juure saan), ho dinminyan 'unwinvenu, 'a ben ε daa dεε ma yurε bepoo, 'a heyawε ma li tun nafobe, 'a cee li sahelitun na : ho banbanyamu ne mihuwa dewaa, cecera, toonu yinu bariya, dirobe niiwa, ma 'a'arirobe ne juu bεε tuu lo nucozo se, waati yεremarobera.
20. Haare li tun politi'i ne waasan li 'unwinvenu, we'arobe 'a cee ho denu toonu na (PONAM), 'unwinvenu bee wara behee, li tunwεsiyo se.

21.

1.1.6. Ho cohebuwe been ε bεε terena domiwaa, haare ma han toore ne mihuwa se bu

22. Baa nii cohebuwe bee cuunu buwa, li tun nafobe denuwaa 'enre. 'A heyawε, ma EMOP 2022 piri'arobe beya, 33,9% 'a baa nii ne bεε vanre mi na, bumana nii ne yu madinirobe, han pinre betin 'aza, saani 'a wa we, ho dirobe ne yε. Han juuwiiso bee dowaa baa hanna 'enre, 'a po baa bara, 'a bu heya 36,5%, 'a bun ne ma bu bεε buwa, 'a 31,1%. Baa nii'aranina ne yu zerema 60, bumana, baa ne po bun, wure 'a nii ne vanre mi na, bumana 'a sura li humu. Ho wewiya, 'a ho vannu ne mi baa nii na, ne heya 64,4%.
23. 'A heyawε ma ho EMOP 2022 piri'arobera, ho cohebuwe finu, ne 'a ho AMO bee, bun zeniya 'a 4,3% midee 'a bεε mihuwa yi ho AMO. Baa niiso juu ma heya 12,9%, ne 'a Baba'uwasiiyo. Baa nii ne mi han luwebere, 'a bεε suwani bu, ho cohebuwe 'enre, 'a po baa luweza. Din juuso na bee cira, baa nii ne 'ararobe buwa bu, 'a heya (33,1%), bun ne na cira, 6,4% ne 'a nii'aranina, ne yu zerema 60, bumana 'a po bu.
24. A fε ho EMOP 2022, baa nii chebuwe 'unpara, han tiinzunwin ne baa vε 'a cee han duweduwera ne baa siinwaa, ho dεere, bee bara. Han cohebuwe 'unparaso, ne cira ho banbanyamu, ma zeni, lo 50,7%, baa nii 'a ne bεε yu vannu diya 'a banbansiyo, ma bun ne ma bu bεε buwa, 46,8%, nii ne nii'ere yu vannu, 'a vara cuwe, ma 38,8%, nii ne nii'ere yu vannu 'a vara cuwaruu. Han juuwiiso ma zeni, 'a bεε baa banbansiyo ma vεwaa, 'a baa yi vannuwan, bumana baa madiniyan, 'a han CSCOMra (67,3%), 'a cee baa farafinatiin varinu na, bunmana lo zamuwanni (9,7%), ma han kilinikera na (5,6%).

25. 'A heyawε ma ho EDSM VII, li zeremi 2023, yimεra, bun zeni, 'a baa hantera cohebuwe bee dowaa, han zerema 2006-2024. Li juu nε ma zeni, 'a baa hantera nε wo cuwanaa dεεrobe, nε bee heeniya bu, heya 35%, li zeremi 2006, 'a vε 51% na, li zeremi 2024. Yi 'a baa 'u'uzaterobe, nε wo li tiinzun, bun heya 45%, li zeremi 2006, 'a vε 81% na li zeremi 2024.

1.1.7. Nan'anrobe ho de'enirobe 'εnre, 'a cεε ho toonu ma jufuwerobe nε bεε sowε na

26. 'A nεnuu Malizo pεε na, 'a veni, ho hiyase de'enirobe tete, 'a be nε 'a, ho Mali wafaranamara heeniya mεεna. 'A heyawε, ma din ha'iriso, li tun we'a, li zeremi 2019, han zerema buwε venumawaa panahadurobe juuni, nε waasan ho de'enirobe (PRODEC) , fuwa li zerema 2028, nε toore nεnuu, li 'unnu nε heya bu, ma li 'unnu nε too bu, 'a lo nucozo tete yinu bee dewaa, 'a cεε ho panahadurobe deeni yimεra bee denuwaa na, nε bee we wawi ma han duweduwera cururu, li zeremi 2012. Han toosεna nε waasan ho de'enirobe, 'a cεε toonu jufuwerobe na, hεma 'a, fuwa li zeremi 2028, ho Malitun yi de'enirobe dabere nε se, nε baa nii wure nii mi, nε we'a tunza tete, nε ha'iri buwa, nε 'a toosε, 'a ja mana befinyan, 'a de li tun venumawaa ma li nafobe nuu na.

27. Bun bεnne ho panahadurobeso, nε duweduwera mi na, 'a heyawε ma li politi'i be, ho cohebuwe, ho 'a'arirobe, bεε nanuu, 'a ho yεremarobe tetiya, nε se, 'a yira, 'a heyawε ma ho hiyase 'ararobe beyiraleenu denuwaa.' A bun na, 'a yi de'erobe nε se, 'a nε 'a baa nii wure taa, 'a cεε dabere, nε zeni 'a ho jufuwerobe ma ho toonu ma sewε, 'a ben ε beehe, 'a heyawε ma ho dinmiyan julema nε ho Mali do mite, nε be cira ho 2030 toonusa, 'a cεε ho 2063, nε be cira baa farafina tunwin hεma.

28. .

29. Ho de'erobe 'εnle, ho Mali duweduwera, 'a ho panahadurobera, ma ho jufuwerobe bεε mi sewε, 'a ja cεε ho nuune juusiinu be 'εnre yimεra 'a cεε ho toonu yinu na. Haare mu ma we 'a han mazinyan toore niido, baa de'era juu, pan 'a duweduwe, han yurε yiraleerobe 'εnlee, 'o bara han lisera ma han 'inivεrisitera (bun yaa han daberera, nε waasan, ho panahadurobe venumawaa, 'a cεε li wari bey ira leenu na). Han duweduwera nε cira han de'erobe zunwin nε bεε boni, 'a cεε baa jusora nε zun ho toonu bariya na, mu de'enirobe yurε wure, 'a cεε duweduwera binyan nε 'a : cεεnasemu, ma li tun 'ee nε mi wa.

1.1.8. Banbanyamu, Cecerobera, nε bεε he bee

30. Ho banbanyamu, nε bee mi wa dewaa, lowε ma 'arasira jiyān, 'a fε 2011, 'a mi 2023. Bun yurobe nε yu 'uwiza bepūu, han mumεnura 'εnre, li zeremi 2011 ma zeremi 2013 'aza, 'a nε liya 'a heya ma 45,1%, 'a vε 47,1% na, bun bεnne, bu liyosi ma 'uwiza 0.2 han mumεnula han zerema 2013- 2014 'aza. Bee lo biyo matete, han zerema 2016, ma 2020 'aza, 'a heyawε ma 46,8%, 'a cεε 41,9% na . Din juuso binniya zan mi ciyo, han zerema 2020, 'a cεε 2021 na, 'a bu heya 44,6%, ' binniya ciyo 45,5% na, li zeremi 2022, bun haya yurobe nε yu 'uwi 1han mumεmula, 'a heyawε ma li zeremi 2021, ma lirobe nε heya 'uwiza bepūu, 'a heyawε ma 2015. Han toore nε saa, yirawe 'a lari ho banbanyamu, 'a heyawε ma ho hucunuu, ma li duweduwera nε mi baa nii wure waa yaatiyo 'a heya 14,0% li zeremi 2022. Li zeremi 2023 'a heyawε ma EMOP piri'arobera, ho banbanyamu, heya 43,9%. Toore nε pa'a mi yi bεε wo, 'a cora ho 'a'arirobe bariya waa, ho cohebuwe bee 'εnle, 'a cεε sariyara berara na bariya na, to mu we do 'a ho Mali hεma, nε ho mihuwa pε bee, nε heya 24%, li wari be banbanyamu duweduwe, li zeremi 2030.

31. 'A heyawε ma Gini juu hε'ε, han cecera be we wawi ho Mali, 'a heya 0.42, li zeremi 2011, 'a mi 0.33, li zeremi 2022, bun 'a leroobe ma bεnne 'a heya -2.4%. Ho liroobe 'a ben ε baa nii seniya han zerema 2011, 2021(42% sinu pεε), ma li zeremi 2019(40%). Li zeremi 2020, nε zeniya li juu liroobe, nε heya 0.38, saani 'a ho binni yoo 'a yi 0.42, li zeremi 2021, 'a binni lii fuwa 0.32, li zeremi 2023, ma bun nε ma bu bεε buwa nε 'a 0.33, li zeremi 2022. Ho cece be lenu na, bee cira ho nii we mana, 'a cεε han toore nε wo ho 'εsinasemu, nε woo baa nε duweduwera mi waa waa.
32. Han duweduwera nε fo mu bera wure, 'a cεε ho 'a'ariroobe bariya nε bεε mi ve, 'a be nε mana baa nii huwonu , 'a we baa nε huwa mi yurε mayi(PDI), 'a cεε baa nε lubuwo bu na. Baa nε huwa mi yurε (PDI), 'a be nε dowaa ma cuwajuu, han zerema 2019- 2022 'aza, nε liya ma 207751, 'a mi 412387, yu liroobe nε heya 354739 li zeremi 2023. Din juuso, li zeremi 2023, 'a heya 56,98%, nε 'a hanna, 'a cεε 43,02% na, nε 'a bara, baa hayereza juu tara, nε 'a (58%), nε yu zerema 0, 'a mi 17. Mu liroobe be cira, ho 'a'ariroobe co'o denuwaa.

1.1.9. 'Urumu zunrobe nε yu 'a 'aniya waa saa yirawe, 'a li tun tezeninu be dewaa

33. Wa senu ma wa te bεnne, toore tunwan nε cuunu buwa, saa li tun, yirawe 'a wa 'uruzunre tetiya ciin wa leroobe ma wa wema. Han tetemu wemaso, do toore, yirawe 'a wa tezeninu veramawaa, 'a heyawε ma han semεnira nε 'a baa zafiya taa, 'a cεε han biyenalira na nε fasi ho nuwari ma ho 'uruzunre waa. Han biyenaliraso, ya we nεnuu, 'a baa nii zunna mite (zun 'o te), 'a zun bεε 'a le, 'a cεε baa zunnu na, bari mu ya web ara li harajo. Ho ferobemawεso, nε ya we wee zerema ma zerema, ya we nεnuu, 'a be wera, ma mu dεεra, 'a cεε bεε ma jimu na, 'a « baa zunna mite, 'a dera bee li tun fεsinuwaa, bari li tun be fasiu, « biyo 'aniya bu na mu verobe nε pariyo na, wa zama'arobera, parirobera ma wa zin'uwe, nε wa bubana bee » (Fougιere 2012).

1.1.10. Vεsirebe nε cii ho nucomu 'εnre, 'a cεε ho yεremarobe hiyabuwe na

34. 'A heyawε ma ho nucomu 'εnre, vεsirebe nε cii bu co'o ma bara ma ye :
- **Nuu ma maa wara bεε hinni ji mi zaa see :**
 - Baa nii zunwin, baa nε bεε mi zin ma mi nii bera 'a yi, baa boni, baa wure beero, bun mana nii'ere taa. Heyawε ma baa nii diroobe nε boni, baa niizunwinsiyo, see bεε hinni mana, a zin ma nupεε mirobera 'a yi, mi zunwin. 'A bun wure na, li zunnii, bεε hinni mi be pε lo zunso waa.
 - Wa mi wa vε ma zunnii befinyan na, han lobere wo, bun mana han luweza, baa zunnii, 'a be nε mi wa wunini, 'a li mi wa vε mite 'a 'o wεwaa, yirawe 'a han zin ma mite 'a yi, 'a wera mi hiro
 - Nucomu dεεnu na co'o yaanu, baa nii zinnu bariya mi zinle, baa zaa 'oroninu be 'εnle, 'a be nε ma zuun ma baa nii ho dεεre. Han zunwin nii cururu, bεε mi 'oroni mi zaa yi, 'a bun na baa bεε mi demite nii binnu zo 'oroninu. 'A bun na baa hayereza boni ho 'iin.

35. Ho 'uruzunre 'enre, mu vεrobe co'o ma zeni ma biyo :

- ho 'uruzunre be tetiya ma ho co'o nε vεsira woo pεε dowε sii, ho 'uruzunre tetiya, nε 'a huwarayamu, ma tenenu, nε bee woro woo pεε, we de ma bεnne, 'a mu yi vε yu bu wema na. Bun 'a duweduwe benu ho toonu nε yε venumawaa caa.
- Bun nε ve ma nucomu « Maaya », 'a be nε dosi, bari biyo woro bu ma biyo we bu bεε buwa.

36. Bin 'enre ho yεremarobera hiyabuwe, 'a mi 'a heya :

- Wa bedan dejuu na, 'a heyawε ma zenirobera , ho 'uruzunre 'enre, wa yi'ara bedan we'anu 'a fe li tun wure, 'a we'a luwe wure, 'a we'a kominila wure, niipεε ma mi bedan, 'a we'a mi 'uruyi'a ;
- 'A han yimεra nε cira ho 'uruzunre bee ma mi toore, binni we'a. Baa nuudera do ho 'uruzunre minisεri nuu na, 'a binni we'ara, ho 'uruzunna toore bee we'ara.
- Han toore nε yε, 'a ben ε ma nεnuu 'a wa fεsira wa 'urumu bera wure toore

37. 'A lo Malitunzo tete nε co'uwe siya mi na, 'a ta nucomu na 'a bu lera,'a ben ε caa nucomu nafobe venumawaa na. 'A din 'unnuso na , 'a ho Mali do mi nii, li zeremi 2024, ho panahadurobe nε waasan han co'uwe tetiya de'enirobe(PNEV), 'a cεε co'uwe ma bee tetiya na yirawe 'a huweni wa waati duweduwera 'o bara, ho nucomu huwarayamu, ho dinminyan hεra, han tunwin tetuwenu, 'a cεε biyo baa nii ha'iri bo waa, baa piri'arobe ho nucomuwenasemu 'enre, 'a cεε nafobe hεra na, baa nii denuwaa, li tunwaafonu bee, 'a cεε li waati yεremarobe na, dinminyan wure tunwaafonu dabera, 'a yira han yimεra, han mazinyan hosonu 'a cεε 'εsirobe nε nucomu bεε mana, 'a cεε teyaanu na.

38. Nii'uwi yi, ho yεremarobe hiyabuwa wara fa bi yε na :

- Yaamu wenu 'a nuu pεε temite, baa zafiya cururu miniya 'a mi we niizunsiyo nε nii bεε boni. Zafiya cururu mi wa yi ha'iri ho yaamu 'enre, bari, 'a baa be we'a mi hiro. 'A bun na, 'a baa se mi teteyamu wan fuwamu. 'A bun nε 'a baa zafiya ma se co'uwe finyan, nε fεsi baa ma pa'a, yirawe 'a baa yi ha'iri, 'a zunra mi ciciyo ho nucomu politi'i 'enre, 'o bara, niico'uwo, nε daa mite ;
- 'A wε'a lε 'o mi, 'a wara ho yamu, baa zafiya hεma 'a be nε, 'a wε'a lε mi mii, mi yεre se. 'A bun na, baa nε le mii niibinyan nε ma baa sire bεε buwa ;
- Li 'εensenu, fa baa minyanna na 'a vε mi zaa na, 'a bun zeni yεremarobe hiyabuwe, nε fa li 'εensenu be na, ho nafobe 'enlee.Wεre, lo fεso bεε mi see mi 'iin 'εen mayi . 'A baa hayera we see mi nii 'εen.

39. Tεrobe nε zeniya, 'a we'a ma :

- Li tun panahadurobe nε waasan li tunzo teteyamu de'enirobe (2009-2013), nε mi han daberera wεnne, li tunzoyamu de'enirobe tedenu, denuwaa, li tun politi'i 'enre be ;
- Li zeremi 2011, li tun politi'i nε waasan li tunzo teteyamu, 'a nε hεma tetiya 'a « we'a lo Malitnzo tete nε 'ami, been ε lo tawε 'a we, 'a cεε been ε lo tawεra na, tuntenu na zotete, nε co'uwe tetiya mi na, ».

1.2. Nafobe

40. Ho nafobe 'enre, cirirobe nε waasan ho nafobe juure, jusinu yimεra, 'a cεε li tun nafobe bεbenu duweduwera na, 'a ben ε tawε ho nafobe yiralenu 'enlee.

1.2.1. Ho nafobe denuwaa wεnna, hiya fa ho vεrobera, 'a cεε tuntoore, nε bee pa'a mi na

41. Han zerema 2015-2022 waati, nε juwin finyan yu li tun nafobe 'enlee (SCN 2008), Malitun nafobe fasi, li tuntoore waa ma li vεnu, 'a heyawε ma 70%, (30% li tuntoore, ma 31% li vεnu), li duwayi ma han 'izinira 'enre, bun heya 23%, bu veni 'a laapora. Bun co'uwe beeso, ho naforo piri'are ho Mali, 'a be nε bεε yεrema yi, li waati. 'A heyawε ma nafobe denuwaa li zeremi, nε heya 0.9%, li duwayi ma han 'izinira 'enre nε bεε dowaa, 'a heya ma 0,3% li zeremi, li juu nε heya bu, ma bun nε ma bu bεε buwa nε heya -0.1% li vεnu 'enre taa, nε heya -0,4% han yimεra laapora wure, de'ezinrobe nε heya ma 0% li tuntoore 'enlee.

Pεrεwe1 : Han yurε taa, ho PIB 'enna, 'a fε li zeremi 2019 'a mi li zeremi 2023, %

Zeremi	2019	2020	2021	2022	2023
vεnu dannu	37,3	36,2	35,7	35,8	35,6
Li duwayi ma han 'izinira dannu	20,9	21,2	20,6	20,2	19,5
Li tuntoore dannu	33,5	34,4	35,4	36,2	36,7
Taksira nε be bεε terena (nε nuude bεε boni)	8,3	8,2	8,4	7,8	8,3
'U'a (PIB, ho cunnu wari hε'ε	100	100	100	100	100

yiire : MME_DNPDI INSTAT_Tun yaatirobera _Avirilipinyan 2023

1.2.2. Nafobe nε 'izinibera wawi

42. Mu dirobe yεremarobe 'enle, yurε cururu daa zinna ho nafobe yεremarobera 'enle, 'o bara, ho mii, ho 'umare, mu cimi, han vεwa biyo, ('o bara ho manworo, li va, ho somo, ho caree), li pomε tεri, baa biya- tuwa, bumanana han sunre, ma sunre nε we'a, mu yeenu, 'a cεε baa ciza na. Mu bera nε yε yεrema'anu han 'izinira bee wawi matete, 'a bun zeni, 'a han 'izinira bεε wa sε toonu. 'A yi 'a ho 'umaree 'enre, 'a heyawε ma ho tinrobe 'izinira, han toonu be liyosi matete, 'a heyawε ma ma biyo ho ya tawε 'a yi, han zerema 1960-1970 waati, 'a han 'iziraso 'a ho CMATEX ma ho ITMA, nε ya we sε ho 'umare toonu, li tun, nε ya we we'a han cama nε 'a bee fuwa,ho 'esee ma mi bera .

43. Han 'izini toore yi tawε 'a bee dewaa, to li vεenu 'εenre muso tawε 'a dewaa, yirawe, 'a de bee mu yirobe waa, 'a 'a'arira mu dirobe yinu ma bu beesiya yinu na. Li tun jusiinnu bera domiwaa, nε tawε 'a sera. Zεε, mu yimεra toonu bεε buwa, 'a bun juu 'a biyo yε : (I) Ho toonu werobe co'o nε san'an to, bumana nε ma ho bezuunre mazinyan toore nε bεε mi sewε, han zunwin vεerobera 'εenre, (II) Ho piri'arobe ma mu yimεra co'uwe bεε buwa, (II) Mu bera zonu ho cunnu bee wawi , (IV) Li vεenu 'enre wari yinu bee bεε domiwaa, (V) Cece li tuun yinu 'εenre, nε mana 'a'arrobe bariya li tuun yinu 'enre, baa nε bεε daa mite sese bu see, (V) Baa vera nε, bεε 'arara bu 'a ja bεε yu jufuwerobe tete li vεenu 'εenre.

1.2.3. Nafobe ne pere'arrobe wawi

44. 'A heyawε, ma ho dinminyan cuwenirobe 'enre, han tooresena, han zerema 2017-2018, ho Mali 'a 123ni, 'a baa, wure 'a 137 tunwin, 'a heyawε mali pere'arrobe juu, ne heya 'uwiza be 3,3, ne wa yoo 'a heya 1, 'a mi 7('a heyawε ma 'uwiza be 4, 7 tii). Ho pere'arrobe ne wawi cira han yimera wenna, 'a heyawε ('uwiza 2.8), han toore 'enre 'uwiza be (3.3), ho cohebuwe 'a cεε ho de'enirobe na 'uwiza (3.1). Bun heya 'uwiza ne 'a (4.1), ho nafobe 'iinyan fεsinu 'enre, bu bεε mi yaa mu venumawaa, li tun. Ho pere'arrobe 'enre, ho Mali pan sena ma han juuwin ne bee tawεra bu, 'a heyawε ma han yimera wenna, han sariyara, ma baa nucu'owo na (cohebuwe ma de'enirobe). Lo ja pan seena, ma nafobe we'anasemu be, 'a han befinyan toore bee bεε mi bara. Mu yi see ma co'o ne maan, to ho Mali 'uwiza pan bεε boni.

1.2.4. Wari be wara ne bee dewaa

574. Li CFA, ho Mali bεε 'a sinu ne, do w anii matete, li duwayi bee, heyawε ma wa yerobera ne ve han CEDEAO tunwiin, ne heya 8% midee, bu wure waa, 'a bu ne ma mu bεε buwa, ne heya 48%, farafinatunwin wure taa, 'a cεε 52% na, ne 'a ho diminyan wure taa. Han cunre ne baa 'a yii mi bera, juuresaan ho Mali. Han farafinatunwin, 'a bεε mi ma waa bu, 'a ne taa heya 81%, mu bera ne wure buwe li tun bu, li zeremi 2020, 'a cεε 78,8% na, bun lee ho CEDEAO, 'a 2.2% 'a lee ho farafina tunwin hen 'a. Ho diminyan taa(Rdm) heya 19%, mu bera ne wure buwe li tun.'A bun na, mu bera ne wure buwe ho Afiriki bee liyosi, po ho diminyan wure taa, 'a ε li zeremi 201'5 a mi li zeremi 2020, ne heyawε ma 85,6%, 81%, ma 14,4%, 'a cεε 19% na.
575. Li wari be cirinu tawε 'a dεε, li wari yoonu ma ho liyonu ho diminyan 'enre. Ho wari finu be hiyabuwe mi caa ho zεε, 'a ne zeni li dalari ma li ero tununinu, ho dinminyan, 'a cεε (li ero bee wure na). Ho ni'orrobe ne baa Amerikera, ma baa tubara tunwin 'uzu so baa Rusisiyo be na, 'a heyawε ma 'ukεrεni fuwo be ne, bun ne tawε 'a ya lira baa wari bee 'a heyawε, ma li dolari ma li ero yonu, 'a bun janniya li dolari leenu biin, 'a ne na nuu 'a han tunwin ne'a, 'a la, li wari yεrema'arobera na.'A bun na 'a (I) Baa Sinuwara, piri'a, 'a yu mazinyan ji, cunnu bee, ne wo ho Yuan renminbi, fa sanu be waa ; (II) Baa Rusisiyo lo baa tubara ne mihuwa ye mi gazi 'a cεε mi mazinyan ji na 'a ye ma mi be see wari ne 'a Roubies ; (II) Li wari yεremarobe li BRICS tunwin 'aza, ma baa ne wure miniya 'a zo li 'uzu, 'a we, 'a heyawε ma tun pεε wari bee, ma (IV) Baa BRICS tunwin bosu wari finyan bera we'arobe caa waa, 'a heyawε ma li yεrema'arobera.
45. Ho diminyan wari befinyan 'enre, ne hiyabuwa, li wari seniro bee ma we ma ho sanu, han mazinyan ji, ho lithium, ho pilatine, bmrj, bun ne ma han vanre binyan bεε buwa, ne cuunu mana na.

46. Ho CEDEAO buɓuwe wari dada, ne ve ma ECO, we'a yirawe 'a lari ho papara wari ne zan mide, bin. Baa farasiyo 'a cee baa farafinatunwin weesiyo tunwan na, baa miniya 'a semu 'a wara mi taa, 'a heyawe ma ho cuunu ne baa mi wa yi li CFA bee, mu 'a wazibi, wa yi miniya 'a wa hema yi wan, ne cira ho nafobe denuwaa, 'a cee ho tetuwini na, fuwa leeri li CFA. Biyo suwani bu, 'a ho ECO dada yi wan. Wenna puurepuu mi bin : (I) Wari finu ne pariyo, ma tunwin tunwan, ne ma wa hema 'a de'ere ; (II) Li tun wari.
47. Han co'uwe ne se, li tun wari be 'enre, bumana, li wari ne pariyo na ma tunwin tunwan ne ma wa hema 'a de'ere, 'a we'a ma biyo ye :
- 'A piri'a han yimera wure, ma hen bosu ma do'onu 'a ne seni li wari bee 'a yi, 'a piri'a sanu ne boni 'a besi('a fe han sanu 'enna yimera, 'a ye tunwan, ho dinminyan cunnu, 'a heyawe ma yimera tunwan) ;
 - Han bera ne zo li tun, ne cuunu mana na, wawinu ;
 - Wa tun bera dinu venumawaa, bun ne wa ciina fuwa, han canma, ma bɓɓɓ.
 - . Li wari bee yiraleenu, ma co'o ne see we'anu

1.2.5. Li tunhiyase bee leerobe, 'a bee ne puuresaan, 'a be ne niido ho nafobe 'enre

48. Han toore ne we'a, 'a ne puuresaan 'a cee ho venumawaa, ne cira li tun hiyase bee leenu, yirawe 'a bu veramawaa, 'a cuunu yi ho hafobe, 'a li tunhiyase nafobe binyan toonusɛ, ne ma ho sanu bee 'a de'ere.
49. Yi 'a ho li tunhiyase 'enna buwiza denu ma han venumawaa, li tun nanuu, 'a li tunza tunwan, se ho toonuso, ma mi dabbera, ne 'a tooresera buwiza, ne cururu 'a li tunza, yirawe, 'a baa yira bee, ne be bee li tun nafobe waa.
50. 'A ho sanu 'a we leerobe boni ho Mali bu. Li zeremi 2022, ho sanu yero be wari ne yu bu 'a heya miliyarira be 152,7 li CFA wari (ne heya ma miliyarira be 0,26 li dalari wari), ne yuwa 'a yu 35% li zeremi.
51. Han yimera tunwan yu, 'a heyawe ma han zunwin sinyan be denuwaa, 'o bara, ho dolerite ma ho marbre.

Perewe 2 : Ho sannu ma bebinvan viro be denuwaa he'e

52. Han yimera tunwan yu, 'a heyawe ma han zunwin sinyan be denuwaa, 'o bara, ho dolerite ma ho marbre.

Perewe 2 : Ho sanu yimera nafobe denuwaa, zunwintero sinyan binyan, 'a cee ho haanu na

Tooninii'uzu/ zerema	2019	2020	2021	2022	2023
Sannu(tonena)	71 190	71 237	69 461	72 228	72 593
Tx sannu	6,43	0,07	- 2,49	3,98	0,51
Manganése(ma tonina)	8 185,44	13 588	12 660	35 402	68 771
Tx manganese		66,00	- 6,83	179,64	94,26
Dolorite (m³)	209 055,50	581 820,00	376 678,00	282 557,00	381 989,89
Tx Dolorite	- 33,24	178,31	- 35,26	- 24,99	35,19
Calcaire (m³)	432 770,13	461 711,00	447 644,00	137 374,06	1 089 795,40
Tx Calcaire	33,90	6,69	- 3,05	- 69,31	693,31
Marbre (m³)	9 421,42	9 104,61	1 649,00	-	-
Tx Marbre	8,49	- 3,36	- 81,89	- 100,00	
PIMCO-SA(FER)		52 306,00	296 000,00	90 387,05	221 204,66

Tx Fer			- 465,90	- 69,46	144,73
Zaragoza Sarl					56 000,00
Tx Fer					

yiire : Tunhiyasee nafobe ma 'uran danna zeremi 2023 bewara

53. Li zeremi 2021, mu piri'arobe ne wo ho lithium 'aan waa, ho Bougouni zeniya 'a mu yirobe, li zeremi tawε 'a yi

Li zeremi 2021, mu piri'arobe nε wo ho lithium 'aan waa, ho Bougouni zeniya 'a mu yirobe, li zeremi tawε 'a yi, tonira be 726 000, ho spodiméne bera, silicate, aluminilum, 'a cεε lithium na. Li tunhiyasebe leerobe tawε 'a yi, zerema 21, 'a bu leerobe din waatiso ma yi tonira be 880 000 li zeremi. 'A mu leerobe hiya 'a buwε ho desanbepinyan li zeremi 2024.

54. Baa CNTsiyo we'a betannu, ne waasaan li tunhiyase be leerobera, ho 'uti pinyan wozome 8 li zeremi 2023. Baa depitera wure we ta li betannuso be na, din tunhiyase beraso leenu, ma be bee wa nafobe waa ne heya ma miliyarira be 100 li CFA wari (ne li miliyarira be 160,6 li dolari wari).
55. Bun we'arobe befinyanso, ma nenuu, 'a wa Tun yira 30%, li tun nafobe cuunu, 'a ne heya ma 20%, li zeremi 2019 taa. Ho sariya finuso, ma de ho wafaranama nii, 'a heyawe ma 10%, 'a mu nenuu, 'a ho wafaranama ma yira 20%, ho cuunu ne yo bo bu, 'a heyawe ma han zerema bejuu, 'a heyawe ma han yimera yaa be.
56. Ho betannu finu, ne be cira mu yi be, 'a sinu ja, baa CNTsiyo we ta be na, 'a ho nenuu 'a ho tunhiyase be toosera cururu, we wa tunzaa, han tooresere ma mu bera yaa 'enre, yirawe 'a be de baa danrobera waa, ne hiya fa mu zunrobe ne hiya fa han mazinyan.

'Irobe 2 : Tunhiyase leerobe sariya finu , ho Mali

1. Baa CNTsiyo we'a sariya, ne waasaan li tunhiyase be leerobera, ho 'uti pinyan wozome 8 li zeremi 2023. Baa depitera wure we ta sariyaso be na, din tunhiyase beraso leenu, ma be bee wa nafobe waa ne heya ma miliyarira be 100 li CFA wari (ne li miliyarira be 160,6 li dolari wari). Bun we'arobe befinyanso, ma nenuu, 'a wa tun yira 30%, li tun nafobe cuunu, 'a ne heya ma 20%, li zeremi 2019 taa. Ho sariya finuso, ma de ho wafaranama nii, 'a heyawe ma 10%, 'a mu nenuu, 'a ho wafaranama ma yira 20%, ho cuunu ne yo bo bu, 'a heyawe ma han zerema bejuu, 'a heyawe ma han yimera yaa be. 'Yirawe 'a ho toonu se wan tete nuuna ho wafaranama na, 'a ne ho toonu ho zunna na, 'a heyawe ma vanre ne nu, ne fesi baa danrobera ma baa zunrobe, 'a heyawe ma biyo ho wafaranama miniya biyo.

. Mu befinyan 'enre, wa daa bara ; (I) Li wari leenu 'a pin be na, 'a ho mazinyan ni yi wa lee ; (II) Mu we'arobe, 'a we se 'a heyawe, ma ho sanu juu yorobe ma ho lirobe, 'a cee li tunhiyase bera wure na ; (III) Cira'arobe denuwaa ho sanu yaa waa 'a cee li tunhiyase bera wure na, 'a bun ne, 'a li tun ma yira nafobe, li tunhiyase yaa yonu 'enle, ho cunnu ; (IV) Li TVA takisira be yonu han yimera 'enre ; (V) 'A heeni, mu bera ne ye yenu wenasemu ; (VI) 'A 'arobuwe ma li wari wure ne yu mu yeroobe 'enre.

Ma feebinu, ho yura buwaforo toosera daa 5% li tunnafobe yuraa, ba niidenu daa yi 35% ho Malii. Nafobe ne dannuu nuhunwan toonu nii'owo boni ('obara Canadasiyu, Britanique ma Australie siyo), mu fesi robera finyan neye maa yooro ho PIB ma 20% ne 'a 9% weere. 'A mu zuun lo Mali bee mihuwa yi mi tunhiyasee nafobe cunnu, han fesi robera neye maa hee ho wan li tunhiyasee nafobe vanre yinuu.

Ho CNT so tunhiyasee nafobe sariya fiinnu ne waasan mu tunhiyasee nafobe yiree siyo na. Mu ne 'a ho yurasiyo cururu see 'a wera waahecara, 'a debbe li tun buwaforo toonusaa waa 'a heya ma ba toore wenu tunhiyasee nafobe 'enle, 'a mu yan wawiri mu daanrobera ma werobefinyan zuunrobe nenu

Ha'iri liirobe, ho sannu 'a Mali tunhyiyasee nafobera ne mihuwa lee mu fεεε . Li zeremi 2022, ho sannu yirobe wee yu CFA wari miliyari 152,8, mu yuwa ma 35% li zeremii

24. Yi 'a mu petoroni, Mali 'asiyo nuuwa nafobe waa ; ne 'a petoroni-gazi ne piri'a papara vενε mu km² be 900 000, ne cira'a nafobe fεεna be honu(05) 'aza : Tawudeni, Tamesina, lulemede, Gawo ma Nara ne cira'a ma petoroni ma gazi yina be52 ne 38 bεε 'iin hεεna, 'a 12 be mi waraa. Yure tuwan sε'εsε'εrobe zeeniyar petoroni baro'o miliyarila 1 'a mi 2 ma gazi petoroni m³ miliyora be 28
25. . 'A heya ma bun nuuwa nafobeso, banna dobee mu petoroni ma gazi dannu waa ; ma Hidorozeni ne cinu semu yu 98% minu, mu semu diyaa mu yu zerema be 7 'uran nεnu ; Burakebuguu Kati srikilee ne ma Baba'uwa 'a km 60
26. Haare li zeremi 2012, mu petoroni piri'arobe zan Malii, 'a heya ma 'a'arirobe duweduwe n ε yu li saheli san'un wa tun.Din duweduweso wee naa 'a mu petoroni 'nii'uwo wuree fεε nna fuwa mu yi lo alizeri petoroni nii'uwi – SIPEX ma li nii'uwi HYDROMA. Mu yina ne hεε na mu petoroni piri'arobe bena, 'a 4% midde mazinyan yu 65% li zeremi 2010
27. 'A ho co'oso naa 'a li tunwεsiyo binni mu petoroni sariya yawe 'a li vεε ba nii manana 'a heya ma ho sariya n°2021-063 ne yerema ho sariya n°2015-035 ne we fasi ho zuyεpinyan wozomε 16 li zeremi 2015 ; ne fasi mu petoronibera piri'arobe, mu leenu ma mu susanu wenu co'o

1.1.1. Wεenna ne bεε boni 'a luwora li tun pεpεε wure wεenna

28. 'A heya ma mu toorebeeriyasaa pεrε'erinu zeenirobe, ho Mali 'a 118 ni han tunwi be 137 siin, ne cuweniyar ma 'uwiza 2.7 ; ne hε'ε ne tawε 'a 'uwiza 4. Han toorebeeriyasaa soo, han wεenna be mi cuwenirobe tete waa 'a heya ma ho Mali 'εsirobe co'o : ho 'i'iriyona, 'a ma tunwa be 7 mi sunwaa ne po km 7000 ma tun papara vενεmu ne 'a km² 1 241 238. Han 'a tuun, juuwaa ma ho waa wεenna,
29. Han wεenna cuwenirobe 'a km 89024 (wεenna be 4621) ne km be 24828 yu nuuderobe, ne wure heya 28% .Mu heya ma wεenna boninu hε'ε ne heya km be 2 / km² 100 bena, li hε'ε ne miniyar na 'akm 7 / km² 100 bena ; ma bun to li liyosi ho dinmiyar hε'ε hiyasee, ne 'a km 2 5 / km² 100 bena. Han wεenna ne co'o bεε se boni, 'a hεn ho guduro miwaa yan bεε boni 'a yu hεn gudoro mana mu naa

Pεrεwe 3 : han wεn be co'oya wure 2019 ma 2023 panfonuu (ma %)

Zeenirobe	2019	2020	2021	2022	2023
wɛn nɛ gudoro mii waa 'a see mumuwɛnnɛ	37,58	42,18	38,25	39,42	38,09
wɛn nɛ gudoro mii waa 'a sunwanni mumuwɛnnɛ	32,38	34,50	37,12	35,14	35,11
wɛn nɛ gudoro mii waa 'a bɛɛ see mumuwɛnnɛ	30,03	23,32	24,62	25,44	26,80

Source : DGR 2023

1.1.2. 'Uran yirobe mihuwa nɛ ma dofiyo so'orobe haare 'a li 'uran binnifinyanmuninu nuuwabera siira boni

30. Mali 'uranbe wuree hiyafa dofiyobe naa nɛ ziinle 'a 72% han binnifinyanmuninu bera yaa, 'a mu pitoroni bera yɛnu ma bɛnnɛ 'a zora san naa nɛ 'a 26%, 'a 2% ta 'a ho 'oomu. (SIE-Mali, 2020). Li 'uran seenu huwinre luwonu wɛna li zeremi 2020 wo MW be 408,69.

31. Li 'uran yirobe ho Malii bosiyo wuree 'a ciyoo dannu, ne ziinle yu 71% li zeremi 2020 yirobe veeni. Mu luwiroosinyan ma 'izinina dannu tirobe veeni 'a 20% ma 3%. Li duwayi ma ho wafaranama tooresena ta 'a 5%, 'a cee han yure binyanta ne heya 1% (2020)
32. Mu dofiyo be benne, li 'uran dannu pa'a wuree fa mu petoroni bera naa, ne yenzoonu ho 'oomu bena, hn luwiroosinyan ma 'izinina bena (ne 'a tunhiyasee nafobe yiina) mihuwa dewaa woopεε, 'a heya ma mu nafobe denuwaa 'a cee li tunzaa ne mihuwa demiwaa mirobe.
33. Yawe 'a yi tiin mu mirobe ne ci mu bena, Mali wafaranama laamijuu 'a ne yiina siira ne boni, 'a ne 'oomu nεrobe pa'a buwa 'a po zεεε ta. Ho wafaranama miniyar 'a li tunzaa wuree 100% yi 'oomu hee ma li zeremi 2040 (luworobera han hunwinre ne ciyawεεna waa bunmana hunwinre cεεrobe wεεna buwizo, bunmana 'uran yiina ne zanmidee 'a cee ba nii 'uru tiina yinu naa)
34. Ma feebinnu, mu zeeniyar lo mu petoronebera ne 'o mu luwiroosinyan jiina 'uran leere (santarali terimike) ziinle 'a doni beenu li tun benne yenzoonubera waa, 'a mu yan 'a ho 'oomu 'uran yaa yoonu ju ho Malii
35. Haare Mali nuwabera tin yan buwa, ho binnifinyanmuninu 'uranbe mihuwa wee ma co'o ne wawi. Ho 'oomu yinu ne caa han binnifinyanmuninu ya 'a GWhs be 81,6 ('a mu juu'uran hε'esiyo ma bebeere yi leena mi nii) li zeremi 2020 (EDM-SA). Mu daanrobe ne fasi ma panola (PV) ne niimana hunwirecεenuwεna bee po MWc be 45 li zeremi 2020
36. Li wosonu hurumu be pa'ami li tun woo'aba juu 'a po li woo'aba tuun. Din wosonuso cuunnube leenu bεε we 'a yi bεε 'a susaro hunwinre ne too'a, 'a see li 'ura 'a liira li woo'abatuu. Haare ma bun, din 'uran yiireso maa nera 'uran li woo'abajuu luwe'inyan naa (CEDEAO, Tuwite 'uran yinu ba nii wuree see Tun dabere 2015-2020/2030, 2015). Han panola ma mi ciinrosinyan yaa liinu naa co'otete ne be mihuwa sunwanni ho 'oomu yirobee.
37. Nafobe yinu werobefinyan venumawaa li 'uran 'urawarinuna, 'a cee juu'uran yiina 'εε nrobe naa, ne juu finuna misee, ne 'uran 'uwarinuna wenayirobera mi biin, bun maa hεε wεn finyan han panola PV venumawaa ho Malii
38. Li 'uranbe pa'adenuwaa bena, ho wafaranama fasi 'a yan taa 'uran dannu venumawaa li 2022-2026 panfonuu ; ne juu 'a 'a ne tiintetiya ne 'unnu too li 'uranbe dannuduweduwera naa, 'a ho EDM-SA yira mi nafobe manirobe, 'a debbe li dannuso cεennasemu waa, 'a cε ε ho 'oomu yirobe yaa liinu. Bun wure hiyafa panahadu tooresaa ne buwa senu ho binnifinyanmuninu 'uranbera fεεre li tunhiyasee leerobena ; li 'uran susanu ma li cira'anu wεεnna we'arobe ; yirawe 'a leebe bunmana 'a fεsidaan mu petoronibera 'uran be naa.

Mu denucaa maa mana : li wosonu 'uranbe pa'adenuwaa, mu ptoronibera 'uran leenu naa, mu toonusa zeenirobera ma waribe bedenuwaa, ne liya ma li wosonu 'uran ne robe h e'e denuwaa, 'a cee li Kilo-Watt-heure yaa h'e'e liinu naa.

39. Han dede we'arobe co'o maa nee : (i) li 'uran leena be denuwaa 'a heya ma han hunwinre c enuwena 'uran denuwa ma 9% li zeremi 2022, ma 26% li zeremi 2026 ta wuree, li wosonu hurumu 'uran denuwa ne daa le 3% li zeremi 2022 'a yoo 22% li zeremi 2026 ; mu petoroni 'uran leenu naa 'a le 30% li zeremi 2022 'a lii 0% li zeremi 2026, ma yero be 26,4% 'a lii 15,8% mu 'uran yirobe midee bena ; (ii) mu werobe ma waribe zeenirobera denuwaa, 'a heya ma li 'uran yirobe h'e'e denuwaa ma li 'uran KWH yaa ju leenuna ; 'a le CFA wari be 149,1 li zeremi 2022 'a lii CFA wari be 100,5 na li zeremi 2026

1.2. PA'A CƐƐNNU

40. Mali pa'anu, nafobe ma 'iiribe cƐƐnnu duweduwe pan mi ho Malii

1.2.1. Politi'ibe Pa'acƐƐnnu

41. Ho demokarasi fɛsinasemu 'ɛnle, mu be beeriya nɛ wo mu 'a :

1.2.1.1. Wetera nɛ nii bɛɛ wo boni, 'a tunwanna 'a fuwo huwenirobera

42. Li zeremi 1992 'a mi 2018, Peresidan ma depibera wetera wee wo ma wa'ati paarobe nɛ tawɛ, haare 'a mu wee leera ma bɛnnɛ tuwanna (ba depitera wete yɛɛ niileenu li zeremi 1997 'a heya ma cecerobera ; Peresidan ma depitera wete leera ma bɛnnɛ li zeremi 2012, 'a heya ma politi'i ma 'a'arrobe bariya duweduwe)

43. Yi 'a Peresidan wete, to ba nii niidenu bɛɛ buwa. Ho niidenu wee lii 50% hiyasee. Ho tinyanso ju'ere 'a ; haare mu we 'a li tunza laara ho demokarasi na, ba bɛɛ laara li politi'i 'uzuwo na ; nɛ 'a bɛnɛ zeeniyan ma mu sɛ'ɛsɛ'ɛrobe nɛ wo li tunzaa see, ba yiramirobera maba minirobera waa, nɛ zeeniyan lo Malitunza nii honu (5) waa, to nii naa (4) lo mi tɛ'iya han politi'i 'uzuwo na. Ba depitera wete yan pan ta po lo Peresidan wete.

1.2.1.2. Politi'i duweduwe, sariya 'uweninu ma tanranzisinyan nɛ mi caa

44. Li zeremi 2018 peresidan wete cɛɛnna'emu, san'un li zeremi 2020 depitera wete ; wo sababu 'a mana li tunzan ciyo pinnu, nɛ mana ma ho pa'a'uwenu ; 'a cɛɛ li tun fenuna ma 'a'arinuna pa'asiyo niidenu mu pinrobee, ma li Tun Peresidan benu ma mi nuuca mi pa'a vunnununa vanle waa. Li Tunzaa jiwɛsee wozoma 'anninu bɛnnɛ, bero wan ma ho tanranzisinyan fɛsinu sariya vanlo, be tanna ho tanranzisinyan wenu bena.

123. Ho tanranzisinyan wena beeriya be wara 'a biyo :

- Ho CNSP binnitereninu ma ho tanranzisinyan nɛ 'uweniyan lo Peresidan ma mi minisirila waasoho mɛɛpinyan wozomɛ 28, li zeremi 2021, Mali sariya zun'in 'iro fase lo Kolonɛli Asimi Goyita 'a wora li Malitun Peresidan ;
- Cira'arobe wo han 'uzuwo ma politi'i 'uzuwo nɛ lo mi caa ho tanranzisinyan hiya, 'a cɛɛ ho M5-RFP na ;
- Han ANR wenu nɛ lo han tanranzisinyan 'unnu tawɛ 'a totoni, 'a fɛ pinle behoozin 'a bɛ ɛ pɛ zerema behonu waa ;
- Ho zanviyepinyan wozomɛ 09 li zeremi 2022, 'a heya ma ho tanrazisinyan 'unnu totorinu 'a vɛ zerema behonu nɛ ho wafaranama warabe bena, CEDEAO so ni'orrobe nɛ ci matete, 'a bɛɛ tawɛ 'a san na ho Mali ;

- Ho Maltunzaa ha'ire siin, mu ji'orirobe mana tefenuna haannu, 'a dopa'a li tunza 'onuwεεwa 'a 'i'iriyo ho tanranzisinyan, li wozobeenu, zanviyepinyan wozomε 14 ne yu nuu 'a heya ma li tunzaa wuree cenaziinrobe li tunyii ma li tunbennε 'a cεε ho Mali yirala na;
124. 'A heya ma ho tanranzisinyan waa vε robe, ho CEDEAO tunwin Peresidanra ma wafaranamana fenumaw ε ε 61 ni nε ba wee we, ho zuyε pinyan wozomε be 03 li zeremi 2022 'Akaraa, Gannatuun, do mu ji'orirobera 'a fasi ba mi vinnabe-fenumaw ε ε nε wo ho zanviyepinyan wozomε be 09 li zeremi 2022.
125. Yi 'a li tanranzisinyan pa'a cεenu, sε'εsε'εrobe yimεna bosiyο wuree (68%) lo ho tanranzisinyan mi wantete waa, nε ya woo 48% li zeremi 2014 ; 28% li zeremi 2017 ; 24% li zeremi 2012 ; ma 14% midee li zeremi 2020. Mu weterobe nε wo li zeremi 2022, 'a heya ba nicobiyo denuwa zeenirobera nε saara ho toonuso 'obara ho εsilee, ho niimu, ho sii, ho banbanyayu nε wo bennεtuwara...

'I'irobe 3ni : li tun ziinle

Ho mali zeremi 2063 hεεmε'in we'arobe ma denucaa, maa nε 'a waa diyowate Ho wafaranama ziinlee waa 'a 'o yi dεε mu zuunrobera nε lo mu nafobe cεennasemu ma vε numawaa panahadurobe nε wo 'anniyān muu. Mu 'urasirobe nε yu biyoyεε maa zeeni 'a Mali liya ma toonu dεnazeeninu ma c'o'o, « nε bara webiyo ma biyo », nε fasi venumawaa panahadurobe nε 'a bubuwεhuwi co'o nε ho Mali yu 'εεn teseenu wa'atii, miyirεε co'o nε waasan fenipεε , politi'i nε li Tun yirobe ju cincinna , 'a han anterepirira ta buwa bena nε do caa 'a heya ma li hadurobera yurε biiniwa'arobe nε ba lo « ajustement structurel »(PAS) ; nε ho Bretton Woods lε'ε do. 'A heya ma mu piri'arobe li tuun, wenasemu ma wena'emu zuunrobe leenu 'a 'ee, yawe 'a nε werobe jusinnu tete ho Mali zeremi 2063 hεεmε'in mirobera nε be tawε naa

Ma ho co'oso, fuwafuwa ha'iri liirobe tawε 'a we nafobe be wara waa nε heya ma ho wafaranama ziinle nε ha'iri liirobe mu be co'o wara waa, ma 'a fεsi ho Mali hεεmε 2063 denucaa ma ho wafaranama seeyinu co'uwe tetiya. Mu nafobe toonuzuuna wure ha'iri bεε 'a de'ere li Tun ziinle waa mu nafobe 'εεnlee. Haare ma bun, nafobe toonuzuunnu siira be iin mihuwa waanni wεε be juurejuu waa, nε fεsi li Tun ziinle (Primi et Peres, 2009). Mu waanirobe beyεε 'a mu yirobe co'uwe pa'a hε'ε ; Mu nafobe toonuzuunna nε 'anmi sariya, bεε ta li Tun niidenu wure mu nafobe bee ; 'a cε mu nafobe ma politi'i 'εεnnu mi yirεε hiya

Mu waanirobe juuni 'a co'o nε mu nafobe toosera cεεnra mite mu sun'unrobee, ma bun sun'unrobe hε'ε na. Bun de nuwan mu ha'iri pariroyee mu nafobe toonusaa dannu, ha'iri pairrobe nε siira 'a betiin : (i) desi 'a ba we ; (ii) ho cunnu wema'uwe parinu ; (iii) fεsirobe nε v

emawaa, ne mana cira'arobera.

Ho Mali see, wa daa bara lo ho berowan mii mi taraa ziinre « Tun wure » niidenu ma « desi 'a ba we » ne li Tun niimanaa azaa. Ho ziinreso ma fe mi hiya li wεεε wa'ati na, 'a heya ma biyo li 'a tun ne mihuwa vεmawaa ; ma co'o binnu, li wa'ati ne li mii, han duweduwe ne nuuresan mu siin ; 'a li mihuwa 'aansii mu po zerema buwe yati 'a fe 2012 na.

Ma bun, 'a heya ma li PASdaberera, ne juu bεε dona li Tuun, han zrema buwebuwe ne 'anniyan, paariyo yaara mu panahadurobe co'uwe ne ya ni caa, lo bun 'ura 'a li ma wenna bejuube bεε sowε, san'un 'a ho 'a « zeeni 'a ba we co'o » paarisaa co'o.

Ma 'u'arobe co'o, han politi'ila werobe ne bee se, ne mihuwa sera li Tuun, 'a han enna caa, 'a wora li Tun pa'a, 'a dora li Tun nafobe ma benne, 'a buwaforo danna mihuwa yoo ; ma toosera binyan ne bee yu toonu zuunnu , daanrobe, werobefinyan, nafobe dabere 'a zoora li Tun ciyoo han nucomu deen fafa waa 'obara 'ararobe, 'uranbe, luwirosoyinan be, ma mazinyan finyan be

.Bun mirobesoo, banbanyamu di'a denu daberera caa (DSRP) 'a zoo co'uwe ne ba pa ne bedo, 'a bee leera han duweduwera ne lo miyere politi'ibe nafobe ma ba PTFs see beyira yu. Bun mana ma ba PTFs niidenu ne bwa wa politi'i ma wahecarobera venumawaa fesinu ma co'uwe cururu wazbirinu tunwana ; ne de duweduwe li Tun tetuwenu ma teseenu heme

Ma mirobe binni, han desantalarizasyon ne mi caa haare 1999, pan ciciyo mi li Tun waribe waa, 'a heya ma nafobe ne robe han kominina bee ; ne pan bee 'in na 'a herezinyanna ma yurani nafobe fasiyo, ne hiyafa han pere panahadrobe cohenu na, han bidizera waribe 'iri'arobe ma toonu wenu, ma han ne 'iya mi naa wari yinu ma yura mite nafobera.

Han ONGra ma PTFra tuwan niidenu mu 'ararobee 'a han herezinyanna ma han yure weesiyo bee mana mu unpa yan daa de ; ma 'a ce, tunwana ba nii ma'obera ma biyo be heca mu denumawe si

Mu wuree, na nafobe deninu mi yire, bunmana sariyabe desantalarizasyon, ho wafaranama pan 'a han duweduwe ne fasiyo beyiraleero, 'a heya ma han daberela ne li Tun weesiyo so haare zerema buwabuwa ne boni panfonuu denucaa. Bun werobe co'otete 'a li la'oli ceenu ma ho desantalarizasyon co'o ; 'a ce mu yeremarobera ne zoo ma mu 'a'arob buwaforo danna wuree

Haare ma bun, mu ya tawe manini mu h'era, 'a heya ma han deen beyiraleenu ne fasiyo ma li Tun weesiyo, 'a wazibi ; waahecamu ne pa'ami ; ma 'a binni lee li tun politi'ibera waa 'a heya ma toonuserobara yamu « nupe yi mi taa » li Tun bena, san'un li tunzaa cunnu bena

Zee, han co'uwe betin ne zeeni ho wafaranama ma yonuzuunu ma wari toonuserobara, li Tun ziinle tawe 'a we naarobe, mu wenayinu wawiro zevenuco'o wero ma ciinrobe ziinle ; yirawe 'a we'ara tuwite venumawaa, ne ba niwuree niimii ma maninrobe

Mu zuunrobe ne yu, 'a lo ho PAS ma nafobe 'ennu mi yire daberela ne san han zerema buwiyaru ma buwe venumawaa hadrobe denucaa yimena ne ha'iri cara'arobe mii ; ho Mali zeremi 2063 heme werobe tetiya werobe ma minirobe ne ma laana wenna am nafobe ha'ire do weesi ; 'a ne fascinyan li tunzaa cunnu 'anmi ma mu fenuna

1.2.1.3. Taranzisyan, nu'irobe ma co'uwetetiya wa'ati

126. 'A heyawe ma pa'a cenrobe, ho Taranzisyan zan 'obaraa nu'irobe wa'ati. Mu 'aa nu'irobe ne malitunzaa munwan ANR wenucaa, 'a ce fenumawela hen'aa wuree mu ju wa, 'a mu nu'irobe bezeninu co'uwe paariyo 'a han toore neye

- li tun sariyalabe biniwe'a finfinynani ;
- wote sariya binitinnu ma AIGE fésinu, wotela wenu ciyo ;
- manansanrobe ma wari 'aanmu tooresaa, fiinu wo'uwe pa'a bini dewaa ;
- wahecayamu co'ofinnu 'a'arinube yiraleenuu ;
- tooresε, pa'a bini dee, 'a heyawε ma waa ma sorodasila, 'a cεε 'a'arinutooresaa na sanrobe, nufuwerobe ma sinyan,...
- Malitun huwarayamu binifésinu, li tun ma mi tooresεrobara 'azaa ba paarinube wuree ;
- li tun nafobe 'urasinu wenu co'uwe lee li tun yεrεmunaa, saa'un li tun hiyasee nafobe ;

waa nafobe yeremanube tooresaa ma han waasinna ;

- Laadalabe ma 'urube wæssiyo ziinle pa'a dewaa yrunii be yiraleenuu
- Sahelitin Tunwin Nuɓuwari fæsi (AES)

127. Haare, 'a mu yi wo lo, 'a be nɛ ba yu mi yeremuna, buwɛbuwɛduwa tunwan mi biin

- be tereninu nɛ maa'o wa'atipɛɛ
- panahaqrobe wenu co'uwesiya bezuunre bɛɛ mana sese ;
- duwayibe co'uwe bɛɛ wee vɛ ba nii sese ;
- yati-hadurobe tooresaa co'uwe fɛsinu bezuunre jiiwa ;
- lapo wari yirobe zu, 'a cɛɛ li waribe dinu co'uwe wene na ;
- ma'o jinyamen ma ho pa'anu mite tooresaabe yiraleenu duweduwe ;
- Vɛnumawaabe piri'anuna wari ziziyo.

128. Li tun wæssiyo daa, 'a yan tawɛ, 'a ji jusunmube wa, 'a dera pa'a.

'Obaraa, 'a wee co'o nɛ ho yuranii tɛra li tun huwarayamube na, nɛ daa wee co'o nɛ sɛra lapo wari yinu toore.

129. Mu ju'iirobe yan wee zeni mite li Malitun bɛnɛ. Ho dinminayan cara'arobe ma 'uzu- 'uzu, 'aa jusunmu Malitun na, bari li tun daa bini fæsi mi huwarayamu, 'a dera mi tooresɛrobara, nɛ tɛ 'a niipɛɛ yi, 'a wee 'olo biyo yɛ : yi – yi. Mu ju'iirobe wee nɛɛ, 'a dee ba'aba'anu di'aa, nɛ 'a ho dinminayn nɛ ba lo liberale, bun siin Mali nafoba.

1.3.1.3. Sariyabe yeremarobe

130. Zerema buwemɛ ma buwɛ (30), 'a hɛfɛ-Sariya mi caa, li zeremi 1992, zenian mi 'uwirobe, 'a cɛɛ ho Pa'a cɛnrobe na, ho desantarazasinyan, 'a yan bɛɛ jinyan betete ba yihɛɛma curulubee.

131. Ho Pa'a yeremarobe nɛ wo, utipinyaan li zeremi 2020, li tun wæssiyo wo heeninyan ho li **Tun Hɛfɛ-Sariya. Li Tunzaafenumawɛɛ li Bini we'arobee (ANR), nɛ wo desanbɛrepinyaan 11**, li zeremi 2021, 'a 'u'ahɛɛmɛ woo wo, 'a wee li Malitun, Tun nɛ 'aa dee mitee bini fɛsirobetete toonusaa, wo heeninyan Hɛfɛ Sariyafiinnu we'anu, li Tun bena.

132. Ho Hereferandumu, nɛ wo zunwɛnpinyaan, li zeremi 2023, naa ho konsititisiyan (wotebe Sariya Zun'in) be taana Malitunzaa wuree se, 'a heyawɛ yati hadu nɛ 'a 97%, 'aa 3% bɛɛ wotiya. 'A mabun, ho vanfiinnu be taana ma ba malitunzaa ltuun ma li tunbɛnɛ. **Ho wotebe yiraleero'iro do, ho woteso canrobe veeni, zuyepinyaan, li zeremi 2023, ma biyo mu warala. 'A heya ma li Bɛtannu nɛyɛ n° 2023-0401/PT/-RM, ho zuyepinyan 22, li zeremi2023, LI Tun Peresidant do ho vanlo tannu, 'a bun do waa Tun Pa'a yeremarobe cuwanaani.**

133. Ho wotebe Sariyafiinnu, li zeremi 2023 taa, yatiyo malitunzaa minnirobera nɛ 'aa : li tun huwarayamu bini do, fasi, ho Pa'a 'a ba nii wuree taa ma dinnɛla wuree buwa ho bee, ho nafobe yiraleenu mite, 'a bini dee be li Tun Pa'a becɛnasemu pa'a wa, ma ho (Senat) fɛsinu, 'a cɛɛ li tun Pa'a surala ba nii nɛ ho mi juu.

1.3.2. 'Iiribe Cɛɛnnu

1.3.2.1. Ho 'iiri dannuwabe Vɛnumawaa

134. 'Iiri ma nucoro niibe, ziinle buwaa Mali Tun Binifɛsinubee. 'A fɛ 'ɛndepandansi na 'a mi zɛɛɛ, binifɛsirobera curulu wee wura, 'a mu bɛɛ terena so wan. Ho 'Iiri, Denuwaa zerema 'Buwɛ puwoo Dada (PRODEJ)'a cɛɛ ho toonu wenu dabere, ho 'iri ce'ube nɛ do sariya vanloo ma ho 'Iiri Ce'u, ho Finfinyaninu Cepara ma li Cepara nɛ wo Hɛɛra denunan 'a fa Alger ziyaberobera ninmii 'a de ha pɛ'ɛ, 'a han sɛ mi toore, biniwe'nu, fɛsinu ma 'a ba nii laa han tooresaa li zunbeenu yenuna.
135. 'A ma bun, tootetiya curulu wora 'a 'iiribe dannu, han nɛ be waa ba nii siin, wo ho 'iribe cɛnnu, manansanrobe fiinnu, nocoro ninbe, ba toosɛra nufuwerobe, zunbeenu nafobe ma li wari jurobe sumanso, bobeetonusaa, be'uwe saa ma manzinyan ma ji'orinu tanjan, ma 'a zuun lo tun 'ee mi nuupɛɛ na.
136. Han toore nɛ be vaa mawaa, be cira han sariyalabe, 'iiri co'uwefinyan be denucaa, ho 'iritosɛrafinyan 'iinuma 'a yan 'iiri'a ho 'iribewura denuwa cu'erepuwoo ba 'iritosɛra yenuna.
137. Ho 'iri co'uwe wuree wenu tooresiyabe minnu ma biyo yɛ :
- ho 'iiritoosɛna ma han toosɛna nɛ wuree be fa 'iiribena, jinyanmɛbe denuwa, saan'un 'unpala nɛrobewa, 'a yan cɛɛ 'iri tooresaa be tunwan na ;
 - 'iiri fɛsirobera wenu jinyanmɛbe dewaa, 'a mu wee we ma biyo mu wurala doraa ;
 - 'a suura ho 'iri ba 'iriwera na, ma 'a bini fɛsi han cunrebe 'iriwenu beco'uwe 'ɛnna ;
 - han co'uwe nɛ saa 'aso zoonu, piri'arobe, yawe 'a lee be han 'asozunwin nii ju na ma 'a yan saa nucomu co'webinyan cinyan laba'arobewɛɛ ;
 - 'iiri waafunube denucaa, pan vɛmawaa ;
 - ho 'iri cunnube faanmunu ma li tunzaa ;
 - han dabere nɛ waasan, besunmana nɛ befa nimubeco'uwe wa, denucaa.

1.3.2.2. 'Iri biniwe'aa fɛsinubehiyaa.

138. Musee, 'aa zun lo, mu yeremarobera toore nɛ wo ho 'iribee, zan 'obaraa mu jinyanna be, 'a mu bɛɛ jinyanna 'iri duweduwefafa, nɛ 'aa, 'iri werobetete wenu haan ba nii wuree. Din duweduweso, mihuwa dee buwɛbuwɛduwe zɛɛɛwoo nɛ 'a'arinube-duweduwena nɛ juresaan mii mu nucomuu, 'a cɛɛ han yurɛɛ na, nɛ Malitun mihuwa 'aansi, 'a 'iribe ziinle buwaa. Mu yi dɛɛ, 'iri wenube co'uwetetiya ziinle buwaa waa tun duweduwe nɛ juresaan be yiraleenuu. 'Iri 'a, sɛro-sinnu nɛ mii jinyan ho yuranii 'azaabera, 'a yan 'a sɛro-sinnu nɛ dee hɛɛra nɛ hiyafa Tun nɛ Sariya mii beco'owaa.
139. 'Iiritete tooresaa wenu, bun pan 'aa li Tunwɛɛsiyo piri'arobe wa'atipɛɛ. Bun bedaa, li tun taranzisinyan wɛɛsiyo yihɛɛmaa ma ho Taranzisinyan (2020-2022) Wafaranama Tooresaa Dada ziyaberoberaa, 'a cɛɛ ba tooresaa 'Inyan beyaa Werobe Dɛdɛ (2023-2025).

139. Mu wa'atii, 'iri Co'uwebe pa'a binidenuna ma 'unwan Dada, ma Alger (PU-RSJ-MOA 2015-2018) cepara denucaa, 'a wo han tootetiya 'u'a, ne zeninyan, 'a heya ma ho befeetetiya ma hee han pa'a 'uwirobe 'enreebe ne befa, Alger ma wazibera ne waasan 'Iribepa'anu ma 'Asopa'anu, bini'asonu fuwafuwa li Malitun Wo'aba'nuu.

140. PU-RSJ-MOA be docaa, 'a yan be cirinu toonu saa, 'a heya ma ho Sariya neye : **n°2019-072 desanberinyan 24, li zeremi 2019, ne waasan 'Iribe danna (LOPJ 2020-2024) Waasinre ziyarobe Dada**, ne waasan li tun toonusaabe denuwa, 'a waribe yoofa CFA.

W. miliyarila be buiyabuwe ma behootin ma miliyora bebuiyana ma benaa (38 084 000 000). Ho sariya neye miini veeni 'aa, 'iri wenu fesirobe wee waawi ba nii wuree na, 'a ho 'pa'a 'een, 'a yan zuun mi tooresaa, ma co'o ne li tunzaa l ma ba 'iriwera laara huwaa.

141. LOPJ 2020-2024 miniyan, 'a yi tiin han duweduwena wuree ne waasan ho 'iribe danna na, saan'un biyo terena waasan : manansanrobe ma nafobe ma wari purobesunman fiinu :

- manansanrobe ma nafobe ma wari purobesunman fiinu ;
- 'a'arinube toonusaa denuwaa ma nii wuree paari 'a fiira bobeerinu-tooresaa ma ji'ori tapan co'uwepere ;
- 'iri wenube 'een mi yeremuube pa'a binidewaa ;
- 'iribe toonusera nu, toosena zunwin ma sinyanbe pa'a binidenuwa.

1.3.3. Li Tun Pa'anu cennube

1.3.3.1. Desantalarizasiyan be tawε 'a binnidεε, 'a heyawε ma li tun binniwe'arobe co'uwe finyan

142. Malitun do mite ho pa'anu binnifεsnuu, 'a fe han zerema 1990 ma desantalarizasiyan, 'obaraa yura waawεrobe wan. Mu wenu zerema curulu 'anninu bene, ho desantalarizasiyanso waasan duweduwe beciyo na. Han duweduwena siin, li zuure ma nafobe yerema waa ba taa, yura pa'abe yiraleenu, ba nii niinleenu ho yura wotiyabee, 'a cεε ho yura nafobe yinuna.

143. Mu yi bε 'aa cunnube tunwan midee, desantalarizasiyanbe Malituun, mihuwa sin duweduwena curulu waa ne caa hobe denucaa ziyaa :

- kominila curulu ne bεε vaa waa, niibiyo bezuunna ma wari yire nafobe mana, ne ba buwera venumawaa tooresaa hiya ;
- han yurε toosera bεε do mite seese han kominilabe vesinu tooresaa ;
- de'eerobe ne befa han toosena wεsiyo tunwan, tooresaa denucaa ;
- ba merila ne heca han kominila nucorebe 'aa bunna'iinaa, nii curulu bεε taa baa ;
- paarisabetete woo mana, ne dee 'azaabe han kominila 'azaa, ne wee nunεrobe wεena.

144. Ho Pa'aciyozoora ne mii li tuun (Wuferinri, Perefe ma Superref), haare 'a co'uweza naa baa, ba deebe ba tooresenu pa'a wa, co'otete mana baa, ne ba sera li tun toosena curulube yiraleenu, ne 'urasirobe ne 'aa mu werobe beyaa ma han Kominila nudenuna.

145. Ho desantalarizasiyan ziyaberobefiinnu, zan 'obaraa, co'o ne dee pa'a fiinnu, mu werobee ma 'a yan nee co'o ne ba sinna mu nafobe yinu duweduwena waa, 'a ba tiisurala ho yura Pa'anu ma biyo ba daa wee 'a yeremala mu zuunrobe tooresaa. Werobe papara'a, zenirobe : mu daa mii lo (i) 'a dee be han komina lapolabe yiraleenu zuunre-pa'a wa ; (ii) 'a zeni biyo, ho yura lapola tunwanbe ma paari-wuro, ho Pa'a ma han Kominila 'azaa, ho toonuso wenu terena wera waasan hereziyan ma Ba'a'uwa Disitiriki Kuwanseyiera ; (iii) 'a se waawirobe toore, li lapobe fesirobe wura wenuu ; (iv) 'a denju seese tooresana han yuree (nafobe yirobe wen), yawe 'a waawirila ho yura venumawaa, 'a heyawe ma tooresaa, ma 'a yan dee be, paari politi'ibe ma ho yura ma'ojinyanmelaa, pa'a wa, ma (v) 'a dee be, zunbenu-fuwaforo 'azaabera puna, ho yuraterobe beyaa, 'a yan ce'e cunnube yina teenuu, 'obaraa 'izinila.

Ho desantalarizasiyan d'ru wo, zuunre-toore betunwan yeremarobe, ne lo han pe'enulaa ' naa han kominila na.

146. Mu zuunreso terena 'aa, 'ararobe, cohebuwe, 'uranu-toore, ma tunwaa nafobe be yiraleenu. Bun werobe co'uweso yu cunnubeciyo Malii. Mu naa 'a ho Pa'anu bana suura ho yurani, mu naa, 'a li tunzaa wee dee mii niin li tun wara wenuu. Ho desantalarizasiyan mana porozela curulu toore wenu han yureni cunnu bena, tooreaa ne waasan la'ure, 'a ve'e tiinzunwin teerobe na, ma garabarila we'anu, bunmana cunre we'anu. Ma ho co'osoo, FNACT, naa 'aa porozela be 6468 fasi, 'a see li zeremi 2015 'a mi li zeremi 2019. Hεεε ne 'aa ho Bidize 30%, ne yerema nee han Kominilaa na, Malitun taa 'aa 19,7, li zeremi 2023, 'aa li zeremi 2022 taa 'a 24,4%, din yati haduso 'anniyan biyo ho ya tawe 'a le. Haare mu yi 'aa li Tun Desantalarizasiyanbe Wenu Dabere Vanlo 2015-2024 (mi'owi hεεε n°5.1), Nubuwari zevεnu co'uwe ne wo Alger, Hεεra, Yafa wenu ma li Tunzaa bini weweε, menpinyan – zunwinpinyan 2015 (seεmi 14), ho Vanlo ne waasan, bidize nafobera yeremanu dabere ma co'uwe 'aa nee han CT, 'a yan ce'e mu yeremanu ne befa ho Wafaranama Tooresaa werobe Dada ne waasan zuunre-toorena, ma nafobe ne le liTun Pa'a se, 'aa nee Kominila na (bun ne be taana otoberepinyaan, li zeremi 2016) haduwo yeremarobe ne 'a li bidize yime wari 30%, 'a nee han Kominila na, 'a mi 2018 hiyabuwe.

1.3.3.2. Hereziyan ma yura nafobe senuwaa

147. 'A heya ma cunnu yirowen, mu tawe 'a wuro dee lo nafobe curulu mii li tunna han denuwa bena, han siin, juu ciyo yan mii (be, dedehunwan, bezaa ma tunhiyasee juu), ma vεerotun ma 'unwin pepere ne dowaa matete. Li tunhiyasee nafobe curulu maa (mu mi yi nafobe 'anman pure buiyabuwe) 'a ya boninu dowa matete, pctoroni, sannu, hannu, fosifati, iraniyomu, lityomu, maganzezi, bauxite. Bun 'a be ne waawiri tunhiyasee nafobera yeremenu 'izinilabe denuwaa ma verobebiyo, seεbiya, yeenu ma mi benebera yeremanu 'izinila.

1.3.3.3. Tunbe, ne caa fuwo curulu na, yiraleenu

148. Mu manziyan wura, wa'atira curulu zenian lo, mu terena zan 'obaraa " bonmu ne men 'a daan nina", Bun ne wee wuro li tun bewaa, terena 'a suwabe be (manansarobe, wari be'erinu li tuun, yeε cuwaaju, tun jεne'enrobe) 'a tawe ni'orirobe ne mu tawela.

149. Li tube yiraleenu fuwafuwa, 'aa ba nii wuree jusiyobe. Ho co'oso, 'aa ba nii wuree minrobe ma suwabe, politi'i wan wa, nucomuu, ma nafobe co'uwee wureepoliti'i. Ma bun, han 'uru'ala ma li waanni, ne befa li tunbe na, 'a ho 'iribe dosiyela beyaa, fuwaa mu do haan lo li tun Mediyateri, li zeremi 2017.
150. Li waribe bene, li tunbe cenasemu ziinle buwaa seese, li tun nafobe ma li nucomube venumawaa. Han tunwanbe, 'aa han lo'inyan wure minrobe ma mi fuwo han yurenii 'azaa wopae. Tunbe waannila wee saa nafobe venumawaa, 'a mu yi zoo seebiya haanna, vera, juuzuura 'azaa (e.g.li buru'ube fuwo Muti Herezinyaan). Han fuwoso wee mana niibuwe wa'atipae, 'a han yurenii yi huwaa wee bena.

1.3.3.4 Malitun waafonu ma li tun papara 'unpabe yiraleenu :

151. Ho zere ne, feenipae ho dinminyaan, tun waafonube ma cuwaa curulu, papara'unpabe bee hinni dera cere, nafobe, nucomu, banmu, 'urumube ma 'a'arinu co'uwebe venumawaa.
152. Mu cunnu mii matete, 'a fesi, li tun papara wuree pilanla ma waafonula ma mi 'uwe'uwezaa wuree bunmana li tunwaa 'unpala, ma be ne we'aciya biyoo, 'obaraa wunzin, luwirosinyanbe, juuden, dedebuwa, dedehuwan, 'unwin, veneu den, nafobe den, pa'anule den,...Bun mininwaroberaso, wee nee, mu nafobetetiya 'enna zuun fesi-zozo.
153. Han waafonu pilanla leenu hiyafa manzinrobe-yati ne ba lo topogarafu bezuunre na, anketila ne wo ho yuraa ma zuunre ne yu han yureso nucomu ma ba nafobe wa.
154. Bun manzinrobe-yati waafonu, ne ba lo waafonu-hiyafefe, 'aa sero-sinnu, ne bee deera cere yi, 'a ziinle buwaa venumawaa toonusaa, wurasin, ho ziinle buwaa, nuupae papara bunmana yurazo mii see, ne lo sewaabee. Ho waafonu-hiyafefe, wee sera yua zuunu bena, piri'arobe bena bunmana panahadunu bena, juuwaa waannu, tunwen leenu, ma teerobe/we'arobe buwabuwa (totome, venemu, hucurobe,...) zuunnu.
155. Manzinrobe-yati waafonu ninmii han sinfinyanzuure'unpala ma niweenabee. Manzinrobe-yati waafonu, 'aa 'papara 'unpala neero, ne ba 'utaniyan ma jucuwezo ne yeremarobe 'a papa'unpanero, mu yan 'aa waabe 'unpanero bunmana waapapara 'unpanero.
156. Malitun, ho toonusere ne ba ve ma Malitun Ensiti Zogarafu, waafonum ma tibaamu to : Institut Géographique du Mali (IGM), biin 'a Malitun toosere ne waasan li tuunpara waafonube na. Ho toonusereeso be fasi li zeremi 2000, li Tun Waafonu Manzinrobe-yati ma Manzin-Tere Zun'in ne yee'utane 'aa(PNCT) 'a betaana, setanbepinyan 23, li zeremi 1998. Din dabere ju wee wo : 'a deebe li tun waafonube beebeninu wa li tuun. Li wee wo li tun waafonube cirinutoore, 'aa han waafonula beyaa ne we'aa, mazinu yati hadunu wo 1 :200 000. Han we'arobeso wee wo yu ma Faransi Paarisero'uzu, nuderobe han zerema 1958 -1960 ; han bana bee hinni ya se, 'aa pinyanra be, 'a heyawe ma li wa'ati co'uwe.
157. Li (PNCT), biniwe'arobe wenu bene, (IGM) fasi, bari li fesirobe wee wura heeriyo. Li tun waafonutetiya danmu bene, PNCT, maa 'a nii curulu mihuwa we'aa mi'uwo waafonula ne juresaan, 'a ma bun naa, han waafonula mii cuwajuwa, han bezinila bee sowee ma 'a cere ho papara 'unpala bezenilaco'uwe mihuwa hae pipoo ba nii 'azaa. 'A wo mu ju, 'aa li Tun Papara 'Unpanero Dabere (PNIG) esirobe wura 'a do heeniyen.
158. Li Tun Papara 'Unpanero Dabere (PNIG) be fasi ma Wafaranama, zanviyepinyan 25, li zeremi 2012, 'a li waasinna'inyan wo : 'a we'aa li Tun Papara ZuunreToonuselee (INDS) ma Papara 'Unpabe yiraleenu cen weese 'a yan wee paarinabe. IGM jusiyo too'in, maa bana 'aa, PNIG fesinu, libe denucaa ma li tooresaa 'urasinu.

159. 'A heya ma PNIG (2012-2016) denucaa, IGM 'i'iri'a tooreza wenu, ne 'aa :
- Malitun wuree waafonube biniwe'aa/toonusaabe denucaa ma vanle be 118 'a yati-hadu 'aa, 1 :200 000, (EU) Union Européenne naa ho toonusaa nudero-wari ;
 - manzinyanbe (sinfinyan) waafonula Baba'uwaa, 'a yati hadunu 'aa 1 :5 000, bun we'arobe toonusaa, 'a Zapantun Paarisaa (JICA), naa din wariso ;
 - Malitun mi'uwo Yure'in zuunu Hefe W'en (RGRM) tooresaa hiyabuwenu ma fafa buwarobe ;
 - Serosinyan yinu, yawe 'a dee, Papara 'Unpalabe Yiraleeree Zun caa, ho toonuso saa 'a Malitun bidize.
160. Malitun pa'anube ma li tun paparabe li zeremi 2023, biniwe'arobe bene, IGM do han Kominilabe yiraleenu Zun'in nuna (DGCT) ma Malitun cara'arobefinyan wora pa'anule waafofiinu ;
161. Hiromuu, IGM minyan, 'a binide pa'a mi tooree ma PNIG binidεrobe ma 'a fesi toonusaa dadafiinu (2024 -02028) ne deju INDS fεsinuna ma waafonula yati hadurobe 'aa 1 : 50 000, bun yatirobe, 'a biyo terena tawε ma venumawaa toorsaa denucaa.
162. Ma ho co'osoo, mu piri'arobe wafuwe ma nafobe wafonu we'arobe 'a bene juvanle ta naa li zeremi 2063 hεεmε'in zevεenu.

1.3.3.5. Manansanrobe bεε vununa yi woo, 'ura

163. Haare, 'a heyawε ma han tooresaa, manansanrobe yatiro-bezeni, pan yuwaa Malii, 'a pan mihuwa dewaafεen haare lee fe zeremi 2015, li yatiso lo 65% 'a yuwaa 71%, li zeremi 2021, po Afiriki wuree taa, li yatiso ma ho dinminyan wuree taa, yati 'anpanrobe pan'εera wεena, din yεε bεε wee yi 60%. Li wa'ati panfonu nεyε wuree 2023 -02021, Malitun, be sunwanninyan Afiriki taa midee li zeremi 2004, zeremi 2008, zeremi 2012 ma li zeremi 2015.
164. Manansansanrobe pan hee. Mu 'a han duweduwena beyaa de'ere ne wee fi Pa'a cennasemu ma nafobe venumawaa Malii. Mu di'adenu, bun do siinhebuwe Malitunbe jinyanmen bena ; ho Taranzisinyan wεsiyo naa mite 'a fii manansanrobe ma pa'a, mu zan'obaraa, lo 'a mube 'a ho Pa'a cennu buwεbuwe 'in, ne wee yaa, venumawaa tooresaa wuree ne wo.
165. 'A ho co'oso bena, sariyabe caa, 'a pa'a doona, 'a daberele yan caa, 'a sinna mu waa, 'din dabereso wee mube yiraleenu co'uwe. 'A bun naa, yeremarobera tunwan wo ho 'iribee co'uwe ne ni'orinibe mii ('a be taana ba minisirila Fenumawεε, otoberepinyan, li zeremi 2023), han sariyalaso ne fasi, li Tun Waribe, li Waribe (PNEF), li beco'uwe ma li toonusεrowen ziyaberobera, 'a cεε Toonusεree ne waasan li tun'lyaa Dinuna ma li tun Nafobe ne Fo wurasin li tun Nafobe ne bya Nεnε'inyan (ARGASC) be Yiraleenu, bun zevεenu ma leerobefinyan ne waasan li tun waribe ma mu li nafobe juunu fiirrobe, ne ho Taranzisinyan Wafaranama do mi Dada toorebeyaa wenuu.
166. Ma co'uwebinyaan, lo Verifikateri Biro Waaso, toonu 'aa 'a sii mi ziinlee, yawe 'a pa'a binide li tun nafobe cεnrobesemuu, 'a heyawε ma lo cirinu-toore ma hadunu-toore wenu. Lo BVG naa co'o ne ba nii hanmanan, ho mu manansanrobe werobe hε'ε, li Tun tooresena 'inyaan, ho zεεre ne waa mii, BVG, huwaazan, 'a caa mi hiya po han toonusena ne wuree mihuwa fii manansanrobe Malii. Haare mu yi wo 'a, BVG zeninyan yeremarobera mi toonusaa bewara-vanloo, bun yeremaroso bεε wee deecaa ma biyo mu warala miciyoo.

167. Mu yi 'aa, OCLEI (OKILEYI), ho toonu ju'aa, 'a feececro-daberela co'uwe wuree cɛnu, 'urasinu ma jɛ'ennirobera fiinu li tuun, ho papazoo, ho papara'iin ma tunwin 'azaa, 'a yan bɛɛ 'a sinnu nɛ tooresaa mi BVG tooresaa ti.
168. Ma mu veeni, Toonusɛree nɛ waasan Nafobe ma li waribe, ho toonu 'a anketila wenu nafobe ma waribe waa, ho yuraso ma Baba'uwa 'Iri wena 'Inyan, Kayi, ma Muti wee sɛ mawɛɛ. Ho toore 'aa, 'a fii manansanrobe ma nafobe ma wari juunu-heebuwa, 'a yan miniyani 'a si mii ziinle manansanrobe fiyoo, 'a heya ma ho 'iriso werobe co'uwe.

1.3.3.6. Pahadurobe wenuco'o ma vɛnumawaa nɛ mi sariyala fɛsirobe tanjaan, be yiraleenu

169. Panahadunu ma yati-hadunu toosɛna, paariyo yu duweduwe ne befa li Pilan Minisɛri na. Mu yi dɛɛ, waa lo, ho Minisɛri nɛ caa ho Pa'a na, 'a toonu waasan li Tun Nafobema ma Pilan, nɛ toonu terena ya waasan mu nafobe ma li wari bera cɛnnu, bun wo, tuwii 'a mi zeremi 80, 'a vaa li Pilan Minisɛri midɛɛ, 'a ma bɛnɛ, ho wafaranama toonusɛree nɛyɛ be bana vo wurewuree. Waa maalo, 'a fɛ 1992, Pilan Minisɛri fasi, ma co'uwebinyan, 'a verobe 'aa : Pilan Minisɛri ma Piri'arobe", Panahadunu Minisɛri, li Tun Papara We'arobe ma Nucobiyo, 'a yan wo : li tun "Papara We'arobe ma Pilan Minisɛri".
170. Han ziyaberobera zeni yeremarobera curulu wo, nɛ waasan panahadurobe, bun naa 'a ho pa'a vo, haare 'a li be tin ya wee zun li tun toonusɛnabee, 'a cunnu buwaa.
171. Ma co'uwebinyan, panahadurobe co'uwe mii toonusɛrobe mɛntɛnu wɛɛna duweduwe, 'olo ho toosɛra juresaan, han sariyala yoonu wɛɛwa, panahadurobe tooresaa cara'arobe, 'a cɛɛ ba toosɛrabe pa'a mana. Li duweduwe 'in 'aa, 'a mana nii nɛ boni ho toonuso saa bɛna, 'a yan wee nii nɛ terena zun panahadurobe yiraleenu, dadabe yiraleenu, 'urasinu ma hadunu toore wenu, 'a heyawɛ ma mu toosɛra ciyo nɛ 'a, toonusɛrobara, ma ho yuranii 'uzu, buwaforo toonu dannu, han Kominila, 'a cɛɛ ba Toosɛrobara bezuuna ma waribe nɛdera. Han sɛro-sinyan, mu zuunre co'uwe, mu wenu ziyaberobera ma panahaduro- sinbinyan nɛ tawɛ 'a wee befinyan, han ziinle ma han zuunnube buwaa ho toonusaa.

1.3.3.7. Malitun fɛsirobesemu diminyan nɛ mihuwa cara'a wɛɛnaa

172. 'A le Ezytituun, haarefo, malitunzaa, saa'un ba tiinnasiyo nɛ 'a ba yeremabirila nɛ le maa Malitun-hɛnnleyuraa, 'a cɛɛ Tumutu Iniverisite Sankore bezuunna na, ya wee ve ma ho dinmiyan, fepeɛɛ, ba zuunre bɛna, bun do zun'omu curulu, 'a yan cɛɛ ba fenumawɛɛ 'azaabera juti, haare wa'atinɛ, alimoraviderabe bunmana faransi wobɛɛmube bɛɛ 'iin wo.
173. Malitun 'a, Tun-pariti nɛ 'uzuwo curulu mii, waa papaza, Afirikitun paparaa ma han tunwin mawɛɛ'azaa. Tunwin'azaabe (dipilomasi) 'a hiyafɛrosinnu han 'uzuwoso mawɛɛ 'azaa, ma han tunwin nɛ'aa, li Tun- pariti hiya fa paarisaa dannu nɛ mii li ma han tunwin nɛ'aa panfeni wa.
174. Ho dinmiyan wooteere papara Tunwin 'uzu 'ɛɛnnu ho dinmiyan juu ciciyo mi ho dinmiyan 'azaabera waa, bun nɛ zeeniyani ma Etats Unis ma Europe suwabuwɛrobe ma co'o ho dinmiyan Tunwin nɛ'a na, nɛ 'a saradasira suwabuwɛnu 'a cɛɛ duwayi ma waribe ji'orirobera naa.

175. A heya ma ho dinmiyan wooteere papara Tunwin 'uzu 'εnnu ho dinmiyan nuu bennεtuwara ho dinmiyaan, han Tunwin pa'asiyo nε'a wo ha'iriseerobera 'a fuwera din hunwinnuso mi fuwoo, ba 'a'arirobe ma ba cunnube bena. Zεεε, dinmiyan Tunwin tuwan paparabe dabere ma waribe 'uzu de'ere mihuwa fεsi , nε fε mi 'iinsiin ho dinmiyan wooteere papara Tunwin 'uzu naa ; ba wee ve han Tunwinso ma BRICS (Russie, Inde, Chine ma Afrique du Sud). Ho Mali daa mi ziinle ho nuulenεrobewεenasoo 'a heya ma ba tuun nafobera siira nε ho dinmiyansiyo mihuwa piri'a.

176. Ho tanranzisinyan wa'atii, Tunbinyan bera ma nuulenεnuwεεna ho dinmiyaan Minisεeri, zun lo mi 'a toonusaa sinnu nε pa'ami 'a li Tun hεera ma 'a'arinu ha'ire maa see 'a sεra, li 'a minisεri nε daanrobe mi see 'a we ho tanranzisinyan ma sunvee ma 'a be ho toore ziya. .

1.3.3.8 Saheli Tunwin Nubuwari (AES)

177. Han Tunwinzaa zonuweε hεmε binniwe'aseewe ma han tunwinso paari 'a'arinuna nuu nε naa mite

178. 'A heya ma ho ceparav vanlo nε han Tunwin betiin nuuca bo waa ho setanbepinyan wozomε 16 li zeremi 2023, ho tuwa yan hεεnada tunwin binyan nε li Saheli duweduwe siin miwaa na, AES hεema 'a : (i) 'a fεsi han Tunwinso paari fenuna ma seeniwe co'o tete (sεεmi 2) ; (ii) 'a fi li bobeeere toore ma ceewa besunma ,nε mi li jubuwari paari paparaa, siira wuree (sεεmi 4) ; (iii) 'a feecewaa toore, cεennasemu ma munutirobe siipεε, 'a cεε wuruwurobe binyan nε de nuwan Tun teteyamu ma tetuwenu li jubuwari Tunpεε na, 'a lee bun yira ma paariworo ma Tunwin 'azaabe dabere, 'a mu yi bεε yijan, 'a sin ho hεera ma 'ε sisemu yaanu bera waa ma pa'a (sεεmi 5) ; (iv) 'a zuun lo nuunε yi duunna han Tunwin nεyε de'ere tetuwenu ma papara tetemu na, to lo naaso yan ciyo li jubuwari Tunwin nε'a naa, to dee bunmana paari seenirobe ma nuuderobe wazibiyo han Tunwin nε'a waa, 'a cεε ba saradasira niiderobe, 'a fεsira ho AES papara 'a'arirobe (sεεmi 6)

179. 'A cεε ho fenuna ma 'a'arirobe dannu na, AES bebεniyan mi daanrobera weere han tunwin 'azaa bera dabere ma venumawa D betiin han Tunwinsoo (Fenuna, Tunwin 'azaabe dabere, venumawaa).

180. Ma bun, li jubuwari Tunwin, fεnu ma mi hiya han Tunwin niibe waa, nεε nε

nuu 'a ba femiyire na ma 'a paari fewεena 'a:

- ◆ han caa ho dinmiyan ma Afiriki sariyabe ne ho dinmiyan tunwin nuɓuwari tuwa fasi, Afiriki Tunwin Nuɓuwari sariya vanlo 'a ceε ho CEDEAO cepara vanlo ne binnitan vanlo fasi naa ;
- ◆ ba laaru zun lo ba tawε 'a de han tunwinzaa ma Afiriki tunwin suwasεεrobe hiyawaa ho teseenu politi'i bee, lo nucozo huwarayamu ma mu nafobe daannu ma mite ;
- ◆ ba caa ba wεεsiyo yihεma ma ba ha'ire na ho Lipitako-Guruma Tunwin bera wuree ve numawaa ; ne maazonu, seeniwεε ma yiramu ha'iri boziya, caazan mu haare nucomubera ne 'εenna han Tunwinza 'azaa ;
- ◆ ba laa mijuu, 'a we ma co'o ne juutu ma 'a 'urasi ho tetuwenu 'anmirobe li Tun ma ho dinmiyaan ;
- ◆ ba naa mi mu'εenre han Tunwin'ereyamu ma han tetemu fenuna bena ;
- ◆ ba zun lo han Tunwinzaa 'a'arinuna han co'uwe wuree 'a ba jusiyo.

181. Ho worobεε ne fasi ho AES fuwonapaari nuu benu Nameε

Ho zuwiyεpinyan wozomε 06 li zeremi 2024, ba lenu ho CEDEAO bεnne ; ho zanviyepinyan wozomε 28, li zeremi 2024

Ho setanberipinyan wozome 16 li zeremi 2023, nuuca berobe wo ho lipitako Guruma cepara vanlo waa, wagadugu, Name ma Baba'uwaa, ho ne ne nanuu li Saheli Tunwin Nubuwari fasinuna, ne 'a Burukina Faso, Malitun ma Nizeretun, 'uzu ne vesi 'obara nubuwari dabere ma nuulenenu wena ho 'uzunii 'azaa

Han tunwinsozaa paari fenuna benna, ho cepara hecariyo paarisaa ma venumawaa toore'a heya ma han Tunwin betiin fuwonapaari mirobe

2017. Mi zuun lo li ha'iriso bee 'a diyo fiinnu ho Afiriki wooteere papara neyee; haare li zeremi 1970 han tunwin betiin fasi ho lipitako- Guruma pa'acennu fesiroyiya (ALG) ma worobe ho desanberipinyan wozome 03 li zeremi 1970 ne worobe binnu binni saan naa ha zanviyepinyan wozome 16 li zeremi 2000, ne banna taan ho zanviyepinyan wozome 24 li zeremi 2017.

1.4. Banmu

1.4.1. wa'ati farasira ma nuuyaamena ne yu ho Malii

182. Mu se'eserobera ne wo li wa'ati yeremarobe waa ho Malii, zeeniyen wa'ati duweduwera fafa ne ho Mali sinna 'a : ho heremu, nuuyaamena, pinpin beere, hurumu pari'arobera, ho vuunropininyan yaamena

- Ho heremu pan fasinu

183. Ho Malitun papara (2/3) 'a hennre tun (heremu yura ma yura ne sisiyo bee mana sese) ho woo'abaruu, ne mi heremuu wa'ati pee haare li zeremi 1970. Zerema 30 (1980-2010) panfonuu, ho Mali yu heremu cuwa honu (5) san'un han zerema 1980ma 2005

- Mu nuuyaamena boninu we hewawaa

184. Ho Mali yu nuuyaamena be 15 zerema buwiyaruu hiyasee (1980-2014). Mu

juuyaame farasi yure mi ho muu Nizere siin jubeesire (km² 64000) ne mi'owi banmu mi see 'a heya ma li benu ho Muu ziyo naa. Baba'uwa bennε, TUnbutu, Gawo, Muuti, Se'u, Kayi, Kulikoro ma Si'aso nii ni mu juuyaame farasi yure siin (PANA, 2007).

1.4.3. Woronuu lenuna ne paariyo ma ho buwerobe 'εεrobewεεna, 'a cεε ho yiyo ma han wa'atira, worosiinrobe 'εε'arobewεεna

185. Li wa'ati yeremarobera ma pari'arobera bennetuware mi ho Mali worosinrobe waa. Han zerema buwiyatiin ma buw ε panfonuu (1941-2010), ho worosinrobe lona li Tun wuree 'a heya ma han hεε zerema 1941 ma 1970. Haare mu we 'a yurε tunwaan, ho woro do mi waa 'obara, Baba'uwa, Buguni, Kayi, Muuti, Nooro ma Se'u

186. Bun pari'aroberaso wuree maa zeeni woroju hε'ε nε heya lenuna, ma pari'arobera han heremu zerema ma sisiyo zerema 'azaa ho woroju mazinre wuree ; nε mana li wa'ati duweduwe beyiraleenu duweduwe. Haare ma bun, 'a heya ma han herezinyanna nε mu cira : Kayi, Kulikoro, ma Si'aso, han zeremi buwε beyaa waa, Kayi ma Kulikoro woo'abapuu yu woroju yoorobe, ma liirobe Si'aso woo'abatuun.

1.4.4. Ho hurumu hε'ε nε heya yoonu

187. Ho Mali yan fa ho waa papara hurumu ma woroju pari'arobe na. Wa'ati tetee, ho hurumu wee dewaa woo'abatuun-wooteere 'a mi woo'abapuu-wooleere, ma hurumu yoonu hε'ε nεε daa yi 45°C, 'a ho hurumu liirobe nε yu li zeremi puwoo daa li 10°C na. Haare li zeremi 1970, li wa'ati yeremarobe mihuwa we ma li tun subuwarobe nε ja'an ma hurumu be denuwaa nεε le 0,2°C 'a yoo 0,8°C naa (CEDEAO, 2009a).

1.4.4. Wa'ati yeremarobe bennε tuwara mu nucomu nafobe waa

188. Ho nucomu nafobe yu bennε tuwara nε lo li wa'ati yeremarobe duweduweraa. Mu daa we 'a han duweduweraso daa dewaa, han we venumawaa ju'irobe han herezinyanna nε bu woroju pari'arobe buwaa, fenine han zunwin cururu wee lee mi yirobe 70% li vεenu, sεεbiya hannu ma li 'unwii dεen waa. Ma bun han wa'ati yeremarobe duweduwera da ba bee

189. Mu pari'arobe ma wa'ati yeremarobe duweduwe 'obara worosiinrobe nε bεε fasi, ho hurumu yoonu, ho heremu panfonu totorinu, 'a cεε mu juyaamena san'anu han heremuna naa ; bun 'a benε mana li vεenu toonu nε mihuwa tunni. Mu woroju liirobe, ho worosiinrobe para 'anu ma ho hurumu yoonu maa mana juuvinrobe nε buwa nε daa de juu jiiwa han herezinyannaa, 'a leebe putoonusaa yirobe co'uwe na

190. Biyo cira mu behebuwa, zerema 30 panfonuu, (1981-2010), tunwaa behebuwa nε do ho heremu, juuyaamε, ma vaanre (wewiya, wa'ati vaanre) yu nii miliyora betiin, 'a buwo nii nε heya nii 3 300 ho Malii. Han heremu beere nε wo mu 'a 1980-1981 ma 2005 nε wee ciyo nii miliyo 1,5, nε nii miliyo 1 yu nucomu nafobe bennεtuwarala nε pa'ami. Han heremuna loora ho banmu ma li tunwaa nafobe ma bennε ; 'obara mu juuyure vinnu, li tunhiyasee juu hε'ε liinu, ho banmu beviya banna'anninu, mu yirobe ma biyo da yi lenuna

1.4.5. Han vewa fannu ne mihuwa vemawaa

191. Li 'unwin ziinle buwa mu nucomu nafobe bee ma ba nii 'urumubee. Ma bun, li 'unwin wee ne nuube ma toore li tunzaa naa, 'a heyaba daan ma'obera 93% (PANA, 2007). Han zerema veeni neyee, mu 'urasiyo maa tunwaa binni we'arobe ('unwin), 'a 'ura 'a li wa'ati heremu, ho woro'oomε san'anu wεεna, san'un ba nucozaa toore.
- 192.** 'A heya ma li Tun 'uranbe Zun'in, han daanni senu mu dirobe bee mideo heya tonina be12761565 zeremii, 'a li 'unwin binni veerirobe daanrobe heya tonina miliyola be 7 zeremii (MEA-TEU, 2001).Li 'unwin siyorobera 'a ciya bun naa venu, wεenna, luwefεsinu, 'izinina fεsinu). Ba nucoza wema sunma ne mi li 'unwin nafobe, ne ja'anniyar ma li wa'ati yeremarobe duweduwera wuree mana vewa faannu ma 'unwin yaame ne yu / **ha be 100.000 zeremii (DGEF, 2023).**
193. Li 'unwin zεenu mihuwa yaa hεtarela be serela zeremii. 'A heya ma ho DGEF zeremi 2023 toore bewara, 'a fε 2019 'a mi 2023, 'a ha be 24 106 603 venemu 'unwin ziya mu, 'a ne hε'ε 'a ha be 4 821 682 zeremii, 'a ho sannu canrobe yaame ne juu mana bεε yaatiyo
194. 'A heya ma bun, ho wafaranama wee so daberele ne waasan li 'unwin sariya binni dεenu yirawe 'a binni ne waasiinre li 'unwin nafobe leenu neε wee 'unwin nafobe leerobe sariyaa. Mu 'a 'a cεε mu daanre faannu we'arobe ma
195. cεennasemu dabere we'arobe ma li denucaa na

1.2.2. Ce'u denube co'o ma juutete yinu ne bεε wεε siin

196. Ho ce'udenu 'a duwe ne pan sεε ha'iri, 'a bubuwe nu'an co'o 'ere han luwebuwiza ma han luwe'inyaan
197. Li Tuun, ho ce'u denu 'a mideo dannu, 'a li hecaro werobera mihuwa dewaa
198. dεdε han zerema veeni neyee. Ma bun, ho ce'udenu 'a behebuwe li tunza cohebuwe, 'a san'un mu yaa ho banmu, mu ju'uwe ja'an ma dudubera ne be hee 'osinu li tunwaa wuruwuwuru ho banmu wure, san'un li tun ma mu juu yina.
199. Haare ma mu waa vεrobe ne wo han zerema veeni neyee, ho Mali pan ce'udenu hε'ε pan 'a cincin. Li Tu 'εenle, ho ce'udenu hiyafe mumuwεnne hε'ε 45%, 'a li yi 37% han luwezaa. Mu funnu niinu li tunwaapan yu 5% li tunzaa see (OMS-UNICEF, JPM 2022). Li DNACPN zeremi 2021 toonu bewara, zeeniyar lo luwe be 6 515 ne nucoza 'a nii 3 664 564 lo ba 'a FDAL li zeremi 2009 ma 2021

panfonuu. Han εsinasiyo to ηε'εnyan be 112 161 'a binniwe'a be 34 679 binyan, 'a nuude woo.

200. Ma feebinnu, ho Mali 'izinina toore hiyafa tunhiyasee nafobe leenu naa. Ma bun, ho sannu leenu yu vεrobe ma waa ne wo buwa han zerema buwe ne 'anniyan
201. ye, 'a ho Mali 'a Afiriki sannu leera tunwin zinne ηuuniso. Han sannu 'εenna cururu mi Kayi, Kulikoro ma Si'aso herezinyannaa. Han tooreso ηuu'uwe ne besunman mii, ne βεε se banmu ma nucomu cohebuwe, tawe 'a 'o ηuucirire
202. 'εenberiya ne βεε bu'ana, we'a mu bena. Mu beraso maa dεε nucoza, sεεbiya ma vεwa.
203. Mu besunma ne mii li nuwari ηuu'uwe ne lo han suunle ma 'araderobe toore, wee 'osi han βofuwe, han foseraa, han fosera ηufeeremawe 'aanbeenu, ma han ηuudεεn. Han 'izinina ηuu'uwe cururu wee fεεn ma han co'uwe 'ereso. Haare ma bun tunwanna to mu ηuu'uwe wee βεεsi vεwa bunmana fεεrobera binyan hiyasee, fosera ηufeeremawe 'aanbeenu...ne ba cii bunmana ne βεε cii.

195. Biyo cira mu juusiya yinu 'a le ba nii, mu juube denuwaa dɛdɛ micaa, 'a han tuwan vo.Haare ma bun, mu juusiya yinu pan wawi tuwiipa, ma venumawaa hɛ'ɛ 'a 'uwizo de'ere zeremii li Tuun, nɛ lo 68,8% li zeremi 2018 'a yuwa 72,1% li zeremi 2023. Ho co'oso lo mu juusiya 'uraree ma mu cira'aro sinyan jiiwa naa, mu juusiya wɛnna ma mu ciinu fɛsirosinyan daanmu 'a cɛɛ han sinyan yaanu tantan.
196. Biyo cira li GIRE denucaa, ho co'oso pan yaa ha'iri, 'a biyo vɛrobo mawaa bezeeni woo bɛɛ yu « GIRE denucaa hɛ'ɛ ». Li bɛɛ titiyo mi ciyoo mu yu wa'atiza. Li yan bɛɛ titiyo 52 waa han zerema 2021 'a mi 2023 panfonuu, bun lo li bezeenirobo cirinu panfonu naa ; nɛɛ wee we zerema beɲuu pɛɛ 'a cɛɛ mu juube
197. cɛɛnnu toonusɛɛre fɛsinu bariya, din nɛ tawɛ 'a 'urasi mu juube.

1.5. Li tunzaa leerobe ma ba faanmurobe

198. Ho Mali fɛsinu ha'irimirobera be daa woro 'a heya ma li Tunzaa paariworo (ANR) yimɛna nɛ wo li Tunzaa ha'irimirobera cucuru 'onuwɛɛ wa tannirobe, 'a heya ma li Tunbe co'o ma ba mirobera naa.
199. Han ha'iirebe pari'anu ma mu sunmurobera bɛnnɛ, han komininaa nii ma li Tuun nii wee wo heenirobera ma tiinyirobera be 517.
200. Han yimɛna nɛliima hiyasee be zeeniyar 'a heya ma dannupɛɛ :

1. Politi'i ma pa'ale'ɛ'inryanbe-wetebe pa'anu cɛɛnnasemu

201. Tun fɛsirobo co'o (Tun'ereyamu nɛ desantalarizasiyan mii 'obara ho Mali nɛ manuta Tunwin nɛ 'uwawɛɛwaa)
- pa'anu cɛɛnnasemu binnifɛsirobo (politi'i lenu li Tuntooresɛna ziinnabee ma 'a fɛsi 'urasirobo co'otete nɛ pa'ami 'a yan yimɛse ; manasanrobo ma zu'uninubariya ; sariya-waannirobo 'a heya manasanrobo ma wari'aanro zu'unirobo wa'atidaan bɛɛ 'ɛɛn, belenu mu 'urasirobo toores ɛ re lɛ'ɛ 'a cɛɛ li Tun toore lɛ'ɛ naa ; ho wafaranama nii'inryan nu'unmana binnitinrone ma han sarala manirobe).
 - Politi'i 'uzuwo ma wetebe pa'anu cɛɛnnasemu binnifɛsirobo co'o (polit'i 'uzuwo be cɛɛnnu sariya binnidɛrobo 'a cɛɛ bebeenu lenu han polit'i 'uzuwo ɲunaa, be 2 'a mi be 3, Li Tun wari nɛnu han polit'i 'uzuwo be vunnunu naa ;
 - Sariya van'in nɛ fasi ho feviriyepinyan wozomɛ 25 li zeremi 1992 (sariya van'in fiinnu nɛ mana ta binnitinrobo na) ;
 - ho tanranzisiyan 'unnu (pinle be 6 'a mi zerema be 5).

2. fenuna ma 'a'arirobo-tetuwenu-boobere toonu finu-tunpaparawaabe daberela ma Tunpaparawaa politi'ibera

- LOPM binnitinrobe
- 'Arimε nε politi'i manaa, nε sε ma sinfinyan fεsinu, saradasira nε boni seenu nεε we fuwa han yure buwizaa (luwezaa / 'uwoo, komininaa, sεrikilalaa)

3. 'Iiribe ma nucoro niibera-pa'anu cεennu-mazinyanbe yerema'arobe-'unpawεnna

- 'iiriwerobe teseenu
- 'iiriwerobe yinu nε wawi 'a yan mani
- Ho 'iiriwerobe ma'obera nε tawε warileenu
- mannanrobe finu ho 'iiriwerobee ma ho 'iiriwera nuusiyorobe ba toore wenu dannuwa (judenu wa laadabe wεsiyo naa li tunzaa nε bεε 'a saradasira 'iiribe 'εεnle;
- 'Unpawεnnfinyan werobe sunma finu ('Unpawεnnfinyan sariya waannirobe)

4. Tunbennε politi'ibe–nuulenerobewεna dinmiyaan– Tunbennε waa Malizaa– Afiriki tunwin zonuwεε

- hεεra piri'anu, baanna 'εsinasemu dabere (dipolomasi / dabere wafonu binnidεεrobe nε de mi ha'irisi Tunpaparawaabe daberela ma Tunpaparawaa politi'ibe waasinna finyan naa),
- Tunbennε waa Malizaabe 'i'iri'arobe ma ba 'a'arinuna ;
- Ziinle nεnu li Tunbennε waa Malizaa naa li Tun pa'alε'εε 'a cεε ba nuuderobe ho Malitun venumawaa (ba ziinle yinu haan tooree ma wete be lε'εε)

5. Nucomube woronεwεεna duweduwera ma mi tiinna– nucomube binnifεsirobera - Tun toonube– nufuwerobe – zafiya toonube– buwaforotoonusaa

- Nii 'uwi 'uzuwo (han toorewera nufuwerobe ma ho nii'uwi toonu 'i'iri'arobe tete 'a cεε li nii'uwi bεε 'εennu politi'ibee 'anmirobe) ;
- sendikabe ma politi'ibe;
- nucomu fεsinasemu ma sendikabe;
- Li Tun tooresεna pa'a 'εennu (ho pa'anu vanlebe wenuma mazinyan, li laapo ma taxila 'a cεε han wεnnawaa peagila saaranu ma mazinyan, mu cirirobe ma 'rusirobe co'uwe pa'adenuwaa, 'a cεε li Tuntoosεra toore cirinu);
- Ba nucoloore, banbannasiyo, hanyira nε nii mana naa, garibula (nucoloore seenu tooree hε'ε beyiraleenu co'o fεsirobe, santerela hεεrobe, dewεenuulena nafobera nuude toonu denucaa ma biyo mu see la).

6. Panahadurobe, naforo ma 'Izininabe venumawaa-luweza venumawaa-naforo ma waribe diyorobera-laapobera-Tunwari leerobe

- Tun papara ma tunwin we'arobe wεnna (Tun papara wafonuzo binniwe'arobe, 'a pεra han pεpεrε ma nafobera ho hiroo nε daa wera vεenu nε hiyafa banmube sira na tuwite weere, wεnna nεε lee li Tun 'i'iri'irobee ma co'o nε tawεbe venumawaa, vεeroobe yurε fε sirobe 'a heya ma li Tunpεpεrε c'uwe) ;
- Nafobe vεrobe mawaa- laapobe- Tunwari leerobe (naforo ma waribe pa'aso politi'i we'arobe nε hiyafa dabere nεε nε PIB denuwaa hε'ε nε po 10% li zeremii han zerema buwiyabε nεε buwee).

7. Cohebuwe ma nucomubera-nucomube duweduwera-nii nε lubuwo hinpan waa vεε 'asi Tunyaan ma bεε huwa mi luwee 'a vεε 'asi luwebinyaan

- Ho cohebuwe dannu toonusemu denuwaa dabere;

- Tunpaparaa cohebuwe ma li Tun cohebuwe tooresena toonusiya yinu (li cohebuwe dannu ma li cohebuwe buwaforotoonu, bezuunle ma tiinnabe, AMObe, han tinzunwin ja'an beyiraleenu, nufuwerobe, nucomubera toore daan fɛsinu).

8. Tun paparaa pa'acɛɛnrobe-Tunpapara binniwe'arobe-wete hɛ'ɛ fɛsirobe - desantalarizasiyan-nucomu hiyafɛ tooresena yinu-tunbera

- Tunpapara cira'arobe nɛ nubuwa waa daberela;
- han daanrobera wure nɛrobe duweduwe han CTra (kominiabe) naa.

9. Hɛra, binniwowɛ, ‘ɛsinasemu mawɛ- ho hɛra ma binniwowɛ nɔlɛma nɛ wo Alger, senu ‘a wara wa taa- fa’arobe- marifɛfinu- binnidenutoonu

- Han fuwo beyiralenu, ma wa ‘urumu bezunre co’uwe denuwaa ;
- Ho APR binnidɛɛrobe

10. Nuwari – ‘Urumube – Yirasuwɛleenu

- Yirasisi toosɛna politi’ira, ho Mali ;
- Nuwarizunre bedenuwaa
- Nuwaritoore be vɛnu ; mawaa, ma ‘uruzunre, ‘a mu web e nɛ ma pari baa nii, ‘a baa zorawɛ
- Yirasuwɛ toore denuwaa ;

11. Zafiyabe –Yirasisirobe –Tun’anmirobe de’enirobe –Tunzoteteyamu we’anu

- Tunzoteteyamu, tun’aminu de’enirobe denuwaa ;
- Yirasisirobe ;
- Li tun zafiya saradasiyamu de’ere ;
- ‘unwinvɛnu, nɛ co’o bɛɛ se duweduwe ;
- Baa zafiya zonuwe toore bedenuwaa ;

12. Vɛnumawaa li ‘unnunɛtoo – Banmu – ce’udenu

- Pinpinyan yaanu, ma nu’anbera finu, li ‘unwinbera yiralenu li ‘unnunɛtoo, ma li ‘unpanɛnu toore denuwaa, de’enirobe ma banmube pinumawɛɛ.

13. De’erobe – ‘ararobe wara, ‘Inivɛrisitesiyobera, ma bezunre piri’arobe

- ‘Ararobe nɛ se ma pɛɛ’arirobe co’o ;
- ‘A ho ‘ararobe co’o binni dɛɛ, yirawe, ‘a ho ma han toorepiri’arobe serawɛ
- (‘ɛsinaworobenu, mu de’erobe ‘ɛnre, li tun ferobemawɛ ho de’erobe ‘ɛnre, ‘a cɛɛ de’erobe koferansi na)

205. Ho ANR bɛnnɛ, Malitunza leroberɛ, ‘a heyawɛ ma mu diyorobera nɛ wo bu Afrobaromɛtre se li zeremi 2022. ‘A bun diyoro besɔ, da wa vɛnumawaa duweduwera, li tunza yira se. ‘A han duweduwera be buwɛ, ‘a haan be we hee baa se, ‘a yi saan’a biyo han porawɛ, ‘a’arirobe bariya mu dirobe ‘ɛnre, bun (ɲuu ma heya 50%), li tunza se, ho ‘a’arirobe (48%), ho cohebuwe(35%), de’enirobe(23%), ɲuu ma vɛnu(19% baa sinu pɛɛ), banbanyamu, ma toonu yinu bariya(18% sinu pɛɛ), nafobe yiralenu(14%), wɛnnabe(12%), .Duweduwera beɲuu niimi, ‘a nɛ yu 7% sinu pɛɛ, ‘o bara li wari ɲunu, ma li tun fɛsinu bariya li politi’i ‘ɛnre. Han duweduwera bebuwɛ nɛ ‘a bu, tunwan ‘a hɛn yɛ, li cece, ho demokarasi, li ‘uran, mu yimɛra, han luwɛvɛnu, baa hanna ɲubɛra, li Covid-19, bɲɲ. Mu cirirobe yi dɛɛ ma han hereziyanra, bun zeni ‘a mu dirobe ‘a’arinu na ‘a bu beya, ‘a nɛ waasaan han hereziyanra nɛ nii boni, ‘o bara Koulikoro ma Sikasso.Yi ‘a mu ‘a’arirobe bariya, bun mi ma han hereziyanra fenipɛɛ. Mu ‘aranirobe ‘a duweduwe benu Baba’uwa, han hereziyanra nɛ ‘a wure waa. Ho toonu yirobe bariya ɲa niimi ho Baba’uwa. Li tuunbe duweduwera niimi ho Baba’uwa(tuunbe nɛ bɛɛ ‘a vɛree), Sikasso taa ‘a vɛreebe, hɛnretun taa ‘a ho heremu, ‘a cɛɛ Segou yurɛ tunwan na.

1.6. Li tun papara we'arobe wɛsinna ziyaberobe

206. Li tun we'arobe politi'i, nɛ so 'a terenina li tunwaafuwe be yaanu, ma li nucomu nafobe, bɛɛ mi yi wan fuwa wa fɛ wa hiya han luweza 'uzuwo na. 'A bun na, wa tawɛ 'a deepa'a ho Malitun waafonu demokarasi na, ma yurɛ toosɛna, nɛ pa'a buwa fɛsirobe, 'a cɛɛ tunzoyamutete be denuwaa na, yirawe 'a li tun tooresɛra de mi nii li tun politi'i bera we'arobe. Li tun nucomu nafobe we'arobe, bɛɛ hinni daa we be nɛ 'a wazibi be nɛ « le maɲuu », mu 'a be nɛ le ma tun 'a yo.

207. Li tun , tawɛ 'a zin 'o bara li tun we'arobe politi'i toosɛ , nɛ be mi wanni yi. Lo tawɛ 'a we nuu nɛ 'a dabereso ma tereniɾo. Han yurɛ, 'a heyawɛ ma mi buwabuwamɛ, 'a cɛɛ baa suranu ma han luweza na, tawɛ 'a we nucomu nafobe vɛnumawaa yimɛra 'ɛnre, 'a nɛ caa li tun dabere wɛnna 'iinyan na.

208. Mu we'a 'a heya han ɲuu'uwe nɛ yɛ :

- Han yurɛ be dewaa ma co'o nɛ tawɛ, 'a yi dabɛrɛra li tun, 'a binni we'a 'a fɛsira ;
- Li tun mananu piri'arobe, han yurɛ, yirawe 'a wawiri, ho cira'arobe 'a cɛɛ li tun bera na nɛ bɛɛ buwa, nɛ mana fuwora ;
- Han yurɛ nɛ yira lena, 'a ɲa pɛrɛ'ari waa yi, be denuwaa, ho nucomu nafobe 'ɛnre, nɛ sinyan 'uwa, 'a ɲuu wɛnna mii ;
- Lo nucomu be denuwaa, nɛ liya, ma han sinyan panahadurobe, ho nucomu 'ɛnna li 'unnu nɛ too ;
- Li 'unwin bera pɛɛnuna, 'a be nɛ, ma we ma li vɛnuwerobe ma co'ofinyan, mawɛ.

209. Han yurɛ vɛnumawaa polit'ira tawɛ 'a bun dabɛrɛra 'a lera yirawe 'a han lobere, san'un han hereziyanra yi zinre tete ho 'i'iriɾobee, 'a nɛnuu Baba'uwa binni tereninu, ma a nɛ dɛɛrobe binyan han yurɛ nɛ mi han hereziyanna, nɛ se li tun bera wure 'a yi. Biyo wure mana duweduwe beyira lenu, nɛ buwa han luweza nii boninu, yirawe 'a siinna li 'unwin yaanu waa na, bumana, han luwɛbere we'anu, 'a fira han luwe bɛbɛnu ma co'o nɛ bɛɛ tawɛ. 'A bun na, han luweza boninu, ma we be nɛ daa we betete ho suranumawɛ 'ɛnre.

210. Ho « hɛmɛ 2041 » li tun we'arobe dɛɛnu 'ɛnre, 'a 'a : « 'a we'a yurɛ nɛ le baa nii yira ma pɛrɛ'arirobe 'ɛnre, ' zin ma ho maninu, baa tunza yinu, ma ho varirobe, mu de'enirobe, ho toonu, 'a'arirobe, 'a heyawɛ ma panahadurobera, nɛ 'unnutoo, nɛ nuudona ma nuco'owo nɛ se, 'a cɛɛ toore na nɛ hiya fa ho nafobe, nɛ baa nii wure niido na, nɛ pa'a mi ho yura nɛ se, 'a haan bɛɛ caa ho politi'i nɛ ɲan'anrobe mi ».

Pεεεε 4 : Li tun we'arobe waafonu wenna

Wenna cira'arobe	We'arobe yaa, ne cira 'ubuweluwe, 'a cee luweza na
<p>'A zeeni , 'a dewaa han yuretetiya venumawaa, han luwebere, yirawe 'a terenina han nan'anrobera ne mi han hereziyanra</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 'A we 'ubeluwe ma nafobe toosere fafa, 'a cee cunnu be dioy we'anuna ; • 'A we'a 'Unpanεrobe ne se, han luwe luwo'anuwε waa ; • ; 'A de'Ubuweluwe we'anu co'uwe waa, 'a heyawε ma hen ye buwa'a bu, ma hen heyabu, 'a cee hen cicina bu na, yirawe zenina han yure ne be tawε 'a dewaa bu ; • 'A nennu 'ubeluwe 'iinyan be denuwaa, 'a 'iri venumawaa yure na, yirawe 'a han toore juutii ; • 'Ubeluwe werobe be seni, feniwo feni ne mu piri'ara, 'a 'ora toonuserosinyan haan ; • 'A dejuu, han wεsina waa, ma cirobe toore 'inyan dεdε, han 'ubeluwe, yirawe, 'a lera li tuun beyira, 'a we'ara ho 'εsinamu ; • 'A han sariyara danrobera dewaa, 'a han luwebere venumawaa be yir lee
<p>'A debe ho Baba'uwa zinre 'a ho wara yure ne be bo wa pεpεε ma ho dinminyan</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 'A we'a panahadurobe ne waasaan li tun beyiralenu • Han yuretetiya be denuwaa, 'a na pe han yure ne bεε tawε 'a 'εsi bu • Ho nucomu nafobe sinyan denuwaa ho Baba'uwa, yirawe 'a ho we yuratete ne dεε na mayi • 'A we'a ho 'εsinasemu 'εnre, 'a djuu ho panahadurobe ne wo na, ne waasan mu cirobe • Han 'orosinyan ne se bedenuwaa nenu • 'a 'iniverisite toore bedewaa, 'o bara pεε'arrobe sinu • 'A we'a yure ne se baa zafiya toore be na • 'A we'a yiramu toore ho Baba'uwa, ma han kominira ne caara 'aza, yirawe, 'a lera ho yure cuunu beyira mawε
<p>Han hereziyanra be dewaa, yirawse 'a han ma han lobere hen 'a we mana</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 'A de han luwebeere nafobera waa, 'o bara bato zinna, moviri garala, ma tere garara • sinyan ne cira'a • tooresεna ne juure saan'a • Wenna we'anu • piri'arobe nufewerobe • Li tuun beyiralenu panahadurobe
<p>'A we'a yure han luweza, yirawe 'a han ma han luwe ne'a zowε, bumana tunwin tunwan luwebere yiramu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Li tun pa'anu tooresaa zuunnu • 'azaabe toore • 'A fεsi nuurenεnuwεna han luwebere ma han luweza 'aza, yirawe 'a web e ne ma tiwεjuu, han yure juureju 'εnre, 'a nenuu, 'a siinna ho tenu na waa • 'A ho nucomu 'iri'arobe dewaa • Duwayi sinyan • Han tooresεna pa'adenuwaa

1.7. « Mali, be werobe co'uwe » pa'a hiyafεsina

124. 'A ho Mali denuwaa zeeniya, ho ma mi benne banmu, 'a wara be ne toonusa waa. Han suwanso zeninu ho co'o fa mi hiya ho 2018 taa na ho CREDD toore 'enre han zerema 2019- 2023, ho Mali be piri'a, 'a we'a 'enre, li zeremi 2040, ma bun juu'uwe be 71 we so. 'A bun na 63 juu'uwe be we bara, ne cira ma yure behoonu , 'o bara ; 1- Nucoza boninu ma ho nucomu venumawaa 'enre, (juu'uwe be 16) ; 2- nafobe ma wari lero be venumawaa(juu'uwe be 22) ; 3- Tuncenasemu(juu'uwe be 14) ; 4- Banmu, ma waati yemaro be (juu'uwe be 5) ; 5- Nuuderobe ma politi'i bera(juu'uwe be 6).

125. Ho cirobeso na han yimera ne ye :

- ***Han juu'uwe cira'arobe ma juu'uwe ne bee boni, 'a ne be hee, 'a zn midde, zeni 'a « ho Mali co'o » 'a sinu ne 'a « ne caa zan ». Bun zeni, 'a farasi bee mana hen'a siiwo waa. 'A bun na mu bara lo 'a sinu ne « be fasi », bun zeni, be ne mu yi wo han juu'uwe, to bu 'a be ne ya zun. Ho yimeraso, ma zeni 'a baa weesiyo, 'a cee baa toosera ne'a na, be wure tawe 'a zun, 'a han yimera ne ye, 'a be ne hoo, 'a ja juutuu. 'A bun cirobe ne pa'a mi tawe 'a we han toore ne bee, 'a zunna li polti'i ne ye cohenu bee. Panahadurobe ne se tawe 'a we li tun politi'i 'enre ;***
- Mu yemaro be tetiya 'a li tuncenasemu taa, 'o bara ho wafaranama zinle 'a cee ho venumawaa panahadurobe na. Bun zeni lo nucumu nafobe politi'i cururu, 'a cee han yure taa na, 'a han yimera yira wan ho venumawaa 'enre, baa 'esinasemu co'uwe, co'uwe ne boni, ma ye'a hiya fa li tuncenasemu, ne be bara bu ma ya. Din yemaro be denuwaa, zeni cuwa cururu le'arobewe, 'a siin bu waa, 'a cira han yimera. Han co'uweso be ciciyo buwa, 'a zeni 'a han politi'i braso, nucomu nafobe cii(banbanyamu, cecero be, cohebuwe, 'a lo hannu dan mite han toore ma ho nafobe denuwaa, toore yinu be, , nafobe denuwaa.
- 'A ma bun ho dinminyan bera, wa pɛpɛni niiderobera, ma farafinatunwin bera, 'a cee han tunwin ne pariyo bera co'uwe na, ne pa'a mi ho dinminyan, ne weesiyo boni, ne daa we farara ne buwa, bumana, duweduwera wa nafobe 'enre. 'A bun zeni, ho dinminyan bera denuwaa, 'a ne cira han duweduwera ne daa le ma 'iin, 'a cee ho nafobe nuudera zunro be ne hiya fa han mazinyan na. Biyo mu tawe 'a wara, yirawe 'a wa yi cuunu, ho ma 'iin bera waa, fuwa fe wa hiya biyo ye waa, (I) Ho niidenu co'uwe 'enre ne wa tun tawe 'a se toore ne juuresaan, ho nafobe yure wure, nucomu, 'uruzunre, zunrobera ne hiya han mazinyan na, banmu, 'a'arirobe, ma (II) han toosena ne pa'a mi, 'a cee tun ne lana mayi , 'a ne zunre buwa.'A bun na , 'a wa cee ma 'iinsiyo na, 'a duweduwe benu. Bun ne ma zun, li tun toore wure 'enre, li politi'i, nafobe, nucomu, 'urumu be, 'a cee 'a'arirobe 'enre na. Bun tawe 'a tereni, ma waaso ne be pa'a, toonu ne bedewaa tawe 'a we baa politi'i nii 'enre, ho danro be ne se, ho beyiralenu, 'a cee li ha'iri denuwaa, ma lo tunzotete niidenu.

Bun benne juu'uwe betiin be bara, ne cuunle buwa ho co'o ne 'enre, 'o bara, han toore, li tuunbera, li 'uranbera, 'a wa be caa na, 'a han nuure finuna ma fasi wa bera co'uwe. Mu 'a wazibe, han yure be saanu, ma mi co'o, 'a li 'uranbe politi'i, 'a be ne liya matete, 'a we'a se, 'a we politi'i toore ne waasinle se.

126. Ho wafaranama toore tawe 'a fe mi hiya, ho nucomu senumawe fafa waa, ne 'a baa lobara, lananii, 'uruzunre betetiya, 'a cee mu manarobe na.

127. Mu ya tawe 'a fe mi hiya li tun 'esinasemu na, ne be cira ho desantarisaziyan, hereziyanra bera, li 'unwinvenu, 'a cee ho nucomu politi'i 'esinasemu na.

128. Mu tawe 'a wa de be lo tunzo teteyamu waa, ho tenenu, 'a li politi'i be toosera, 'a cee baa nuco'owo na, 'a baa nena pufuwerobe, ma huwenazinnu wa ma baa ne ma se han toore.

1.3. Venumawaa bera

129. Ho ANR heenirobera, piri'arobera, ne cuule buwa'a, ho venumawaa 'enre, 'a cee han yure be cirinu na, ne ma zeni ho Mali venumawaa duweduwera 'iinyan.

1.3.1. Tuncɛɛnasemu, ne mi ho binniwe'arobe siin

130. Li wari junu be pa'a buwa. Li 'a duweduwe ne buwa li tuncɛɛnasemu 'enre, 'a cee ho nafobe denuwaa na. Bun veni ho wafaranama pa'a, 'a mu yaa li tun venumawaa, 'a ja yaa ho 'esinasemu.

131. Ho ANRra toore we be ne, 'a we cirirobe, ma ha'iri nɛrobe yirawe 'a li tuncɛɛnasemu yira pa'a, ho demokarasi be were. 'A bun na, 'a woromawɛ, be ne fowaa, barirobe, 'a wara co'o ne mana tuncɛɛnasemu, 'a we fɛfɛtete baa wɛsiyo, ma mi nii 'aza.

132. Bun bɛnɛ, ho nucomu dɛɛrobe bariya, 'a cee politi'i panahadurobe politi'i, ne se bariya, han pitira 'enre ma ho nuco'uwo 'ere, han ne yi ji'orirobe bariya bumana nucomu manarobe ne juu bɛɛ tuu, bun wure 'a duweduwera wa tuncɛɛnasemu co'o 'enre.

133. Ho desantarezaziyān toore ne hiya buwa li zeremi 1999, wo venumawaa, ma yimɛra ne be tawɛ 'a dewaa, haare ma bun, ho pan bɛɛ mihuwa yi nuuderobe tetiya ho nafobe 'enre, bari han kominila cururu, nii ne zunrobe boni, ma naforo ne dera baa nuuna , 'a ne 'a baa vɛramawaa be wawi. 'a cee baa komininii toosera niidenu bariya ho dezantarezaziyān toore.

134. Ho tanraziziyān ne mi caa bu, 'a ne zan 'oro fa'arobe, ma ho dɛɛrobe finyan, ho Mali tetuwenu ne zeniya ma ho 'iin nuudera. 'A heyawɛ ma ho dinminyān be denuwaa, ne cira baa wɛsiyo pa'a piri'arobe, 'a bun wure nɛnuu, 'a ho Mali yira jusinu, 'a dera mi be mite tuwenuwaa, 'a lera mi venumawaa beyira, 'a piri'ara nuudera ne tɛ han yimɛra manzan na. Mu tawɛ 'a wawiri han farasia, ne ho dinminyān bera mihuwa dee, ne bɛbɛrobe bɛɛ se Mali nafobe na.

1.3.2. Nuco'uwo ne bɛɛ zun mi leree, 'a baa co'uwetetiya tununiya baa

135. Wa bedan ne fan wure vo, ne cira co'uwetetiya ma 'huwarayamu, ne 'a li duweduwe benu baa nucoza huwenzinnu ha'iri li tun. Wa nucomu betetiya venumawaa, ne hiya fa, lo nucuzo pɛɛ hiya fɛ, 'o tun na, 'a cee ho co'o ne se matete na, 'a cira huwarayamu tetiya na, ne terena, ne mana, bun bera ne fasi nucomu cɛɛnasemu, 'a cee nucomu hɛra na.

136. Wa tawɛ 'a piri'a li tuntooresanɛ 'a cee ho nuco'uwo na han wema tetiya wenu, ne hiya fa tereyamu na, huwarayamu tetiya , ho bubuwɛ be 'aminu, ma 'a fi nucomu 'uruzuunre tetiya, ne mihuwa tunu na.

137. Nucomu be denuwaa ne pa'a mi, 'a hiya fa baa nuco'uwo na, 'a cee baa toore dannu na, ho tunzoyamutete ne tawε, ma nucomu mananu, 'a cee li tun cee nasemu na, li tun beyiraleree.
138. Ho Nucomu ne be yaara matete, biyo wure mana ho fa'arobe, han wara ma han wema waa. 'A we'a Mali tunzotete, ne co'uwetetiya mi na, 'a cee nucomu ne be buwa mi na, ne 'a ben ε tawε ho nucomu nafobe venumawaa 'enre.

'I'irobe 5 : De'enirobe panahadurobe, ho tetemu 'enle

Li tun panahadurobe ho de'enirobe tetemu 'enle(PNEV), ma mi tooresa, han zerema 2024-2028, bet ana, ho zanviyepinyan 31, li zeremi 2024, 'a heyawε ma li betannu,N°2024-0060/PT-RM. Ho panahadurobeso, ma lira wa ha'iri, sariyara befinyan tunwan na3, 'a heya ; (I)'A se wa tunwin tannre, 'a wara ben ε sera ho pa'a 'enle ; (II) 'A zun 'a te baa lobara, ne mi wa luwe be na ; (III) 'A fi wa bedaanra na ho nucomu 'enle. Sariya'iin ma li betannu benne be, ne binna diya ho feviriyepinyan, li wozomε 25ni, li zeremi 2022, din bara , 'a ta ho Kurukanfuka(1236), 'a cee « li Do kayidara be na », ne 'a wa bedan wema tunwan, 'a cee « Sekou Amadou sariyara na », ne 'a ho Dina taa(1818-1844), ne ma woro ho ba pεnu ma baa biya be, 'a cee ho 'εsinase na ma wa, baa biyadiidira ma baa vera 'aza, 'a cee mu beyiraleenu ma han sariyara ho Tubutu. Bun beraso, we betetiya, 'a mu tunwan na bεε we se, mu we'arobe ne caa li bedaan waati na, bun ne 'a baa 'Arabu ma baa tubara zonu wa se waa, janrobe daa 'εen bu befinyan, ho tesenu ma tetuwenu 'enle.

Betetiya juu'uwe buwe juu, be bara ho vanro ne ye, 'a se ho toonu 'enle, 'a zunna 'ote, 'a na zunna le'a, 'a bu wure liya ma ho huwarayamu 'enle, ho bamu 'enle, ho nuude, ma ho tefinu na, bmr. Mu pari'a ma 'uzuwo behuunu(5) ne wure 'a ho tetemu be, 'o bara (I) Mu betetiya ne, 'o fe 'o hiya na, ne cira lo nucozo, lo tezeninu, lo nucozo 'uruzunre ; (II) Ha'iri betetiya, ne fa ho lanabera na, mu zunrobe, ma co'otete ; (III) Wematetiya, ho co'o ne se, ma betetiya we'anu ; (IV) Li tuntenu na co'uwe tetiya, , 'a cee li tunzoteteyamu, ma li tun'ami na ; (V) Ho dinminyan co'uwetetiya ,ne cira baa nii wure 'εsinasemu be. Mu juurejuu beyaa ma woro lo nucozo waa, lo nuu, 'a lo li 'unwin, 'a 'a yu mi 'urube, mu bejuu ne'a, fa li tun na, ho wafaranama, ne fasi ho co'otete, ma li ha'iri waa, bu veeni, 'a be ne cee baa nii wεna, 'a cee han tunwinmawε, mu lerobera ma han sariyara.

Mu betetiya ne wure tawε 'a dejuu na, 'a leera waa waati duweduwera beyira, 'o bara, nucomu huwarayamu, ho hera ho dinminyan, han tunwin tetuwemu, baa nii hemara 'a cee baa piri'arobe, ho 'εsinasemu ma nafobe hera yinu 'enle ; baa nii denuwaa, li tun ma li waati yεremarobera, li waafonu daberera, 'a sera li tunbera, mazinyan hosonu, 'a cee nucomu yaanu farasira, ho teyaanu. Mu yi so ma mi hiya to mu 'a betete, ho vεrobe ma wemε cirirobe, lo nuu wemε, ma ho 'uzu wemε, 'a heyawε ma li ha'iritete, ma li ha'iri 'oo, mu betetiya ma ho yaamε 'enle, ho nucomu 'enre, ma li waati ne wa fe wa hiya na. Be ne hiya fa wa 'urube, ma ho toonusa zunre, mu betetiya 'a'ari lo nuu wenasemu ma wema na, bun ne ho lerobera 'enre ma han wara 'enre, 'o bara ho co'o 'enla, ma ho woopεε wema 'enre. Bun zin 'oro lanabera, ne lo nucozo fe mi hiya, ho nucomu 'enre, feni ne sinupεε zan midee, han wematetiya 'enre.

De'erobera daberera, mu betetiya 'enle, ma we ma niidenu han niizunwin yimεra, li la'oli, nii'uwo 'uzu, 'a cee li tun na, 'a mu de mi ha'irisi wa tanre na, ho nucomu bedεere, 'a cee han co'uwe na. Ho panahadurobe dada, 'a heyawε ma li zeremi 2030, miniya 'a ho Mali yi, tunza tetiya ne zan mi zinle, 'a tun'ami mi na, 'a 'ami bu betetiya, toosεra ha'iriresiyo, ne ha'ire hεna, ne se toonu ho tetuwenu, ma hi wenasemu 'enree.

Tunzateyiya ne zan mi ziinle, 'a tun'anmi mi na, 'a 'ami bu betetiya, toosera ha'iriresiyo, ne ha'ire hena, ne se toonu ho tetuwenu, ma ho wenasemu 'enree, nuu ne ho venumawaa besin na », 'o bara 'a dejuu, ho tunzoyamu tete, 'a cee ho co'otete na, ne 'ami mu tun, ne li tun beyiraleeni tetiya mi na. ». Han daberera behonuu(5) caa ho PNEV bera na ; (I) Ho de'enirobe ne waasan ho tunzoteteyamu li tun yi'ami, ho co'otete denuwaa ;(II) Tunzo ha'iri heree ; (II) 'a de baa manaa nuuna ; (IV) Sariyabe toosera danrobera be denuwaa, 'a cee ho nucomu polit'i na ; (V) Sariyabe toosera toonu wenasemu be.

1.3.3. Nafobe ne hiyafa li vɛnubera, duwayi ma li tuntoore na, ne juure bɛɛ saan sese, 'a yan hee be cururu han duweduwera 'enree.

139. Ho Malitun nafobe bɛɛ vamawaa sese. 'A li vɛnube ma han tuntoore 'a be ne naforo diyo. Yi 'a li duwayi ma han 'izinira be, bun be wawi, ho PIB we'anu ('a heya 20%), mu yaa wure han 'izinira sinyan we'aree, ne heya 6% midee. Mu yi dɛɛmu ciriri, bu 'a nafobe ne yɛremarobe be wawa, 'a cɛɛ 'izinirabe wawinu na.
140. Nafobe denuwaa hiya fa, li vɛnubera ma li tun toore na, 'a bun zeni lo han bee bɛɛ fasi, ho nafobe, 'a be ne yoo 'a binni li waati ma waati. Ho 'a nafobe ne tawɛ 'a dewaa , ma baa nii wure niidenu, yirawe 'a ho banbanyamu yi wawirirobe, ne pan huwa matete, 'a ja nɛnuu 'a wa yira han toore ne se.
141. Han duweduwera bɛɛ saara, 'a ho nafobe, pan yi mujuro danrobe, ne buwa. Han zerema 2019-2023, ho nafobe denuwaa ho PIB 'enre, heya 5%, 'a han duweduwera ne waasaan ho 'umaree ma ho COVID-19 nii mana, 'a bu liyo 'a heya 1,2%.
142. Bun bɛnne baa nuure toosera be cuunu buwa matete. 'A ho yuraso, ma ne han toore baa nii na, 'a han tooreso bɛɛ mi mɛɛ. Bun bɛnne baa yimɛra, mi li tun toosera taa hiya se.
143. Li tun nafobe, han zerema 2019-2023, nafobe toore dowaa, haare 'a li tun duweduwera buwa ,ho 'a'arirobe 'enre, ho cohebuwe 'enre(Covid-19), ho 'umare be 'enre, han toore fɛsinu bariya 'enre, ho UEMOA, ma CEDEAO ji'orirobe ho nafobe 'enre, 'a cɛɛ ho Risi ma 'Ukɛɛni fuwo be na. 'A bun ho nafobe denuwaa heya 3,1%.

1.3.4. Ho nafobe wɛnna pan jiiwa mi, 'a fee li tun wuree haare 'a mu nafobe boni

144. Li 'uranbe ho Mali, 'a be ne hiya fa, han dofiwo 'uranbe, ne heya 68%, 'a cɛɛ mazinyan jibera na, ne heya 23%, 'a cɛɛ li 'urantete na ne heya 9% midee , li 'uran bera wure waa. 'A bun zeni 'a li tun 'uranbe wawi matete 'a ne heya 0,32%tep/ hbt/ li zeremi, 'a bun ne ma mu bɛɛ buwa, ho dinminyana taa li zeremi, ma heya 1,88% tep/hbt. Yi 'a li 'uran zenu, bun heya 160kwh, nii'ere pɛɛ taa, 'a bun ne ma mu bɛɛ buwa, ho dinminyana heya 3200kwh.

145. Yi 'a li telefoni be 'enre, TIC, ho Mali ma mi hema sena we na, li zeremi 2020, 'a baa yi ho waasoyamu, mu zunrobe ne fa han mazinyanra be waa, baa farafinna woo leere tunwin, 'a bun ja we ho muwirobiro 'enre taa, ne 'a dabere fafa ho venumawaa, ho nucomu nafobe ma li 'uruzunrobe 'enre.
146. Ho Mali, mu pere'arirobe 'enle, ho 'a 118eni han tunwin 137 nii 'aza, 'a heyawe ma 'uwiza 2.7, 'a bun ne ma mu bae buwa,ne 'a ho 'uwiza be 4. Bun beraso 'aza han luwevenu, be boni matete, 'a heyawe ma li tun, 'esire, ne 'iriyo na, ma tunwin be7, ne heya ma kilometerera be 7000, 'a heyawe ma ho papara, ne heya ma kilometere karera be 1241238.Haan 'a han wenna, tere luwiro wenna, juu wenna, 'a cee ho waa taa na.
147. Luweveno wenna denuwaa, li 'uranbe, ma jiwenabe, 'a ben e tawe ho nafobe ne depuu 'enre.

1.3.5. Li waati yeremarobe 'a duweduwera ne juulesaan

148. Ho 'esirobe 'enre 'a cee ho banmu na, 'a be ne be hee baa farafina tunwin 'enre. Haare, 'a heya ma juubera sariya ne so li zeremi 2002 'a cee tun panahadurobe, mu juurojuutetiya yinu 'enre(PNAEP), li zeremi 2006, mu juurojuutetiya yinu ho Mali 'a duweduwe benu. Han zerema 2012 ma 2016 waati, mu 'urasiyo ma, 'a han niizunwin ne yi mu juurojuu juwin bae domiwaa, 'a heyawe ma li tun wure 'enre, ma han 'ubeluwe, han lobere 'a cee luwseza na. Li tun 'enre, bun heya 68.5%, 'a mi 66.9%, li waati de'ereso.
149. Haare, 'a ho cirobe 'enre toosere be dowaa, li 'unnu ne too, mu pan jan'an, 'a heya 27%, li zeremi 2016. Mu cirobe 'enre jan'anrobe pan buwa, 'a bae mana, li dufiyo beyiraleenu, li dofiyo faa feni pee ho Baba'uwa, 'a bu besire bae boni.
150. Li henretun, 'a heyawe ma ho wafaranama we'aza 'uzu, 'a heyawe ma, li waati yeremarobe denuwaa, 'a 'a yura ne be pa'a bae mana han duweduwera ne wa do mapu bera, 'a heyawe ma banbanyamu, ma baa nii ceeenu na ho banmu yimera na, li 'unwin bera ne pa'a mana, mu bera ne sii bae mana, 'a cee ho zunrobe danrobera, 'a cee han mazinyan zunrobera na, 'a ne wawi.
151. Li waati yeremarobera, 'a be ne mihuwa yaa, han yure ne ye tuma pee, 'a mu mihuwa lee bee mu verobera yimera na, 'a cee han be juu wenna yeremarobe na 'a cee mu juu dee hen 'a na, ma henrezonu haan, henretun zonu, baa nii huwenu mi 'esina (nii ne waati yeremarobe huweniya).

1.3.6. Ho de'enirobe co'o tereninu, 'a cee ho cohebuwe, ma nucomu 'a'arinunabe dewaa

Baa nucoza cuunu buwa, ho venumawaa 'enre ho Mali. Han duweduwera ne baa nucoza denuwaa bee huweni 'a hen ye ; (I) Ho dinminyan nucomu toore be yinu, ne 'a ho de'enirobe, ho varirobe ne se, mu juurojuu siya, 'a cee 'esinasemu yura na ; (II) Ho nucomu peenu co'o be denuwaa ; (III) Baa nucoza denuwaa nuu finu na ; (IV) 'a cee toore ne juuresaan yinu na.

152. Mu de'enirobe ma ho pufuwerobe toore duweduwe 'a be ne , 'a mu betetiya we'anu, 'a cece ho pufuwerobe ma li tun nafobe piri'arobe, baa ne se ho toonu 'enre. Ho pufuwerobe toore ne be domiwaa, han la'urezunwin, ma han toore de'eree be bese buwa, 'o bara han 'izinira be de'enirobe 'enre 'a cece li tuntooresa de'eninuna. Han ne bese boni, han 'ii 'aradeza cururu, 'a po han 'izinira be toore 'enre, han ne ne han toore baa nii na.

'Irirobe 6 : 'Esinaworo benu, ho de'enirobe 'enre

Li zeremi 2023, ho Mali wo, 'esinaworo benu, ho de'enirobe 'enre, 'a han tooresere ne 'a EGE, we'a 'uzuwo, ne fo li tun wure, 'a ne heya nii 3028,'a bun heya 2387 han hereziyanra, ma Baba'uwa nii, 'a cee 641, li tun nii na, 'a nii buwa nii mi, ne 'a li tun 'unwinnii. 'A cee 67, jivanteterebe, ma be ne tuwa vaanre waa, ne 'a niiberiya, ne 'a CNT nii, baa nii zunbee, minisira daan ;, politi'i paritira nii, miniserira toosena 'iinyan, ho PTF, baa jusora be firo 'uzuwo, han 'uzuwo ne juuresaan, ho lananii 'uzuwo, 'a cee ho 'urumube nii na, 'a cee nii'uwo 'uzu na, 'a ja cee paritisiyo torobera ne yu 40 na. Ho toonu wo mu de'enirobe juure naa waa(fenade'enirobe 'enre, hiyse 'ararobe, lisera 'araree, ma juu 'ararobe na), 'a cee ho de'enirobe siire juure naa na(de'enirobe ne bee buwa ho wafaranama be, niilorera de'enirobe, jusora de'enu 'enre, 'a cee jufuwerobe, mu bezunre 'enre, 'a cee ho nuure toonusa de'enu 'enre na). Diyobera ne we'a, ne juure yi 18, 'a cee 65 diyobera na, 'a bun nanuu 'a baa yura baa nii deerobe ma baa lerobera.

Ho 'esinaworo we'a fafa be 9, ne we'ara han hɛmara ne be cira ho de'enirobe, ne bee bara ma ho co'o ne, biyo ho nucozo ma yira jufuwerobe, lo hayerezo bumana lo yarozo, 'a dera be, lo pa'a semuwaa, 'a cee li ha'iri na ma co'uwe tetiya, yirawe, 'a lo fira ho dinminyan bera, lo mite be denuwaa 'enre. Bun de'eniobeso, ma ne yɛremarobera, 'a de bee, lo cohebuwe waa'a cee lo yimera na, ho nucomu venumawaa, 'a cee ho nafobe denuwaa na li waati ne too. Bun wenu 'enre, han hɛma ne ye, ho venumawaa li 'unnu ne too be taxwe 'a dɛɛ : (I) lo tunzoteteyamu de'enirobe, 'a heyawe ma wa 'uruzunretetiya, ma wa zunrobe ne mi wa se na ;(II) 'a baa nii wure niidenu, ho de'enirobe 'enre li tun wure waa ; (III) 'a jufuwerobera we han tooresa 'enre, mu de'enirobe yure wure, ma mi co'uwe wure ; (IV) wa tuntanre be denuwaa, 'a se 'a sɛra toonu, ho de'enirobe weree wure ; (V) ho venumawaa, ne waasaan de'enirobe co'uwe, ne fa ho co'uwetetiya ma mu bezunre waa, tanre ne sɛra toore, bezunre 'a cee zunro be ne hiya fa han mazinyan na, ho de'enirobe yure wure ; (VI) baa jusora be yiraleemu ma baa jufuwerobe, 'a cee baa wɛsiyo taa na ; (VII)mu bezunre piri'arobe, ne hiya fa ho nucomu denuwaa, ho nafobe, ho nuuwari, 'uruzunre, ho banmu ; (VIII) han sariya wɛnna, han co'uwe ; (IX) wari lerobera ho yere see.

Ho venumawaa panahadurobe, ne hɛma buwa, toonusa, ho de'enirobe 'enre, ma cira 80 toore, ne be cuunu mi, 'a jan'an (2024-2026), wari lenu ne heya milyarira be 150,5 li CFA wari.

153. Haare 'a mu yɛremarobera pa'a tiin ya buwa, ho cohebuwe be, bee tere na juutuu, cohebuwe ne be bee dowaa, mu cohebuwe yinu ne bee mana, ho cohebuwe ne cira lo hannu ma mi zob e mi wa vɛmawaa, 'a heyawe ma ho nucomu 'a'arirobe politi'i, 'a cee ho varirobe ne wari bee mana, ne pan wawi han hɛma 'enna. Han duweduwera tetiya ne yu, cira, lo hantero humu, ma baa hayera humu, ne juwin huwa, han vanre ne dɛɛ, ma hen bee mi dɛɛ, mu jan'anrobe ne cira baa nii, 'a cee mu Jan'anrobe li wari lenu 'enre, cɛɛnasemu, ho cohebuwe 'enre. Baa niitetiya, ne yaara 'a heya ma ho 'a'arirobe bariya mu dirobera ma biyo se bu yinu 'enre, baa hayera ne mu dirobetetiya niwa mi na. Ha'iri lerobera ne tawe 'a we, yirawe 'a cohebuwe be dewaa, ' ne canrobe ne se baa nii piri'arobera na.
154. Ho nucomu pɛɛnu na co'uwe bee buwa 'a heyawe ma ho pɛɛrobe 'enna na. 'A bun na ho INPS, li zeremi 2021, nii 500 000, yu senirobe, 'a baa hanna taa 'a 25%, 'a cee 306000 ne be bara bu (baa hanna 'a heya ma 21%), bun ne ma de bee 'a ne heya 'uwizo 1.4 ne yu senirobe

Ho nucomu pɛɛnu na co'uwe bɛɛ buwa 'a heyawɛ ma ho pɛɛrobe 'enna na. 'A bun na ho INPS, li zeremi 2021, nii sere mumɛhunuu , yu senirobe, 'a baa hanna taa 'a 25%, 'a cɛɛ sere mumɛtiin ma be hooziin nɛ be bara bu baa hanna 'a heya ma 21%), bun nɛ ma de bee 'a nɛ heya 'uwizo 1.4 nɛ yu senirobe .Baa nɛ caa ho INPS na, cururu 'a baa buwaforonii(91,5%), 'a baa nɛ 'a li tuntoosɛra ma heya 9%. Baa nɛ bu be cira we yi nuude, 'a cɛɛ wari bera na.Baa cururu 'a baa buwaforo toosɛra, 'a bɛɛ 'a baa midee, tunwa 'a baa vera, bumana nuuretoosɛra, (nɛ heya 8%, 'a baa hanna 'a 18%) .

155. Ho Malitun nii cururu'a baa 'a baa zafiya, nɛ puudenuwaa jan'an, 'a juu tawɛ 'a sɛra toonu 'a yi. 'A baa cirarobe bɛɛ buwa, 'a luwebere denuwaa jan'an, nɛ ma han yimɛra be bɛɛ buwa, ho nafobe lemu. Cuunu tawɛ 'a yi baa zafiya bee, 'a heyawɛ ma panahadurobe li 'unnu nɛ too.
156. Ho dinminyan konferansi nɛ wo, 'a nɛ be cira mu nafobe vɛnumawaa, ma Mali vɛnumawaa (Mali-OCDE, li zeremi 2015), ho wafaranama zun 'a yimɛra ho toonu 'ɛnre be ma we jan'an, 'a heyawɛ ma baa nii boninu nɛ wawi, 'a ho Mali tawɛ 'a we'a toore nɛ boni(san'u 'a han baa zafiya). Ho vanro zeniya, 'a han toore yinu be 'a dewaa ma cuwa juu, li zeremi 2035, 'a dewaa ma cuwatiin li zeremi 2050. Han toore be ma dewaa, 'a heyawɛ ma han hereziyanra vɛnumawaa denuwaa.

Mali Hεεmε

2063

Cira'arobe juuni

LI HεεMε FεSIROBECO'O

**'A Mali yεεsin wa miniyannaa
hee ma 2063.?**

I. CARA'AROBÉ NUUNI : Hεεmε fεrobe

202. Mu werobeco'uwe fεsirobe hiyafa 'uzunii nε leena nuresaan piri'aroretetiya tooresa na. Bun 'a :
- 'a mi ciri, 'a zun, ma 'a yan tε mu yiraleenu waawirinube co'uwetetiya wenuna; 'a fεsi worobe co'otetepεε nuti, be yiralee werobe co'uwe nε nuresaan, nε ba nii tεebena, he 'a mi li zeremi 2063 hεbuwε ;
 - a fεsi mu werobeco'uwe ziya;
 - a heca mu werobeco'uwe waa.

a) Duweduwebe 'inyan mi zuuncirinu

203. 'A heyawε mu be yeremarobera 'inyan nε mi mube werobeco'uwe, han nε daa faanmu, bun 'ura lo, han nε daa yerema ma li wa'ati co'uwe, duweduwe-fafa tunwanbe wo wura zenian.
204. Mu be yeremarobe be'inyan bunmana, ho hiromu duweduwe 'inyanbe wee do ciriyo, 'a heya ma yeremaroco'uwetunwan bunmana betunwan nu'erekaa, 'a paariyo'uwawεε :
- **Hanbe hee**, 'a heya ma biyo han dee duweduwe mu be venumawaa werobe co'uwe na, bunmana, biyo hanbe zuunna 'obara mu **cinnu**, wurasin **be nε hiiri suraa**, 'a bun naa, han tawε ma nudenuna, yawε 'a fee buwε ha hiro nε buwee mu be hiya ;
 - Han daa **si'aabe 'inyanciyo**, bari, li zeremi nε be paara mu, beco'o bεε do zenian, 'a mu zan'obara nusebe toonu, 'a be curulu yan daa wee yi din wa'atiso puwoo.

b) Yiraleenu ha'iriderobera fεsinu 'a heyawε ma duweduwe-fafa

205. Han duweduwena co'uwe nε daa wee wurasin han co'uwe mentenuwεεnabe zenian, 'a be yan wura wa, 'aa fasi fenumawεε tooresaa.
206. 'A heyawε duweduwepεε, « **hiyabe ma'uwo** » wee cuweeni, 'a zan 'obara han duweduwena nε daa buwee mu.

Werobeco'uwe fεsinu

207. Mu werobeco'uwe ziinfεsirobe, 'aa 'orobewεε nε caawεεnase, nε bezini lowεε matete, 'a zeninu zan 'obara daanzo lεεrobe (**boonu bezeni**) nε luwo'aa han waawirobeco'uwe 'inyan 'a mi han waawirobeco'uwe be buwiiza.
208. Mu werobeco'obe ziinrobe fε'o, bunmana mu boonu, 'a ha''irina derobera nε zan'obara be nε boo, 'a heyawε ma duweduwena-fafa.
209. Mu werobeco'uwebe we'aa, 'a heya ma han ha'irederobe 'onuwεε, nε han duweduwena-fafabe yiraleenu. Han ha'irederobeso 'onuwεε, 'a co'uwe bezeni yura nε, wenayinu ma ha'iredenubepεε sowεε, 'a heyawε ma duweduwe-fεfepεε.
210. .Li dabere cirironu zeeniyan lo, 'a heyawε pa'acennu co'o, ho Tanranzisiyan zan 'obara be nu'iiinu wa'ati. Bun nu'iirobese wenusee, zeeni biyo li tunzaa bosowuree minyanna, nε Biniwe'afεsirobe Binniwe'afεsirobe a wura do 'aa heeriyo li tunzaa Fenumawεε li Tun Binniwe'afεsinube waraa (ANR)
211. Mu hiromubeco'o, be wuree fa, li tunzaa suwaabe miinin nε ba heeniyanbe toonusaa na. Mu werobeco'uwe nε zenian mu, be we'aa 'aheyawε ma biyo ba suwabe siinwaabe heerinupa'abe tooresaa, nε waasan bedaan nu'iirobera na, denucaa.
212. Werobeco'uwe, sunnupεε bewara wenu, 'aa wee, 'a heyawε ma biyo mu

co'uwebera tawε 'a sinnawεεna.

2.1 : MALI FINFINYANNIROBE WEROBECO'UWE

213.

Mu werobeco'uwe neye be fa li ha'riderobe ne ho Taranzisinando pa'a na. Mu werobe supe 'aa ho Wafaranama, ne menna, 'a la mi ju li Tun yurape fenuna, ma 'a yan fesi li tunzaa jubuwari, 'a wee de'ere, 'a ne waa tun huwarayamu wee 'anmirosinnu, waa ma ba paaritosera ne mi li tunbene, 'a cee ba nuuhunwan ne lo tunwin ne bee va mawaa sese, 'a ba sa'o 'en ba yemu nafobe cennrobee, ma mi yemu venumawaa daberela ne tawε ba mite se.

Li Tun tenenu li Saheli Tunwin Jubuwarii (AES), bun mana an tunwin Paarinu papabeenu 'a wee 'ere, 'a yan se mawεε. Bun nenerobe wεεna ho yuraa, 'a dee be mu 'a'arinu pa'a wa, 'a dee be ba boonubera too'uwe fiinuna, a yan dee be nafobe ma nucomube venumawaa li Sahelitun wuree.

Bunwerobeco'uweso neye wee ma biyoyε (i) huwarayamutun ne jubuwa, 'aa 'a 'ere mi 'urumubeciyo ma li dinnεbeciyo, we'afesinu; (ii) tun ne terena cansee, 'a yan 'a'ariyo na see; (iii) nafobe ne va mawaa, ma (iv) ma yura ne nucomube vaa mawaa sese, 'a cee yuan ε banmube vaa mawaa sese.

214. Ho Taranzisinayn wa'ati zan 'obara ju'iirrobe wa'ati. Bun ju'iirobeso, ne malitunzaa munwan ma suwabe, ba Fenumawεε li Tun Biniwe'afesinube waraa (ANR) 'a cee mu fenumawεεla ne'aa wuree mu ju'ereso juti, bun terena zeeniyann mite ma biyoyε :

- (i) waahecayamu co'ofiinu, ne tenerobe mii, ne venumawaa daberela tooresaa ne puresaan mi ho Pa'a nuu
- (ii) politi'ibe binifεrobe 'inyan;
- (ii) politi'ibe binifεsirobe 'inyan;
- (iii) a'arirobe cεnrobe yiroleenu ma too'inyan saa, ne be waasan, bedenu sorodasila ma 'a'aritosera, tooresaa pa'a waa : ba sanmuu, ba nufuwenu 'ararobee, ba serosinyan yaa, waahacayamu co'uwefinyan;
- (iv) bedenu manansanrobe tooresaa ma li wari'anmusunmaso;
- (v) Malitun huwarayamu binifinyanmu fεsirobe zeeninu ma li tunbeneε paarisera;
- (vi) 'a yi waa yemu cirirobe wenu co'uwe ne cira li Tun tunhiyasee nafobera, ma 'a yan cee mu wasinna ziyaberobe na, ma panahadurobera ne be fa waa nafa-cunnube yeremanu na;
- (vii) bedenu, ladala ma waa 'urumube wεεsiyo pa'a wa, ma ho yuraniibera yiraleenuu.

215. Ho Taranzisinyan dobee ho toonuso wenu pa'a waa, li tun pa'awεεsiyo ne so ho pa'a, Taranzisinyan wetera wenu bene yan dobe mu wa. 'A ma bun, li Tun Pa'a fasi, 'aa naara mite li tun fenuna toonusaa, ma 'a yan laa mi juu, 'a fesi li tun 'ereyamu, 'a neε li tunbeneε paarisera, 'anmi Malitunhuwarayamu, ma 'a yan ve li tun lee ti-venumawaa, ma zenian mi hiyacεrobe siinponuberaa ne be fa nafobe nafobecennasemu, ma 'a cee yemu venumawaa tooresaa daberela cεrobe denucaa.

216. Ma febinyaan, Malitun huwazanmitenenu li Saheli Tunwin Nubuwari bena (AES), bun mana an tunwin Paarinu papabeenu 'a wee 'ere , 'a yan se mawee. Bun nunerobe weena, ho paparaa, 'a dee be mu 'a'arinu pa'a wa, 'a dee be ba boonubera too'uwe fiinuna, a yan dee be nafobe ma nucomube venumawaa li Sahelitun wuree.

Fenuna-'A'ARINU- huwarayamu- Tun Paari wee 'ere

217. Wa 'atipere 'aa 'ansan tuwifuwa 'a munuti, boobeerinutooresaa ma 'a cee dinnabe wenu sunmaaso, ne wo menna farasibe li tun paariyamu 'a wee'ere, 'a'arinuna ma ba nii 'ennu heeraa na, bun maa 'aa leerbe 'uradan. Yawe 'a fi ba bobeeretoosera ne pan hinfirosinyan yi sese, ho Pa'a tawe 'a binidebee, li tun fenuna ma li 'a'arinuna toosera, pa'awaa (i) 'a heyawe ma niibiyo ne ba wee saan ma ba nufuwerobe'aranu, ma (ii) 'a cee hinfirosinyansiya ne sinyan binyan mana bene, 'aa 'a han we'arobeveni. Li tunfenuna ma li 'a'arinuna tooera, wee beebefe li tun wure, 'a yan perobe sura dedee ma ba nii.

218. Haare, a fe biyowo Kidali fo ma hinyan, novanbepinyan 14, li zeremi 2023, bin ya 'a ba djihadisila ma ba ne murutiyo'uzuwo, pere wuree heere-feere, ma hinfi'uzuwo ne lo mana, saan'un han ne ba lo Barikan, Takuba ma MINUSMA fenu 'aa lee waa tuun ; li tun fenuna dabere ne ca bosu zewaa naa, 'a ba 'uwaa li tunzaa toonuserobeco'uweiyaa ne tawe, 'aa beco'uwe ma tunbe yan sowee, 'a heyawe ma tun ne mii 'a'arrobe zanmen ne juresaan

219. .Boobeerinutooresaa ma dinne wenube sunman be fiinu fuwaa mu vo wurewuree, ho toonuso be fa biyoye wa (i): toore ne cunnu yirobe mii, 'aa haan ba zafiya 'a ju 'a biyo mu nafobe miwa dewaa ma pa'a : (ii) ba nii biniwewe, 'a 'een heera mawee, heera ne ba mawee 'azaa menna, ma (iii) dinebe wenu ma bezuunre.

220. Malitun bana 'aa, han tunwi ne mii waa papazo larimena tebe, ne pa'a mi po hen'aa wuree ; Mali larimen zere, pa'a mi po li tun pa'a yeremarobe beye ma mu juuniso. Bun wo yu, 'a heyawe ma pa'a biniderobe fenuna ma 'a'arinu tooresaa waa, 'a bun naa Malitun banafasi mi huwarayamu yu li tun wuree.

221. Mu zuunre ne ba yu menna, li tun 'a'arinubee nuti, bun naa li tun zun, mu farasibera ne 'uumana li tuun yawe 'a yaa li, waa nafobera bena, li Tun Pa'a ca, tunmasaan, daberala ne be waasan pa'a biniderobe fenuna ma 'a'arinu tooresaa waa. Li zeremi 2063, Malitun larimen 'a yati han larimenla ne zuun mi tooresaa ho dinminyaan, maa biyo li larimen zuunna bera waafecunu ma daberala crobe tooresaa fuwafuwa, hinfirosinyan we'angatetiya, 'a ne yicoore bee wena yi.

222. Li tun fenuna toonusaa yan be fa, waa ma waa tunwinbanna ne paariyo sun na 'e sirobe ce'u, han tunwinso larimenla paarisaa, han tunwinbannaso pere 'anmirobe, wee

'azaafuwobe yiraleenu wee ma paariwuro ziyaberobe co'uwe, ma 'a yan cεε han « sunwanwa yurεbe » vεumawaabe paari-ɲiwεεse na. Han yurεnii laara, 'a bonnu bo, li tun fenuna ma 'a'arinu tooresaa wa, 'a yan wee dee ba nuuna, 'a ɲu'a biyo li tun fenuna ma 'a'arinu tooresaa nucoretooresaa nε ba wee we sinna baa.

223. A bun puwoo, AES fεsirobe Baba'uwaa, sεtanbepinyaan ? Li zeremi 2023, dεε rifasi, paari-dewεεnuna, 'a yan fewεεna co'uwecinyan, 'a bun naa 'a ba paariyo wee 'o mi pε'εwεεwa, 'a yan wee sε mawεε.

224. Mu yi 'aa, mu 'a'arrobe, bun be 'a zoozo, yan ɲuwuree 'aa mi ti. Mu bandiyamu beenu ɲu'u, han luwebeere ma han luwezaa ba nii 'a'ariyona, bun na εa toorebe mihuwa vε mawaa. Li tunzo laara, bonnu bo mu 'a'arrobe co'uwetoonu waa, 'a yεεɲan yatiyoho 'olo, 'arinuna co'otete, 'a bεε'aa pa'abe ma bemirobe baɲuu.

225. Li tun huwarayamube binifiinu, be wo yu, ‘a heyawε ma li tunbεnε politi’ibe werobe zuunrepa’a, nε zun be yiraleebe daberele cεnu, ‘a yan zun li huwar ayamu fenuna bewura wuronu han tunwin mawεε ferobe-paparaa. Li tunbεnε politi’i niinmi, han tunwin mawεε, bemiiro -daberele cεele wuree : politi’ibee, nafobebee, dinnεbee, nucorebee, bezuunrebee, ‘urumubee, ma bunsinnaa. ‘A heyawε ma dinminyana nε mii cara’arobee wa’atipeε, li tunbεnε politi’i, wee sε matete yawe ‘a li tun yi mite ca’aralee nε, ‘a ba nucobiyo venumawaa bedenuwa ‘enle, nε Malitun waahecayamu tooresaabe zun. Bun wee we, ‘a heyawε ma Malitun hεeme ma li tunbεnε politi’i tooree werobe, bun nε fasiyo werobe co’uwe be’inyan betiin wa, ‘a zun (i) Malitun huwarayamube, (ii) li sa’o ‘anmirobee, mi yeεmu tooresaa daberele cεrobee, ma li sa’o ‘εen mi yeεmu mi paaritoore-sεrobara wεε’anuu, ma (iii) judenuna, malitunzaa hεera tetiyaa, han fεsirowura wuree wenuu.
226. Mi suwaa, han tunwin Nuɓuwari nε ‘a AES, naa ‘a tunwin betiin, binideebe ba paarirobee pa’ana, ‘a waasan AES paarina papara ‘a’arinuna.
227. Li Tun paari wee ‘ere, ma ‘a li zaa yafa wεena, ‘a ba biniwewεε, bepa’a binidewaa, hiya fa waa ‘urumubera na. Waa ‘urumube ‘inyan, nε ba nii wuree zun, ‘a taanaa ; han wura zeninyan, ‘oɓaraa, waa wadεere bunmana waa befafa : Toonusaa, waa Bariimu, waa Nucore, wewεε ma seeninu mawεε, nii’yan ‘anmi, tere’omu, nuhunwan laarinu, zun’in paarinuna, maadan ‘urumube (zunwin terobeco’o, canman zinrobeco’uwe, waa leele siyoroobe ma buwεroobe co’uwe). Waa tuntanrebe jubinidenuna sa toobeenu mu co’uwebe tooresaa.
228. **Han dinnεla sa toore, han paari’εenroobe wεεse, han mawεε’azaa hεeraa ma sinnupεε mitena yii, hεεrabe wa.** Han dinnεla daa fεsi hεera ma ba finuna mawεε , ‘a yan nεε, ‘a ba nii zεεε ‘εsirobesemu ‘aa fεsi tuwite, bun ‘ura lo, han dinnεla paari ‘εen wεεwa, ‘a fuwo woo, ‘a toore wenube bεε haawεε, wurasin ‘a ‘omiroobe woo, han daa ve toonusaa bena, ‘a heyawε han jinyamεn ho toonuso saa, bunmana, mu daa wee politi’ibe wurasin nucomube ma ‘urumube wenna tooree. Han dinnεla nε juresaan, yu se, ‘a wo co’uwe nε ba wura bεε juɓuwa, ‘a han befuwεena li tun duweduwenabe wuree nε be cira li tunzaa.
229. **Li tunzaa nε ‘oroliyose paari, wee we ho yura ma sinnu fiinnu,** bezuunna, nε zun mi werobe ma mi niibe, nε wee ‘anmi waa ‘urumu ce’u, ‘a zunbe ‘a heyawε ma mu ‘ar’omobera nε li tunbεnε ‘unpanεro-manzinyan wee zeeni, ‘a

ha'iri mii waaheciyamu cenrobe ma li zunbeenu nafobe cennasemu na, 'a yan wee huwose hɛɛra, paari denu ɛa nii mawɛɛ 'azaa toore, 'aa yan 'a nii nɛ wee we : nafobe ma nucomube, ma ba nii wuree hɛɛrabe, bedenuwaa toore.

230. Han 'unpanɛro-sinfinyan, nɛ ba lo rezosoyola, tooresaa mihuwa dee, han 'unpala'uwe nɛ li tunbɛnɛ 'unpanɛro-sinfinyanbe di'a, 'a heyawɛ ma, Niwɛɛna ma 'Unpanɛrobe daanzo tooresaa, biniwe'afɛsinu, 'a nɛɛ mu ma han sɛro-sinfinyanbe vɛ numawaa be heyawɛ, ma 'a sewɛɛ, yawe 'a ba wee nii yi cunnubesiya han sinfinyanso tooresabee. Li tunwɛɛsiyo wee 'urusi, 'a yan ciri han 'unpanɛro-sinfinyan ma han rezosoyola yibera wuree, yawe 'a vii ba zafiya 'oroninubesemu, mu 'araomubera nɛ han daa 'ɛn haan, 'a viri, 'a yaarala ba zafiya ju'uwe.

Pa'acɛnrobe

231. **Malitun Pa'a yerema 'a daberezuunro Pa'a, nɛ zun vɛnumawatooresaa, bun 'ura lo, ho 'a Pa'a nɛ zun, 'a cɛɛ mi jusiyotoore na, 'a sin mi wa vɛnumawaa duweduwena na.** Cuwaa, ho wee dee mi nin (i) 'oɓaraa, co'o nɛ ho wee deera wawiirobe, ba toosɛra nɛ wee dee mi niin tooresaa, 'a wee co'uwe nɛ ba baaba cɛ mi hiya ho toonuu, wurasin, ho Pa'a wee dee ba nuuna betunwan tereninu, yawe 'a tii nafobe ma mu nucomube tooresaa juu, ma (ii) 'oɓaraa paarisɛro, dɛnviya tooresaa, saanun li 'Uranbe dannu, ma li tunhiyasee nafobe dannu bunmana, mite cɛɛnu dɛnbiyaan tooresaa yawe 'a sɛ cunnuyirobe-tooresaa. Bun nafobe-tooresaa, bɛɛ nɛɛ, 'a ho caansan, 'a 'ɛɛ mi toodansaa nɛ 'aa, li tunzaa 'a'arinu ma ba fenuna toore na, 'a yan cɛɛ ba nubera na,

ho Pa'a yan ziin ma bun nuberaso 'a'arinuna ma yimuunre. **'A ma ho co'osoo, ho Pa'a, binido pa'a mi waahecayamubee, 'a bana dojnuu mi yεεmuu, li tun yurapεε, 'a maa yan huwazan, 'a caa mi hiya, Malitun zeremi 2063 Hεεmε tooresaa wenuna.**

232. Ho Pa'a dobee, mi yεεmu nafobefiyo-hee'o wa, bun naa ho Pa'a ziinle buwaa 'a heyawε ma cunnubera yire nε be fa fenunabe, ma mi nafobecunnu yirobera bedenuwaa.

233. **Daberezuunro Pa'a, ca co'uwe yawe 'aa binide pa'a li panahadurobe 'inyan juretiin danrobera na,** 'a heyawε ma sariyafεsirobera, 'a heyawε ma niibiyo boninu ma, heyawε ba nii nε se (semu : ba 'oriobesemu, 'a cεε ba bezuunre na) ma nafobe-sinyan. Ho Pa'a baaba sε mu nafobe nε mi waa see, be cεnnasemu toore, ho we'aa weese li tun papara wuree bεεbεfe, ma biyo mu tawεla. Han herezinyanla yan 'aa vεnumawaa yurε nε be fa, ho yura mite nafobe nε pa'a mii wa. Niiderobe li Tun Nafobe bee Daberecεrobe nεy ε, hiya zan 'obaraa li fa : (i) nafobe herezinyanna nε be fa nafobe cunnube yiro-wεn na, vε numawaa ma 'a de bee, politi'i na nafobe yiraleenu tooresaa jinyanmεn wa ; (ii) luwisinyan wan desinu, tooresaa ma paari-wuro, cunnu yinuu nafobe tooresawεn seerinu ; (iii) li bezuunre, bedenuwaa nε hiyafa toosεra nufuwerobe na, ma bedenu cunnu yinuu nafobe tooresawεn wa.

234. **Li tun Pa'anu zun mi tooresaa, 'aa ho wee sε ma co'uwe finyanmu, bari ho Scrosinfinyan mi yurapεε, ho toonu bezuunnu ju'aa, 'a ho pa'anu hiyafa li ha'irina nε minyan 'a ho Toonusaa wee Lee Dannu, nε ba lo (GAR) ma scrosinyanciyo nε wure 'a besiya, yawe 'a han be toonusaa hanmanni pa'anu nii mitea, 'a han saasemu, da ba nii leerobe wa.**

235. Ho pa'anu bana 'a, sinnu nε do ba nii wuree nin, ma paari, 'a yan be fasi waa 'urumubeco'uwe na, 'a zeni han pε'ε cara'arobe, 'a leena han politi'i-paritila ju na, ma yeremarobe co'uwetetiya nε wenu fa wotebena, ba nii nε mana politi'ibee ma waa ladalawεεsiy nin denusese li tun werobe'inyaan, ma waa jubuwaribe nε wo bun be'inyannasoo.

236. Li tunpa'a lε'ε'inyan niinmi juuwiya 'onutooree, waa politi'i ma waa nucomube duweduwenabe wa, ma biyo ho tooresaa, wo ho pa'a ma ba niibe yiraleero. Ho parinube yan wo yu, 'a heyawε juλεεmana nε be do toonuu. Ba dipitera'iro niiju be manirobe do jubuware wenu li tun duweduwe'inyanbee. Juudo sese ba nii mininrobee, ma bun yiraleenuu, ma nii 'uzuwo nε mana politi'ibee, 'aa ba dee mi niin han poloiti'ipartilabe fεsinuu, 'a cεε ho pa'a na, li tunbera yiraleenu bena. Ma ho co'oso, ho Pa'a zan mi ziinle, 'a heyawε ma ho jusiyo, 'a yan tiyo mi juλεεma nε ho wo li tunzaa ma 'uzuwobinyan wa juu, Ho Pa'a aa, ho 'iribe yiraleenu ma tere'omu, li tunnii wuree mawεε 'azaa, ho mite ma mi toosεra 'azaa.

237. **Ho 'iritooresaa be biniwe'afεsinu tooresaa do tun 'iribete we'arobe binifεsinu dεεdε, ma ba nii binilaa huwa.** Ba nii laana ho 'iri wenubena dowa matete, 'a naa 'aa 'iribe maa mii tinyaan 'iriwera se. **Li tunbera yiraleenu maa cuu po mayε.** Daberela curulu caa bun 'iriyoso bena, yawe 'a de hεεra ho yuranii mawεε 'azaa.

238. Bebinnidenu ho demokarasi wenu pa'abe wa, ba nii ziinle cunnu, ba mite bera yiraleenuu, ho 'iribe bini we'anuu, han 'urasro-toosanabe fei wese, 'a han be yan bee pe mi dan, li tunbe cen ma tere'omu, 'a mu wee zoozo, ma 'aa 'anmi ma biyo mu tuwara, han sariyala ne waasan toorebeso cenasemu cennasemu, bun ne mu manansanrobe ma li wari jurobe sumenso vununa matete. Han weman'uweso bee hinni 'a pipoo. Faanmurobe ma 'urasinu co'uwe ne fasi be pa'a mii, 'a heyawe ma tunzoteteyamu 'ararobe wenu cunnube, manansanrobe ma li wari'ansunmeso fiirobe ziinle maa sese.

239. **Li tun bini we'aa, 'a cara'a, li zeremi 2023, naa han nafobe yirowentetiya han yuree, 'a heyawe ma ho desantalarizasiyanbe tooresaa co'uwe venumawaa sese.** Yawe 'a nee wan li tunbe toore ne waasan li biniwe'arobe, ma li cara'arobe daberebeenu toonusaana, 'a yira tiintete ho papara ma ho yurabe venumawaa duweduwena wa, 'a cee ho yuranii ma'ojinyanmen 'inyan na, daberela ca yawe (i) 'a deeciri ma tereni werobeco'uwe buwebuweduweza; ma (ii) judenuna han pere ma han yure nafobee.

285.'A heya ma li tun huwarayamube fesirobe finfinnyaninu, Malitun wo co'o ne li tooreserobara puresaan fenipee. Ho dinmijan cara'arobe ma 'uwo'uwociyo, 'a heyawe ma 'uwi binu ne dozewaa, woleelee 'uwi waa, din 'uviso papara fesiressemu ma waribeco'o, 'aa han tunwin ne ba lo BRICS 'uwi paari, ne nee ziinletete Malitun na, 'a dera be mi huwarayamu wa, ma 'a yan lee mi venumawaabe yira ma mi tooserobara ma co'o ne 'aa : cunnube yiro – cunnube yiro (niipee yi be). Bun do, li zanmen ne ho dinmijan besoyamusee (pa'amayamusee) pa'abe Malitun tunzaa ma li nafobe wa, be di'a. 'A din ziinleso, Malitun zan wa, mi huwarayamube binifenuu bena, 'a wera toonsaa waahecaro nucobiyo 'uwi-tebee.

240. Malitun ma tuwinbinyan 'azaabe juti, Malitun mihuwa se, Afiriki fiirobe, waaheccayamu toore ne 'aa (i) 'a biniwe'a han tunwin Sariyabe toosena 'inyan fesi bunmana, 'a fesi befinyan ne be heyawe ma ho zee-e-dinmijan fero be co'uwefinyan, (ii) 'a wurozeni biyo terena 'a duweduwetunwan, 'obaraa bobeerinutoore, ma (iii) 'a binitin nucoro niibe jubuwari wa, ba ne niibiyo bee boni fenuna, bari ba wee deba so'omu, ne be manuta wa 'urumubeco'uwe na.

241. **'A heyawe ma paarizowee, CEDEAO, UEMOA ma G5 Saheli weman, saan'un biyo** ba mihuwa se haan, benetunwinbeere, bun naa, Malitun bana piri'a, paarizonuwee ma niibinyan ne, ha'iri mi, 'a yan paa mi huwarayamube, ma li tunzaa 'ese. 'A bun, li muso so paarizonuwee werobeco'uwe befinyan waaheccayamu wan « ne Malitun mana pa'abinu wobemu », 'a bun naa, li do tannu, ne li yu mi yeremuna, 'a paari tunwin bezayee 'uzowo ne, wure be fa huwarayamu, ma han tunwinso cunnubera fiirobe na. 'A ma ho co'oso, Burikina Faso, Malitun ma Nizeritun, paariyo wo fasi jubuwari ne ve maa Saheli Tunwin Jubuwari (AES), setanberepinyan 16, li zeremi 2023. 'A heyawe ma li wa'ati, deede, tunwin tunwan zuunna lo, li zevenu, terena 'a tnyan zevenu, 'a mu yan cunnu mii, 'a ba muso so ho wanso ziyaberobe. Malitun yan taa, 'a paarise ma han tunwin wuree ne mii li Saheli Tunwin Jubuwarii (AES), yawe 'a paarice venumawaa daberela, 'a dee be han pepeere we'arobera wa, 'a yan luwu'aahan weena, 'a dee be li duwayi wa, ma tunwin mawee 'azaa tooresaa wa, 'a yan lee waa tunwanwaa nafobera, 'a yan maan li wa'ati yeremarobe li Sahelipaparaa.

242. **Daberezuunro Pa'a wee dee mi naforo** ma'o-nianmenbe beyaa, ma biyo 'a cunnu-yiro daberela den, 'a yan wee dee tooresaaponu li tun ma li bene buwaforotoosera na
243. Luwirosinyan sirepee bedenuwaa manninube, 'a ju bee de 'ereha 'aa poo hen'aa (wan, puwa wan, terenwan ma muweyene wan) fasi wese. Han wennabe dowaa, 'a han 'uranunabe fasi. Baba'uwa ma han herezinyanla wuree 'ubuwe-lo'inpere luwo'aweeha, ma waa tunbana luwe'inyan luwo'aweeha ma gudorowen, han ne yattiyo 'obaraa, nucobiyotun (Afiriki) woteree tunwin verowentetiya. Han wenbuwiza ne 'aa, han wen 'inyan laarowen ne 'ubuweluwesiyo wee bee, bedowaa.

244. Be do, sinyan 'irobewaa ma tɛrɛn, ma biyo naa li tun we'aa tɛrɛnwɛn, saan'un tunhiyasee nafobe leenu bena wɛn, 'a yan finfinnyanni Dakaro ma Baba'uwa tɛrɛnwan, 'a yan wee, han be luwa'anuwɛna tooresaa nɛ, CEDEAO, UEMOA ma AES, piri'ana waa pɛpɛrɛɛ bena.
245. Sinyan'irobe juuwaabe va mawaa, 'a heyawɛ ma Nizɛri bapuu'aannu co'uwesiyabe vɛnumawaa (Kulikoro-Gawo, Baba'uwa-Kurusa, Baba'wa-Konakiri), ma OMVS juuwaa'aanrobe tooresaa, bun naa, bedo Senegali-bapuu'aanrobe yura pinyanmɛn wa, tuwifuwaa Anbidedi.
246. Ma ho co'osoo, hee ma li zeremi 2063, han gudorowɛn wuree totomɛɛ, haare mu daan 64 %, to gudoro bo bun waa, tɛrɛn wɛn nɛ we'aa mu totomɛ wee Km 3000, Km 2334 'aa mu juudɛɛn nɛ bato ma munwan 'aan yi.
247. Ho Pa'a hiyafa mi, jusinmube tunwan nɛ'aa (i) munweyena liira ma han huwonu pɛpɛrɛ, nɛ hɛɛna dosi han munwayena tooresaa, be 32 mi ho nuwaa ; (ii) biyo, Malitun leera sunwan ma tunwin behoojun, saan'un ma Baba'uwa 'ɛsirepapara, naa 'a Baba'uwa ziinle 'a munwayena wɛnfere-mawɛɛ yura beenu waa yuraa ma (iii) biyona, Malitunzaa, 'a nii nɛ hɛɛ'arobe boni matete, li tun Pa'a fasi munwayena 'tooresɛro'uzu, nɛ ve maa Kanpani nɛ sinyan boni matete, 'a yan wee ci ho dinmija fecurulu. 'Aa febinyaan, li tun Pa'a dobe, han munwayena we'anube-bezuunre 'ararobe wa.
248. 'A heyawɛ ma biyo ho Pa'a ca, miyɛrɛmuna dabere yawe 'a li 'uranbe wee be nɛ fasi. 'A ma ho co'oso, li tun Pa'a, naa 'urantete li tunnii wuree, 'a yan boni, 'a yan yaa bɛɛ heeda. Bun do li tunbe vɛnumawaa tuwiite. Li 'uranbe paaricɛɛnu wɛɛna tooresaa be vamawaa, 'a be mihuwa pari ma finfinnyanniro'uranla, 'a yan cɛɛ 'uranlabinyan nɛ yaasin, 'obara nikileyɛri 'uran.
249. Li Tunpa'a, 'a heyawɛ, ma daberetete nɛ ho Pa'a caa, 'a wora co'o nɛ mu vɛrobera puresaan, sɛɛbiya pinyanrobe dowaa, han vɛre-yurɛ we'anuwɛ, bedunu vɛɛnu-yirobe wa, 'a cɛɛ vɛɛro-sinyan nɛrobe ba vera na. Ma ho co'oso, vɛɛnu wɛnu co'o-finyanmu, mi li tun na, 'a be manzin mite ma tunwan werobe ma han yirobe maa yi, vɛɛnu nɛ deju li banmu na, yawe 'a fɛsi li tun huwarayamu dirobe 'ɛnle, 'a deebe ba vera yirobe wa, ma 'a Malitun ma tunvɛro nɛ pa'a mii, 'a li tunbɛnɛ vɛrobe yɛɛnube pa'a buwaa matete.
250. Li tunhiyasee nafobee, petoroni, cunnube tetiya tunwan (litiyomu, hydorozeni,...) leenu niinmi li tun vɛnumawabee, mu niindenu li tun ma ho yura nafobe bee, 'a heyawɛ ma li tunhiyasee nafobe 'izini fɛsinu, pa'a ma jubinidenu han toore 'abarinu li tun daannuwaa, be binidenu cunnube yirowɛɛn, ma co'uwe nɛ jubinibera li tunhiyasee nafobe cunnube toobuwiza saa ma tuwiite vɛnumawaabe ja'anninu, ma mu banmu 'a'arinuna, nucotetiya nufuwerobe, ma 'a cɛɛ mu nafobe leeredo'uwa yurenii be vɛnumawaa tooresaa.

Tunhiyasee nafobe sariya vanlo nɛ fasi li zeremi 2023, wo co'uwe nɛ li tun yirobe daa dewaa. Ma febinyaan, li tun lo wari-saararo co'o buwiso, nɛ Malitun ya wee, wa'ati ma wa'ati, yi mi tunhiyasee nafobewari, nɛ bana zan 'obaraa takisila, nɛ tawɛ 'a saara li Tun nafobe leenu puti, 'a ba wee banade zunbenu tooresaa : luwirosinyanbee, 'uranbee, seenale-pinwɛɛna tooresabee.

251. .A heyawɛ ma biyo ho Pa'a ca, miyɛrɛmuna nafobe tooresaa biniwe'anuwɛ dabere, han 'izina bana 'aa mu nafobe cinnu. Bun nɛ buwaa mi hiya, mu yu zerema buwɛ 2024-2033 ma cunnube yirowɛɛn tooresaa, 'a cɛɛ tunhiyasee nafobe 'izini tooresabe denucaa, 'izinila tenu, 'a wee boni li tuun, be hiya buwaa, han yan puresaanbun wɛnu bɛnɛ, saan mi waa ma befinyan we'aro-'izinila fɛsirobe, nɛ 'a cunnuciyo yirobe dɛɛn, 'aa fo li tun wuree.

252. Malitun maa zoo, befinyan we'aro-izinitetiya fcsira paparaa. 'A heya ma biyo Malitun taa, 'a do mitee, ho dinmijan pere'eriroberaa ne waasan: befinyan we'anu-bezuunre ne cuzoo, saan'un bun ne cira 'unparabe, nufuwerobe ne cuzoon 'a 'ararobe naa, yawe 'a nudee orodinatcila bezuunre piri'arobee na, 'aa hanTIC ne 'a venumawaa beco'uwe, yan dee nuore ma pubuwari tooresaa .

253. Malitun niindenu, befinyan we'aro-'izinitetiya paparaa, bun wo yu, 'a heyawe ma biyo judo bezuure ma be we'anu-zuunre 'araninu na, 'ararobe co'uwe daannuwaa, saan'un (i) ma bezuunna Lisela heenu, ne nee 'a Malitun daa mi niin dee, 'a yan yi bezuuna Matematikii (Yatinu) pere'arirobee, ne wee we zerema benaapee ho dinmijnaan; (ii) zuunre 'aranu ma we'aro-bezuunretetiya ne cuzoo; (iii) yurētunwaan, mi'awi-bezuunre ne buwaa; (iv) Zuunre-beyaa ma toonu wenu-zuunre, piri'arobe bedenuwaa; (v) ma be we'arobe-mihiya, duwayi-wenu ma we'arobefinyan-zuunre ne cuzoo sese yinu.
254. Nuwaritooresaa, pan mihuwa si mi ziinle nucomube yiraleenuu, mu yan wee wawiiri tootetiya yinu,' a han nuwaritoore mihuwa yerema deede 'a wera 'izinilabe. Mu yi 'a heele yira suwe, bun wee se, li tun, yira suwe leena yuree wuree, yira suwe heeleerobe ne ya 'a li tun yibe midee, bana 'a be ne wee lee li tunbene buwee. Mu yi yati ma febinyaan, 'urumube 'izinibe we'a dowaa, bun naa, 'aa 'urumube tooresaa ziinre buwaa mantinyan li PIB bee.
255. .Malitun'izibe venumawaabe fasi, biyo naa, ho Wafaranama ma buwaforo tooresaa daannu paariyo mihuwa se han 'izinabee, yawe 'a cunnube yirowenbe tooresaa buwe mi hiya saa na, 'obaara biyosin mu befinyan we'aro-'izinila tooresaa hiya buwara.
256. Waa yure we'arobera bunama waa cunnubera pere'arinube fasi, waa tun ma waa papara cunree, 'a heyawe ma mu judenuna daberela ho Waranama ca, yawe (i) 'a nee pa'a ma 'a yan nee cunnbe yinu ponu'een baa, ma ba nuberatetiya 'uranuna, (ii) mu be yeerobe wenu, 'a ho cunnu di han yuree, bun werobeco'uwe, wurasin mu zuunrebe tawe, 'a 'aranina ba nii, yawe 'a ba zuunu wese han cunre wenu ma ba taa, (iii) 'a'ari'a tun duwayiro-sen, ma 'a nee ba duwayiro'inyan wee ve, waa pereere duwayiro-sen, ma han tunwin mawee'azaa duwayiro-sen, ma (iv) kiliyanla (beyera) piri'anu ma han cunre tuwenu, mi be yenu bena, waa do'uwa pereere, han pereere'inyan cunre ma tunwin mawee 'azaa cunree.
257. 'A heyawe ma li tun Pa'a fee wenu mi wa'atii, ho zuunna tuwiite venumawaatete be cennu ne **yatinu 'anjanrobe, li zeremii vee fa suraa 10%, bun** venumawaatetesoo fa, waa we'arobe ne juresaan ma mu yirobe wa, 'a ce mu pere'arinube, hantunwin zonuwee wa'atipee ma ho dinmijan ca'ara'anu wa'ati curulu ma 'uzuwo-'uzuwo
258. Bun naa, 'a ho Pa'a huwaa puworafasi yawe dera wari li tun nafobebee. Haare biyowo, ho Pa'a zunna mi waribe ziziyo li tun nafobebee, 'a ne ma tuwiite venumawaatete heeme menta weena, ho Pa'a piri'a, 'a yan doju nafobe yirobe na, 'a **bun naa li tun wari yirobe co'uwe daa manzinna ma han tunwin ne mihuwa vemawaa waribe co'uwe.** Ma ho co'osoo, werobeco'uwe neye be yan wo 'a diya: lapo yina niinrobe tooresaa; pena warila denu tooree ma li wariduwai wera toorebe denuwaa; Wafaranama- Baforo Paarisaa (PPP); li 'uwinhee'ara waribe denereerobe ziyaberobesiya; co'uwetetiya fesinu, yawe 'a han toosena 'inyan, ne ba lo Anterepirizila, wariyirobe han Bankila wee waawi; fesi, waritooresaa yirobe co'uwe wenu wa'ati'unnutonu, ma bunsin bebinyan; fesi tooressa wariyina 'esura, penawari, (ne ba lo garanti); wari ne fo paarabosi, ne waasan tunhiyasee nafobe; li tunbene wari iynafinyan-binyan, saan'un li NBD (Venumawaa Ban'eFiinnu)
259. A ho co'oso, li waribe ne mi mu nafobe, hadurobe tawe 'a yo heha PIB 80 %, han wa'atila neye IDEbe tawe 'a niin cuwa buwe, 'a yoci heha ma FCFA W.

miliyarila be 600, 'a ba lowaahεε'ara wari yirobe tawε 'a niin cuwanaa, zerema buwemε, saanni, a binilii sese 'a li wee CFA W. miliyarila be 180, li zeremi 2063.

260. 'A heyawε ma biyo Malitun bana laara mi juu, ma mi huwarayamube, 'a yan zunse lo behanmu bεε vεra tun mawaa, pan bun wari yirobeco'oso ; 'aa 'asona mi yεεmu yii waritooresaa, 'a cεεpaarisaa nε nuupεε yi mi taa cunnube, 'a din paariso 'aa cunnbeyiro-cunnubeyiro, 'a ma bun, li tun mihuwa wee besinyan ma co'uwesiya nε vε toosera nuuhuwan curulu 'a mana tooresaa bena.

261. 'A ma ho co'oso, li tun denu paariyo ba nε wuree minyan tunhiyasee nafobe tooresaana, 'a dee mi wari han 'izinina ma beteroberaa :

.Li tunhiyasee nafobe nerobewura wenuu ma ba nuhunwan, lo nu dee sosiyetepɛɛ nɛ yi paariyo ma senalepinwɛɛ sosiyete, ma luwirosinyan sosiyete ma zanman tooresɛro sosiyete bunmana be yeremarobe 'izini daannuwaa.

262. .Be curulu yi yati, saan'un (i) waa zuunre li waribe wadaan, nɛ be wo ma siinve wa'atira curulu ; (ii) li sefa wari, be curulu jan'an din wariso (CFA) 'a heyawɛ ma han tunwin nɛ paariyodiyo venumawaabe ma ba duwayibe zonuwwɛ ; (iii) li CEDEAO paarina warisobe duweduwena nɛ fa li be denucaa ma we'aa ma (iv) 'a dee, han tunwin'azaa waribera fɛsirobobinyan nɛ fa 'obaraa : 'a we li waribe 'aa cɛ cunnube nɛ zan 'olo sannu, pɛtoroni, lityomu (lithium) ; platine,...Malitun ciya mitee tunwinbezaa yɛɛ waa papazo, 'a we'ara wari nɛ be fa ba tunwaa naforo na.

NUCOMUBE Nɛ VA MAWAA SESE, TERE'OMU MA NUBARI YURAA

ɛɲ

263. Tooresaa wawiirinu co'uwebe denucaa ho Taranzisinyan wa'atii ; li zeremi 2020, nɛ wo ma tooresɛrobara niifinyan (Sinuwara, hurisila...) dɛntetiya nɛti ('uranbe, nucomu ma nafobe tooresaa yurɛ we'arobee...); bun dobe, ba nii nucomuhɛɛrabera wa, 'a cɛɛ nafobe yeremarobe curulu, nɛ hɛɛna tooresiya yinu, han tooresaa pɛɛ'ariodɛɛn, nuyɛɛrobeciyo ma tooresaa sirepɛɛ wenu.

264. B anii sunwannirobeco'uwe mawɛɛ ma banbanyamu di'adenu sese, 'a heyawɛɛ ma biyo nuupɛɛ yirobe, nafobe yiro-tooresaabe denuwaa, buwaforo tooresaadɛnbe venumawaa, bun naa 'aa, han tooresɛna co'uwebe bɛɛ we'aase, yirobe-tooresaa liina bebee, 'a ho wafaranamabe daannuwaa mihuwa vɛnamawaa yirobe-tooresaa.

265. Han toorebe denuwaa, do toosɛrabe duweduwe, bun manaa ha'iriyeremarobe 'a heyawɛ ma nucobiyobe yiraleenu dabere cɛrobee. Li tun ma han yurɛ nɛ nii bɛɛ boni sese, be venumawaa yihɛɛma, naa 'ali tunwɛɛsiyo naa mi nure han yurɛso nii na, yawe 'a mana nii, 'a 'aa cɛɛ baa ; ho yura nafobe leenu tooresaa. Han daberalaso do co'uwe curulu nɛ puresaan ; 'a naa ba niibiyo boninube bana dowaa po mu hadurobera wuree nɛ ba nii ya paa.

Mu 'ararobe Co'uwe 'nyan henirobe denucaa, naa 'aranutooresaa werobe co'uwetetia besinu zewaa, 'araobe nɛ ba nii wuree nin do, 'a nɛ daa tunzoteteyamu bezuure nɛ, nɛ zun mi ziire, 'a nɛ waa tere'omu co'uwe wuree mii, nɛ taa toonusaana, 'a yan zun befinyan we'aanu, 'a zun befinyan leenu mi yɛɛmunaa, 'a yan wee dee mi niin li tun nucomu ma nafobe bedenuwaa tooresaa. Han co'uweso wenu ma han tunwin nɛ vaa waa 'ararobee wuree werobeco'o buwa (sinyan, ma 'arobe bezuure nɛ fasisee, nɛ toosɛnu bezuunre buwaa, 'a yan naa mite sese, ho toonusɛrobara wure yan hiyacaa, 'a do mi nin sese), 'a ba toooresaabe ju'a, bezuure midee be denuwaa piri'arobe tooresaa ba 'araninuco'uwe wuree.

266. Te-nɛnu, cohwebuwe bee, bun naa 'a vaarirobe co'o nɛ, ba nii wuree yira cohwebuwe, 'a ba bɛɛ leena wari curulu, be fasi ; 'a yan cɛɛ tinwunwin ciyo, nɛ vaaribe co'uwetetiya mii yurɛ tenuu ; tuwifuwa tunbɛnɛ vaarirobe bana 'a ha'iriliirinu-bedaan 'uraana. Ho co'oso, tooresaa beyaa curulu nɛ judona 'aa, han vandanbe venu wurewuree, 'a cɛɛ dirobe pinwa fiinu, 'aa ve wurewure.

267. A heyawɛ ma cohubuwe 'urasinu tooresaa ziinlebe cunnube zuunu, li tun Pa'a ca daberela nɛ waa cohebuwe huwarayamube daa fɛsira, dinmijaan nɛ paarina- cohebuwe tooresaa mihuwa wera pa'anirobe wenu daberecɛnu wɛɛwaa. Li tun Pa'a pan, 'a li tun cohebuwe beyira wee liyaa, han tunwin mawɛɛ'azaa

toosena'inyaan ne be fa, tunwin'azaa toosera na, 'a bunwaa, ho Pa'a, dobe han dærovanre ma han vanbeere be yiraleenuu, 'a dobe mu tiin wee'arobee, 'a yan doju cohebuwebe wa, 'a cæ waa maadanna varinu tiinna na.

268. Han dabere ne ca, 'a dera luwe'inyan fæsinuna be nuna, ne terena 'aa (i) 'Ubuwe besiya; (ii) 'ubuweluwe ne ciinu ; (iii) toore'inyan saa pa'a ma han wenasemu ne mii ho wafaranamana, nucomu ma nafobe tooresena, 'a cæ luwirosinyan wenbe na, ma (iv) te-nerobe zunwin yirobe yirobere cænuu, bun naa 'a : be do ; ba nii 'esirobe han 'ubuweluwee hærabbe wa ; ba nii ne co'otete mananaa, zuwintetiya yinu ma toorecurulu yirobe 'a haan ba nii na.
269. Malitun juu yina yurebe wun, 'a sæera toore, 'a mu yi canse, to mu men, 'a ba nii mihuwa yi juu, toore wure saa bena, yawe 'a mu see ziinle li tun venumawaa tuwiite bena.
270. Ho to'oyoonu beenu ne we'azinniyan, su mi ziinre heremufiinu tooresaa. 'A heyawæ ma banmu bezuunre ne yu ma 'a cæ li tun daberela cærobeseiya ne waasan ba nii na, li wa'ati yeremarobe duweduwenabe yiraleerobe toore serobe wo se, ' mu banmu 'a'arinube se. Mu farasibera, 'a li tunwaa behebuwaa, waafeecenu ma mu yiraleenu, pa'a tooresaabe dowaa, 'a co'uwe mii ba nii na, 'a maaanamu, 'a yan cæ li tunbeco'uwena mujurobe, nafobe ma nucomu beco'uwe wenu, 'a sinna li wa'ati yeremanube buwæbuwæduwaa. Li wa'ati yeremanubera waasinnube yan zenite mite, ma li vænu-væwa-sæbiya ma juuna tooresaabe cænnasemu, 'a heyawæ ma : (i) li tunzaa nindenu ; (ii) juube yiraleenu zuunu ; (iii) dirobe man'anzæn'inyanbe (besire) denuwaa ; (iv) Vænu-zuunre piri'arobe denuwaa ; (v) sæbiya ma væwa cohebuwebe denuwaa, ma (vi) venu pæpære ma han bæn ('unwin) 'a'arinuna.
271. Ma co'uwebinyaan, han sariyala 'anminu, 'a cæ 'uranuna toore, wurasin yure ciinu too'inyan wenu, naa 'a be beenu lo, han yure nu'anninu bena, li 'un'unnu ma beso'ona ne wee sæ ba nii, 'a heyawæ ma ba væsirobeco'uwe yeremarobe wa'ati 'unnutonuu, ma 'aa fæsi, tuwiite 'uranu (ciiyobe) tooresaa yinube.
272. **Yurani 'uzu (ne bæ 'a politi'ibe), yere yan saan hæera ma ho yuramite nii tooresaa,** ho 'uzusobe fa nucoro ninbe, hanna judenuna ma zafiya be fiinu, han yurebe nafobe ma nucomube venumawaa, 'a heyawæ ma **han yure yirobera judenuna bena. Pa'a binidenu, ho 'uzuso na,** bana mihuwa 'iinnidæ, 'a ho yan hun'a, pa'awæsiyo ma ho cærobe co'uwe ne mii ho dinmijan wa. Ma co'uwebinyan, pa'a binidenu ba hanna 'a cæ ba zafiya na, toonusaa ne ba yira be, 'a co'otete, **ne ba daa dera mi niin ma suwæbe, nafobe yinu tooresaa.**
273. Mu yi 'a ba hanna ne mi han burusilaa, han zunwin ma be yinu tooresaabe di'a wenu, 'a heyawæ ma zuntoore sero-sinyanfinyan ne bæbeniyan fora fepæ ; bun naa, 'a wa'ati beenu lo, be minnu ma paarinu tooreso saa. Bun yan naa, 'a be beenu do, nindenuu ho yurabe yiraleenuu, 'a yan cæ ba nufuwerobe, ba mitedaannu waribe 'enle, ba verotun yinubee, 'a cæ 'ee yinube na
274. **.Li paari hæme, yu mite laba'arobesemuu, ne mii waa maadaanna paarico'uwe ma li tun toosena'inyan paarii.** Li paari co'uwefinyan tinrobe be caa, maadaanna paarico'uwe væsirobe'inyan, ne munwinna yu mitee han tooresanaa ma werobe co'uwefinyan.

275. Nafobe denuwaa ma nucomube venumawaa do, zerema munmennu ciyo werobe, ne ya zan 'obaraa Malitunzaa 'urmube ; bun 'a ba tunnii hɛɛ'arobe tunwin 'azaa. Han wa'atila ne, Malitunzaa ne ya mii li tunbene mihuwa 'arobuwe dɛɛdɛ.
276. Malitunzaa ne mii ma bene, tunpɛɛ ne ba 'asi, wee vɛɛmiwɛɛ, 'a we'aa co'o ne ba seenina Malitunbe denuwaa. 'A heya ma ba hiyacɛrobe, ba yu co'o ne ba wee, 'aa 'ora nafobe ciyo li tuun yurɛɛ, un nafobeso wee sɛra toore li tuun. 'A heyawɛ ma ba paari ma ba wari bonirobe, ba pa'a mi tuwifuwa, ba tannu wee yati Malitun daberela tunwanbe denucaa.
277. Li tunbenezaa, ne 'arala, 'a bezuure mi matete yan wee de mi niin, li tun iniverisitela 'araninuu.
- Hɛɛrabe bɛɛbeninu sese, bun leenabe bandiyamu na, 'a tooresaa co'uwebe curulu yu naa ba zafiya na, 'a ba ciiraa han tooreso saa na, 'a naa ba menta mu nuyaame beduwaara na (naa, doroki) 'a cɛɛ weman 'uwee na (dara'oroyamu). Banbanyamu di'adenu matete, a bedenu ba nii yime wa, dobee ba nii 'ɛsirobe hɛɛra wa han 'ubuweluwee ma han luwebuwizaa, bun mana hɛɛra ho yuraa.
278. Ho yura nii'uwi vɛsirobe, 'a heyawɛ ma waa ladalabe wɛɛsiyo niindenu, be bini wee fe niwɛɛɛɛ, paari-wuro, tɛwɛɛtana, wɛɛ 'anmi, paari binidenu nii mawɛɛ 'azaa, 'a cɛɛ 'iri wenu na.
- 279. Mu cɛ'ubera nɛyɛ nɛɛ, 'a ho yura mite yi co'uwe ne, hobe yeremana dɛɛdɛ, ma 'a fɛsira hɛɛra ma paari ne ba nii wuree niindera ho yura ne, we'anubee mi yɛɛmuu ; yura ne : cece manaa, 'a 'ɛnrobeseɛ, 'a yan be semu mihuwa vɛmawaa.**

2.2. Werobeco'uwe ne wee vɛ 'aa bini buwee

280. Mu werobeco'uwe ne wee vɛ 'aa bini buwee, 'a bezuunre 'ararobe, ne wee dee buwasarobe bezeni saanni 'a mu ci, ma biyo han daa cira, yawe 'a cɛ waacenu daberalatetiya ne naan mu liya mabene.

HA'IYAAMEN WEROBECO'O

Mu werobeco'o nɛyɛ be fa mu venu, mu pu'irobe wenube venumawaa sunsuun. Mu ha'iriderobe hiyabe 'a, Malitun Pa'a, haare 'a hɛɛra tooresaa, yirobe buwebuwɛduwe mana : li tun 'a'arinube bɛɛ fasise, wa'ati 'a mi wa'ati fuwo pan mii, 'a cɛɛ ba yadisira wa'atipɛɛ zanmen na. Ma co'uwebinyan, politi'ibe vin'arobe ne bɛɛ ve, 'a naa kudeta curulu ma sire fuwo, bun mihuwa saa li tun toosɛna'inyanbe binifɛsinu, 'a ,anasnsanrobe, 'a cɛɛ li tunbe yiraleenu Pa'anu ne pa'abe cunnu mana sese, han den ne yɛɛ bɛɛ'a ho toosere, 'a naanina ho Pa'abe cɛnnu. Ma co'obinu, Malitun 'ennuu AES, pan 'aa buweiro-wura midɛɛ, bari ma paarisaaɛ ne bɛɛ vaa waa sese waa papazoo ma cunubera ne bɛɛ fina yi, 'a manana ba nii pinnu li tun na AES tunwin siin.

281. Han toore nε saa ho Taranzisinyan wa'atii, li zeremi 2021, 'a waasan fenuna ma 'a'arirobe tooresaa, han tooresaaso, zan'obara be nε mazin-mazin va waa
282. Li tun 'a'arinube bεε fasise, wa'ati 'a mi wa'ati fuwo pan mii li tun fetunwaan, haare 'a toore curulu werobe wo sunsuun, 'a fuwo woo. Ba yihadira hinfirabe pan 'a zanmen.
283. **Tun nε sariya mii, bεε wee cε hiya ho Pa'anuvεsirobese muu, yi 'a ho jusiyotoore nε ho tawε 'a sε.** Ho hiya ca, 'a wee: fenuna, 'a'arinuna, tere'omu toore, 'a ho maa ze manaa nafobe ma nucomube daannuwaa tooresaa.
284. Li tun paa mii, politi'i viin'arobe sεenumanaa ; 'a heya ma han Kudetala wenu, wurasin sirebefuwo nε ya'aya'ani pa'acnrobe be venumawaa. Han tooresaabe biniwe'arobe miwa wee dεdε, 'a mu manansanrobe pan 'a duweduwebeenu.
285. **Bun caa, fee curulu mii, 'a manansanrobe pa'abu waa.** Haare, 'a heyawε ma han toore nε ho Pa'a mihuwa sε, yawe 'a fii mu manansanrobe, manansanrobe wenu yure tunwan caa buwoo, 'a yεε fasi mu werobe co'uwesiya. Han co'uweso vεsirobe zan 'obaraa, Wafaranamatetiya nε mii Wafaranamaa. Bun manansanrobe co'o 'a biyo ye: mu manansanrobese waribe heebu waa, 'a yan niizaayε nε nu naana mideeso mi ho toonusoo, 'a Pa'a nε mii caa, werobeco'uwe yεε yan ca ba hiya.
286. Ho 'iri wenu daannuwaa, han tooresaa biniwe'a, 'afεsiwese, yawe 'a laana bini'εn ho 'iribewa, han tooreso wenube cunnutete bεε yu bun bεnε. Haare ma bun, be mihuwa dee dεdε, ba nii laanabe nε waasan ho 'iri wa. Bun bana 'a, hεera denube, 'a yan mihuwa be be mu bera yiraleenu wa, 'a heyawε ma co'uwefinyan saa, 'a 'i 'iyo wenu, zuzu ma lε ba daa 'iri mu, 'a yan wee fii wemana'uwe nε ba nii wee εntεrineti wa, ma li wari juleera li tunbεnε waacenu fiinu.
287. **'A heyawε ma biyo ciraa venumawaabe, li tun Pa'a bεε terena doju mu hadurobe wenuco'uwe na, bari mu pan werobe pa'a mana.** Li tun pan mii sεenumaa, 'a heya ma ba paarisera wεsinna nε ba zenian, 'a be pan caa, li tooresaa waribe leenu li tunbεnε. Ho Pa'a mana 'a wee be nε dee be mu yirobe nε, daa deebe ba nii hεera wa; bun naa, ba curulu mii banbanyamu sεenumaa.
288. **Bεεbninu weroco'uwe bεε tutuwo.** Li tun Pa'a hun, 'a tii mi juleema ju, 'a heya ma nafobe, 'a cεε ba tooserabe yeremanu. Han Kominila yεεmu yan hun nudenuna nafobe 'onuwεwa, 'a ba bana nu da, 'aa faraa ma feebinyan. Ba nii bεε terena do mi yεεmu niin, mu bera wura fεsirobe ziyaberobe tooresaa sese.
289. **Li tunbe yiraleenu bεε wee cii cuwacurulu.** Han daberala nε caa mu, 'a waasan mu yiraleerbe sariyala ma pa'anudaannu be pa'a bεε lo mu. Li tunbe daannu pan mii duwayi werobesunman-co'uwee, 'i'yo ma ho pa'a wεsiyo dabere woo mana, 'a wee feecera li tunbe 'uru'araa waa, ma 'a wee biyo ho 'iri wura fasiyo mu waa. Li tunbe fuwo pan mi caa ; 'a werobe yεε ju'a bebinyan.
290. **Tunwin mawε'azaabe daberesaa, be pure bεε saan, 'a mu danna, 'a'arinube ma nucomu, nafobe ma 'ururmu bedεn tooresεbara midεe na.** Li tun, sa'o politi'ibe zevεnu, naa 'a li fiinniyanna, mi banna 'azaa-papazo, Afirikii ma ho dinmijaan. Ho co'oso mihuwa saa li duwayi werobeco'uwe wee boni, mu yan 'a li tunduwayi bεε ci tunwin ciyo na, mu yan saa li wari yinu ma betunwan yan. Malitun mana cε dabere woo, yawe 'a yira cunnu ho dinmijan cara'arobe ma 'uzuwo, 'a daan fεsi ma 'a yan zenina mi huwarayamube sese.
291. Ho desantalarizasinyanbe mihuwa fεsi wese, 'aa heyawε ma biyo li tun Pa'a mihuwa de ju nucoro niibe 'anminuna 'a cεε, ba nii wazibi vesinu, 'a heya ma lo sariya.

Bun caa, ho sariya werobe co'uwe jinrobe buwaa mayeε li tun toosena'inyan sese. Yurani 'u'a'uzu (ne bεε 'a politi'ibe) yan mihuwa dee tannu dεεdε, 'a ho maa bεε 'a sinnu ne terena mihuwa fii-ve ma ho Pa'a. Han politi'i pariti (politi'i 'uzuwo) mihuwa zuun dεεdε, lo mi pa'a vo, 'a heyawε ma biyo han fa'ara-wεεna, bun yeε mihuwa dee binipaarinu ha'iri, bun bεε 'iin yu mi dan, ne ba daa yira han wafaranamapeε dεdε.

NAFOBE

292. Venumawaabe wara cunnutete mana li tun Pa'a se, bun naa, ho bεε fεsi, 'a yan bεε do, bedenu tuwite nafobe cunnu-yirowεenwa, caa. Biyo mihuwa mi mu, bun 'aa, venumawaabe yatinube wee yoo, 'a mu lii. Nafobe denuwaa, be 'a dεεdε, 'a bana zan, 'aa 'a politi'ibe vinyan'anu ma 'a'arinube n&bεε wee mεn. Li vεnu ma li tunhiyasee nafobe tooresaa dεn, pan mihuwa vεε mawaa mi ziinna siinuu, biyo naa mu verobe pure bεε saan ; ho co'oso leena be ho naforo yirobe na. Bun zeninyan mite uu nafobbedεen ne'aa ma biyo ye :
- ◆ **'Uran co'obe ne bεε waasiin sese, 'a cεε biyo mu yaarobe daa naana.** Ba nii 'uran ma'oninyanmεbe, daa wee yi, 'a li 'unranobe mii farasii, 'a heyawε ma li 'uran neεrobe ziiyo, ba nii mirobe se ma / bunmana, li bεε yeε yi, 'a heya li yiro-yaaru, wurasin biyo naa li 'uran befa niibinyan ne mana hee, bun 'ura lo, li wee lee li tunbεne ;
 - ◆ **Han luworosinyan wen ne mihuwa yaa, 'a yan biniwe'arobe bεε boni.** Han denuwaa porezela tooresaa wari yinu duweduwe. Li tεren luwinube wenu pan mihuwa fen dεεdε, 'aa 'a biyo li wen bεε biniwe'a yu ma sinyanfinyan yeεnu (tεren ju'ewe moterila ma wa'ola). Mu juuwa luwirowen wure bεε 'iin banawe'a vo, ma han toofinyan beco'uwe ma han tunwinbinyan ne'aa we'arobeco'uwe pan bεε sowεε yu. Han luwirosinyanbe bεε mana sariyaa sese. Li tun munwayena Kampanjibe mi bεne, 'a ju'aa, biyo han bεε boni sese ;
 - ◆ **Vεnu ne befa, yawe 'a dirobe yi midεe ma 'unmare-vεnu.** Be yirobe hiya fa zoroju buwerobe, han munwensen buwabuwaamu na, saanni be yinuco'o tooresiyabe denuwa. Sero-manzinyan ma tooresaa co'uwefinyan toorebe danna mi'uwo yurεε ne ba verapunasiyo wee dεεna, mideena. Biya niyanrobe bana dowaa, 'a po ba haanrobe ci'eree, vεra ma biyasiyo fuwobe naanu;
 - ◆ **Li tunhiyasee nafobe leenube pan caa nafobe bezayεε na, bun terena : sannu, haare 'a li tunhiyasee su ma nqfobera.** Ho sannu leenube yoo heha ma tonila be 60, zeremipeε, ho 'anman wee lee fenna, saanni 'a ho ciinu toore sε, bun cunnutetiya woo mana. Tunhiyasee bebinyan ne ba nii wure mihuwa piri'a, 'obaraa : lityomu (lithium), ne leenu hiya buwε, ma ho 'u'a-cunnube midεe ; ho cunnubera ne'aabe wuree bεε lee. Li tunhiyasee nafobe sariyabe denucaa, bun 'a hεε, li tun hiroo nafobe yiro-wen, venumawaa puti.
 - ◆ **Han 'izinilabe dannube fa, be leenu 'izila ma vεrobbiyo yeremarobe.** Ho sannu, 'unmare ma ba sεεbiya, 'a mu be'inyan ne wee yeε li tunbεne, 'a mu bεε yerema'aa sese, 'aa 'a ho co'oso mu paa mihuwa wera ;
 - ◆ **Malitun zoonu sεro-sinyanfinyantetiyaabee, bun danna dεn bezayεε na.** Bezuunretetiya ma sinyanfinyan we'arobe zuunretetiya ne cuzoo bεε wee 'aranina ba 'aradezaa mansiin 'a cεε maaju lε'olilaa ; 'aa ju'a 'aranusinyan jiiwa ma bezunra jiiwa. Hεfε bezuunre piri'anube, mihuwa dewaa, 'a tooresaa-zuunre bεε 'iin buwa mi hiya sese, 'a mu maa yan mii caa dεεdε.

- ◆ **Li wa'ati yeremarobe 'a cɛɛ mu banmu yaanu, bun pan mihuwa de buwɛbuwɛduwa matete, 'a naa ba nii bɛɛ mihuwa sin, li 'oomɛ ma ha yurɛ dinu ma juuna waa yi.** 'A cɛɛ bun na, mu yan zun lo mu nafobe nɛ be fa li vɛɛnu- vɛwawɛɛbiya na, beyira leenu bɛɛ waa siin, 'a naa mu nafesobe leenu ma bɛnɛ, 'a yaa fɛɛn. Li tunwaa nafobe yiraleenu dabere tooresaa pa'a 'uwinu, do mu nafobe leerobe tooresaa sunmɛn. Ma co'uwɛbinyaan, ba nii denuwa, 'a wee boni, ba ma'obɛɛɛnɛ tooresaa wee ji mu nafobeso ju'ereso wa, bun naa, mu yaarobe bɛɛbɛnafo feepɛɛ, 'a mu bezni 'aa : juu jiiwa, 'a cɛɛ nu'an sipɛɛ yɛrɛ'ɛnu pipoo ;
 - ◆ **Hɛɛlee yirasuwɛ, bana buwa mi hiya dɛɛdɛ,** 'a terena waasan waa 'urumubera yurɛ'inyanna, 'aa 'a ba nuuhunwan midɛɛ mi buun.
 - ◆ **Niwaritoore,** mihuwa vɛɛ mawaa yuranii 'azaabe yiraleenuu, wee nɛɛ tootetiya ba nii na, 'a mu we'arobera terena waasan waa niwaribezuunre ma be fa zunwinbe na ;
 - ◆ **Buwaforotoore dannube terena pafiinniyanna li duwayii.** Li dannuso ziinle han dɛn hɛn'aa, be terena waasan li tunhiyasee nafobe, vɛrobɛbiyo yeremanu ma luwirosinyan toonresaa. Waa yurɛ cunnube, pɛrɛ'arirobe pa'a mana li tun cunree ma waa papazo cunree. Han 'iziniza nɛ mii waa se, toore 'a be yeremanu. Mu yɛɛrobera ma waa tooresaa-zuunre, nɛ semu bɛɛ lo yira, 'a yan bɛɛ boni, 'a heyawɛ ma li tunbɛnɛ bera, waa we'arobera ma waa tooresaa-zuunre bɛɛ pɛrɛ'ɛrira yi, ma han co'uwɛso;
 - ◆ **Li dannube nɛ mana sariyaa, ziinrobe se, 'a mihuwa zeni banbanyamu co'uwɛfinyan, 'a bun naa li bɛɛ taa mi yɛɛmu yii yeremarobera na.** Mu beleenuna werobe co'uwɛfinyan, 'a heyawɛ ma be leenu mu yirobe na, bun mana be minnu ma toorefinyansaa dannu nɛ toore werobeco'uwe bɛɛ fasi.
342. **Ma feebinyan, be curulu naa, 'a nuhuan buwaforotoosɛ ma li tun buwaforotoosɛra, bɛɛ boni , 'a terena 'a biyo yɛ (i)** tooresabe denuwaa dabɛrela co'uwe nɛ ponu bɛɛ nii mana ; (ii) nafobe tooresaa biniwe'a-fɛsinu, nɛ bɛɛ wo yeremarobɛtetiya yu ; (iii) li tun pɛɛnawaribe pa'a mana ma (iv) wari nɛrobe waasinnuco'uwe mu nafobe nɛ waasan duwayi ma toorebe dɛn, wari 'ɛɛ yinube duwɛduwe PME ma PMI cunnube yiroadannu, ma buwaforobe dannu, 'a cɛɛ li tunzaa nɛ li bɛnɛ yirobe nɛ naa, bun sinnanu mu nucomubr tooresaa, saanni 'a waa dɛɛ be we'arobe dannu.

NUCOBIYO MA YURANII

343. Nu bezaa nɛ li tun Pa'a wee de, vɛnumawaa dabɛrela cɛnuna, yan wee we, 'a nucomube bɛɛ yatiyo. 'A yan cɛɛ, 'ararobe ma cohebɛwɛbe denuwaa bɛɛ mani, haare 'a nucomube vɛnumawaa yatinu bezeni fasiyo lo, mu denuwaa mihuwa wee dɛɛdɛ. Be pan mihuwa be ba nii be 'ɛ'arobe wɛɛna, saan'un han luwɛbɛɛre ma han luwɛbuwizabe 'azaa
344. **Ba nucobiyo be yatii, 'a heya ma ma biyo waa bɛɛ san bun, vɛnumawaa yati zeniyan mu denuwaa 3%, be mi caa,** 'a mana co'o nɛ han yurɛnɛ nɛ ba bɛɛ boni pan mi, bun do duwɛduwe ba toore wenuna ma ba yurɛ bɛtetiya cunnube yinu, feɛtunwan nii boninusunmɛn ('olo Baba'uwa) do duwɛduwɛna han yurɛ we'arobe ma han ciyo tooresaa wenuu.
345. Mu'ararobe co'uwe cunnbe mi, 'a mu ma waa beco'o mɛnta. Ba nii nɛɛ yu mu 'ararobe zuunre, waa toore bɛɛ minyan ba niiso bezuure na, han toore ma'o bɛɛ toba. Mu yi dɛɛ (ba nii, li waribe, han sɛrosinyan, han 'ararobe vanle ma han vanle nɛ wee 'aranina ba nii) bunsu woo bɛɛ wee nɛɛ zuunre nɛ ba nii minyanna nafobe tooresaadɛɛn, yawɛ 'a dɛra be vɛnumawaa tɛtɛ toonu wa. Bezuunna piri'anu ma bɛnɛnɛ, mi'owo tooresaa bɛna pan mi caa.

346. **Mu banbanyamu nuwaa, cohebuwe ma ba nii vaarrobe bεε wεε siin.** Han luweberiya niinu, ma han too'inyan nε saa yisinna 'ararobee, ma li la'oli zoonu, wee dee ba nii cohebuwe ma vaarrobe 'unpala yinu ma 'unpanero-sinyanfinyan. Bun wee de yeremarobera zavenuu (vanre waafecenu toonu ma vaarrobe niiwa) nε ziinle buwaa ba nii cohebuwebee ma vaarrobebee. Haare mabun, ho co'oso bεε mεn, 'a heyawε ma biyo, ba nii waritete mana 'a yεra be, ma li tun wari nε tawε 'a de li dannusoo, 'a yan cεε vanrefinyan nε tiin yaa po ba banbana yirobe, nε nu'uwe lo. Ba nii 'asora, 'a mihuwa piri'a mi vanre vaarrobotiin waa maadanna tinbezuunree, 'a bun tiinso yi, bun tiinso bezuunna ma ba tifara du'uwatarala yi paariyo 'a 'urala biyose, to bun yaabe di'a 'εεn, 'a nii wuree daa yεε. Haare ma bun, ba nii pan wee mi tiinna nε we'aa ma 'iyo, tiin 'uraa 'aa be yati yεε bεε zun.
347. **Banabanyamu paa miise, 'a ho mihuwa zeni mite ma beco'uwefinyan. Li tun hun 'aa leebe mu banbanyamu na, bun naa bepiiwa duweduwena mi nii curulu wa, 'a naa han piwaso bana do piwabebinyan ba nii 'εsirobee.** Hann toore wuree nε wo, yawe 'a fiira mu banbanyamu, bun bεε do mu heebuwa di'ana, mu bεεbenu feera ho papara wuree, 'a naa, banbanyamu co'webinyan bfinyan curulu; bun wuree naa, 'a mu banabanyamu co'uwe bedan bewara do. Malitunzofεtete, pan naa mite, 'a niibinyan vεsirobe'uraa zoo loo, 'a mihuwa yeremalo, 'aa zan 'olo doroke, dinnεbe wenusunman, dara'oroyamu, niibinyanbe de'enu,...Lo ma'o mana sese, 'a wee be mi yεεmuna, 'a mu sinlaa, 'aa 'εsi-buwe'ee, 'a bεε sε toonuwo, 'a be yinu, 'a lo yan bεε saa, maa yan sinlaa.
348. **Mu banbanyamu nεyε beco'o, nii woo mana, li paarico'uwefinaynbe nε ba nii minnyanna be venumawsaa.** Paari, banbanyamu ma luwe'inyan fεsirobee, mana wazibi co'webinyan nε ba nii tawε 'a wee webe. Mu tawε 'a maan ma wera co'webinyan nε be daa tεna, 'a heyawε ma li wa'atico'uwe, 'a zuunna li nude wenube-fafa.
349. **Yuranii 'uzu (nε bεε 'a politi'ibe) be we'asee. 'Uzu curulu nε bεε manaa politi'ibe, 'a waasan tooresaa sipεε** mihuwa fεsi wee boni, 'yan wee fii mi 'uzunii cunubera, ba venumawaa bena. Ho wee yi nudera nudebera: ho Pa'a, waribe yiraleena, kominila pa'anu,... Haan 'uzuwoso wee zeni yuranii 'uzuwo vevemu, lo ba muso zan mi ziyawaa, 'a mihuwa sε, 'aa wee yi toore haan ba nii; 'a yan wee be be, mi 'uzuwo-zoora tunzoteteyamu vεsirobe wa. Han mihuwa zeni mite ma sinnu nε wee fi-vε ma ho Pa'a, 'a zan 'obaraa ho Pa'a ba-bayaare.
350. **Han 'unpanerosinfinyan ma han herezola be 'aa pipoo.** Li tun ma li tunbens pε'εwεεsiyo wee sε ma han mi sa'oo, 'a yan wee nεε 'unpara nε bεε laana sese yi, 'a yan be waasan li tunzaa denu mi wobεmuu, saanni 'aa dee ho dinmijan bezuunre faanmunu, 'a yan dee ba nin mi tun venumawaa tooresaa nu'unmanaa. Ho co'osobe naanu nufa ba nii 'urumube ma 'ararorobe hε'ε na. Din wa'atisoo, li tun Pa'a wεεsiyo hiyacaa, mu di'adenu daberetetiya cennuna.
351. **Ba hanna daannu mite be waawi.** Haare 'aa be lo, ba baraju pounubera ma ba hanna, putete pan bεε do baa, 'ararobe daannuwaa, nufuwerobee, toonu yinubee, saan'un bun nε be waasan mu nafobera nε terena 'a (li tunbe). Ho sariya n°2015-052/desanbepinyan 18, li zeremi 2015, nε fasi jubinidenu ninmu bena, daberala cεrobe na, bεε piyanna be, cece-poorobe beenu pan mi hanna ma bara 'azaa, 'a heyawε wote ma waasoyamu ziinna-tooresaa.

352. Han 'ubuveluwee, hanna waara tooresaa wa'ati, bæe næe toofinyan seronu, næ ba fesira mite daanrobe waribee ma ho yura nucorebee

353. 'A heyawæ ma ba hanna næ mi han burusilaa, ba bemiïro tooresaa 'a cæe hanjamu tooresaa, wa'ati yan wee leebe, ba nindenuu ho yura toorebe yiraleenuu, ma 'a yan cæe ba yεεmu 'ararobe wenu na.

354. **Ba nii hæεrobe-wæwaa be pan mi caa.** Venumawaa nafobee ma nucomubee, pan bæ leena betete mu banabanyamu na , yawe 'a dera ba nii hæεrobe-wæwaa di'a sese. 'A heyawæ ma mu ji'orirobera daberele næ ba tibaratonwin ma nucobiyotun wo'aba-juutunwin ca, 'aa saanna bun hæεrobeso waa, bun bana naa, ba nii yerema saan miwa ma han tunwinbeere næ mihuwa piri'a toosera yaasinmuu.

355. **Mu nafobe ma nucomu beco'uwe, naa waa ce'ube ma waa 'urumube betetiya wure mihuwa lee mabεε.** Ba nii tunninu mi yεεmuna, ma ba juyaareso'omube zoonu waa 'urumubee, sire ma yurenii tunwaun næ leerobe paa, ba jiina mi, 'a leena do'osi cansanna ('a han yiatiroberaso do li munitinube næ wo Malitunwo'aba-juu) be bana wee seede, 'a weera be ju'uwe. Mu co'uwe jureju neye midee pa'a mi se, 'a wera co'o næ han yure nii neye ti mi yi, 'a bæe hæe mite niibinyan na, 'a ba wee piri'a mi yere bera , 'a wee mi wazibe 'a heyawæ ma biyo ba paara mi yeiyo ba paara mi yεεmube midee, 'a maa wee see bun wera, 'obaraa, ba leedesinu ma do'onu, mu be wuree, ju'ewe. Bun næe, leenu mabεε tibiyoleerobe, han ha'i'ura be ve mawaa, 'a han pin, waa ce'ubera paarinuna, ha'iriderobεε; 'a maa wee saara ba nii tooresaa paariwan benuna. Ho desantalarizasyan mihuwa næe mu jinyannu yuratete : « ba loonan » pan co'opεε næ, ba paa 'olo, ba 'aa nuhunwan mi 'εεle, 'a ba yi ziinle : bun næ zan 'obaraa mi'uwini taa.

Waa laadalabe pa'awεεsiyo binifésinu ma a nindebu ho yurabe yiraleenuu, bun waawiri paariwuro han yurenii 'azaa. Ma co'uwebinayaan, **paariwuro wee jinyanbe dinnela 'azaa, 'a yan wee paari ho yuranii pε'ε fεrobe wæna, næ mi ho yura-yεεmuu.** 'Ali paariso be bæe zoo, sinnupεε hefεco'uwebe 'inyaan, han dinnela yu co'uwe næ han wee paari wuro, 'a ba wee sεra toore mawεε, 'a heyawæ be'inyan cira li tunni wuree, mu wee nucomube loo, poloit'ibe loo, wurasin waa 'urumube. Han dinnela tawε 'a cε hæera, ma yuranii paaribe fésinu ma mu venumawaa dabere, nuupεε 'anmii.

356. Malitunnii, paa 'obara lo, mu be fésiro co'uwe wenu yi bæe tiyo mi nafobe, ma mi nucomube venumawaa, næ be heeriyo li Tun Biniwe'afésinu Fenumawæε bewaraa (ANR) yihεema juu, zeni ba hiyacεree cunubera yinuu.

Mu werobeco'uwe neye hiyafa ju'irobe, mu ziinnirobe tooresaapa'a næ ho Taranzisinyan do tannu, desinu. Mu ha'iri hiyapa'a 'aa, li tun Pa'a naa nu bepεε wenuna, 'a bun næ mi ho siinwaa. 'a, 'uzuwo næ nii 'aa : ho pa'anuwεεsiyo, politi'ibewεεsiyo, ba zunwinsiyo ma mi yirala midee hæra piri'anu. Sewoo mana ho Pa'ana, 'a ho mihuwa næe nu, 'a niipεε wee biyo ba mininyanna, 'a ho yan bæe daa diyowoo wera baa, 'aa 'a niitunwan midee ho daa mi ji'ori, 'a bun yere yan bæe 'a suwabe ba mitesee – haare ju yi bæe do, li tunniibe yiraleenu sariyala naa, 'a cæe ma ba næ wuree juwin mi buun 'azaabee.

Ma feebinyaan, li SaheliTunwin Nubuwari 'Uzu (AES) 'a yi fuwoora, 'a heyawæ ma ba cara'arobe ma waacehayamutanyan.

'A'arinube ma manansanro-toore, mihuwa naan li tuun, 'a dora jan'anmirobe fεpεε. Ho wafaranama yaara 'a li tun cara'aa. Bobee-tooresera fo li tunpεpε'inyan buwaana. Malitun bana 'a, waa papazo farasibe leeree, 'a ba niiciyo mihuwa leefεεn.

Wenuco'uwe ne waa bεε tεna. Waa pan

Mu werobeco'uwe nɛyɛ 'aa : leenu mabɛnɛ werobeco'uwe. Bun zeeni mite ma ho Tarazisinyan tooresa cunnu yirobera nɛ waasan : politi'ibe, nafobe ma 'a'arinube Wuree yaanu. Mu bera ju'ere wee mana mu ju'ereso bɛnɛbera, 'a li politi'ibe, nafobe ma 'a'arinube duweduwɛnabe 'aa wa'atilapɛɛ fuwaa mu mihuwa de dɛɛdɛ li tun fɛsinusemu ma li paari wee'ere be mii farasii.

357. Mu be ju'irobetoonu wɛnusuwabɛ nɛ ho Taranzisinyan buwahiya be bɛɛ vaa waa ba wɛɛsiyo nɛ ba 'uu ma wote se, ho Taranzisinyanbe venu bɛnɛ. Ba wɛɛsiyoso naa, 'a hoTarazisinyan toonusaa nɛ waasan pa'abe yiraleenube cɛnnasemu yaara, 'a naa mu 'a mu wuree yaara dɛɛdɛ. Ma feebinyaan, Ma feebinyaan, li SaheliTunwin Nubuwari 'Uzu (AES) yaanu, 'a heyawɛ ma ba cara'arobe ma waacehayamutanyan. 'A'arinube ma manansanro-toore, mihuwa naan li tuun, 'a dora jan'anmirobe fɛpɛɛ. Ho wafaranama yaara 'a li tun cara'aa. Bobee-tooresɛra fo li tunpɛpɛ'inyan buwaana. Malitun bana 'a, waa papazo farasibe leeree, 'a ba niiciyo mihuwa leefɛɛn.

FENUNA-'A'ARINU-HUWARAYAMU-TUN PAARI WEE 'ERE

358. 'A'arinu dannuwaa, ho Taranzisinyan wɛɛsiyo sa too'inyan, yawɛ 'a fera li tun papara wuree, han tooreso be cansanna. Han hinfirosinyan, be bɛɛ wee vaa waa sese, saanni 'a han be buwɛhiya 'a yaa fɛɛn bu'ubu'u. Ma bun, li larimɛn bana wo, larimɛn nɛ be yaara, larimɛn nɛ bɛɛ yu nufuworobe 'ararobe, 'a yan sintetiya mana, 'a be hunna, 'a heyawɛ ma buwaamiinnube ma manansanrobera. Ba bobee-tooresɛra, atakila nɛ ba yura see waa FDS ma ba nyureniiibinyan waa, bana hiyabuwa, 'a naa ba nii hɛɛluwinu tuun ma 'a yan luwilee li tuun; bun mihuwa de si'aa ba FDS mite siin ma ho yuranii muso siin.

359. 'A ma co'oso, ba bobee-tooresɛra ban ayu see, 'a yan fasira mite ho paparaa, 'a yɛrɛ nudera mii li tunbɛnɛ. Bun naa, 'a ho Pa'a woo mana li tun feetunwaan, wuransin ho bɛɛ fasi sese feetunwaan, bunmana, vɛnumawaa cunnube yinadɛntunwaan. Bobee-tooresɛra tunwan nɛ 'uu hinfirosinyan yu co'o, 'a ziinra ho Pa'a ciyoo ma wazibi, 'a naa ba zoo bemiiro nɛ be fa ho Pa'a tooresaa na.

360. Dinnebe wenu sunmanso, haare 'a ba wema 'ooratuwii paa midan, be pan nmihuwa wee fɛɛn, 'a ju'aa ba nii banbanyamu, ba bɛɛ 'arana ma ba zafiya tooresaa jiiwa, bun naa basaannu'o mu bee-tooresaa 'uzuwoo, wenu sin.

361. Li Arimɛn hun mi toore nɛ li tawɛ ma sɛɛnu, bun na li wee papa de mite politi'ibee ma murutinutooresaa, ma Kudetala wenu. 'A heyawɛ li dinne wenu sunmansobe denuwaa, ma ba FDS bɛɛ daannu ma ba, ho Pa'a voo, niibinyan nɛ pa'a mii, 'a ba bana yerema 'aa li tunpaparabe fɛsiro-pɛɛra.

362. Li tun pa'a yan hɛɛna mi sunwan naa tarafikanla sirepɛɛ na, ma 'a yan cɛɛ hinfirosinyan na (nɛ be daa veeni ma tunwin 'azaafuwo),

363. Doroki yɛɛnu, 'a yan buwera buwɛbuwɛduwe, li tunnii ma li tunbɛnɛnii (nuhunwan) cunnube minnuu, 'a naa li tun mite hɛfɛcinyan pa'a veenu.

364. Li tun bana zan 'obaraa, waa papazo farasibe leeree, 'a heyawɛ ma ba nii fuwo (hinfirosinyan iinu wɛɛ bena), beheebuwa tooresaa han sunwanwaa, 'a cɛɛ bobee-rotooresaa na.

365. A heyawɛ biyo mi li tuun, nafobe duweduwɛna, nɛ naa, ho yuranii tunwan hɛɛnu wɛɛwa, vaarirobe minnuu ; 'a bun bemiiroro mi ba vɛdee tooresaa co'uwe nɛ sariya bɛɛ tanaa.

366. Haare 'a heya ma larimen paarisaa jubuware werobe, bun bæ saara, han tunwinbana pæmiteba Mali na, bari baa paa lo, 'a Malitun 'aa « li tun nɛ pa'a manana » han sunwanwaa besunman fiiroo. Han tunwinbanaso, wee hɛ mi sinyan, 'a zoo li tun paparaa, 'a ba bæ munwan wan li tun Pa'a se.
367. **Li tun papara wure fenuna, li tun paari wee 'ere, li tun huwarayamu judenunaa, yerema zan 'obaraa juboluwe ('a be cunnu mana), li tunbɛnɛ tooresɛrobara se.** Malituzaa mihuwa fɛn vɛdɛɛdɛ, tun nɛ nucomube ma ce'ube, tun nɛ ba nii bæ hinni zun mite, 'a bæ zun mi yɛɛmubesiya,'aa nɛ waa ya paa lo, bun bæ hinni ya yaa yi. **'Ararobe ('oronirobe) ma waa 'urumube, be lo mabɛnɛ ;** 'a naa malitunzo, saan'un lo zofɛ, bæ zun diyowoo, haare sinnude'ere, mi yuranii bunmana mi tunzaa ce'u (ba valɛri, ba ju huwerirobe, biyo ba nii zuunnana ba). Nupaamen ma dinnɛbe sanmanso tooresaa, mihuwa bæbɛ fee yurapɛɛ. Li tunzaa yihɛɛmatetiya nɛ 'aa, waa 'urumube 'uranuna ma mu finfinyanninu, bun be 'a durudaraa. B anii 'ararobe hadu (la'olii, yisin'arobee, 'urumubee) zu tuwiifuwa, ba bæ mi titini vɛnumawaa tooresaa mi ciyoo yi, 'a ba bæ dee ce'u, 'a yan bæ wee paari denuco'uwe weman yi.
368. **Biyo yɛ werobepa'a, bæ vii, li dinnɛ werobe sunman naanuna ma ba ho yurabe yaanu.** Li dinnɛbe mihiya-wenube mihuwa naan, 'a han waanni-dowaa, waanni subuwarobe-hebuwaa mii, han dinnɛla sinnupɛɛ mi yɛɛmu yii, 'a ciyaa han mawɛɛ'azaa na. Han dinnɛla 'uzuwo niinu ma laanabe cɛnuna, naa cara'arobe wo han yurɛɛ, fenipɛɛ ma ha'irina co'uwe ba nii. Laanabinyan, laana hefɛcinyan, be waanninu, mu ca'arobe, wee de fintɛnɛ ma fuwo, bun 'aa be nɛ de 'uru'a, 'aa yaara ho yura ; bari mu bæ mana hɛɛra ma paari ho yuranii 'azaa.

Pa'acɛnnube

369. Biyo 'aa li tunbe yiraleenu duweduwe, fa ho pa'a cɛnnuco'o nɛ wee paari ho pa'acɛnrobera 'u'anu nucomu, politi'i ma 'a'arinube dɛɛn. Li tun Pa'a yimuunre vo, 'a ho naa nu bepɛɛ wenuna. Ho naa wan han 'uzuwo nɛ niitunwan nɛ ho sewoo mana wa, 'a yan bæ daa diyowoo wera baa, 'aa 'a niitunwan midee ho daa ji'ori, 'a baa yɛɛ yan be bæ hebuwaa ba mite see –haare ju yi bæ do, li tunniibe yiraleenu sariyala naa, 'a cɛɛ ma ba nɛ wuree juwin mi buun 'azaabee. Biyo ho Pa'a caana, bun 'a ho politi'ibe, pa'anu wɛɛsiyo 'uzuzo, 'a cɛɛ ba zunsio ma mi yirala, hɛɛrabe mideeso.
370. Nan'anmiribera wee pipoo, 'a mu zeni mite ma sariyabe yaanu ma ba nii yicoore ho Pa'a na, yuranii wazibera niinu ho Pa'a wa, ho daan 'aa 'a wan mu beraso wenuna, 'a bana huwozin, 'a wee bepɛɛ, 'obaraa sapɛripopiyela, biyo mideena ho bæ 'ɛsibee mi nule ziyawa, 'a heya ma biyo ho tawɛla.
371. **Li politi'ibee, mu binifɛsirobera tooresaa nɛ ANR wo, bun bæ vaa waa, 'a manana ho Demokarasi wenu tooresaa ju'anminrobera.** Han polpiti'i paritila mihuwa niinfɛɛn, 'a mihuwa ziin 'obaraa nii'e'arobe wan, 'a nuupɛɛ mi biyo lo tutusuurala ho Pa'a nɛ mi caa. 'Unpanɛro-toonu bana 'a nii zubɛrinu-toonuresaa. Li tun toosɛna'inyanbe zeninuco'uwebe yɛ'ɛriyo, bari mu bæ mihuwa wese. Tibirube zoo, politi'ila 'uzuwo tunwan ma yurɛbe waahecara tunwan, nɛ 'aa ho yuniibeere, ma 'a cɛɛ dinnɛ wɛɛsiyo na. Kominila Pa'anube yiraleenu mii duweduwɛnaa, bari, niitunwan leerobeena, mu bæ pinyan, wurasin, nii nɛ paa lo mi 'aa ho yuranasiyo. Han co'uwe nɛyɛ naanni li tun nafobe yiraleerobe duweduwe.

372. Feebinyaan, manaasanrobe ma li wari'anrosunmε wenu bεε zan lo beheebuwaa. Manansanrobe ma li wari'anro, zan 'obaraa be nε tawε, 'a mana yaatii, bari, mu mi tooresεnapεε. Li tun wεεsiyo yan manaa wee diyowoo, 'a dera ju mu fiiro toore wenuna, bun naa manansanberobe ma li wari jundu pan mihuwa vεmawaa, 'a yεε yerema 'a li tunzaa vεsirobeco'o nε ba maanna. Manansanrobe ma li wari jurobe mii li tun yεremu bera yiraleenube yurε 'o'ofuwa wuree (pa'anutoosεnaa, 'iribee, politi'i werobee, nafobedεεnwa ma waa fεsirobedanna toosεna lε'ε'inyaan,...) 'a wee zoo han 'εεnaso ciyoo, bera yiraleenuu, 'a heyawε ma mube wari yinu waawirobe ba nε taa mu wenuna. Mu manaasanrobe ma ho 'aanro nεyε wenu 'aa, mi'uwibe co'uwe, nε daa wee tunzopεε ma manansanro / 'aanro, bunmana, lε taa biyo / lε ba junduwan mube se.

372. **'Iiri wera pan bεε laara sese ho 'iiriwerobe na, 'iiri nε sinyan ma toosεra nε be pa'a bεε banadona sese.** Manansanrobe pan mii 'iribee, ho ziyaberobera too, 'aa 'a nii jiiwa, sinyanfinyansaa jiiwa ma 'a cεε biyo ju bεε wee de ho sariya fεsirobe na. Ba zuzula pan mana mi yεremuu, 'a heyawε ma han toosεna'inyan nε'aa, saan'un sariyabe wero ma politi'inuu. 'A bana wee sinwaa ma 'iri weroco'uwebinyan, be mihuwa dewa.
373. **Pa'a nε see manana, bεε depu ho pa'anu sinfinyan tooresaa na.** Ho pa'anuso be mi mabεnε, 'a yan zun mi toonu. Suwabε woo mana ho pa'anu ma nii 'azaa, nuupεε wee we biyo sinlaa, nuzoonu, manansanrobe, 'a cεε han vanbe yiraleenu menrobe, 'a bun 'a ho pa'anu zevεnu, sinyantetiya, ha sariyala be mana juu, 'a heya ma ba nii ma'ojinyanmεn. Bari, ha tooresaa ma ho tinyanbe 'εεna wεεna, bun nεε han tooresaa cunnu ('a han yi mi) bεε 'a ba sa'obe.
374. **Tunwin'azaa daberebe, mu werobeco'uwe nε ho Taranzisinyan do, 'a heya ma li wa'ati, be bana do mabεnε.** Han tunwin 'azaabe bana bedo li tun na, 'a heyawε ma ceparala vanretunwan nε be cunnutete mana li tun wa, mu be bewarala bεε we'aa se, 'aa naa ju bεε do sese li tun cunnu yirobewεn na sese. Daberetete woo bεε caa, 'a nε nεε ziinletete nε be tawε ma li tun Pa'a, 'a li tun 'urumu ma li nafobe 'oomube zuunna. Bun nεε, 'a waa tun ziin 'obaraa, tun nε bεε yatiyo, 'a nucomu manaa, 'aa zan 'olo tun nε becunnu woo mana mabεnε tooresεbara waa.
375. **Malitun bεε yu cunnu woo ho dinmiyan cara'arobee, nε 'aa be nε wo fasiyo vo, haare biyowo dabere'uzu binu, ma waribeco'uwepaari, nε ba lo BRICS tunwin, fasi zeniya ho dinmiyan woteele tunwin'uzu.** Bun puwoo, Malitun bεε caa dabere woo nε, li tun daa ya yiira co'uwetetiya nεn li yan daa ya binidera ju mi huwarayamubee.
376. **Panahudurobe wenuco'uwe, zan 'obaraa be nε bεε mana.** Bun mii duweduwēnaa, 'aheyawε ma biyo mu tooresεra juresaan, ba bera laba'arobewεε, 'a heya ma han sariyala vεrobeco'uwe, panahudurobe tooresaa cara'arobera 'aa cεε ba tooresεra jiiwa na. Bun b'a nafobe ma vεnumawaabe waahecayamu tooresaa 'a nuupεε yira mihuwa dεε mi niiban na. Ho toonusa mi nii jurejuu'azaa, 'obaraa han nONG laa ma buwoforo tooresaadaannu.
377. **Ho desantalarizasinyan werobeco'uwe, 'aa be nε yaara.** Mu yeremarobetetiya nε be ya paa, li tunbe yiraleenu, ho desantalarizasinyanbe denucaa bena, 'a cεε co'o nε, han Kominila daa ya yiira be 'aa see li tun wari-depansila na, bun siwoo bεε wo yu. Be mihuwa lee, li tun wari nεrobena; lit unbεnε-tooresεrobara nuderobe zan babare, han Kominila hun mi yεremu tooza depansila na. 'A heya ma han co'uweso wuree, ho yuranii bεε zunn 'a pinpinyan yεε huwaa.
378. **Li tun Pa'a ma han Kominila hun, li tunbe yiraleenuna.** Li tun yεεnu ja'anmirobera ciyo naa, ho 'iri hun, han duweduwenabe yiraleenu, 'a haan han bonirobe. Han yurεnii fuwo mihuwa dewaa, 'a niibuwerobe curulu mi mu caa. ba toosεra , ma 'a cεε ho yuranii na, nuu woo bεε hini laara pa'anu vanre na, ma ho 'iri fεsirobe tannu na

379. Nafobebée, nafobe'inyan ma bidizebe, 'u'afesi, 'a mu yan ci, bun yiraleerobe do li tun na. Li PIB bedenuwaa yatirobe haare liyo ANR heeniro-bewara yati ti, 'a bæ jinyan banabanso be venumawaa.
380. Be leenu nafobe denuwaa, wo nyu, 'a nheyawε ma biyo han tooresaa yirobe jure bæ saan, 'azaa-dabere cεrobe bæ wee we ma mu nafobe cenna'eerobe. 'A bun naa, Malitun nafobe wee te, bun naanrobe dowaa, 'a heyawε ma 'a'arinube buwεbuwεduwe ma biyo ho Wafaranama hun, 'a cεnwese mi nafbora ma 'a yan dee li tunponu ba wari-tooresera naa, yawe 'a ba buwee 'aa 'a sε li tuun.
381. 'A heya ma li waribe politi'i wenu, Malitun wee dεciri li FCFA (SEFA W.) yeremarobera. Din wariso cinnu fa, li mite ma tunwinbinyan waribe 'azaa yatirobe na, 'a bun bεnεtuwarala 'aa, niibinyan wee fεsi waa wari cεnrobeco'uwe.
382. **Duweduwena nε mihuwa saa li tunyii ma li tunbεnε buwaforo toosera, be pan mi caa**, haare 'a sariya mi mu juuna, bun wee zenii mite ma biyo yεε : tooresaa beponu pa'aleenu dεdε ba niina ma han tooresaa 'a'arinube, 'a heyawε ma mu beyaahebuwe nε be fa sariyalabe mεntenu wεna, 'iri , nafobe, li tun sariyala, ma litunbεnε sariyala werobeco'uwe nε mεnta, ma 'a cεε ba nii 'azaabeco'uwe ma politi'ibe nε heeni siin ('a'arinube duweduwena). Mu bεnεsεnuma 'aa :
- (i) **Buwaforodannube ziyo.** Buwaforodannube denuwaa co'uwebe ju bæε tuu. Ba buwaforo-toosera niizaayεε, ba 'a, li tun Pa'anuu nii-ciyozora, nε wee munwin han li tun tooresaa wariju. Li tunbεnε buwaforo-toosera, zan 'obaraa ba yεre hini mana ;
 - (ii) **Tooresaa dannube nε bæε mana sariyaa.** Banbanayamu naanrobe naa 'aa, toore curulu nε be bæε fasi-zun, mihuwa wee boni fεn. Han tooresana nε be fasi-zun, 'a mi sariyaa, mihuwa te, 'a haan han tooresana nε mana sariyaa, 'a cεε han takisila nε ba yan tawε 'a saara;
 - (iii) **Buwaforo tooresaa fεnrobe bowuree, ju'aa** biyo yεε : han tooresaa beponu bæε hini mana ba nii na, han saa sinmu lo dεdε ba nii na, 'a cεε han tooresaa 'a'arinube duweduwe, 'a heyawε ma mu beyaahebuwe nε be fa sariyalabe mεntenu wεna, 'iri , nafobe, li tun sariyala, ma litunbεnε sariyala werobeco'uwe nε mεnta, ma 'a cεε ba nii 'azaabeco'uwe ma politi'ibe nε ma han tooresaa mεntenu wεna ;
 - (iv) **Ban'eera (Bankila) ma li waribe tooresana nε hεε mi li tuun, toorebe zonuweε-co'uwe yati zu.** Mu nafobe wari yirobe bowuree wee lee pεna warilaa ma ba 'azaa nuderobe. Tun nε yii, 'a banbanyamu yatibezeni buwaa sese (niinupεε siin, nii'ere 'a banabanso), 'a duwayira niizayεε midee daa wari dee we'arobe tooresaa dεn, nε toorewenu ma'o mi waabere na ;
 - (v) **'Iya 'iinu, cunnube bæε mana sese, Pa'a nε wee nεε wan bepεε na, yi mii li tunbεnε paarisera sa'oo vo, saan'un, ba nε ve maa** Bretton Woods, nε wee ji ba nii dee mi leerobe ma mi toonuserodεdε wεnaa, 'a bæε dεε ba nii nε mu cira leerobe. Ma ho co'osoo, ho Pa'a pinrobe mana, 'a ho tε, ba nuderobe co'uwe werobena, 'aa be yan be ba 'iya wa. Han 'iya 'iirbeso, bæε titi venumawaabe mi ciyoo, 'aa 'ura 'a: fe'eree, nafobe tooresaatetiya cεro-daberela jiiwa, feebinu, mu wenu bezuunre jiiwa mii ba nii, ma li tun tooresana toonuzuunu na.

Li tunzaa nε mi li tunbεnε, wari zoonu li tuun be di'adenu. Han duweduwena nε mii Malitun ma ho dinminyana, leena be ba nii lee hεε'aanuna, bun do buwεbuwεduwe ba hεeraa yirobee. Mu nafobe nε cara'a naa zunwiin, ba depansila beyabee (cohebuwebe, 'ararobe ma dirobe)

383. **Malitun zedenu zεεε sinyanfinyan ‘uwii, be daanna toonuscro-dεn tunwanna.** Sinyanfinyan toore bezuunre, ‘ararobe bεε terena yεrε’iyo siin, ‘a cεε mapuu ‘araree, ‘aa ‘ura ‘a sinyan ma bezuunna jiiwa. Bezuunre hεfε, ma toore wenu zuunre, mi caa. Han co’uwe nεye mihuwa fε daan toosεna bezayεε (cohebuwe ma fenuna) sinyanfinyantetiya bezuunre yinuna.
384. **Oridinatεrilabe, do buwε’εrobe ba nii ‘azaa, mu ‘εniyan ba nii wεεna sese, ‘a heha ma biyosin ‘aa, li tun ma ho dinmiyan veeni ‘εεrobe mawεε, ma ‘a yan cεε li tunyii na.** Maliyenla yirobe ma TIC baa ju bεε boni, ‘a bun yεrε yan daanna han luwebeeree, ‘a yan mi’uwonii tunwan. Tεrεfoni ma jiwεεna wenu sinyan binyan yaa’a, han mana fee curuluu, ‘a yan yinu do.
385. **Li tunwa nafobe bεε canse.** Li tunwa nafobe cεnasemu, bεε mihuwa ‘i, nafobe nε waasan vεenu- vεwa-sεεbiyabe yaanu ma li ‘oomεn ju. Li tunPa’a bεε caa daberetete woo, nε paarila han vεwaa ‘unwannu, ‘a wera dan ma’opinyanmεn han zunwiin. Ba nii bezuunre pa’a, be waacerobee, ma ferasibera yiraleenuu ma li tunwaa behebuwaa, bεε banadowa, ‘a co’uwe woo mana ba nii na, ‘a maanna mu, ma ‘a yan sinna mu waa yi.
386. **Li tunwaa nafobe yiraleenube, zan ‘obaraa mu mana, ‘a naa li ‘unwin jaarobe bana ja’antuwwii, hinnuwan ma banmu wuree yaanu.** Li wa’ati yeremarobera mihuwa naanni mu nucomube duweudwena. Li wa’atic’uwe wuree mi jaarobe wεnna wa, ‘a mu juu yina be mihuwa wee he vεmawaa, ‘a yan bεε canse. ju do’uwaa vεenu ma sεεbiya niyanree, be lo mabεnε haaree.
387. **Haare ma li tun, vεenu- vεwaa- sεbiya nafobe beeriya mii, mali vεεnube fa, ‘a yi di midεe vεenu na, ma ‘unmaare vεenu. Vεεrobe yinube fa ho worojuuna na, ma han munwεn bεεbεrobe na, saanni ‘a ba nii wee baaba, ‘a wee dee be mu yirobe wa.**
388. Mu juu ‘uranuna duweduwe, naa li wa’ati yeremarobe wee yaa mu vεrobbiyo yinu seese, ‘a bun dee mu hinnu.
389. Manzinyan vεenu, ‘a cεε vεenu wero-co’uwebinyan befinyan waasan han yure nε ba vεrapunasiyo wee nεε vεenu’ararobe ba vεra na. ‘A heyawε ma ho worojuu jiiwaa, ‘umaare bεε hinni mihuwa sii mi ziinlee li tunbεnε yεεrobee. Sεεbiya ‘uranunabe ziile pan buwaa ho munwεnbee ‘a po ba ‘uranuna fee’ere, bun bo be vεra ma Sεεbiya didira ‘azaa- fuwo wa. M u juu yoonu tanjan, naa zuunu yirobe lona seese.
390. Uran daberetete tanjan, ‘uran nεrobe ma li cara’arobe bεε mana jinyan ba nii ma’o. **Li ‘uran jiiwaa ‘a bedan.** Li ‘uran fεrobetantan ‘a duweduwe ho pa’anu, han anterepirizila (toosεna’inyan) ma han zunwin besaa, tooresaa.
391. **Mu yi ‘a mali ‘izinila dannube, pεrε’arirobe buwaa din dannusoo, ‘a toorebinyanbe jan’an ho yuraso na fuwaa mu he.** Mu yirobe’inyan, nε cunnu boni (‘umaare, sannu, sεεbiya,...) be bεε yerema seese waa see, bun do toore ma wari yinu jiiwaa.
392. **Li tunhiyasee nafobe bεε waa ba siin.** Ho sannu yinube liyona, ‘a ju’aa biyo ho sannu leeretunwan be vo, mu nafobe ‘anma befinyan, nε daa be be seese li mu yimεn wa, ‘aa deera be nε buwaa li tun nafobe wa yi, bεε ‘iin leena, wurasin, li tun wεεsiyo bεε ‘iin naanu mu cunnube yinuna ba see. Li tunhiyasee nafobe pan bεε ‘a suwabε seese, ‘a be pan mii han anterepirizila (toosεna’inyan) binyan nε lo litunbεnε nulee.

342. 'A heyawε ma li waritooresaa nε wasan wεenna ma luwilosinyan jinwa, han wenna ma han sinyan yamen ma han jinwa sunmen na 'a ba nii ma mi nuberabe we zevenu mayi wa'ati nε too li zeremii ma li tun papara pa'abo wuree. Han wenna 'uranuna, li tun luweverobe ma 'aviyan, tenren, bato werobe junle bε saan. Han nafobetoo ya'ayana matete.
343. 'Uruzuunrobe, nuwari, ma yirasuwε-leenu paan bε dowa. Han 'a nucomu wε'azabe we'aro,'a nε toore nε be bε fasi se wa'ati pεε,'ayan tooresa 'a zuun toosa co'o, 'a wεε bε saan 'izinila be.
344. 'A heyawε ma wa se yirobera yenu li tun cuunle ma han cuunle nε mii febinyaan, li tun pεrε'irobe ma tunwinbinyan bε buwa. Han 'izinila buwiiza be yeremanu toore pan boni po. Mu yirobera ma tooresena nε be bε se sese 'ayan bε fe yurε curulu, obara hεen nε mi tunwin binyaan naa 'a han pεrε'irobe bε fεsi yi 'a we se.
- Waa be pan cεenu li tunbεnεsiyo na, co'uwe bana naana.** 'A heyawε ma waa bezoonuwεε ho papazo ma Afiriki papabeenuu, li tun bana zan 'obaraa, yura nε, tunwin besiyobinyan, minyan mi nafobe pa'a bεebenu waa tuun, bun yan hεε wan, tunbinyan be yεenu pipoo waa see. Ma ho co'osoo, mu nafobe toosera bedaa pεrε'arirobe sunmanso na. Li tun we'arobera buruwo, 'a waa tun bana 'a niibinyan be yεree.
393. **Mube yεεrobe wεena bεε mani ma ho dinmiyan feenε'aa, 'a mεnnabe.** Li duwayibe duweduwe nε san'a wεena, 'a heyawεε ma vεrobesiyoyaa teerobe, 'a cεε han 'izinila cunnube liinuna, li tunzaa nε mii li tunbεnε, waribe toninu buwera, bun leenu ma suwabe, bun wuree do duweduwe saaralabe yiraleenuna.

Nucobiyo ma yurabe

- 396. 'A heya ma li wa'ati nafobe ma 'a'arinube duweduwe, banabanyamu mihuwa dewaa.** Ba nii nε mii wee banbannasiyo ju mihuwa dewaafεen, 'a heyawε ma jiiwaa nε 'aa : cohebuwe, 'ararobe, zunwinbe jiiwa, juu, 'urarobe,...Ba senumanasiyo ma ba nε co'otetiya mananaa, 'a bεε senuma buwaa, 'a mu heenu matete.
- 397.** Nucobiyo bee, bun nε 'urasiyo zun, 'aa ba nii hanjamube leenuna ('a ba hini mihuwa tee zaa nε boni), 'a ju'a, mu bera nε ba wee ji, 'a nε wee le li tunbεnε, 'a cεε ho dinmiyan leerobera. Bun naa, 'a ba niibiyo ju mihuwa lii wa'atipεε, 'a naa ba nii bεε boni.
- 'Ararobe wenu nε nu naa nuupεε sa'o wenuna, bun dee,** nii curulu nε do la'olii juwaa, 'a ba niiso bεε sewεε ma ba nii ma'opinyamen tooresaa. Mu yi dεε, biyo wuree 'aa (nucobiyo, waribe, sinyanbe, 'ararosinyan ma 'ararobe toonusaa zuunre) nε be docaa, bεε nεε besiya, nε baa nafobetoo sera ma'o minna, 'a wera venumawaatete saa.
- 398. Mu bεnεbe 'a, be ciyo nε wee mu, mu beso tunwan 'a, cohebuwe ma vaarinube yaarobe.** Cohebuwe tooresaa jiiwa, 'a cεε ba nii banabanyamu na, bun wee nε ba mi wee cohuwee, bunmana ba cohubebe bεε wee men.
- 399. Ba nii 'urube tuniyan baa matete, 'a mu ju'a banbanyamu ma 'ararobe tanjan.** Waa waasinna, 'a heyawε ma wa 'urumubera, 'olo waa besiya, waa ce'ube, nε mihuwa tunni, 'a bana ziinle bεε mana hεera, ma paaridenu ba nii 'azaa : ho yura yaara wurewure, 'a so'omupεε mihuwa dewaafεen, waa laadalabe wuree yaara, ba zafiya bandiyamu, niidan 'anmi, 'acεε temu 'uwebe ju'anminu ho yuraa ma han zunwiin, paari vo, 'a tiin woo bεε yu biyo.

400. Mu veni 'a waa besiya, waa 'urumubera, waa ce'ube yaanu dɛɛɛ, 'aa cɛɛ deebe minnu. Waa paarinube bedantete ma li wa'ati nɛ waa mii bɛɛ hinni mihuwa sewɛɛ. Co'o binu woo bɛɛ yu biyoo. Waa 'urumubera, waa besiya ma waa ce'ube wuree mihuwa yaa dɛɛɛ.

Baa nuco'uwo nɛ mi li politi'i, 'a cira'a, 'a mi wa hɛ'a han pa'a yurɛ. 'Oro han paritira, mu buso cira'arobe boni, 'a han hɛma 'a, 'a cuweni 'ote pa'a 'ɛnre, 'a fira 'o cuunu be, bumana 'uzu be. 'A lo nii bɛɛ 'ɛɛn ho pa'a, bun de ma bɛnnɛ.

402. **Baa 'unpanɛra han manzinyan boni, 'a cɛɛ ho 'unpanɛro bebinyan na, 'a ho pa'anii mihuwa sɛ ma baa, 'a cɛɛ baa nuhunwan na.** Baa we nɛ 'unpara nɛ juu bɛɛ tuu, 'a nɛnuu, 'a baa tunza 'a cɛɛ baa, saani 'a yi famurobe ho dinminyana bera waa, 'a dera minii li tun venumawaa na. Bun see wo bɛɛ mana baa wɛɛsiyo na.

403. **Baa hanna dannu ma mite be mihuwa le ma bɛnnɛ.** Ho nafobe mihuwa le ma bɛnnɛ, 'a li wari bɛɛ mihuwa yi baa toore be na, nɛ mana baa dannu ma mite. Ho sariya nɛ yɛ wenu, n° 2015- 052/ li wozomɛ 18nii ho desanberɛpinyan, li zeremi 2015, fasi co'uwe, nɛ lo hannu ma veramawaa. 'A bun 'a be nɛ dosi, 'a heyawɛ ma li tun toonube wawinu.

404. **'A juude baa lobara toore na, bun 'a be nɛ bana.** Li tunwɛɛsiyo mihuwa sɛ ma baa lobara, yirawe 'a baa wa ho pa'a, 'oro biyo sin baa mihuwa wara baa nuco'uwo, 'a cɛɛ baa paritisiyo na. Baa we yi wari, ma sinyan nɛ de mu nuu na, bun nɛ ma nɛ ma nɛnuu li wari juu, 'a cɛɛ baa wɛɛsiyo pa'a wawirinu na.

405. **Mu luweverobera mihuwa naa, 'a heyawɛ ma li tun nafobe duweduwe, 'a cɛɛ ho 'a'arrobe bariya na.** Baa wɛɛsiyo yidenu bariya ma ho nafobe, mihuwa naani ho toonu yinu bariya ma ho banbanyamu na, 'a bun mihuwa de baa zafiya li 'unwinvenu, 'a baa waasaan han tunwinbere, 'a po han tunwinza.

406. Li zeremi 2063, hiyafɛre wo bɛɛ mi 'ɛɛn Mali nii'uwo na. Ho banbanyamu nɛ bɛbɛna, 'a ho nucomu toore yina bɛɛ sin('o bara mu de'erobera, ho coheɛuwe, nucomu pɛɛnu na, bɛnɛ). Li tun 'aminu bariya, 'a cɛɛ ho 'oroninube yaanu na, nɛ bɛbɛra. Bun beraso ma mana sinyanlerobe, bedesi 'a hanwɛ bariya, 'a cɛɛ nuupɛɛ mihuwa de miyi ma mi yɛɛ be na, 'a bun mihuwa mana ho 'a'arinu bariya, nɛ be dowaa.

407. 'A heyawɛ ma li tunwɛɛsiyo pa'a wawinu nɛ waasaan li tun wure fenuna, 'a cɛɛ ho Mali tetuwenu yi'ami na baa nuudera 'ɛnre, li tun cira'arobe farasi mi caa.

408. Ho Mali mi co'o nɛ waa be bɛɛ siin nuuwo na.

2.3 LI Hɛɛmɛ MA YEREMAROBɛ HA'IRI DEROBɛ WARA

2.3.1. Li Hɛɛmɛ

342. Li hɛɛmɛ nɛyɛ be fa «Malifinnu » finfinyanninu werobe co'uwe na. Li hiyacinyan mii dabere cirinubee nɛ we'aa Malibe wa ma han heerirowara nɛ do fasi li tun we'arobe binifenu fenamawɛɛ. Li yihɛɛma ma han li hɛɛmɛ minrobe feewenube do ju'uwe curulu bena :

- Li hɛɛmɛ nɛyɛ wa'ati mɛnrobe hadu maa zerema buwiyaju nɛ be cira temu 'uwe 'uwe curulu, 'a malitunzaa nɛ mu waasan, bun 'ura lo, baa nɛ 'ɛɛn zerema buwiyaju ti, li zermi 2063, bɛɛ 'iin to ;

Mu wa'ati 'unnu menrobe mii yi zerema mumunwennu taara, 'a mu yi wuro bedaanbee, mu zun lo han tunwin boso wuree ne vaa mawaa, be yiralo libe wa'atisoo. Mu boo, lo venumawa mi'uwi bezeni ne tawε 'a see mana, 'a han tunwinbe co'uwe yan bee buwaa, mu wee paari, tunwin juwaa, 'a yan pari wa'tila 'azaa yan. 'A bejurenuu bee wee pari : (i) hεεε minrobe feewenu ma (ii) li wenu ma 'o yeεεmube 'a heyawε ma libe waahecayamutete buwamiyan politi'i ma waribe toosera weesiyo na ;

- Ba ne zerema mi zerema 15 ti, hadu 'a 47,2% ('a bee mi zerema 18 ti, 'a mi yi 53,6%) li tun niibiyo wuree yi pariyo. Ba ne se toore yi, hadu vee 49,9% li tun niibiyo wuree yi pariyo, bun 'a co'o ne be be li tun niicobiyo yatiyetiya ne dee ba zafiya ma ba hanna daanrobe mi yeεεmunaa, 'a yan ceε niicobiyo nafobe yati na.
- Nafobe ciyo ma nafobesiya yirobe co'uwe curulu mii li tun na ;
- Nafobe jiiwa mujurobe ne li tun zenijan ju'orirobe ma duweduwena sirepee dannuwa
- AES tunwin biniwe'anu 'a fesi, bun ne hiromu nafobe venumawaa, han tunwin mawεε 'azaa ho pubuwariso mite paparaa.

Malitun daa tii li hεεε neye juu, 'a demokarsibe co'uwetetiya cenrobe ma ho pa'a,

MALI, HUWARAYAMUTUN NE PAARIYO 'A 'ERE MII 'URUMUBECIYOO, 'A CECE MANAA, TUN NE CANSE 'A 'A'ARIYONA, NAFOBE PA'ASO 'A BE YAN VAA WAA, NUCOMU HADUROBE DOWA, 'AA BANMU VENUMAWAABE 'A TUWIITE 'A YAN 'A'ARIYONA

wa'ati 'unnu tonuu, 'a yan wenu yi 'a ba sa'o. Li hεεε be wurado ma biyo ye :

HUWARAYAMU TUN 'AA 'A 'ERE MII 'URUMUBECIYOO

343. Li hεεε neye be do ma biyoε:

- Li papara fenuna toosera 'a ba sorodasila ma 'a'arinu toosera, 'a naa Mali larimen mii han tunwin larimela ne zun mi toonusaa, 'a po hen'aa wuree ho dinmijaan, ne (i) nii boni matete, 'a yan zun mi toore ; (ii) sinyansiya ne pa'a mi ma suwaabe ; (iii) 'a zun be w waacensemu ma dabere ce robe toonusaa ; (iv) hinfiiro-sinyan we'are 'izini beenu mii see ma (v) 'a zannirobe bpa'a buwaa ;
- Li tun papara fenuna yan be fa tunwinbanna tetemuna, larimenla paarisaa han sunwan wa, weε tunwin pepeεε 'anmii, li paari-wurobe co'uwe fesinu 'a leera fuwobe yira ba 'azaa, 'a yan ceε han « sunwanwaa den » be venumawaa wee paarinabe. Ho papara neye 'a'arinube hiya fe AES fesinu, ne bosu paari fee weεna, ma paari papa ve 'oba waa.
- Mali 'a huwarayamutun ne 'a paaritun mii 'urumu, tanre ma dinne beciyoo ;
- Bobeero-toore ma dinnεbe wenusuman, do li tun'ereyamube, 'a'arinube ma ba nii hεεrabe farasii mεεna, maa bana 'a leerobe'uradaan ;
- Malitunzayamu pa'a, bana dowaa, 'a han yurenii bana mii weε, 'aa 'a weε, 'a mii hεεra mawεε, bun wee woba, 'a ba nii zuunna ba haarefo ;
- Li tunzaa bini wee weε, 'a paari de hεεra, bunpa'a bana dowaa, bun fasi waa 'urumubera, waa ce'ube wa, 'a yan ceε waa tun taanrebe judenuna ;
- Han dinnεla, do pubuwari, paari 'esi weεwa susuun, han dinnεla mawεε 'azaa, ma han mite siin ;

- 'A'arinube zan n'olo be ne fasinube wuree putuu. Mu bandiyamube funa yu han 'ubuweluwee ma ha burusilaa;
- 'A heyawε ma li tun 'urumubesiya 'ararobe 2024 dada, li Malitunzo finnu, ne 'oriliyose, 'a zun mi ninbe uà uì werobe, 'aa 'anmi waa 'urubesiya, ne zun mite mu so'omubera ne li tunbenesiyo wee dεε neε ma han herezola, 'a ha'iri mii li tuncenasemu bena, ma li tun nafobe 'uranuna, 'a yan se wee paari ma hεera denu toore ;

Tun ne canse

- Malitun Pa'a bana 'a Tun ne zun Dabere cεnu, venumawaa toorebe yiraleenu, bun'ura 'a, tun Pa'a ne, 'a cεε mijusiyo tooresa na, ho yan wee de mite venumawaa tooree. Ho wee paari de mite (i) 'abaraa niibinyan tooresaa nudero, 'a yan wee ce siinherinu tooresaa daberela, bun daa wee be treninu, yawe 'a tii nafobe ma nucomube hεema nu ma (ii) 'olo ciriro, tmi'uwotoo'inyan saa, wurasin, ho wee cεε mite tooserabinyan na, 'a wera cunnu yirobe toore. Bun nafobe tooresaa bεε 'εε ho Pa'a mi tooredan saa, ne'aa li tunzaa ma mi nubera, 'a'arinuna ma fenuna tooresenu, 'a yan fεsi li tun Pa'abe.
- Pa'anu ne finfinyan, 'a serobe 'a co'uwefinyan, mi li tun Pa'a na, ho pa'anuso zun mitoonu ma sinfinyan curulu mi, 'a nii curulu siinyan waa ho bee, ba haduroju 'a mi yi 90% ;
- Ho 'iri wenube cece mana, 'a ba zanman ninderobe wee waawiri nucocmube ma nafobe venumawaa co'uwesiya (duwayii wenu co'uwebe, manansanrobe fiinu,..) ;
- Demokarasi Malii bana 'a cewaabe, 'a beco'uwe 'aa, han pε'εbe cara'anu leewεna, paritila ne bεε dowaa, pa'abe yeremanu co'uwesiya, yura nindenu ma fanmurobe, li tunduweduwenabe ;
- Li tun Kominilabe venumawaa, pa'a mi, 'a heyawε ma han herezinyanla ma han yure nafobe bedenuwaa ;
- Li tunbe yiraleenu be cuu. Daberela curulu ca, saan'un mu 'iribe wenuu, yawe 'a fεsi ma 'a dee hεera baa nii 'azaa ;
- 'A heyawε ma mu huwarayamube binifεsinu, Malitun wo co'uwe ne li tun ma tunwinbinyan paarisaa juresaan den curuluu ;
- Malitun mihuwa se, nucobiyotunwin 'uwitεbε waaheccayamu, zevεenu ;
- Malitun so, zonuweε wenu co'uwefinyan, waaheccayamu, yawe 'a fεsi waa huwarayamu ce'u ma waa cunnube fiinuna ;
- Malitun mihuwa se, nucobiyotunwin waaheccayamu, ba nindenuu (i) ho dinminyan be yiraleere toosenabe biniwe'arobe fεfinu bunmana 'a bini we'aa bebinyantunwan ne ho dinminyan cara'arobe ziinre mii ; (ii) 'a pari bobee toore warabe co'uwe, ma (iii) 'a bini dεε han ceparala ne waasan nucoro ninbe, ba ne bεε boni mu, 'a ba maa wee dee mu so'omuberaa, ne ma waa 'urumube bεε fen, fenuna.

NAFOBE NĒ ZANSE, 'A YAN VAA

- Tun nē Pa'a zun dabere cururlu, wee we panahadunu ma be yiraleerobe co'uwetetiya;
- Han luwirosoyan tooresaa daberela wee fēsi li tun yurē luwo'anu wēna, 'a heyawē ma han luwirosoyanbe sire jurena manirobe (tun wēn, tēren wan, juwaa dēn ma munwayena wēn) haare 'aa, han wēna nē godoronyan wuree totomēn yi paariyo yi yu 64 %, 'a tēren wan yoo heha km 3000, ma km2334 bun 'a juu dēn-wēna nē se.
- Li tun vēnu wee we ma manzinyan, li wee pēre'eriobe yi ma 'a yan pē banmu 'ēsē, yawe 'a fēsi li tun huwarayamu dirobebee, 'a dee ba vera yimēn wa, ma 'a wee Malitun verobebiyo yero-tēbē, li tunbēnē ;
- 'Uran nē se, 'a yan boni, 'a yaa sin, nē li tun wuree yi. Li 'uranbera paarinube boso wuree 'a 'uran finfinyanrobe ma 'uran nē yaasin, 'olo nikileyeri nē ziinre yi 70 % mu 'uranbee ;
- Han 'izinila yerema 'a mu nafobe yiro-yurē cinyan: cunnube yinu wēn 'izina mihuwa sē mi tooretoore, 'izini nē wee yeremana li tunhiyasee nafobe toziinyan, 'a han 'izinila tooresaaa mihuwa dewaa, 'a niinfēn vē han 'izinilafinyan nē sinyanfinyan toore pa'a mii, cunnube curulu yinu tooresaa. Ma bun, be yeremaro-'izinila dēn, zin ma li PIB be boso wuree, nē yoo yi 40 %, nē be terena fa li tunhiyasee nafobe leenu na, 'a cēē han 'izinila we'arobe cunnu yirobe nē yoo yi li PIB 26 %.
- Malitun zoo manzinyanfinyanbwe'arobe vee ni 'uwii, 'a zuunre piri'arobe behiya ma toonu wenu bezuunre santirila ('arare/ lē'olila) mii : han TIC, beviya 'izinila, robola, 'uranbe toonu,... ;
- Li tunhiyasee nafobe leenu ninmi li tunbe venumawaa ma ho cēnu li tun nafobee ;
- Nuwaritooresaa mihuwa vēē waa ba niibera yiraleenu co' uwe, wee vēē mawaa toore yinuu , 'a haan ba nii ;
- Waa yurē we'arobera pēre'arira yi li tun cunree ma wa tunwin 'azaa-pēpēre ;
- Mu naforo wari yunube hadu ma li wari yinu co'uwe, 'a manzinna ma hantunwin nē vaa waa mu beco'uwe, nē yoo yi PIB 80% ma tooresaa 'u'aro-yati 'a PIB 60% ;
- Malitun paariyo ma han tunwin banan, nē ma waa mii papazo, 'aa we'aa wari nē be fa waa tunwaa nafobera na.

NUCOMU VĒNUMAWAABE DOWA

- Mu 'ararobe wenu co'uwe se, 'a yan do ba nii wuree niin, 'a yan 'arani li tunzaa, tunzoteteyamuu, 'a zun mi jusiyobe, nē zun waa yurani 'urumu cē'u, nē 'a toosera 'a yan wee web e mi yēsmunaa, 'a yan wee sē li tun nucomube ma nafobe, denuwaa ;
- Vaarinube co'uwe yinu naa, li tunnii wuree na, yaasinmuu, 'a tiinzunwin nē sēro-sinnyanfinyantetiya nē boni , 'abe pa'a yan mii vaarirobee, 'aa litunbēnē vaarirobe yerema 'a leerobe bedaan. Ma ho co'osoo, ba nii vēsi vēē tiinzunwiin, 'ēroobe bēē pēē Km 5, 'a ba yati hadube boninu lee 59% 'a yoo 95% na ;
- Han vandaan ma vaarirobe jiiwa be vo wurewuree, 'a baa sii hadurobe yati vēē zerema 76 na ;

- Li tun cohebuwe huwarayamube fasi : zuunre mi han pinpinvanre ma han vanbeerebe yiraleenuu, tiin we'aanuu ma waa maadaan vaarirobezuunree, 'a cɛɛ ba tiinnabe na.
- Venumawaa yetirobr yi yu munwinrobebiyo beɓuna, to li tun daa tii, mi heeme ne li minyan 'a muso 'ɛɛn han tunwiin ne yatirobe zeni lo, nuupɛɛ yirobe boni, 'a nuupɛɛ wari yironu yoo fe dolarila 13 900, li zeremi 2063 ;
- Tootetiya ne saarobe se curulu yu mu pɛɛ'erirobe tooresaa ma waa we'arobera, verobe, waa nube sipɛɛ yi han cunree, 'a cɛɛ tooresa sipɛɛ zuure ne ba nii minyan na ;
- Ba niibe co'uwebe 'ɛɛrobe wɛɛna ma banabanyamu, be lona, 'a di'ami matete, mu hadurobe yati liyo 'aa 'a 10% ;
- Ho nyuranii 'uzu wee we 'urasirobe li tun wɛɛsiyobe co'uwe, 'a manzinna pa'a cenrobe wenu co'uwe ho dinminyaan ;
- Hanna ma zafiya pa'a mii, 'a dera mi niin sese, nafobe yirobe tooresaa ma ho yurabe yiraleenuu ;
- Waa maadaanna heera denuu werobe wen ma co'uwefinyan heera derobe co'uwera, be wuree parriyo-sowɛɛ ;
- Be lo ba nii he'arobe na, 'a Malitunzaa ne ya mi li Tun benne banna 'asona mana li Tuun;
- Ho yurabe verobe, 'a heyawɛ ma waa laadalabe wɛɛsiyo nindenu, bun wee fesi paariwuro na, niwɛɛnaa, yafarobee, 'anmii, wara wenu wɛɛ'azaabe yiroleenuu, ma 'iri.

BANMU FESIROBE MA HO 'A'ARINUNA TUWIITE.

- Han 'ufuweluwe 'urana cuu, 'a toosratetiya yan mii, nucomu ma nafobe toosenatetiya too, 'a han luwirosinyan 'a cɛɛ han wɛɛna na, denbe co'uwe se. Zunwinsiya yinu, 'a haan ba nii,yaasinmuu, yerema 'a suwaabɛ Malituun;
- Mu juu yinabe dɛɛn 'enna zun Malituun, mu yirobe ma mube cenrobesemu, bun neɛ 'a ba nii wuree yi juu ;
- Banmu duweduwɛnabe yiraleerobe se, 'a mu yan 'a'ariyona se, ne li tun papara tunwan ma juuwaa yurɛ tunwan, yerema 'aa, 'a bana wora yurɛ ne 'a'ariyona, mu lee 14,14% zeremi 2023, 'a mii 30% , li zeremi 2063 ;
- Li tunwaabe buwɛbuwɛduw, mujurobe ma mu waasinnube, bezuunre ma mu pa'a mii han yurenii, nafobe ma nucomube co'uwebe yatirobe, li wa'ati yeremarobee

2.3.2. YEREMAROBÉ HA'IRI DEROBÉ BEWARA

344. Li ha'iri derobe wara neye hiyafa, venumawaa werobe co'ofiinnu (Malifiinnu Berowan) bezeni 'aa leerobefinyan judenuna :

- Tun ne pa'a mii venuwaabe, 'aa niinbe ciyana, be hiyafa co'uwe neye na : li tun yi mihuwa se ma ba nii pa'a, 'a heyawɛ ma han toore ne saa 'aa 'ee ma li waahecayamu toonusaa, co'o ne venumawaa too'inyan den wuree, be mii li nuun, din tunsobe venuwaa ;

- Waa 'enbe derobewa fa : waahecara, ba zunro nii ma pa'anu toosera, tetemusaa zeninuna ;
- 'Ararobe wenu co'uwe, co'uwe paarinu, yawe 'a yira tunzotete ne 'oroliyo, 'a yan zunbe, 'a zun mi jusiyo toore, 'a ne zun waa 'urumu ce'ubera, 'a yan bezuunre miina, ho zere dinminyan ne waa mii, hae'anu bena ;
- Nucobiyobe yiraleenuco'o ziyaberobe yeremanu, bun bana yatiyo 'a co'otete yinu, 'a zenina ba zafiya ziinala beyaa ;
- Mu huwarayamube binifsinu ma li tunbene tooreserobara, saan'un li tunhiyasee nafobe leenuu ma mu ca'a'arobee, yawe 'a wari yi venumawaa tooresaa bena.

1. WA'ATI BECO'O

Mu haare yu zerema buwe, 'a li Malitun mii duweduwe ne juresaan, 'a be 'uwawee, 'a do tuwiifuwa mu mii de buwebuweduwe li tunbe venumawaa ma li hiromu na. Din duweduweso be co'uwe 'a biyo ye :

- **'A'arrobe jiiwa ma hinyan :** hinfira 'zuwo ne 'uu manifara mii, han yurenii, mi yeremu siin, 'a ce, ba ma yurebinyan nii pa'abe wenu, 'a ce tiyarobe ba nii waa, yurenii janrobe 'aa lee mi yuree, 'a ba maa mihuwa hae'aa li tuun, 'a ce nucomube b'a'arinuna jiiwa ;
- **Politi'ibe fe'erobeciyo :** Kudetala, taranzisinyanla ne be pa'a bee 'ennu, demokarasi sariyala pa'a woo ;
- **Banbanyamu ma nii nube 'erobe wena :** Li tunzaa boso wuree mii zoo banbnyamuu, nube yirobe ma tooresaa cunnu yinu poonu mawee, 'a ce sinyan ma zunwin jiiwa na feepe...
- **Manansanrobe ma pa'a cen'erobe :** Zunbenu juunu, pa'anu toore ne fa zuunre bena, saa pa'a mana, ji'orirobe wenu jiiwa, tibiyo tooresaa ma 'iia winnu bariya, 'uranbe jiiwa ma yure venumawaa ma tooresaabe duweduwe ;
- **Besiya, ce'ube ma waasinna bezuunre mana ba nii :** Nucorebe mihuwa yaafeen, waa ce'ubera ne fa tere'omu ma huwarayamu na, be mihuwa yaafeen, tunbe bee 'a suwaabe, yuranii 'uzu bee mana mi yeremuna sese, tenerobetete ma tunzoteteyamu hiyacerobera mana, judenu tanjan ho hinu toosetetiya saa bena, bezuunre ma toonusaa bee hinni 'a ba niibe ce'ubera siin.
Banmube duweduwe ma wa'ati yeremarobe : 'oomen, tun yaamen, vewa 'unwannu, wa'ati yeremarobe waa vaaribe wa.

477. 'A heyawe ma han duweduwena, tiin yiowen ma mu waasinnube co'uwe mii. Ho Taranzisinyan, zan 'obara, ju'irobe wa'ati. Bun ju'irobeso, ne li tunzaa minyanna, werobe co'uwe 'a biyo ye (i) politi'ibe binifsirobera 'inyan wenu ; (ii) waahecamu werobe co'uwefjnyan, 'a heyawe ma 'a'arrobe pa'a cennu ma toobeere saa ne be fa, pa'a binidee waa fenuna ma waa 'a'arinu toosera na ; (iii) manansanrobe ma li wari jurobe, fiinu pa'a binidewaa ; (iv) li tun huwarayamube binifesi, Malitun ma li tunbene tooseserobara 'azaa ; (v) li tun nafobe 'urasinnu tooresaa, saan'un biyo waasan li tunhiyasee nafobe, ma han porezela waasinna, 'a heya ma bun nafobeso yeremarobera ; (vi) laadalabe weesiyo toonube ve waa, han yurebe yiraleenuu.

2. LI HƐƐME HIYAFƐNA

- **Tunzoteteyamu Yinu Co'ofinnu ("Malitunzo fiinnu")** : 'Olo biyo tawε 'a wee mayε, 'a Malifiinnu werobe jubuwε daan wera, Malitunzofiinnu, 'aa bun 'a li zeremi 2063 hεεmε hiyafεsiree. Bunn tunzoteteyamu finfinyanninu be fa, besiya ma waace'ube 'inyaan, nε 'aa : tun wamiinu, tenεrobe ma ba nii zun mi jusiyobe nε ba paariyona, bun 'a co'o nε dee lo nuu, li tunbe yeremarobe siin. Malitunfiinnu, we'aa 'obaraa toosε nε mii miyεεmuu 'a ha'iri mii, 'a see mii, 'a wee biyo lo tawεra ma 'a yi bun nε ma lo tawε, 'a lo niin mii li tun tooresaa ma hεεra denu li tuun wemaan
- Li Tunbesiya, li ce'ube bezuunre 'Ararobe Dabere denucaa, bun wee be beenu tunzotete yinuu. Bun 'ararobeso pa'a denuwa, 'a cεε li zun ma ba nii 'oronirobe na, bun nεε pa'a waa ce'ube ma waa besiya nε 'aa : tere'omu, tunzoteteyamu ma waa 'urumubera, 'ararobe yeremanu, 'a li tun sariya 'anmi, tere'omu li tunbe yiraleenuu. Mu 'arobeso yan de ba zahiya toonuu nε ba wera yuranii yeremanu co'uwebe toosεra, 'a Malitunfiinnu tooresaa bezuunre miin, 'a yan hiya caa Malitunzaa ce'ube, ma ba 'urumubera na.
- Malitunzofiinnu, 'a heya ma yεεmu nεεrobe ho toonuu ma mi jusiyobe, wee Malitun zeremi 2063 hεεmεbe wenu putirotete. 'A Pa'a cεnube co'uwetetiya, paari co'uwe ma befiinyan piri'arobe tooresaa su lo caannu, lo nin mii malitun wuree we'anuu, 'aa 'a nuu nε be fasi 'a yan mupn, feni nε mu venumawaa mii li tunzaa ha'irisiyo, 'a nε naa mite
- **Malitu 'a daberezuunro Pa'a, nε zun venumawatooresaa** : Pa'a nε zun, 'a cεε mi jusiyotoore na, 'a sin mi wa venumawaa duweduwena na. Cuwaa, ho wee dee mi nin (i) 'obaraa, co'o nε ho wee deera wawiirobe, ba toosεra nε wee dee mi niin tooresaa, 'a wee co'uwe nε ba baaba cε mi hiya ho toonuu, wurasin, ho Pa'a wee dee ba nuuna betunwan tereninu, yawe 'a tii nafobe ma mu nucomube toresaa juu, ma ma (ii) 'obaraa paarisero, denviya tooresaa, saanun li 'Uranbe dannu, ma li tunhiyasee nafobe dannu bunmana, mite cεεnu dεnbiyaan tooresaa yawe 'a sε cunnuyirobe-tooresaa. Ma ho co'oso, ho do mi mite 'u'apanahadrobe dabere cεrobee, sa'o too'inyan daberelaa, saa'un han cunnube yina 'izinila dεn 'a cεε han nε yan wee hiromube taa yi, 'a yan we'aa haannuwanbe we'aree izinila, ma li tun asiye bera we'aree bunmana manzinyan we'aree 'izinila ;
- Nafobe yina'inyan : vεεree hetarila 43 nε bεε va ; Bε beere 2 (Nizεri ma Senegali) 'a cεε han buware na, ma han yure nε juu vεmana yi po ha miliyora 2,2 ; tunhiyasee juu ciyo ; sεεbiya miliyora 60 (1ni sεεbiyabee UEMOA ma 2ni CEDEAO) ; munwεnbiya boni ; sannu tonina 50/zeremipεε (3ni nucobiyotuun) ; 'urumu yurrε ma li tnwaa yure e.g. Tumuntu, BAYAGARA bOcεnnu, bin 'a yura nε luwo nucobiyotunwin curulu ma li wotele wεεna ; nafobe ciyo bεε leena (petoroni, gazi,'uranbe nafobe 'anma, nε finfinyani yi e.g. wosonu ma pinpinyan), 'a cεε nafobe 14 nε maa (litiyomu, kromu, sannu, ...). **'A ma bun, cunnu leerobe buun, 'a weera nucomube venumawaa tooresaa, bun pan zan 'obaraa duweduwe. SOREM, be 'a co'o nε tete, 'a yira beciyo 'o li zunbeenu naforo, li tunhiyasee nafobe leerobe ;**

- **Nii wure caa ho Pa'a hiya** : Li tunzaa nii wuree caa ho Pa'a hiya ma tete, ho Taeanzisinyan wa'atii, 'anaa ba do mi jusi 'a dora mu cunnbera wuree, 'a heyawε ma ba veroberaa ('obaraa vεwazaa miliyora be 200, fεrobe wozo'eree Ecopituun) ma litunbens zaa wari nεrobe ciyo, 'a cεε li tunzaa tunwan nε caa yurabe venumawaa tooresaa na. Li tun Pa'a yan tawε 'a wee co'o nε mu be cennu bεε wee we ma tibiyo, 'a zun mi jusiyo, 'a yan tawε 'a sε ba nii bena, 'a ma'ari woo mi wee sinna ba manasanro wera na, bun nεε 'a ba nii laa li tun sariyalanaa ;
- **Tunzaa nε 'a ba zafiya** : Tunzaa nε bεε 'in yu zerema 15 na, 'aa 47,2% li tun niibiyo wuree ('a ba nε bεε 'iin yu zerema 18, yoo jaaan 53,6%) ba niibiyo wa. Niibiyo 'a toosera, 'aa 49,9% ba niibiyo wa, bun 'a jusinnu li tun see, 'a yira nucomube yetila nε se, 'a tootetiya yi wo waasan ba zafiya ma ba hanna daannu mite, 'a yan cεε nucomube venumawaa na. Malitun tawε 'a de mite ba zafiya 'uranuna, 'a daan wera nii nε bens li tun nafobe, nucore ma 'urumube, venumawaa bεε jinyan, bun wee ma pudenuu sese ba zuunre wan ho yura, nafobe ma 'urmube tooresaa ;
- **Tun fεsirobe li tunwaa Co'o se** : 'A heyawε ma han co'uwesiya nε Malitun daa yira cunnube, li fεsirobe co'o lma siin niin mi han co'uwesooma li tunsunwanbe, 'a heya ma hεn'aa, "tunwin nε mi sunwan wa" 'a ma tunwinbanan behooju (7) senalobe mani, 'a lhan wuree too'aa, 'a ziin wo'aba-juu, 'a mi wo'aba-tuun ma 'a se woleelee, 'a mi wo teelee. Bun fεsirobe co'o, nε 'a karefuru li tun paparawa, naa pa'a li tun na, 'olo papara nε tunwan mii han tunwinbinyaan, bun yan naa, 'a co'o mii 'a paarila han tunwin nε'aa wera tunwin ferasiyan, ho paparabe zonuweε, paarinu tooresaa juti.

3. YEREMAROBΕ Nε BA NII HO

- **Tunzaa Yafarobe wεεna, Hεera ma 'a'arinu tuwiite** : Ba nii wee wεε, 'a yafa wεεna ma yan 'εsi mawεε sunsuun, 'A vee, han 'uzuwo paan hinfiirosinyan bobeeetoorsa bena ma 'a li tunzaa wee hεεrabe, venumawaabe, fεsirobe ma 'a'arinube li tun wuree, mi yεεmu be ;
- **Nii mawεε tere'omu, Cεnrobe nε nii wuree niindo ma jusiyobe** : Cecebe fiinu, demokarisi sariyabetetiya ma ho Pa'a ziinle biniwe'aafεsi, 'a deju ho ziinre na, 'a deju demokarasi nε bεε nii wuree ninmii, yuranii 'uzu nε wee nεε mite, nε yura 'urasirobe zuunre mii, dee, tooresεbara beeriya wa, ba nii ninbe 'anminu, manansanrobe fiinu ma tibiyobe ju'inu
- **Nafobe ma yuranii wurebe denuwaa** : luwirosinyanbe denuwaa, 'uranbe, seenale-niwεεna ma TIC Tun Nafobe nuenu wεε bena ; Nafobe paari denuwaa, nε mεn 'a yan muju
- **Banmube yiraleenu tuwite ma wa'ati yeremarobe maannu** :
Tunwaabe cennasemu, banmu 'uranuna, vεenu tooresaa denuwaa tuwite, wa'ati yeremaro co'uwe waasinrobe.

CO'UWE BEYAA

- ◆ **Hεera ma 'a'arinu** : YURA Fεsirobe Hεeraa sunsuun venumawaa bena ;

- ◆ **Waahecayamutete ne naa mite** : Malitun wee li hεεmε neye yi, 'a wa'ati tonu yi naa waahecayamu ne pa'a ma 'a tenenu mii li tun pa'a cenrobe wuree. Bun 'aa, 'a binide ho pa'a ziire mu nafobe bee, saan'un 'a heyawe ma han toosena'inyanbe finuna 'a wese. 'A ma ho co'oso, ho Pa'a fεsira mi huwarayamu 'a'arrobee, dirobebee, 'uranbee, oridaterilabee, clhebuwebee ma tiinbee. 'A bun zeni tun ne pa'a mi, fasise 'a yan huwarayamu mii nafobe dannuwa. Tun ne zan venumawaa ziinle, mi we'arobee mu cara'anu ma han toosena'inyan be yiraleenu, waa ma tunwinbinyan 'azaa, nafobe ma nucomubee. Bun pa'a bini nenu ho Pa'a naa, tawe 'a dee mu wuree niin, bun dee li duwayibe wa, 'a yan neε, 'a buwaforo tooresaa dannube vemawaa Malii, cunnube yina dεen. Bun fεsi mu nafobe huwarayamu 'a yan de de ho naforo wa, 'a wari yira Malitun venumawaa yihεema.
- ◆ **Toosεrobara wenube ma mi yeεmube** : Ba ne wuree niinmi mu, niindenu han tooresaa, 'a yan cεε han wafaranama, tunzaa, yuranii 'uzu, buwaforo tooresaa dannu ma Malitunzaa ne mii li tunbene ;
- ◆ **Leerobe yeremanu/'Araninu waa ce'ube ma waa besiyabee** : 'A sinwaa 'arrobe na ma 'unpanero-manzinyan, 'a senina mu leerobe. 'A han ha'ire parinu co'uwe tawe 'a piri'ana ma hiyacεrobe tunzoteteyamu ma jusiyobe wenu, 'a heyawe ma waa ce'ube bezuunre ne naa. Biyo terena heeriyo, 'a biyo wo yu mun bun yan vεsi leerobera yeremarobee. Bun ma co'uwefinyan, be wenu zuunre ma yeεmube, ma ce'ube co'uwefinyan ne ma toonusaasemu, ho zuunnube seeweε ;
- ◆ **'Uranbe fεsinu** : 'Uran yinu, 'aa mu beyaa, 'a yan be 'a 'ee, mu nafobe tooresaabe yerema binifεsi, ma han 'izinilabe denuwaa. 'Uranbe yan se, toore ma se nafobe toore. 'Uran yan cunnu buwaa, a be niinmii cohebuwebee, 'ararobee ma ba nii yurεε. Ho yinubee ziinle buwaa.
- ◆ **Pa'a lε'ε'inyan ne pε'ε mii, 'a zanse ma pa'nutoosεrobe co'ofiimu, 'a yan zun mi toorsaa** : Ho Pa'a lε'ε'inyan ne fasise ma GAR pa'a binidenaa ho pa'anutooresaa, yawe 'a tere dee li Malitun Hεεmε dabere ma li dεdεbe caa ;
- ◆ Toosera ma li nafobe wari ne tawe : Toosera ne zuunre mii ma wari ne mu tawera minu, 'a heyawe ma li tun ma litunbene nafobe piri'anu, li hεεmεbe denucaa bena.

4. TOOSENA YURε FAFA

a. 'A wee hεεra ma 'a'arinu ma beyaa

- ◆ **Hεεra ziinle buwaa venumawaabepεε toonusaa**. Malitun tawe, 'a sin mi waa han fuwo ma 'a 'arrobe tanjan ju'uwetetiya na, 'a binide pa'a han toonsero lε'ε Be 'inyaan
- ◆ **Malitun tawe 'a bini neε mite nii wuree yafarobetetiya yinu co'uwee, yawe 'a tii ba nii hincan ; ma 'a bini dee laana han yurenii mawεε 'azaa ;**
- ◆ **Malitun yan tawe 'a tε, 'aa dεε mite 'a zeni mi buwεna'eroobe ma 'a faanmu mi viyoro han fuwo wure ne wo mu, yawe 'a biyo ye sire bεε bana wee**

b. 'A binniwe'a fesi daberezuunrobe Pa'a ma venumawaa tooresaa

- ◆ **'A biniwe'a fesi daberezuunro Pa'a ma venumawatooresaa** : Pa'a binidenu waa li tun hecayamu, han toore'inyanbe yiraleenuu (tunhiyasee nafobe, p̄etoroni, 'uranbe, cohebuwebe, 'aranu, ...) ma 'ayan fesi izinila tenu, 'a toore wee hanrebe 'izinilabee ;
- ◆ **Wenu waawirinu co'uwebe porozela bedenucaa** : Dede 'inyan ne be fa han too'inyan ne be cira han mi'uwo den, 'obaraa : v̄enu, terobera, duwayi, izinla, zuunre ma sinyan we'arobe zuunre ;
- ◆ 'A fi manansanrobe ma 'a deju cennasemu na, yurapee, li tunpolit'ibe yiraleenu bedewaa
- ◆ **Tooresɛbara beere** : Toore paarisaa wenu ma ba tooresɛrobara ne han tunwinbinyaan, 'olo han tunwin ne vaa waa, toosena'inyan ne mii fee curuluu 'a c̄e buwaforo tooresa dannu na, yawe 'a 'iri'a nafobera ma 'a nee bezuunre w̄ena ;
- ◆ 'A dee, laporabe maninubesiya, ma piri'ara nafobebinyan ho yuraa, nafobe ma nucomube venumawaa bena, daberele caa ;
- ◆ 'A bibidee pa'a, li tun toosena le'e'inyan na, yawe 'awee si mi ziinla venumawaa daberele denucaa ;
- ◆ 'A deju, ho desantalarizasiyan ma niindenube tunzoteteyamubee, yawe 'a yurabe yiraleerobe wese, ma 'a yan nee co'o ne, ba nii wee mi daanrobe toonree, ho yura venumawaa bena.
- ◆ **'A we'aa wese, 'aa yan nee 'a han daberele seewee ma han daberele** ne caa han tooresaa den juti,'a heya ma li h̄em̄ebe, yawe 'a mu b̄ee tin cuwajuu, 'awaawiri mu ziyaberobe ma 'a nee zinreye han toore ne 'a suwaabebe yawe 'a mu nafobe denu han tooresaa wee maco'o ne se. Bun ziyaberobe neye, yi do mu 'u'arobe co'oo, 'a ne we'arobe han tooresaa ma han werobe co'uwe dannupee, 'a heya ma li tun 'u'aroh̄ema, yawe 'a fesi nunerobe w̄ena, dee be yeremu tooresaa wa, 'a yan fesi tuwiite jubuwari mu venumawabee

c. 'A nee, nafobe yinatetiya ne mii han herezinyanlaa be v̄ee mawaa

- ◆ V̄enu yura ma mu verobebyo yeremaro-'izinila, wee ce mi hiya ho yura verobebyo yeremarobe na, 'a dera ju biyo, 'a heyawe ma li v̄enube denuwaa ma 'anee han v̄ewaabiyo wee be ne juresaan, v̄era we'anu ma ne manzinyan v̄enu venumawaa, cunnube yiro-co'uwebe denuwaa, saan'un mu juube cenrobesemu, han munwensen ma li v̄enu werobe co'uwefinyan ;
- ◆ **'Izinila Yura**, 'a deera be han 'izinila 'inyan, 'a c̄e 'izinila ne nu we'arobe bonii ;
- ◆ Tunhiyasee nafobe yura, 'aa sin mi waa li tunhiyasee nafobe wee bene juresaan, 'a ne 'a li tunhiyasee nafobe leenu men, 'a yan wee be ne mana cunnube curulu ho yuraa ;
- ◆ Yira suwe leeree Yura, 'a sin mi waa, a nee, 'a h̄eelee yira suwe, be dewa tuwite, mu bezuunretetiya toosera nufuwerobe, ma yira suwe leeree zunwinsiya tenu ;
- ◆ **Sinyanfinyan bezuunre yura**, 'a we'aara Hub, ne 'a han manzinyan bezuunre yura, ne fa waa-dede, robotik ma Zuure ne we'aa do manziin

4. 'A we'aa luwirosinyan toore seere, 'uranbe yiraleeree ma seenalee-piws̄ena sinyansiya, li tun papara wuree feenu bena ma mu luwo'aa ma waa tunwin bana

- ◆ **‘A bini we’aa ma ‘a finfinyani li tun wɛnna**, yawe ‘a luwo han herezinyan lo’inyan ma Baba’uwa wɛnna, ma ‘a li Baba’uwa ma han tunwinbana kapilatila wɛnna, yawa ‘a waawiri li duwayi beco’uwe ;
- ◆ **‘A we’aa tɛɛn wan**, nɛ li li tun luwe’inyan wɛnna, ‘a hɛɛla han burusila wɛn, ‘ waawiri ha ‘unpa leenu ;
- ◆ **‘A waawiri ‘uran yirobe**, ma tooresaa ‘uranbe nɛ wee finfinyani ma ‘a yan bɛɛbɛni li ‘uran li tuun ;
- ◆ **‘A we’aa seenale-ɲiwɛɛna we’arobe dan, han veeni**, yawe ‘a waawiri ‘ɛntɛrinɛti yinu ɕa nii na ma deɲu han manzinyan sinyanfinyan tooresaa venumawaa ;
- ◆ **‘A we’aa tun wɛn’inyan ma tɛɛn wɛn**, nɛ luwoo han tunwinbana wuree wɛnna

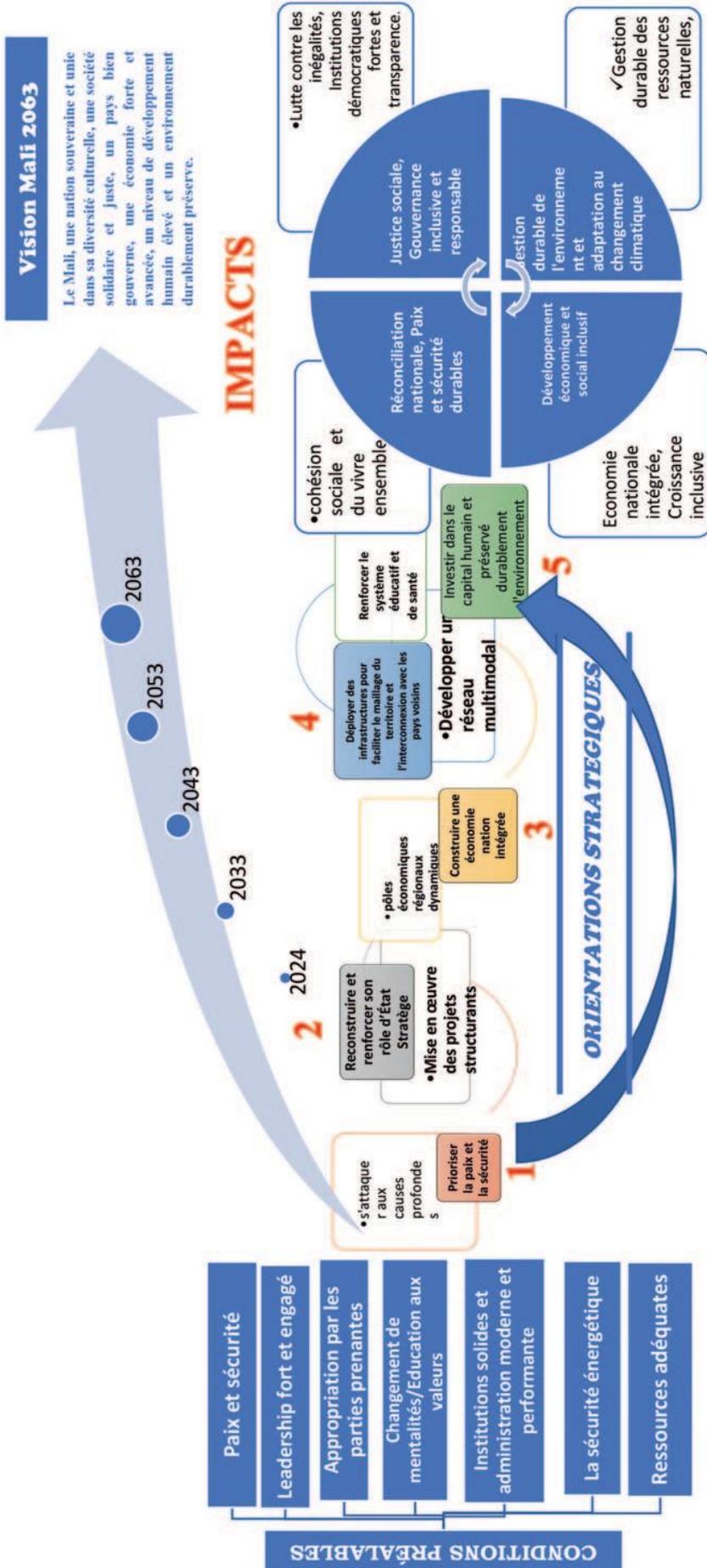
5. ‘A sɛ, bezuunre co’uwe yirobe, toosɛra nufuwerobe denuwaa, ‘a cɛɛ ba nii cohebuwe ɲinyanmɛn denuwaa ;

- ◆ **‘A de ɲu, bezuunre tetiya ‘ararobe na, han la’olila yurɛɛ wuree ma ‘ararobe sipɛɛ, ‘a lee** buwaforo dannuwa, ‘a mi wafaranama la’olila na, ‘a yerema han buwaforo taa ‘ɛnnumawaa, ‘aa wera ho wafaranama la’olila ;
- ◆ **‘A we’aa ‘ararobe dɛdɛ**, nɛ waasan waa besiya ma waa ce’ube, ma waa ‘urumu zuunrobe, tun taanre nɛ sariya do be, mu Bezuunre, Sinyan bezuunre, ‘ɛnzeniɛri (Bezuun nɛ cuzoo) ma Matematiki ‘STIM) ‘ararobe yurɛ wuree ;
- ◆ ‘A binide pa’a : maɲu ‘ararobe na, zuunre piri’arobee ma sinfinyan zuunree, befinyan wenuu ma zuunrobe nɛ do manzinyaan ;
‘A wee co’o nɛ, mu ‘ararobe/ nufuwerobe dɛdɛ, ma nafobe tooresaa dɛn, nɛ ‘a cunnube yina, ‘a yan hiro toore yinu sin, ‘a bun seewɛɛ, ‘aa ɲiwɛɛna mii han ‘izinila ma ha yurɛnii ‘azaa ;
- ◆ **‘A deɲu, bedenu ‘ararobe wa ma nufuwerobe ho sii wuree**, yawe ‘a ba toosɛra wee yi zuurobe, ‘a heyawɛ ma han sɛro-sinfinyanbe yeremarobe ;
- ◆ **‘A deɲu, toonu wenu siinhebuwe wa**, ma ‘a we’aa nii ‘uranuna yurɛɛ ma ba ‘oroninu yurɛɛ, yawe ‘a waawirila ba zoonu ba nii siin, ma dee befinyan werobe ma pɛɛ’arirobe ha’iri ba nii sinyaan ;
- ◆ **‘A binide pa’a cohebuwe tooresaa co’uwee**, ma tiinzunwin nɛ tawɛ, ‘a yan be pa’a mii, ma cohebuwe toosɛra tetiya ‘araninu mii tooresaa, ma ‘a yan waawiri vaarirobe co’uwe, ma ‘a deɲu ‘uranu wemana, ‘aa fiira yuranii behebuwara.

6. ‘A de ce’u ‘ɛsire papara ma banmu na

- ◆ **‘Aa ‘a ‘ari banmu na ma wa’ati yeremarobe cou’we maanrobe**, ma tooresaa nɛ mɛn, ‘a yan sinna mu waa, ma fii banmu nu’anninu, ‘oomɛ bedenube tooresaa, ‘a yan be be yuranii ‘ɛsire papara ɲinyanmɛn ma ba mite ce’u denuwaa.
- ◆

YEREMAROBE HA'IRI DERO-WARA

2.4. Li hεεmε waa sinna

418. 'A heyawε ma tenεrobe ziyaberobe, waa sinna tunwan wεε'arobe fa bezenifinyan nε be cira tunwin betiin nε vaa mawaa, 'a beco'uwe be zun ma nafobetetiyaεe : Afrique du Sud, l'île Maurice ma Maro'u. A frique de Sud, mii BRICS 'uzuu, 'a île Maurice, wuree 'a tunwin nε mihuwa vεε mawaa, 'aa daa wee zenirobe Malitun se, 'a heyawε ma biyo li minyan 'a wee tun nε mihuwa vεmawaa, 'a wee tun nε 'izinila mii, he 'a mi zeremi 2063. Mu yan waasan tunwin beɓu nε mii li henletun wo'aba-ti, nε venumawaa ziyaberobe yan daa see wera Malitun ziyaerobe.
419. Ma fee'ere yan, Vietnam ma Rwanda 'a bezeni, 'a heyawε ma politi'ibe co'uwe ma munurobe daberela nε caa hinyan wenu bεnε. 'A heyawε ma mu lorawεε bedaan zuunree, waa Malitun fεsirobe li tunwaa, ma waa nafobe co'uwe, Vietnam daa wee bezinitete Malitun na. Han zerema buwiyaju (40) nε 'anniyanyε, Vietnam wo hanmarobe nafobe yeremarobee, nafobe lo tun nε mii banbanyamu, 'a wo nafobe nε pa'a mii. Bun venumawaa nεyε, be wo yu, 'a heyawε ma nafobe wen hεenu daberela, tooresaa 'ararobee ma cohebuwebee, 'a cεε bera yεenu li tunbεnε.
420. 'A cεε han tunwin nεyε na, Nucobiyo nubuware zeremi 2063 yihεema be'inyan, nε haa, han zerema 2033 buwεpuwoo, yan jiyanna bezinilabee waa hεεmεbee, li wa'ati panfonusoo.

NAFOBE : VENUMAWAA 'A MUNWINROBEBIYO BEɓU

• NAFOBE DENUWA MA PIB/NUUPεε

421. Malitun minrobe 'inyan nε tawε 'a dee li tun, nafobe nε pa'a mii, 'a mu venumawaa yati hadu 'anjanrobe li zeremii PIB (TCAM) 'a munwinrobebiyo beɓu (10 %) li hεεmε wa'ati panfonuu. Venumawaa fεnrobe ma ho co'oso, li tun ya tawε 'aa tii mi minrobe ju, nε 'aa : 'a 'εen tunwin nε nuupεε yirobe boni, 'a yoo yu dolarila 13.900, li zeremi 2063.

• TOO BEERIYA Nε SA YU

422. Aa tii mu minrobera nε do maɓu yε, toonusero-nafobe minnu, li tun dannuwa bunmana ho dinminyan tunwin nε'aa, daberela tawε 'a cε, ma 'a yan decaa. Bun ya tawε 'a wee ma toonusaa hadube papa denuwa, 'a yan yati se (hadu ma PIB mumunwεnnε). Wεεε li yati hadu (20,29 %), nε tawε 'a niin ma cuwatiin, he 'a mii li hεεmε nubuwe (61,8%).

• LI VεENU ZIINLE buWAA LI PIB BECO'UWEE

423. Malitun tawε 'a lee be mi cεrobe li vεenu dannu na, 'a we'aa han 'izinila dannu ma han tooresaa den, yawε 'a cunnu yirobe toore ma 'a yira wari sese. Han 'izinila dannu, ziinle tawε 'a wee buwaa li PIB leenu, 'a yoo 40 % na, bun so ma li tunhiyasee nafobe leenu, 'a cεε han 'izinila nε nu tooresaa buwaa be denuwaa, nε ya tawε 'a wee ho PIB 26 %.

• NUWARI, HεεLEE YIRA SUWε MA 'URUMUBE

424. Nuwari toonu, pan wee vεε mawaa ; 'a wee 'o be li PIB. M u 'urumu bεε wee de betete li PIB, bun bεε tawε 'a yerema, li zeremi 2063 hiyabuwe, haare, 'a biyo do li wa, yoo yi 3,6 %. Mu yi 'a hεεlee yira suwε toonu, bin wari yirobe ya tawε 'a dewaa, zerema buwe pafonupεε, 'a yoo yi miliyarila be 3.

- **WARI YINU 'A CƐƐ HO NAFORO NA**

Nicobiyo be tuwite venumawaa

425. Yawe, 'a yi wari mi minrobotete, nƐ 'a nucomu ma nafobe tooresaa yeremarobe, Malitun tawƐ 'a wee co'u'wefinyan nƐ be vƐ wari yina mana. 'A ma ho coo'oso, nafobe wari yinu, tawƐ 'a yoo fƐ li PIB 80 %, IDE wƐƐƐ hadu, tawƐ 'a niin cuwa buwƐ, 'a yoo yira mite CFA W. 3 000 miliyarila, A li tunzaa nƐ mii mabƐnƐ, wari nƐrobe ya tawƐ demiwaa sese zerema buwƐra beju, saanni 'a mu bini lii haare li ci CFA w.900, li zeremi 2063.

- **BE LEENU BANBANYAMU NA MA NUCOMUBE 'A'ARINA**

426. Banbanyamu yi pan 'a znirobe zƐƐƐ Malituun (44 %), ho ya tawƐ 'a be leena sese, heya ma mi li zeemi 2063, 'aa 'a 10 %. Yawe 'a ve mube behebuwaa nƐyƐ, li tun nafobe bana cara'anu wese, bun bƐƐ daa wanni, tere'omu, 'a ba nii wee mani, han co'uweso cinyan fƐsinu bena. Ma GINI bezeni, Malitun 'Ɛn ho dinmiyan tunwiin nƐ ba nii be mani, li zeemi 2063. Nuusiya yi nƐƐ ba nii wure na, 'aa werobe beyaa li zeremi 2063, ma nuuyinu yati hadu nƐ 'a 100 %.

- **'ARAROBƐ MA COHEBUWƐ**

427. 'A heya ma la'oli ma cohubuwe wafuwetetiya, 'ararobe ma cohebuwe toonusaa, yawe 'a deebe zuunre wa ma 'a nii yan zuun toonu, to mu cunnu buwaa.'A yan cƐƐ bun, manzinyanfinyan iniversite porezƐ, be wo, ma herezinya pƐƐ ma 'iniverisite, 'obaraa Si'aso porozela nƐ mi caa, Gawo, Tumutu, kayi, 'a sii mi ziina, li zuunretetiya nƐrobe, mi'uwo bezuunna ma zuunre piri'anu li tuun.

428. He 'a mi 2063, han hereziyanna nƐ wuree 'uwaa mati la'olii, tawƐ, 'a ba yi vo ho yuraso la'oli ; ma zuunre nƐ be tawƐ dƐrobee, torobee, matematiki 'ayan cƐƐ manzinyan bezuunre na. Ma ho co'oso, bƐƐ yu mi diporomu masiin ma majuu a'olila tawƐ 'a yi 60 %, nƐ lo zuunnu wƐn ma toore wenu. 'A mi li hƐmi hiyabuwe, Malitun zo sii 'anjanrobe 'a zerema76, 'a ju 'a tiinzunwin curulu too : opitali 160 , nƐ 'a waasinre 1ni, nƐ too, 'a sƐrosinyan 'uwaa ma ba toosƐra yi cara'a ba niibiyo 'azaa, 'a 'ii niinyan ma ba na (4), to 'a 25/10000, ma uncomube 'a'arinu yan mii ma : AMO, RAMED, paari nude vaarirobe cohebuwe bena, ma RAMU nii 'a (60 %) baa niibiyo wure wa.

429. Malitun siinhee mmi hƐmƐ wenu. 'A heya ma biyo wuree wo 'anniyann, li minyan, 'a he ma lizeremi 2063, 'a 'Ɛn han tunwin nƐ IDH nƐ dowaa, ma 0,880 l.

WƐnna ma werobefinyan

- **LUWIROSINYANBE MA 'URAN**

430. Malitun tawƐ 'a wee duwayi papara, nƐ ba nii wee liya, haare mƐnna. M a bun, luwirosinyan ma wƐnna be tawƐ 'a besi zewaa; a wƐn beere we'anu, tƐrƐnt wan ma juuwa dƐn, nƐ luwo han herezinyanla wƐnna ma tunwin bana. Han sinyan beyaa, 'qlo : tun wƐn, poro, tƐrƐn wan ma 'uran, cunnuu buwaa duwayi werobee, mu waawiri venumawaa,' yan debe ho yuranii ce'u wa. Ma bun, he 'a mi 2063, han wƐnna nƐ godoroniyann wuree totomƐn yi paariyo yi yu 64 %, 'a tƐrƐn wan yoo heha km 3000, ma km2334 bun 'a juu dƐn-wƐnna nƐ se.

431. 'Uran yinbe pan zan olo duweduwe waa tuun. Han den wure be fa diyo (izinila, cohebuwe, tooresena, zunwiin). Li zeremi 2063, Maliyenra nii 9 nii 10 wa tawε 'a yi 'unran, 'a heyawε ma han daberela wure nε li tun mihuwa cε 'uran finfinyaninu bena, waa piri'a 70 % 'a bun lee li 'uran finfinyaninu, he 'a mi 2063.

- **HAN SINFINYAN BEZUUNRE, ZUUNRE Nε 'UWAA MANZINYAAN, MA TOOFINYANBE**

432. Malitun tawε 'a heerisinyan han manzinyan nε ba 'uwaa zuunre ma 'a yan nε nu toore fesinuna, yawε 'a hεε toore yinu wen haan niibinyan ma 'a 'jan'anni nafobe denuwa. Hansinfinyan be denu suwabεε, 'a co' nε nafobe 'a vere mawaa, han mihwa wee ho dinminyan mi sa'o. 'A heya ma li yihεmε nε da, maliyenra 95 %'aa yi 'enterinεti, he 'a mi 2063

433. Bedenu han Iniverisitela pa'a wa, bun naa 'a zuure sirepεε yan dowε, ma IA toonusaa zuunu, 'a cεε befinyanleenu ma IA yan 'a wee tiin ɔa vera na, han izinila ma han toore Politi'ibe fεsirobe semu, 'a cεε pa'abe yiraleenu co'o semu, ziile buwaa toosera venu, 'a buwera li tuun, 'aa 'a sε, 'a dera be li tuun ma 'a dee nafobe venumawaa, 'a yan cεε li tun nafobe fεsirobe na.

434. **MANANSANROBE MIROBECO'O MA TRANSPARENCE LI BIDIZEE**

Ma CPI yatizo (28), manansanrobe pan 'aa duweduwe Malituun, haare ma mu fiirrobe dabere denucaa. Haare ma bun, li tun vεε mawaa, 'a wee bepεε 'a fiira mu co'omube nεyε, bari co'uwe 'a fεsi fuwa 'a yi CPI yati nε yoo 70, 'aa wera li tun, ho dinminyan tunwin siin, tun nε manansanrobe zu po han tunwin nε'aa wuree.' A heya ma li Bidizebe toore wenu, Malitun minyan, 'a mi wee zozo he 'ami 2063 nubuwe, ma Bidizeyati nε yatibe 'a 100/100.

- **NII SINYAN WεεROBE HO WAFARANAMA TOORESABEE**

435. Ho wafaranama toosena, toore sεrobesemu, wee binide laana ba nii, 'a heyawε ma han toosenaso. Mu be werobe co'o, nε ba nii minyanna, ba ma'opinyansiyo yati hadurobe vεε fε 90 %, he 'a mi 2063.

Perce 5 : Li camc waasinna 'u'arobe

N°	Be yenu	Manzinnu fεfε 2023	Manzinnu waasinna				Ciriobe yura	Waahecar o toonuscre
			2033	2043	2053	2063		
1	PIB Denuwa (%) TCAM	4,9	11,9%	10	10	10	INSTAT/DNPD	INSTAT/DNPD
2	Tooresaa 'u'arobe hadul (ma % du PIB)	24,6	19,7	41,2	51,3	61,8	Bewara- vanlo	INSTAT
3	PIB fεsirobe (Dcn ziina li PIB)						Rapp Bewara- vanlo	INSTAT
4	- Vεεnu, puuzurobe, tunhiyasee nafobe dannu	35,6	30,8	25,8	20,8	15,8		
5	- Tooresaa nε yirobe wee yerema dannu	19,5	25,2	30,2	35,2	40,2		
6	- Duwayi, wafaranama tooresaa, tooresaa danu	36,7	36,2	36,2	36,2	36,2		
7	Izinila nε nu we'arobe bonii, ziile li PIB (%)	6,44	11,44	16,44	21,44	26,44	Rapp Bewara- vanlo	INSTAT
8	Nuwari ziinle li PIB	24.2	26.5	29	32	35	Rapp Bewara- vanlo	CPS-SICAPEIP
9	Malitunzaa nε mi mabεnε wari dεbuwεrobe pu ma (FCFA W. miliyarila)	507.6	1015.2	2030.4	1500	900	Bewara- vanlo	CPS-CI
10	Wari yi 'onu ho naforoo(en % du PIB)	31.7	55.6	69,2	70,4	80,5	Bewara- vanlo	INSTAT
11	Hεεlee yira suwε wari (ma miliyora)	-	985	1 400	2 000	3 000	Zeremi yati hadu vanlo	DNTH
12	'Urumube ziinle li PIB	1,3	2	2,30	3	3,60	zeremi yati hadu vanlo	CPS/CJ
13	'Iya seenu Yati hadu	50,4	53,4/65	70	65	55	Bewara- vanlo	DGDP
14	IDE bonirobe (ma miliyaril)	290,1	606,4	1212,8	2425,6	3 032	Bewara- vanlo	CPS/CI
15	Wenna nε gudoroniyna yati hadu, li tun wen dannuwa (%)	4.02	8.5	16	32	64	DGR Bewara- vanlo	DGR/CPS/ETC
16	Wenna nε gudoroniyna, wuree paari totomen (ma KM)	40	1000	1000	1000	1000	DGR Bewara- vanlo	DGR/CPS/ETC
17	Tεren wenna nε we'aa, paari totomen (km)	643	1200	1800	2100	3000	SOPAFER Bewara- vanlo	SOPAFER/ETC

18	Nuu dannu wen paari totomen (km)	1308	1600	1800	2000	2334	COMANAF Bewara- vanlo	COMANAF/ETC
19	Han ne mihuwa lee nu ('a manziyan mi (ma seresere)	69, 1	111,8	184,2	303,9	501,5	DNGR Bewar a- vanlo	DNGR
20	Vero-bebiyo boni-robe yati (ma toni miliyora)	10,288	15,500	23,405	35,341	53,365	EAC Bewara- vanlo	CPS/DNA
21	% manziyan ma vɛɛnu co'uwefinyan ne ba vera taa bena	30	80	100	100	100	IER Bewara- vanlo	IER
22	'Umaare biyoso ne yu boni-robe he'e (yati me tonila sere-sere)	690	1 570	1 670	1850	2000	DNGR Bewara- vanlo	DNGR
23	Tuwaa (ma tonila sere-sere).	99,7	275, 3	508, 2	938,1	1 731,5	Bewara- vanlo	DNPIA/ CPS SDR

N°	Be yere		N°							Ciriobe yur
				2033	2043	2053	2063			
24	Yeenu yirobe yati (tonilasere-sere)		13,6	22, 8				Bewara- vanlo	DNPIA/ CPS SDR	
				165, 6	212, 1	275, 2	338, 7			
25	Seɛbiya didiree nɛ we'aa	Papara vɛvɛmu (ma ha sere-sere)	630,9	2 120	3 320	4 520 0	5 720	Bewara- vanlo	DNPIA/ CPS SDR	
		'Urunu pu	46	106	166	226	286			
26	'Uran yirobe hadu		55,8	82	90	100	100	Bewara- vanlo	Min'Uranbe Miniseri	
27	'Uran leenu (ma MW)		587	2397,1	5078,2	8271,9	13474,0	Bewara- vanlo	CPS/MEE	
28	Wosonu 'uran ziinle		7,2%	59,9%	59,9%	59,9%	59,9%	Bewara- vanlo	CPS/MEE	
29	'Uran huwɛre totomɛn (ma KM sere-sere)		10, 9	12, 9	14, 9	16,9	20	Bewara- vanlo	CPS/MEE	
30	Finfinyanninro- 'uran zoorobe li 'uranbe paarinuu, hadu		11,3	40	50	60	70	Bewara- vanlo	'Uranbe Miniseri	
31	Kilasila pu nɛ too (ma sere-sere).			50	100	150	200	Bewara- vanlo	CPS/SE	
32	Iniverisitela pu			5	2	2	2	Bewara- vanlo	CPS/ SE	
33	Mati 'ararobe venu ma zuunrobe nɛ zu sese mii : dɛɛrobee, tonuu, yati ma manzinyanfinyan zuunree		-	80	90	100	100	Bewara- vanlo	'Ararobe/CSP	
34	Misela hadu nɛ diporomu mii see : masiin, mapuu mu 'ararobe dɛn nɛye STEM (%)		-	40	45	50	60	Bewara- vanlo	'Ararobe/CSP	
35	Banbanyamu duweduwe hadu (%)		43,9	32,0	25,0	16,0	10,0	Bewara- vanlo	INSTAT	
36	Nuupɛɛ / yirobe		2517	3048	5 000	8 110	13 900	Bewara- vanlo	INSTAT	
37	IDH		0.428	0.550	0.650	0.750	0.880	Bewara- vanlo	INSTAT	
38	Nii mana toonuu('aa 'a toonu niiwa) yati hadu		6,4	7,3	7,0	6,4	5,2	Zeremi yati hadu vanlo	ONEF	
39	Nii nɛ bɛɛ hi terewoo yati hadu		58,6	62	70	73	76	EDSM	INSTAT/CPS	
40	Nii(1000 wa) bɛɛ hi mu yi		9,0	5,1	4,8	4,0	3,2	EDSM	INSTAT/CPS	

41	Habezaa hnmu yati hadu (nii 1000 wa)	54	25	15	9	5	EDSM	INSTAT/CPS
42	Tiin beyaa yirobe li tuun, 'a mu tiinso tuun we'arobe.	93	100	100	100	100	DPM	DPM/DGSP

N°	Be yere	N°					ju fɛfɛ 2023	Tooser e nɛ 'a waahe a	Ciriobe yura
			2033	2043	2053	2063			
43	Hanna hunmu ba teree (tenu 100000 wa)	325	194	138	98	70	EDSM	INSTAT/CPS	
44	Cohebuwe toosra cara'arobe/ (niibiyo 10000 'azaa)	6	10				SIGRH	DRH	
			90	100	150	160			
45	Opitali nɛ 'a hɛ'ɛ 2ni 2ni nɛ too/sinyan 'uwaa, han ju	-	20	20	20	20	Bewara- vanlo	CPS Cohebuwe	
46	Opitali nɛ 'ahɛ'ɛ 3ni nɛ too/sinyan 'uwaa, han ju	10	19	28	37	46	Bewara- vanlo	CPS Cohebuwe	
47	Opitali nɛ 'a hɛ'ɛ 4ni nɛ too/sinyan 'uwaa, han ju		2	3	4	5	Bewara- vanlo	CPS Cohebuwe	
48	Han yina papara, 'a seenalobe 'a km 5 (%)	58,6	60	70	80	95	DHISD/ Zeremi/SLIS	DHISD/DGSHP	
49	Tunhiyasee nafobe sosiyetela we'anuu		12	3	3	3	Bewara- vanlo	MIC/MM	
50	Siman we'are tenu		4	1	1	2	Bewara- vanlo	MIC/MM	
51	'Izinila we'anuu industrielles		30	30	50	50	Bewara- vanlo	MIC	
52	Transpar- ency International Cuwenirobe manansanrobee, 'a zuunna bɛɛ taa boni mu	28/(136/180)	45	60	70	80	Bewara- vanlo	Transparency.org	
53	Bidize nɛ hɛɛna bezeni (IBP/100)	65	86	90	95	100	Bewara- vanlo	MEF	
54	Zuzua/nii (zuzula cara'anuu ba nii wuree 'azaa)	1/44 795	1/35000	1/30000	1/25000	1/20000	Bewara- vanlo	CPS	
55	Tunwan nɛ yaara, 'a bana we'aa vɛvɛmu yati (ha sere-sere)	343, 3	343, 3	377, 6	415, 4	456, 9	SNGIE	DGEF	
56	Li tun papara nɛ wora yura nɛ 'a'ariyona : tunwaa ma juu dannuwaa, yati wee ma (%)	14, 14	14, 14	20	25	30	SNGIE	DGEF	
57	Ba nii siinya wɛɛrobo ho wafaranama toosɛraa, yati hadu ma (%)	25	55	70	80	90	Bewara- vanlo	CPS	
58	Cecerobera (GINI bezeni)	0.32	0.30	0,28	0,26	0,24	INSTAT/ DNPDP	INSTAT/DNPDP	

59	nuutetiya yinu waawirobe yati hadu ma (%)	72,1	95	100	100	100	Bewaravanlo	CPS
----	---	------	----	-----	-----	-----	-------------	-----

N°	Be yere	Manzinnu fcfc 2023					Cirilee yilee	Toosree ne 'a waaheca
			2033	2043	2053	2063		
60	Enterineti yinube ne 'a 6 Mo (%) ba nii see, yati hadu	62,81	80				Bewara- vanlo	CPS
			7	5	2,5	2,5		
61	Nii yati hadu ne vaarinu wee we ma (AMO, RAMED, Wεε nudenuna)/ RAMU (%)	21,90	32	42	52	62	Bewara- vanlo	DNPSES

Fesobi : Malitun faobe ma nucomube denuwaa, li zeremi 2063, mu bezeninatetiya pa'abe pεεwe, zeni-ciri li siinwa hεεme ne fεsi li tun hiromu. 'A tii han hεεmaso nuu, bun buwera toobeeriya saa ma sinyanbe, 'ararobe, piri'arobe ma venumawaa. Malitun yan tawε, 'a yi tiin nucomu ma banmube duweduwentetiya na, 'obaraa, banbanyamu, vεwa faannu ma li 'oomεnbe na. 'A'arinu, politi'ibe fεsi wese ma pa'a cεnnasemu, bun wee co'uwesiya, li hεεme neye be denucaa papara'a.

Malitun Heeme 2063

Cira'arobe Tiinni

ZIYABEROBE W&EN FESIROBECO'O

III. CIRA'AROBÉ TIINNI : ZIYABÉROBE WAASINNA

DABÉRELA FÉSINU MA LI HÈÈMÈ DENUCAA

3.1. Han wasiina ziyaberobe

418. Venumawaa ne 'unnu too wasiina ziyaberobe hema 'a Mali venumawa ne 'unnu too denucaa wenna pir'anu na. To ma bun, li hema we'anu piri'arobe hiya yi fa li diyorobe neye canrobe na « 'A weso wa miniyani 'a ve ? », han wasiina ziyaberobe we'anu 'a li dirobe neye « 'A yemu wa vera bin ? » canrobe. Han zevenu maa zeeni han wenna ne tawe 'a be 'a fe li co'oya ne mi 'a cii ho hema denucaa na.
419. . Li hema wasiina ziyaberobe hiya fa ma ye mu ciirirobe canrobera wa 'obara ciirilobetete ma han dabere'arobe co'uwe nee buwemu fasinu. Han wasiina ziyaberobe denucaa wo ferobetonucaa ma diyorobera nee de li hema paa caa ma canrobera nee zeeni wasiina mi 'uwi ziyaberobe.
420. 'A heya ma han waasiinna ziyaberobere hema mi'uwi hema ma wema hadurobe we zeniya 'obara :

Dabere Hèèmè ne 'unnu too 1ni : Tun ne temite, ne buwa 'urumube ma dinèbe na

Mi'uwi dabere'arobera	Wasina ziyaberobera
<ul style="list-style-type: none"> 'A yi 'a'arirobe danrobe li tun 'a'arinu na 'A fesi 'a'arirobe izinira venumawaa 'A binni we larime nee yiicore bee wera yi Afirikituun 'A binni we larime nee se ma sifiyan 'a ne fecero pa'a mi ho dinmija 	<ul style="list-style-type: none"> FDSra pa'a denuwaa 'a heya ma ba toonusera ma han sifiyan yinu 'a sinna li tun 'a'arinuna ma pa'a ; FDSra pa'a denuwaa 'a ne 'a ba fecero pa'a en tuwite ; Mali ma tuwinbiyan 'a'arinu tooresera nuurenenuwena yawe 'a fi li tun tetuwenu sese ; Mali ma tuwinbiyan nuurenenuwena (AES tuwin ma tuwinbiyan) venumawaa ma han denuwaa ; 'A'arinube denuwaa ma han sun paparabe worohanwee venumawaa ; Larime ne se venumawaa toore judenu (nuucomu ma nafobe, cohebuwe wema ma bebiyan) ; Buwa, hiyanbuwiza ma 'a'arirosiyan we'anu venumawaa ; 'A'arirosiyan beriya we'anu ma manvire izinibe venumawaa ; Mawaa hinfisiyan we'anu (fuwo elikopiterela, duronila ma sinbiyan) venumawaa ma bedenuwaa ; Pa'a ne yiicore bee wera yi venumawaa ma ho denuwaa.
<ul style="list-style-type: none"> 'A laari boberinu ma diine werobe suma 	<ul style="list-style-type: none"> Fenaworonu co'uwe ma munutira cecenu ma han cennu co'uwe ma ho herabe piri'anu bedenuwaa ; 'A'arinutooresera de'eninu ma mi'uwi zunrobe 'a heya ma vinnabefuwo

	<ul style="list-style-type: none"> • Han diine ma we 'azaa nurenenuwenna venumawaa ; • Ba nuucoza ne yu duweduwe ba boberesiyo see ma han dine wenu sume ; • Toonu yinu ma toore fasinu han fuwo paparaa • Han hinfisiyan buwiza ma kalibereza finu bedenuwaa.
<ul style="list-style-type: none"> • Binni fesi 'a na deju li tunza nuurenε n nu wenna 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunzoyamu ma nucomu co'uwe 'ararobe hadunu ; • Binni deju ba laada wesiyo na ma biyo cira nuucomu 'uzu cennu ma han fuwo venu dabere cenu ; • Binni deju han tun tanre na ; • Nuucoza paari'esimawee ma mi wenna wure binnifasinu ; • Han diinera paariworomawee co'uwe fasinu yirawe 'a han zuun de mi nii li tun suwabe waraa ; • 'A fiini ho diine mi 'uwi ziinle ne 'a mu nuucomu ma mu 'urumube 'a na deju ho paari'asinu han diine 'azaa ; • 'A we mu 'unumube ma yi'uwe, paariworo ma paari'esi fafa ; • Tuwite hera nuudenuna toonuserosiyan ma paari'esi hadurobera fasinu ; • Han yure binnifasinu hadurobera han fuwo benen ; • Malitun ma tuwinbuwiza nuucoza 'uzuwo 'a ce ba zafiya ma ba hanna na dabere'arobe denuwaa ; • 'A fesi toonuserobe co'uwe yawe 'a dera ho he 'unumube venumawaa toore wuree.

Dabere Hεεε ne 'unnu too 2ni : Tun ne can se

Mi'awi dabere'arobera	Wasina ziyaberobera
<ul style="list-style-type: none"> • 'A deju ho wafaranama pa'a cennube waa • 'A ho wafaranama we pa'a cennro ma venumawaa dabere'aro 	<ul style="list-style-type: none"> • Tun ne da dabere cenu ma venumawaabe hadunu ma tete ; • Tun ne toonusrobe co'o 'a zozo 'a na te 'a zun lo han toorebewara 'a 'ee li ju fasinu ; • 'A fe demokarasi fafa ne te 'a li tunzopεε de mi nii li tun toorebee ; • 'A deju han piri'arobera co'uwe ma hema tetiya dabere'anu ; • 'A deju ba nuucoza 'uzu man han laadara wesiyo, 'a na de ba nii ho demokarasi fasinuu ma paariworomawee ; • Ceparawaa ne wasan li tun suwabe wara fasinu ; • Dabere'anu tooresere pa'a cennu denuju ma han bedenu waa 'heya ma yiretooresere yure (tunhiyase nafobe leere, petoroni, 'uran, cohebuwe, 'ararobe ma bebiyan) ;

	<ul style="list-style-type: none"> • Li tun tooresere ne wasan li tunhiyase nafobe leere, han susanu, han yinu ma han yeremanu li tun yire toonusere yure venumawaa ; • Li tun tooresere venumawaa 'a heya ma dabere'arobetetiya venumawaa ; • Nafobe 'urasinu manzinrosiyan ma li bubuwe cennu mi ciyo judenuwaa ; • Li tunza desinu mi yire se 'a yira mi nuubera venumawaa ; • Ho wafaranama dabere'arobe tetiya tooresere denuju ; • Wari minu han yirobe co'uwe fiyan ne bonini piri'anu na ; • Ho wafaranama danrobe 'a cece han duweduwera ma han bera fasinu yeremarobe co'uwe (nafobe zunnu ma sinfiyansa 'urasinu).
<ul style="list-style-type: none"> • 'A deju 'a na dewaa ho venumawaa hadurobe co'o 	<ul style="list-style-type: none"> • Hadurobe dabere'anu danrobe bedenuwaa ; • Li tun bera yati zunnu dabere'anu bedenuwaa ; • Mali binnifasinu 'a heya ma li zeremi 2063 ma li tun papara we'arobe (SNAT) denu caa ; • Li tu waribe cennu bedenuwaa ; • Ho wafaranama tooresere paarisemawee bedenuwaa ; • Ba nuucoza bewaa nii denu venumawaa politi'iraa ma han dabere'aroberaa.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A li wafaranama tooresere yi toonu-serosiyanfiyan • 'A li tun yi pa'a cennu tooresere ne danrobe mi, ne zun sinfiyansa, ne be cu 'a na se han li tunzaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Pa'a cennu tooresa ma han zevenu wure wawirinu ma sinfiyan ; • Pa'a cennu tooresera danrobera bedenuwaa ; • Ho pa'a le'e le'anu wee ; • Tooresenu co'o ne fafa 'a han tooreden ma ho pa'a nii denu ; • Ba nuucoza tuwite paari'esiworo ne se ma yeremarobera ne mi caa ma henen nee buwe ; • Iya winrobe co'uwe fasinu ; • Wari leenu bidize pa'a bedenuwaa ma scro si'anfiyan ; • Wari minnu co'uwe ne de ponu fasinu ; • Wasoyamu, 'a zun lo han toore be wara 'a 'ee lo ju ma li tun politi'i se'es'e'enu ne fasi 'aranirobe, sobiririnu ma li tun sariya van'in fasinu ; • Bedenu ho wafaranama tooresere ma li tunza 'azaa zevenu waa, ma 'a debe ho wafaranama tooresere ma li tunza 'azaa laana wa.

<ul style="list-style-type: none"> • 'A deju ho 'iiribe ma biyo ba nuucoza tawera • 'A deju ho 'iiribe suwabεε 	<ul style="list-style-type: none"> • Bedenu ho wafaranama iirinaso ma biyo ba nuucoza tawera waa ; • 'A sura li tunza ma ho iiripa'asiyo ; • Bedenu ho wafaranama iiripa'asiyo ma ba kadira ma laada wεsiyo paarise waa ; • 'A iiritooresεere se ma sinfiyan ma han sinnupεε muwinrobebiru nenu ; • Manasarobe, waripunusunmε, boberinu, yirebirilobera, 'unpawεnfiyan wema'uwe ma han sunwaa wema'uwe iiritoonusεro siyan bedenuwaa ; • Iiribe nε wasan venumawaa ma nuucoza paari'εsinu fasinu ; • Iiribe ma pinunabe ciyo tuwinbiyan ta hε'ε na ; • 'A nuu nε li tunzopεε na 'a • . Bedenuwaa ho iiripa'a mamitetuwenu ma biyo li tunzopεε 'ana ma ho
<ul style="list-style-type: none"> • 'A deju Mali ma tuwinbiyan ma wεε azaa zevenu besemu • 'A zeeni Mali wasoyamu 'a heya ma tuwinbiyan ma wεε 'azaa zevenu 	<ul style="list-style-type: none"> • Li tun εsiworomawεε ma li tetuwenu finu danrobera bedenuwaa tuwinbiyan ma wε azaa ; • Toonusεrobara sira nε boni ma ba niinu 'a heya ma co'o nε nupεε yi mi taa mu nafobe, 'urumube, bezunre, diinεbe ma banmube ; • Mirobera nε wasan li tun 'a'arinu ma li fenuna niidenu li ma tuwinbiyan ma wεε nuurenenu wεεna beyaa ; • ; Bedenuwaa li tun wasoyamuu 'a heyawε ma ba toonusεrabara toore ; • Bedenuwaa Mali tun wasoyamuu Afiriki wooterepaara ma li Afirikii ; • Tuwin mawεε 'azaa zevεnufiyan fεsinu 'a heyawε ma tetuwenu co'uwetetiya ma han tuwin nε mu ciraa cunnube ; • 'A zeeni Mali tun wasoyamuu Afiriki niidenu han tuwinmawεε 'aza sariyara yeremanu ; • Mali mirobe co'oya han tuwinmawεε 'aza bedenuwaa.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A deju 'a na nε pa'a ho ma li tun wari finu na • 'A deju han cecenu dabere'abee 	<ul style="list-style-type: none"> • 'A bubuwεhuwibe cεnnu we zozo ; • 'A nanasarobera wure cεnnu co'o we de'ere, cεnnu toore nε sa 'o pi'orinu ma han nuubera nε juwan manasarobe nuuwaa ; • Manarobe se'εse'enu ma ho finu siyan luwonuwεna ma han binniwe'anu ; • Sinnupεε muwinrobebiru, sinfiyansa ma li tun waribe fuwonapaarinu cεnnu bedenuwaa ; • Cece tooresεrosiyan bedenuwa ho pa'a cεnnu tooresεree ;

	<ul style="list-style-type: none"> • Tere'omu buɓuwe fuwamurobe fesinu ; • Bedenuwaa ho wafaranama iirinaso ma ho pa'a cennu.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A deɗu li tun pa'a cennu ma ho desantaratzasiyan na • 'A ce ɗaanayoonu dabere yawe 'a yi papara tuwinza ne vamawaa 'a ɗa dase 	<ul style="list-style-type: none"> • Li desataralizasiyan ma li tun tooresɛere beɓenu binni woronuwaa ; • Han kominirabe ma li tun tooresɛere beɓenu bedenuwaa ; • Tunza ma tunɗuwiza pa'a cennu bedenuɗu ; • Tunza ma tunɗuwiza nafobe venumawaa ; • Tuwin nuulenenuweɛna 'a heya ma li desataralizasiyan venumawaa ; • Ho pa'a cennu tooresɛere ma nucommu hefe tooresɛna binnifasinu li tun papara wuree ; • Hadurobera ne waasan han nucomu vanle yinuna fuwa ma sinfiyansatoore ; • Han politi'ira ma han sariyara ne wasan li tunza niidenu ho pa'a cennu denu caa ; • Han kominirabe toonusera ma li waribe bedenuwaa ; • Li tunza niidenu han tuwinza demokarasibee ; • Han zuwinbe ma ba nuucoza esire denuɗu, ba linu weɛna ma ba zevenu mi ciyo ma feebiyani.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A ne 'a nu'a ɗee en li waribe cennu co'o ('A ciiri li waribe cennu) 	<ul style="list-style-type: none"> • Li tunbe ma li tun cara'arobe toonuserobe co'o ma sifiyansa ma vanletooresa desinu ; • 'A de li tu peperɛ si 'a heya ma biyo mu fasira han vanree ; • Li tun nafobe peperɛ ma heɛn zuwin too nafobe ma han lapobe ne daa yi dinu ; • Beɗudenuwaa Mali tun wasoyamuu tun nafobe peperɛ ma heɛn zuwin too cennu.

Dabere Heeme ne 'unnu too 3ni : Hadurobe dabere'arobe ne 'unnu too be 3ni :

Nafobe ne pa'ami 'a ɗa vamawaa

Mi'owi dabere'arobera	Wasina ziyabobera
<ul style="list-style-type: none"> • 'A we wenna siira venumawaa ne be mani • 'A li Mali peperɛ weɛna ma Malitun ma tuwinbiyan weɛna 	<ul style="list-style-type: none"> • Han wenna 'uwarinuna ma han we'anu ma sifiyan (matunwenna, hannuwenna, ɗuwawenna ma mawawenna) ; • Li tun buɓuwen wenna, ma li tun ma tuwinbiyan linu weɛna wenna, han kominila wenna ma hee li tun wenna wuree cewena venumawaa ; • Li tun buɓuwen hannuwenna ma heɛn li li tun ma ma Afiriki wootere tuwinbiyan weɛna venumawaa ; • Nizeri muɗu ma Senegali muɗu waavesinube denuwa ; • Ma wawɛna ne daa en we'anu ma sifiyan ma wawɛsinu toresɛnu wenumawaa ; • Siyan we'anu ma li tunza danrobera neɛ se tooreberiya venumawaa ; • Tuwite zevenu weɛna siira venumawaa ;

	<p>Han wenna fasirobe 'a fera li tun papara ne boni yawe 'a cɛra ho nafobe wenna ne pa'a mi ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wenna siira co'uwe fuwonapaarinu venumawaa ; • Toonusɛre nɛɛ sɛ ma sinfiyantetiya venumawaa ; • Muweyenɛsiyan we'anu izinibe denuwaa ; • Han wenna fɛsire bedenuwaa yawe 'a dera be li tun ma Afiriki wootere tuwinbiyan mawɛɛ azaa wenna cara'arobe co'o waa ; • Bedenuwaa li tun ma Afiriki wootere tuwinbiyan mawɛɛ azaa.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A de be li vɛɛnube, sɛɛbiyabe ma jɔbiyabe yirobe waa yawe 'a li tun yi tetuwenu dirobebe ma dirobe besemu. 	<p>Tuwite vɛɛnupapara, sɛɛbiya ma jɔbiya hanre ma han sinyan we'arobe ne 'a'riyona sese 'a ja he wa'ati yeremarobe ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'A le be li vɛɛnu yirobe pa'a yarobe co'oya na ma bedenuwaa han dirobevɛɛnuu ; • Bedenu vɛɛnutooresɛnu ma maziyan ma sinfiyan ne maanna han vɛɛnupararaa yinu ; • We'arobera yura fɛsinu ; • • Vɛnu politi'i niidenu vɛnu yura fuwonapaarinu dabere'arobe venumawaa ; • • Piri'arobe ma 'ararobe wema bedenuwaa ne wasan mu yirobe co'uwe ma han sinfiyansabe na 'a heyawɛɛ ma toonusɛnu co'o ne wasan li vɛɛnuyure venumawaa bee ; • • Yirobe bedenuwa ma vɛrobediyosira ne be pa'a buwa piri'anu man cunre jɔdenuwaa ; • • Li vɛɛnube waribe piri'anuna denuwaa ; • • Li tunbe 'a'arinuna maa ne 'a ba vɛra ja yi 'a'arin ; • • 'Izini tooresa niidenu li vɛɛnubee ; • • Sinfiyansabe dabere'anu ma piri'arobefiyan 'a heya ma han manzirobeco'o bedenuwaa ; • • 'A de dan ba sɛɛbiya winiwa van'o na (PPR), haare han vanre ne ma fi ba sɛɛbiya ma ba nuucoza na ; • • 'A yi garanti li vɛɛnu iyabe na ; • • 'A de be han vɛrobera siira ne yirobe pa'a buwa, ne pɛrɛ'erirobe de bebenu ba vɛra wariju waa, ne mana han bera yinu bedenuwaa, han yirobɛpɛɛ yawe 'a lee be mu yarobe na ; • Ba sɛɛbiya yirobe pɛrɛ'erinu han cunre wuree ; • Ba nuucoza danrobera bedenuwaa, mu piri'arobe ma befiyan minnu hiyacɛnu ;

	<ul style="list-style-type: none"> • Li vɛɛnube co'o bedenuwa yawe 'a li we tuwite vɛnumawaa ; • Bedenuwaa li 'uran toonusa pa'a waa ; • Han jaanayoona tooresɛɛre nɛ 'a cunnu ma dirobəsiya yire dimiyan cuunree vɛnumawaa ; • Li vɛɛnube ma ba sɛɛbiya yirobefunu ma tuwite toosɛrobe co'o ; • Nafobe finu ma ho denuwaa li vɛɛnubee.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A de bee li tun 'uranbe waa • 'A li 'uranbe we fasi 	<ul style="list-style-type: none"> • Li 'uran yinu co'o ma li wɛnna hadurobera vɛnumawaa ; • Li 'uranbe piri'anuna ma li wɛnnabiyan hadurobe buwiza ma be'iyān vɛnumawaa ; • Li 'uranbe wari yinu wawirilinu ma li beyenu vɛnumawaa ; • Li 'uranbe toonu dabere'anu 'a yi zerema bebuwe we'anu ma li denu caa ; • 'A lee nu'a li 'uranbe toonusɛro co'o na ; • Bedenu li 'uran yinu wɛnna siira waa ma han siira nɛ yaasin mu 'obara nikilyɛribe bedenuwaa ; • Mali ma tuwinbiyan 'uran linu wɛɛna ; • 'Uran finfinyanninu sinyan izinibe vɛnumawaa ; • 'Uran yinu co'uwebiyan nɛ daa 'ɛɛn bedenu caa.
<ul style="list-style-type: none"> • 'a fɛsi nafobe yeremarobe mazinyansaa • 'A nɛ 'a han dɛɛn nɛ cunnu buwa izinina be vɛmawaa 	<p>Li tun yiobera nɛ cunnu buwa yeremaro 'izinira fɛsinu ma han bedenuwaa ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunhiyase nafobe leenu ma han be yeremanu 'izinira bedenuwaa ; • Han hereziyanna nafobe papara, mi'uwi nafobera papara, 'izinira papara ma vɛnubera papara 'a heya ma han nafobe siira pa'asiyo ma tooresɛɛre nɛ daa yi haan 'a han yi manziyan ma hereziyanpɛɛ ma mi tun nafobe co'oya ; • 'A ziin han nuwaribe nɛ pa'a daa ɛn, 'a mina han 'izinirabe we'arobe fɛsinu ; • Han 'izinira toonusɛrobe co'o, mu bera we'arobe semu man han tuwenu 'a heya ma han sariyara bedenu waa ; • 'Izinira nɛ be ci fɛsinu ma han bonininu ; • 'A fɛsi wese han 'izinira we'arobe pɛrɛ'arirobe ; • Yirɛtooresɛna nɛ piri'a hiro 'izinira tooresɛnu co'uwe na nudenuna ; • 'Izinirabe tooresa yura we'anu ma co'o nɛ semu 'a heya ma ho nafobe bedenuwaa fɛsinu ; • Han 'izinira papara fɛsinamɛɛnu ma han pɛrɛ'erirobe bedenuwaa ; • Luwe 'iyan nu'an binniwe'anu 'izinirabe politi'i fɛsinu ma han denu caa.

<ul style="list-style-type: none"> • Tunhiyasebe minu bonininu ma han niidenu li tun nafobee 	<ul style="list-style-type: none"> • Malitunhiyase bera ne daa 'en wafuwetoonu zuunu bedenuwaa ; • Tunhiyasebe piri'anuna li tun papara wure bedenuwaa ; • Li tunhiyasebe ma petoronibe tooresa 'ararobe (tunhiyasebe la'ari) venumawaa ; • Tunhiyasebe kotarala 'uranunasemu ma han yiretoonusabe se'e'se'erober ; • Mali tunhiyase toonusere ma yiretoonusere nurenenuwεnaa bedenuwaa ; • 'A fεsi dan li tunhiyase nafobe piri'arobe, nafobe yina piriarobe ma nafobe minu ; • Tun papara buwiza hiyase nafobe yiretoonusa fεsinu ponu denu ba nii na ; • Ho sannu kannu co'odan ma sannu'enzabe dabere'anu ; • Nafobe 'anma ne cunnu buwa piri'arobe fεsinu ; • Tunhiyase parara se'εse'enu ma han binnifεsinu han bera leenu beηη ; • Li tunhiyase nafobe yirobe susanu wenna venumawaa ; • Li tunhiyase bera yinu bonininu.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A fεsi sinfiyansa ma 'a we 'unpanerosiyan ma bedenuwaa sεrosinu • 'A debe sinfiyansa bewaa • 'A we Afiriki sinfiyansa wenna ceere 	<ul style="list-style-type: none"> • Li tun 'izinibe sinnupεε muwinroberiru venumawaa ; • Toore neε luwo han papara wεnaa 'a ηa ne 'a ba nii yi 'unpanerosiyan ; • Li tun mawapapara (INDG) sεrosiyan we'anu ; • Li tun mawapapara fεsinu ; • Toonusenu we'anu co'uwe fiyan 'a heya ma 'unpanerosiyan yawe deηu han 'ararobe co'uwe, li cohebuwebe, han wennabe, li duwayibe, ho pa'a cennube ma ho pa'anu ; • Nafobe sinfiyansa nuudenuna ; • 'A li tun sinnupεε ma mi muwiroberiru ma sinfiyansa danrobera we han yiretooresεna wenu ma sinfiyan, tooresere ma toore fiyan pere'erirobe pa'a ne buwa mu ; • 'A sinfiyasa de caa ho nanotεkinoloziibe, ho 'orobobe, ho ze'omati, han sifiyansa dabere'arobera co'uwe, manzin he'o ma 'enre pa'aso bebiyan ; • Mu hiyabuwe piri'arobe ma fasinu piri'arobe denuhiyawaa ; • Li INDG denucaa ne hiyafa mawaa toonuserosiyan ma yatirobebiyo waa ; • Li tunmawaabe hadurobe denucaa ma satelitira besinu ho wanwaa ; • Han inivesitera dandobera bedenuwaa yawe 'a yira bezuuna ma IA danrobera ; • 'A yi yatirobera ne wasan vεenu, 'izinira ma tooresε biyan na ; • Piri'arobe santerela ma werobefiyan venumawaa ma startopera bedenuwaa ; • Pere'erinu yure 'a heya ma 'unpanenu ma sinfiyan venumawaa ; • 'A fεsi ηiwεna tooresere ne ηu'an mana yawe 'a wawiri 'unpa beβenu ma sinfiyansa duwayi dedenuwaa.

<ul style="list-style-type: none"> • 'A nuuwari, yirasuwε ma 'urumube we venumawaa fafa 	<ul style="list-style-type: none"> • Yirasuwε fεsinu nεε debe wase 'urumube, laadaradanbe ma nuuwaribe wa nuudenuna ; • 'Urumube sεrosiyan we'anu ; • Li tun 'urumubera binniwe'anu ma han 'a'ari'anu ; • Tuwinbiya nuurenεnuwεεna urumubee fεsinu ; • Yirasuwε, 'urumube ma nuuwaribe nuude tooresεεre venumawaa ; • Nuuaribe, yirasuwε ma 'urumube dabere'arobe 'a heya ma han mi'uwibe sariyara bedenuwaa ; • Yirasuwεbe venumawaa ; • Yirεtoonuseεre beyinu ma han yirobetoonusa nudenuwaa ; • Midee toonusa nuudenuna ma ponudenu co'o bebenu nε 'aηa ma nuupεε ma mi hεma ; • 'A wawiri han nuuwari yirasuwε yirεtoonuseεra yeremarobe 'a sinna mi wa ma izinitoore ; • Malitun 'urumubera we'arobe yinu ma toonuseεrobera nε be minu buwa ho Malii ma tuwinbiyan bedenuwaa ; • Li tun nuuwaribera, yirasuwεbera ma 'urumubera pεrε'εrinu denuwaa ; • Han politi'ira nε wasan midee tooresa nafobe daanrobera denuwaa ma mu yirobe nudenuwaa denu caa.
<ul style="list-style-type: none"> • Malitun nafobe wari yinu co'uwe siira bonininu 	<ul style="list-style-type: none"> • Li tun nofobera piri'anu (pεnabe, han cunre cunnube, lapora yeremarobe) ; • Li tun nafobe siirabiyan befεsinu (zaama waridenu, toonuseεrobara (PPP), tunbiyannii yeremanu ; • 'Iya seenu co'o semu denucaa ; • Li tunza 'ararobe ma li wari finu ; • Han ban'era wari yinu 'a hanna han yirεtooresεre dabere'anu ; • Wari yinu wεnnabiyan nεε lee tuwinbiyan 'obara NBD/BRICS (Venumawaa ban'e fiinuu ; • Afiriki wootere, Afiriki tuwinbiyan waribe dabere'anu pεpεrε fεsinu ; • Waribe toonusεnu co'o fiinu nε pa'a buwa, nε duwayi, ma venumawaa ban'era ma waribe pa'aηu mii. • Dabere'arobe sariya denucaa nuucoza daanrobera fεsinu 'a heyawεε ma han cunre waribe cεnnu co'uwe ; • Han nafobera politi'irabe'iyann nε farasi mana han cunre waribe cεnnu co'uwe fεsinu ma han denucaa.

Mi'owi dabere'arobera	Wasina ziyaberobera
<ul style="list-style-type: none"> • 'A de han papara nε niicobiyo bεε boni ma hεεn dosi mu ponu ba nii na • 'A deju Afriki wootere nafobe nanayoonu na 	<ul style="list-style-type: none"> • Nafobe venumawaa dabere'arobera 'a heya ma han paparabe nε daa yi ma han bera wenasemu ; • 'A nε 'a han papara nε niicobiyo bεε boni yi toosera nε daa sε ma han nafobe yirobe nε daa yi haan ; • Han tooresiira nε daa yi nafobe nε pa'a mi han papara nε niicobiyo bεε boni ma han nafobe yirobe nε daa yi haan venumawaa ; • nε 'εsirobe suwani, nε daa pεrε'eri 'a ja mi tuwite venumawaa bee ; • Ba nuucobiyo pa'a venumawaa denuhiyawaa han hereziannapεε 'a heya ma nuucomu tuwite toonusεrosiyan ; • Sinfiyansa papara fεsinu li tun herezianna'iyaan ; • Toonusεere toonusεrosiyan cara'arobera li tun hereziannaa ; • Yeremarobera 'obara nuucobiyo hε'ε judenuwaa ma ba nuucoza ma mi fεsinu co'o niidenu venumawaa hadurobee (wa'ati nε 'unnu 'utana ma wa'ati nε 'unnu too) hε'εpεε ma toonusεεrεpεε ; • 'A heeni ba toosera nε wuree niimi ba nuucobiyo hε'ε yatinutoore cεnnu ma ba nuucoza mitena sin 'a ba de mi nii, han luwe'iyān fεsinutoore ma li tun papara we'arobe co'o ; • Li tun paarisε ma li paari'εsi bubuwε politi'ira ma mi'owi nuucobiyo, tunbiyan nuucozabe zunnu ma luwe'inyān fεsinu co'o politi'ira.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A wee li tunzo ma nuunε tunzoteteyamu ma nucomu betetiya mii see, 'a depa'a li tunzoteteyamu 'ararobe na 	<ul style="list-style-type: none"> • Ba nuucobiyo tanma, ba zunrobera ma ba werobera 'a heya ma li tun laadara, han sariyara, ho demokarasi, han tamasiyanla ma han vanle nε cεn li tun vεsirobe co'o bojanu bedenuwaa ; • Tunzoyamutete 'ararobe nε wasan li tun laadara ma ho pa'a cεnnu bojanu fεsinu ma ho bedenuwaa ; • Tunzoyamutete 'ararobe denu han la'orila ma han 'inivεsitelaa ; • Tunzoyamutete ma han sariyara bojanu ma wεε azaa vεsinasemu be pirianuna venumawaa ; • 'Unpa nεrobeco'o fiyan yibera ma han sinfiyan sεrobe co'o ho nuucomu vεsirobee 'urasinu ; • Tunzopεε niidenu li tunbee bedenuwaa ; • 'A fεsi ho pa'a tooresεere ma li tunza mawε azaa paariworo yawe 'a ba dan sε ma wεε ; • 'A fεsi paariwe yeremarobe ma paaridanrobe ; • Tunza wema fiyan nudenuna.

<ul style="list-style-type: none"> • 'A leebe nucomu cecerobera ma ho bannibayamu juna 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuucumu 'a'arinu fefe fasinu yawe 'a bee de ba nii ma weε azaa mujurobe ma ba paari'esiobe waa ; • Nuucumu nuudenuna hadurobera bedenuwaa ma han bebenu 'a fira li tun wure ; • 'A fe wari yinu co'uwe ne cuu ma li cara'arobe co'o ne mani yawe 'a fi li tun papara ma weε azaa cecerobe ; • 'A debee ba nuucoza ma weε azaa cecenu fiinu pa'awa • Nuucumu nofobe venumawaa ; • Nuucumu cecenu fiinu dabere'arobe bedenuwaa ; • Li tun naforo binnicara'arobe co'uwe bedenuwaa ; • Nuucumu venumawaa co'uwefiyan piri'arobe santirila bedenuwaa.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A fesi tore siya 	<ul style="list-style-type: none"> • 'A ne 'a ba nuutoosera danrobera we mani ma han yiretoosesera ma nafobe piri'arabiyani mirobe ; • Wari ne boni denu li nuuwari danrobe 'ararobe ma ba zafiya, ba hanna ma ba nii ne pa'a mana ; • Toore ne daa yi dabere'anu ma zafiya, hanna ma nii ne pa'a mana toonube fasinu ; • Danrobera nudenuwaa yawe 'a yira danrobera ma zuunrobera ne daa mana 'a na mεeni nuucumu nafobe tuwite venumawaa ; • Ba zafiya toonuserobariya zuunrobe piri'anuna ma han cennu co'o nudenuna.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A fesi 'ararobe co'o ne pa'a mi, ne fa se 'a ta nuupεε na ma 'a fesi danrobe piri'arobe 'a yira mi'owi 'ararobe 	<ul style="list-style-type: none"> • 'A zeeni lo 'a zuunwebe ma tecennu zuunrobe suwannipo zuunrobe midde 'araninu ; • 'Inivesitera ma mapula'orila fεsinu han 'ereziayannaa ; • Han 'inivesitera ma han yiretoosesere nuurenenu weεna yawe 'a ba dipilomusiyo yi toonu ; • Piri'arobe ma venumawebe luwonu weεna ma 'ararobe ma de'enu na luwonu weε na ; • La'orizuwin ma 'inivesitera tenu ma han binniwe'anu panahadurobera denucaa ; • 'Ararobe ne hucu ma danrobera mi'owi cohebuwebe, tin'izinibe ma biyo (bio) we'arobe ; • Bezunre ma wenazunrobera ne hucu 'ararobe venumawaa ma lisera fεsinu siyansi ma tεkinikibe 'ararobe waa ; • 'Aranirobe panahadurobera/curricula ne wasan han laadara ma mu zuunrobera, han sariyatanre, bezunre ma wenazunrobera, 'enzeniyeri ma matematiki (STIM) zuunrobera li 'aranirobe wuree ; • Mu bezunre piri'arobe ma li danrobe 'ararobe fi weεna 'a heya ma han nafobera toore ne daa yi ;

	<p>Mu 'ararobe jūdenuwaa ma ba jūsorabe cɛnnu co'o ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Danrobe pa'aso fɛsinu li tun 'ararobe papara wuree ma han 'ararobe siiraa ; • Panahadurobe vɛnumawaa maanu bezunre piri'arobe ma li nuufuwerobe 'ararobe 'a heya ma han nafobera toore nɛ daa yi, ma mu mujurobe yawe 'a we de'enirobera nɛ waawi papara nɛ han fuwo mi ; • Wenazunrobe na nuufuwerobe 'aranirobe bedenuwaa yawe 'a yi toosera han tooresiira nɛ cunnu buwa, hirotoore ma 'izinira toore ; • 'A mi mi'ui nuuwaritoosera (OS) nɛ boni ma ma sin toore'urasira ; • Nafobe jaanayoonu zuunrobe ma manzin he'o be fɛsinu ; • Sinfiyansa tooresɛre nɛ lu han tooresiira wɛnna wure na ; • Hiyabuwe piri'arobe ma vɛnumawa piri'arobe fɛsinu han 'inivesiteraa ; • PPP bedenuwaa mu zuunrobe ma ho wenazuunrobe piri'arobee • 'A fɛsi nafobe he'o ma li tun he'ora ('inivesitera, kominilabe, nuucobiyo 'uzu ma bebiyan) luwonu wɛɛna.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A fɛsi cohebuwe tooresa ma sinfiyan yawe 'a yi li tun tetuwenu lii. 	<ul style="list-style-type: none"> • 'A debe han vanre vaarinu ma co'uwe semu han tinzuwin nɛ sɛrosiyantetiya mii yawe 'a tuwinbiyan vaarinu bɛɛ hini co wee we ; • 'A cɛ bɛbɛvanre ma bɛbɛberiyavanre cecenu dabere ; • 'A de naforo nɛ buwa ba tooseraa ma ba bejūdenuwaa ; • Bubuwe pɛnavannu tuwa (RAMU) fɛsinu denuhiyawaa ; • Laadatinnabe piri'anu ma han we'anu fɛsinu ; • Li tunhiyafɛtinna ma han farafinatinna nɛ jūdona (MTA) we'arobe ; • Panahadurobe vannu cecenu, cohebuwebe ma dirobe nɛ se 'aranirobe fuwonapaarinu ma tooresere nuurenɛnu wɛɛ na ; • Cohebuwe tooresere hadurobera denucaa ; • Cohebuwe tooresa ma sifiyan ma sinupɛɛ ma mi muwinroberu ; • Han buwarecuworotinna vɛnumawaa santirila ma han we'anu fɛsinu ; • Mu mujununu dabere'arobera bedenuwaa 'a sinna han vanre farasira waa.

<ul style="list-style-type: none"> • 'A de 'Ubeluwe ponu ba nii na, 'a we'a luweberiya ma sinfiyan 	<ul style="list-style-type: none"> • 'Ubeluwe 'uwarinuna ma han 'esinasemu bedenuwaa ; • 'A ne 'a ba nii ne yirobe beε lo ba yi zun ne be suwanni ; • 'Ubeluwe cenna semu 'a wera nafobe bedenuwaa ma venumawaa ; • Zunbe panahadurobera fasinu yawe 'a yi 'ubeluwe esinasemu ; • Wari ne boni 'onu li tun tooresere, ho nuucomunafobesεere ma han wenna le'iya ; • Tun lo'in fasinu ma sifiyan ; • Hiro 'ubelo tenu 'a yooramawaa.
<ul style="list-style-type: none"> • 'A ce dabere 'a lo hannu se miyere ho nafobee 'a lo yi see 'a vaari mite 'a ja yi 'ararobe 	<ul style="list-style-type: none"> • 'A zun lo 'a heya ma ho pa'a cennasemu, ba nuucoza wure mani han politi'ira, ho pa'a yeremarobera yira se ma han bidizera ne hiya fa li desantalarizasiyan ma ho pa'a bebenu ; • 'A laa han nuucomu duweduwera neε fesi dan ba hanna niidenu na ; • Ba hanna ma ba hanna 'uzuwo danrobera ma ba werobe co'uwebe pudenu han fuwo cecenu ma han veninu ; • Ba hanna niidenu ho loo cennube, ba 'ararobe, ba seenu ma mi yire ho waribe 'enre, ba yinu ma han venutuwin ma han 'iya ; • Ba hanna ma ba hanzawe yinu ma cohebuwe tooresa, mu 'ararobe ma nuufuwerobe de'eninu ; • Han zuwin sinfiyansa bebenu yawe 'a lee be han venu papara toonu na ; • Ba hanna niidenu han yirobe tooresayure ma, ba yinu ma han toore ne daa.
<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • 'A ba zafiya yi toonu, nuucomu nafobe ziire, wenazunrobera, yiretoonuse wari yinu ; • Ba zafiya nuucomu'aralezun fasinu ma han bedenuwaa ; • Ba zafiya niidenu ma ba dannu mamite ne hiyafa niidenu wenna fasinu ; • Surafuwerobe fasinu yawe 'a ba nii 'esiwese 'a ba yi nuufuwerobe zunrobe, paari'esi ma weε, 'a fi naforo.

<ul style="list-style-type: none"> • 'A heeni li tunza nɛ tuwinbiyan 'a de minii li tun venumawaa bee 	<ul style="list-style-type: none"> • Li tunza nɛ fasi tuwinbiyan zunrobe mimu han 'inivesitera 'ararobe na ma sinyan henirobe dabere'anu ba bezunna 'asoninu na ; • Li tunza nɛ fasi tuwinbiyan niidenu li desantalarizasiyan ma naforo minu yawe 'a debe ba wari 'onu li tun toorebee ; • Li tunza nɛ fasi tuwinbiyan niidenu Malitun politi'ira fɛ ma han cɛnnu co'o ; Li tunza nɛ fasi tuwinbiyan nafobe 'onu li tun mirobee 'obara « li tunza nɛ fasi tuwinbiyan wari 'onu wawiririnu mu yirobe bena (FAIP) ; • Li tun ponu nɛnu li tunza nɛ fasi tuwinbiyan politi'i ma ba fiininu ; • Mi'owi pɛpɛrɛ ma mi'owi sariya ɛsinu fɛsinu li tunza nɛ fasi tuwinbiyan ma naforo 'onu nɛɛ na ba nii ; • 'A na li tunza nɛ fasi tuwinbiyan 'a sera ma li wari nɛro wɛnna nɛ ba nii zun.
--	---

Dabere hɛɛmɛ nɛ 'unnu too 5ni : Banmu nɛ 'a'ariyona tuwite, 'a heebe

Mi'owi dabere'arobera	Wasina ziyaberobera
<ul style="list-style-type: none"> • Banmu cɛnna wesemu ma li 'a'arinuna • 'A debe li wa'ati yeremarobe yaanu finu waa 	<ul style="list-style-type: none"> • Banmu 'araobe (besemu : nɛ ponu mi ba nii na nɛ tooresɛnu co'uwe fuwowɛɛ) nɛ 'a tunzoyamu fɛfɛ fɛsinu ma li pa'a denuwaa ; • Ba nuucobiyo muɲunu danrobera, han papara ma mi fasirobe co'uwe, nafobe cɛnnu co'o nɛ hiyafa li wa'ati yeremarobe 'ajanu ma han wawiririnu venumawaa ; • Tuwite ɲube cɛnnu co'o fenipɛɛ ; • Li tunza wure papara 'ɛsinasemu 'uwarinu ma han ɲudenuwaa ; • Han papara tuwin ma han ɲuwinbe fasirobe co'uwe cɛnna ɲudenuwaa ; • Ho heremu ma li hɛnretun zonu finu ; • 'Izinira nɛɛ yerema dofi ma hɛɛra fɛsinu ; • 'Afiriki wooteretuwin nuurenɛnuwɛɛna ma tuwin beɲu nuurenɛnuwɛɛna nɛ hiyafa banmube ma tuwin mawɛɛ azaa banmu cɛnnu co'uwe ɲudenuwaa ; • Venumawa yurɛ ɲusiya nɛ boni mirobe nɛ hiyafa han ɲuwin ma mi fasirobe co'uwee yinu ; • Tuwite 'uranuna tooresɛna yinu venumawaa ; • 'A 'ura han 'unwi na vɛwa fɛnu ma han binnifɛnu nuudenuna ;

- Tuwite vɛɛnutuwɪn ma juwin cɛnnu co'uwesemu bedenuwaa (GDTE);
- Wenazunrobera we'arobe ma han cunnudinu fɛsinu nɛ fasi li banmu 'uranu wa ;
- 'A fɛsi dee ma buɓuwɛ ha'irileerobe nɛ hiyafa banmu 'ararobe waa ;
- Niidenu li tun tuwite vɛnumawaa ma li wa'ati yeremarobe finu co'uwe fɛsinu.

3.2. Li Hɛɛmɛ'in denucaa cira'arobe paa

421. Li hɛɛmɛ nɛyɛ maa decaa dɛdɛ han zerema bena nɛɛ buwe puwo ma denucaa daberera. Ho we'arobe co'o nɛyɛ hiyafa zerema beɓuwɛ-ɓuwɛ 'ɛsirobe cuwana waa (2024-2033, 2034-2043, 2044-2053, 2054-2063), han hɛma (ɓuɓuwɛ hɛma ma mi'owi hɛma) 'a heya ma li wa'atipɛɛ ma han dabere'arobera nɛ tawɛ 'a decaa.
422. Li Malifinnu vɛnumawaa 'a heya ma li zermi 2063 cara'a ma cuwana zerma beɓuwɛ puwo.
- Li pɛɛ I (2024-2033) ɓuɓuwɛ hɛma 'a li tun binnifɛsinu, li nafobe cara'arobe, li pa'a cɛnnu daber'arobera wari 'onu co'o. Li mirobe wasan 'a bedan mu bera pa'a yinubariya 'a heya ma li tun besiira yinu ma han yeremanu. Li miniyan 'a cɛ han tooresɛre vɛnumawaa dabere nuudenuna 'a heya ma li 'uranbe, han vɛɛnutun we'anu ma han yirobe parara denu'ɛnnɛ yawɛ 'a de ju li tun 'izinibee. 'A pɛ bun waa, li hɛma nɛyɛ mirobe 'a han nuucomuduweddu siiraju nɛ fuwo li tun tinna piri'anun na ma han duweduwera hucu-hiyafɛre yawɛ 'a yi tinfiyan ho hɛɛra ma ho 'a'ari'anun judenuwaa, li tun ɓuɓuwɛ nafobe ziinninu mi ciyo, wari yinu wɛnna biyan piri'anun ma li pa'anun bedenuwaa. Ma bun, li minniyan 'a fɛsi li tun nafobe fuwonapaarinu nɛ hiyafa vɛɛnu ma vɛɛnube-yeremarobe yawɛ 'a fɛsi Malitun nafobe jaanayoonu ci'an. Buun mana li tun tetuwɛnu mu dirobe ma mu dirobesemu, li tun bera piri'anuna ma han yinutooresɛnu ma li 'uranbee. Ba nuucobiyo ju yatirobe ja tawɛ 'a 'ɛn li hɛmɛ nɛyɛ hadurobe dabere'anun siin 'a heya ma li tun 'ararobe nɛ hiyafa han zuunrobe ma han wenazunrobe nɛ fasi 'a ja 'aja ma nuupɛɛ.
 - Li pɛɛ II (2034-2043) wasan han mi'owi tooresɛre nɛ cunnu hɛ'ɛ denuwa buwa. To ma bun, li wa'atiso puwo, tawɛ 'a sin mi waa ma li pɛɛ deniso yirobera, yawɛ 'a li tun nafobe ja'a 'a yoo ma juu ma li nafobe fɛfɛ fɛsinu 'a heya ma han pa'a nɛ 'a dedee (vɛɛnu, tunhiyase nafobe ma bebiyan,...). Li pɛɛso wasan li politi'ira ma han sariyara yermarobera, han 'iziniberiya vɛnumawaa ma li tun zonu han wenazunrobera nɛ pa'a buwa ;
 - Li pɛɛ III (2044-2053) wasan Malitunza vɛnumawaa nɛ yuwayu 'a nɛ de ju ba tuwite 'ɛsinasemu waa ma ho bannibayamu siira wure finu na 'a ho ve. 'A heyawɛ ma biyo cira mu mi'owi bera, 'a pɛ han toore yinu politi'ira bedenuwaa, li pɛɛ hadurobe miniyan 'a deju 'a ja fɛsi mu 'ararobe ma ho de'enirobe toonusɛre bɛbɛnu 'a fera fenipɛɛ ('uran, wɛnna, jusiya ma bebiyan.)

- Li pεε IV (2054-2063) : Li hεmε nεyε fasirobe co'o yε hiyafa han paaya yirobera bedenuwaa. Li hiyafa 'izinibe fεsinu nεε veni ma manziyan we'arobera yeremanu nε na'an, ha tooresε venumawaa 'a 'aηa ma wεε 'obara ho duwayibe, wεnnabe ma yirasuwεbe 'εnre ho tuwite banmube 'a'arinuna.

Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela
Waasinna daberela Nε 'UNNU TOO	<p>1.1. 1.1. mh : 'A yi saridasira danrobera nε daa 'a'ari'a li tun wure</p> <p>1.1.1. 'Ba FDSra bedenuwaa ma toosera ma siyan nε yuwayu</p> <p>1.1.2. . 'A 'a'ari'anu fi li tun wure na</p> <p>1.1.3. . 'A ba FDSra yi fenacenu ma ha'irileerobe bedenuwaa</p> <p>1.1.4. . 'A'arinu toonusεrobara fiyan venumawaa 'a'arinu pa'asiyo yawe 'a we 'a 'a'ari Malitun tetuwenu</p> <p>1.1.5. Mali ma tuwinbiyan nuurenεnuwεε na venumawaa (AES ma tuwinbiyan)</p> <p>1.1.6. Han sun papara 'a'arinube 'esiworo</p> <p>1.1.7. 'A'ari'anu larime fεsinu (nuucomu-nafobe, cohebuwebe)</p>	<p>1.1. mh : 'A fε laribe 'izinibe venumawaa</p> <p>1.1.1. Han buwa ma hinfisiyan buwiza we'an u venumawaa</p> <p>1.1.2. Mali ma tuwinbiyan nuurenεnuwεε na bedenuwaa (AES ma tuwinbiyan)</p> <p>1.1.3. Han sun papara 'a'arinube 'esiworo bedenuwaa</p> <p>1.1.4. . 'A nε 'a ba FDSra fenacenu ma ha'irileerobe 'en tuwite</p>	<p>1.1. mh: 'A we nufuwerolarime nε be zun Afirikitun waa</p> <p>1.1.1. Han hinfisiyanberiya 'izini ma han luwirosiyan we'an u venumawaa</p> <p>1.1.2. Mawaahinfisiyan we'an u venumawaa</p> <p>1.1.3. 'A'ari'anu pa'aso nε yicore mi wena yi venumawaa</p>	<p>1.1. 1.1. 'A 'en ho dimiyan nufuwerolarimera siin</p> <p>1.1.1. Mawaahinfisiyan we'an u bedenuwaa (fuwofinu elikopiterila, tunwi'iyan mawεε'azaa misilila, doronila)</p> <p>1.1.2. . 'A'ari'anu pa'aso nε yicore mi wena yi bedenuwaa</p>
	<p>1.1. mh : 'A nε 'a li bobeerinu ma ho diine wenusume ve (ne hinni 'en)</p> <p>1.1.1. Han munuti ma han fuwo fenacenu dabere'arobera cennu ma ho hεera fεsinu bedenuwaa</p> <p>1.1.2. 1.1.2. Wa tun 'a'arinu pa'a mi'ui de'enirobe 'a heya ma fuwo 'uwe wuruwurobe</p> <p>1.1.3. 'A debee han hinfisiyanbuwiza bonininu finu sariyala waa</p> <p>1.1.4. 1.1.4. Han tunwin nuurenenu wεena 'a heya ma han diinebe</p> <p>1.1.5. . 'Ba nuucoza nε yu buwoberiya ma diine wenu sumε duweduwee muju bedenuwaa</p> <p>1.1.6. Toore yinu ma han fε fuwo paparaa</p>			
	<p>1.3. mh : Paari'esi ma paari'en binnifenu ma han bedenuwaa</p> <p>1.3.1. . Tunzoyamutete 'ararobe panahadunu</p> <p>1.3.2. . Han pa'adan ziire binnifεsinu 'a heya ma ba muucoza cennu ma ba mawεε azaa fuwo finuco'uwe</p> <p>1.3.3. . Pa'a denu li tun tanree</p> <p>1.3.4. . 'Ba nuucoza mawεε 'azaa paari'εsinu,</p> <p>1.3.5. Co'uwe nεε fεsi paariworonu han diinera pariworonu 'a heya han niidenu li tun suwabewaraa</p> <p>1.3.6. 'A binni fεsi li diine mi ziire nuucomu ma 'urumubera yawe 'a nε pa'a ho mujuhan han diine naa ma han diine ma wεε 'azaa</p>	<p>1.2. mh : 'A nε pa'a ho hεera ma li paari'εsinu na</p> <p>1.2.1. 'A fεsi tuwite hεra panahadurobe nuudenu ma paari'esi pudenuwaa</p> <p>1.2.2. 'A debee li paari'esi co'uwe were waa</p> <p>1.2.3. . Mujuhan paari'esi hεera bedenuwaa</p> <p>1.2.4. Han fuwo benen biinitenu ma venumawaa</p>	<p>Han wema hadurobe denuhiyawaa</p>	<p>Han wema hadurobe denuhiyawaa</p>

Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela
II. TUN NE CAN SE	<p>1.3.7. . Mu 'urumube siira denucaa 'a wera paariworo paari'esi fefe</p> <p>1.3.8. . 'A debee li tun ma han luweza nuucomu tuwara, ba zafiya ma ba hanna 'uzuwo waa 'a ba de mi nii han fuwo cecenuu ma ho hεεrabe denuwaa</p> <p>1.3.9. 'A fesi daberela nεε mana hεε wema venumawaa toore wuree</p>			
	<p>2.1. mh :: 'A debee ho wafaranama pa'abe ma ho wasoyamube waa</p> <p>2.1.1 . Tun daberecero ma venumawaa fesirowo tenu</p> <p>2.1.2 . 'A fesi tun nε nu'a mana 'a nε lo li tawe 'a nε 'unpara han toore nε lo sa</p> <p>2.1.3 'A fesi li demokarasi fefe nεε de tunzopεε nii</p> <p>2.1.4 Han piri'arobera ma han dabere cεnu politi'i waaso bedenuwaa</p> <p>2.1.5 Nuucumu 'uzu ma han laadadan waaso niidenu ma han pa'a cεnnu co'uwe li demokarasi vεsinuu</p> <p>2.1.6 . 'A fesi ceperawaa li tun suwabebera waa</p> <p>2.1.7 Pa'a cεnnu nudenuna handabere'arobera tooresere ma han yiretooresere waa (tunhiyasebera, petoroni, 'uran, cohebuwe, 'ararobe ma bebiyan)</p> <p>2.1.8 Tooresana yure ma ho wafaranama tunhiyase nafobe leenu tooresere, han wennabe, we'arobe ma yeremarobe han daberecεnu tooresere ma li tun yiretooresere</p> <p>2.1.9 . Li tunza nε zuunrobe pa'a buwa venumawaa 'a heya ma han daberera tooresere</p> <p>2.1.10 . Ho nafobe 'urasinu ma ho bubuwe nafobe desinu mi ciyoo</p> <p>2.1.11 'A nε nuu ba nuucoza na 'a ba ce bubuwe 'uzuwo nafobe piri'arobe co'o ha'iri</p>	<p>2.1. mh : 'A nε pa'a wafaranama dabereso ma venumawa we'aro</p> <p>2.1.1. Wafaranama wasoyamu bedenuwaa han dabere'aro wenna cεnnu</p> <p>2.1.2. . Mu yirobe ma han beyeremanu bonininu wari minu</p> <p>2.1.3. Ho wafaranama danrobera han duweduwe cecenu cara'arobera (nafobe he'omu ma werobefiyanbe piri'anuna) bedenuwaa</p> <p>2.1.4. . Ba nuccoza 'uzu wasoyamu ma ba laadadan wesiyo bedenuna ma bubuwe he'obe</p> <p>2.1.5. Han dabere cεere tooresere pa'a cεnnu bedenu waa</p>	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa
	<p>2.2. mh : 'A deju ho venumawaa panahadurobe ma nafobe ma li waribe cεnnu na</p> <p>2.2.1. . Panahadurobe co'o danrobera bedenuwaa</p> <p>2.2.2. Li tun yatidenu bedenuwaa</p> <p>2.2.3. Mali hεma 2063 ma li tun papara we'arobe (SNAT) denucaa 'a heya ma han hεma bidize polit'i, han tooresa 'enre yeremanu 'a fε han vanle nεye waa</p> <p>2.2.4. . Li tun nafobe cεnnu denuwaa</p>	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa

Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela	Waasinna daberela
N	<p>2.2.5. . Ho wafaranama politi'ira ne hiyafa han tooresere paari'esi ma han tooresere ma wee 'azaa paari'esinu judenuwaa</p> <p>2.2.6. . Ba nuucobiyobe denu venumawaa dabere'arobe politi'ira</p>			
<p>2.3. mh : 'A li tun pa'a cennu we ma sinfiyan ma co'o ne se</p> <p>2.3.1. 'A li pa'a cennu ma li tooresenu co'uwe wure we wawi ma sinfiyansa</p> <p>2.3.2. . Li tun toosera cennu co'o danrobera denuwaa</p> <p>2.3.3. . Ho pa'a le'iya le'anu wee ma li politi'i leenu ho wafaranama pa'a cennuu ;</p> <p>2.3.4. . Han tooresenu 'urasinu ne hiyafa han yirobera denu na, ma ho pa'a nenu ho pa'awesiyo na</p> <p>2.3.5. Ba nuucoza tuwite paariworo fesinu</p> <p>2.3.6. . Iya be'erinu fesinu li tun nafobe cennuu</p> <p>. Li wari dinu bidize yoonu ma pa'a ma wari cennu ma sinfiyan</p> <p>2.3.8. . Yiretooresere nee ve nii fesinu</p> <p>2.3.9. 'A fe Wasoyamu, toonu ne sa vo 'unpa nenu li tunza na, ho wafaranama politi'ira se'esee'enu 'urumube ma 'ararobe, sobiririnu ma li tun van'in zuunu</p>	<p>2.2. mh : 'A li tun yi pa'a cennu ne toonusenu co'o se, nee sema sinfiyan, ne be cu 'a ne waasan ba nii na</p> <p>2.2.1. Li tun pa'a ma ba nuucoza laanu wee na bedenuwaa</p> <p>2.2.2. . Ba nuucoza zevenu ho pa'a se wawiririnu denuhiyawaa,</p> <p>2.2.3.. Li tun toosera cennu ma sinfiyansa</p> <p>2.2.4. Ho pa'a cennu co'o ne hiyafa wenasemu waa</p> <p>2.2.5. . 'A fesi nuucoza paariworo ne we tantan ma yeremarobera ne daa mi bunmana ne daa 'en ho toonu sariyaraa</p>	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa	
<p>2.4. mh : 'A fesi 'iiribe ma nuucoro niibe</p> <p>2.4.1.. 'A bebee ho wafaranama 'iiriso pa'a waa, 'a na debee nuucoro niibe waa</p> <p>2.4.2.. 'A sura ba nuucoza ma li 'iiri.</p> <p>2.4.3.Li 'iibe, ba kadira ma ba laadadan wesiyo senu mawee be denu waa</p> <p>2.4.4. . 'A se 'iiritoore ma sinfiyan.</p> <p>2.4.5.Ho 'iiribe siyan ne wasan ho manasarobe finu, li wari puunu, li boberinu, li dorogu, 'unpanenu werobe'uwe ma han sun papara be'uwe bedenuwaa</p>	<p>2.3. mh : 'A deju ho 'iiribe laana waa</p> <p>'iiribe ne hiyafa venumawaa ma ma nuucoza paari'e waa.</p> <p>2.3.1. . 'A yi ho dimjina tuwin 'iiri werobe co'uwe he'e ma ba nii finuna</p> <p>2.3.2. 'A tunzopee nii 'en ho 'iiribee 'a lo na yi ba 'iiritosera cunnu</p> <p>2.3.3. 'iiribe tuwenu ma mite bedenuwaa ma tunzopee yinu ma ho</p>	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa	

Waasinna daberela	Cira'arobe 1ni : 2024-2033 Nafobe danna binnifésinu ma li yeremarobe	PAA 2ni : 2034-2043 MI'UWIBE	PAA 3ni : 2044-2053 nicobiyoobe VËNU MAWAA	PAA 4ni : 2054-2063 PA'Adenuwaa
	<p>2.5. mh :: 'A debee li tun ma tuwinbiyan 'azaa politi'i wenasemu</p> <p>2.5.1. . Li tun 'ésinaworo ma mitetuwenu danrobera bedenuwaa ho dimija tuwin naa</p> <p>2.5.2. Toonuserobara niinu ma han siire bonininu 'a heyawee ma biyo nuupée yi mi ta nafobe, 'urumube, zuunrobe, diinebe ma banmube</p> <p>2.5.3. Li tun 'a'arinu mirobera niidenu tuwinbiyan zevéenu toore</p> <p>2.5.4. . Li tun wafaranama wasoyamu bedenuwaa tunwibiyan tuwinbiyan toonuserobara toore 'urasinuna</p> <p>2.5.5. . Mali wafaranama wasoyamu bedenuwaa Afirikiwootere tuwin ma Afirikitwinbiyan</p> <p>2.5.6. Nurenenuwéena siirefiyan ne fasi han tuwin ne mu cira hema</p>	<p>2.4. mh. 'A zeeni Mali wasoyamu dinmiyan paparaa</p> <p>. Mali wasoyamu bedenuwaa Afiriki papara</p> <p>2.4.1. 'A zeeni Mali wasoyamu Afiriki niidenu dimija tuwin 'uzuwo sariyala yeremanu fuwofinu</p> <p>2.4.2. Li tun minu dimija tuwin 'uzuwoo bepudenuwaa</p>	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa
	<p>2.6. mh:</p> <p>. Li tun pa'abera cennu 'a we zozo bedenuwaa ;</p> <p>2.6.1. . 'A manasarobera zu'unini fenipee, pa'a cennu ma co'o 'oo zu'uninu ma han nuubera ne yu ma manasarobe finuna</p> <p>2.6.2. Manasarobe finu dabere'arobe fasinu ma han zuunu</p> <p>2.6.3. Li tun waribe cennu fuwonapaarinu toonusenu ma sinfiyan</p>	<p>mh 2.6. : Cecenu serosiyen bedenuwaa</p> <p>Cecenu serosiyen bedenuwaa han pa'a tooresere</p> <p>2.6.1. Ter'o 'urumube bubuwe fesinu</p> <p>2.6.2. Li tun waribe fuwonapaarinu cennu</p> <p>2.6.3. . Ho wafaranama 'iiriso ma ho pa'anu semu bedenuwaa</p>	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa
	<p>2.7. mh Li tun papara pa'abe ma li desantarezasiyan pudenuwaa</p> <p>Li desantarezasiyan ma ho wafaranama bebenu binnifésinu,</p> <p>2.7.1. Han kominirabe danrobera ma li tun tooresere bebenu bedenuwaa</p> <p>2.7.2. Han hereziyanna ma ba nii 'esire pa'anu cennasemu</p> <p>2.7.3. . Han hereziyanna ma ba nii 'esire nafobe venumawaa</p> <p>2.7.4. Nuurenenuwéena venumawaa li Desantarezasiyaan</p> <p>2.7.5. Ho wafaranama tooresere bebenu ma nuucomu tooresena 'iyan fenu li tun papara wuree</p> <p>2.7.6. Tunzoyamu vanle yinu hadurobe denucaa ma sinfiyansa</p> <p>2.7.7. Ba nuucoza niidenu mi 'esire pa'anu cennu</p>	<p>2.7. mh 'A jaanayooraa nafobe papara ne subuwa</p> <p>. Han kominirabe tooresera han waribe bedenuwaa</p> <p>2.7.1. Ba nuucoza niidenu li demokarasibee li tun papara wuree</p> <p>2.7.2. Han zunwin ma ba nuucoza 'esire wenasemu, ba zonuwee ma ba zevenu danrobe</p>	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa

V E R E T E T I Y A N E ' U N N U T O O	PAA 1ni : 2024-2033 BINNIFƆSINU MA NAFOBE YEREMAROBE CARA'AROB	PAA 2ni : 2034-2043 MI'UWIBE	PAA 3ni : 2044-2053 NUUCOMU VENU MAWAA	PAA 4ni : 2054-2063 PA'A NENU
III. NAFOBE NƆ PA'A MI 'A VA MAWAA	2.8. mh: 'A ciiri li papara cennu 2.8.1. Li tun papara ma han papara nƆ manziyan 'a cara'a Sinfiyansa ma han vanletoore ziinninu ; 2.8.2. 'A besi han tunwin papara 'a 'era biyo mi han we'arobe vanlee 2.8.3. Li tun papara naforobe ma li lapo nƆ daa yi cunnu dinu 2.8.4. Bedenu ho wafaranama wasoyamu waa 'a heya ma li tun papara ma hen we'a mu cennu co'o	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa
	3.1. mh 'A fe wenna siira venumawaa Han wenna ma luwirosiyan 'uranuna ma han tooresenu ma sinfiyan (tunwenna, hannuwenna, juwaawenna, mawaawenna) 3.1.1. 3.1.2. . Li tun Wenna, Afirikiwootere wenna, ba nii 'esire wenna, han kominira wenna ma han wenna ceere luwonu wenna venumawaa ; 3.1.3. 3.1.4. Li tun ma Afirikiwootere hannuwenna luwonuwenna venumawaa ; 3.1.5. 'A fesi Nizeri ma Senegali muwaa zevenu 3.1.6. . 'A piri'a ho waawenna toonusa sinfiyan, 'a fesi li tun muweyena 'uzu ; 3.1.7. Li tun we'arobera sɛna ma han toore'inyan we'anu venumawaa	3.1. mh : 'A luwo li tun pɛpɛrɛ ma li tun ma tuwinbiyan wɛɛna Tuwite wenna siira venumawaa 3.1.1. . Han wenna bɛbɛninu 'a fuwora li tun pɛpɛrɛ nɛ boni yawe 'a dera han yirobera nɛ pa'a buwa ; 3.1.2. . Wenna siira fuwonapaarinu venumawaa	3.1. . mh : Sinfiyansa toore'iyān venumawaa 3.1.1 . Sinfiyansa toore'iyān finyan nɛ pa'a buwa venumawaa 3.1.2 Mawaawenna sɛrosiyan 'izinibe venumawaa	3.1. mh : 'A debee 'Afirikiwootere tuwin wenna ma Malitun wenna waa 3.1.1 Li tun pɛpɛrɛ fenu ma han wenna bedenuwaa yawe 'a han we Afirikiwootere tunwin wenna ceere 'Unpanɛnu toore'iyān bedenuwaa

	<p>3.2. mh : 'A we tuwite bedenuwaa li vɛɛnu, sɛɛbiyabe, ma han nubiya yirobee yawe 'a ho Mali yi dirobe ma dirobəsiya tetuwenu</p> <p>. Tuwite vɛɛnu, sɛɛbiyahannu ma nubiya hannu toore'iyani nɛ 'a'arina se 'a na hee li wa'ati yeremarobe we'anu vɛnumawaa</p> <p>3.2.1. . 'A leebe han dirobevɛɛnu nɛ yirobe pa'a mana niwa ma han bedenuju waa</p> <p>3.2.2. 'A debee vɛɛnu ma sinfiyansa waa toonusɛro-sinyanfiyan nɛ hiyafa han vɛɛnu yure waa</p> <p>3.2.3. . Li vɛɛnube politi'i niidenu li vɛɛnu pɛpɛre fuwonapaarinu</p> <p>3.2.4. Han wema ma mu 'ararobe piri'arobe bedenuwaa ma wenzuurobe ma beyinu zuurobe nɛ hiyafa li vɛɛnu pɛpɛre mirobe waa</p> <p>3.2.5. Mu zirobe bedenuwaa ma vɛrobe siira nɛ yirobe pa'a buwa ma han yiyere yinu fasinu</p> <p>3.2.6. 'A fasi wese li vɛɛ wema waribe piri'anu</p>	<p>3.2. mh : 'A Mali we vɛɛnutun nɛ pa'a buwa yawe 'a ho we tun nɛ 'a'arina sese mu dirobe 'ɛnre</p> <p>. Han vɛɛnu manziyan bedenuwaa ma 'izinira ma han sinyan'onuwɛɛ fɛsinu</p> <p>3.2.1. 'A de li manziyan vɛɛnube nuuna</p> <p>3.2.2. . Wenzuunrobe ma werobefinyan fɛsinu bedenuwa ma han bɛbɛnu</p> <p>3.2.3. 'A nɛ 'a ba sɛɛbiyaza nɛ 'un (PPR) van'o ve li tuun 'a na de be han vanre nɛ daa yi ba sɛɛbiya ma ba nuucoza wure ma han cuworotinna we'anu ma han yɛɛnu Afirikiwooteretunwin ma tunwinbinyan</p> <p>3.2.4. . Han vɛɛnu 'iyabe fasinu</p>	<p>3.2. mh : 'A debee han vɛɛnu dirobera yɛɛnu tunwinbinyan pɛrɛ'erinu waa</p> <p>3.2.1. 'A dɛpu li tuwite vɛɛnu vɛnumawaa na</p> <p>3.2.2. 'A fasi li vɛɛnu pɛpɛre 'uran yinu</p> <p>3.2.3. Han vɛɛnube siira naanayoona nɛ waribe cunnu buwa ma dirobeco'o se pɛrɛ'erinu dimijnacunree</p>	<p>Han wema hadurobe denuhiyawaa</p>
--	--	---	---	--------------------------------------

V E R E T E T I Y A N E ' U N N U T O O	PAA 1ni : 2024-2033 BINNIFĒSINU MA NAFUBE YEREMAROBE CARA'AROB	PAA 2ni : 2034-2043 MI'UWIBE	PAA 3ni : 2044-2053 NUUCOMU VENU MAWAA	PAA 4ni : 2054-2063 PA'A NENU MAWAA
ε	<p>3.2.8. . 'A we vεenutun ma li pa'anu cennu yeremarobe 'a yira han vεenutuwin, ba verara ma li vεenuyirobe 'a'arinu</p> <p>3.2.9. Han vεenube yirobera ma ba sεεbiya dofi tuwite cennu ma han pudenuwaa</p> <p>3.2.10. Yiretoonuse nu bedenuwaa li vεenubee</p>	<p>3.2.6. . Li vεenu yirobera pa'adenuwaa pεε'erinu nε debee ba vera wari yinu waa 'a ja nε 'a ba yi mi mirobera nε cennu mi fenipεε yawe 'a ba bεε yi te</p> <p>3.2.7. 'A fasi ba sεεbiya yirobera pεε'erinu han cunnre wuree</p> <p>3.2.8. 'A debee ba nuucoza danrobera waa 'a baba mu piri'arobe ma befinyan minnu li vεenu'izinirabe</p> <p>3.2.9. 'A debee ba nuucoza danrobera waa 'a baba mu piri'arobe ma befinyan minnu li vεenu'izinirabe</p>		
	<p>3.3. mh: Tunhiyasebe minu niinu ma li fuwonapparinu ma li tunnafobe</p> <p>3.3.1. Mali tunhiyase zuunnu ma li wafonu 'a heya ma biyo daa 'en li tun hiyase</p> <p>3.3.2. Tunhiyase nafobe piri'arobe bεbeni li tun wuree ;</p> <p>3.3.3. . Tunhiyasebe ma potoronibe toore 'ararobera venumawaa (Tunhiyasebe la'olizun) ;</p> <p>3.3.4. Tunhiyase kotarala 'urasinasemu ma han sε'εsε'enu..... ;</p> <p>3.3.5. . Malitun wafaranama tunhiyase tooresεεrenuurenεnu han yiretooresεεnaa ;</p> <p>3.3.6. 'A we sε'εsε'εrobetete li tunhiyase nafobe piri'arobe vanle minu, han papara piri'anuna ;</p> <p>3.3.7. 'A baba tunhiyase yiretooresεεre nε 'anmi banmu fεsinu ba nii 'εsire ;</p> <p>3.3.8. . Sannu canre bedan wenuco'o wema ma sannu'anbuwiza dabere'arobe ;</p> <p>3.3.9. . Tunhiyasebera nε pa'a mi piri'arobe fεsinu ;</p> <p>3.3.10. Papara sε'εsε'enu ma ha papara binniwe'anu li tunhiyase nafobera leenu bεnεn ;</p> <p>3.3.11. . Tunhiyase nafobe yeremarobe toore'inyan ;</p> <p>3.3.12. . Tunhiyase nafobe mirobesiira niinu.</p>	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa	Han wema hadurobe denuhiyawaa

Waesinna daberera ne 'unnutoo	Cirarobe 1 Nafobe daanu binnifésinu ma yemmarobe 2024-2033	Cirarobe2 : 2034-2043 Mi 'uwibe	Cira'arobe 3 Nucobiyo be venumawaa	Cira'arobe 4 : 2054-2063 Pa'adenuwaa
	<p>3.4. mh : 'A debe li tun 'uranbe waa 3.4.1. Li 'uranbe yiralenu cinu 3.4.2. 'Urabe denuwaa, ma juube we'arobe denuwaa, mu 'uranbebinyan venumawaa, ne yaa sin, 'o bara nucleairebe 3.4.3. 'Uranbe lu'anuwena ma tunwin binyan venumawaa 3.4.4. 'Uranbe we'anu co'uwe denuwaa, ma 'uran wenna denuwaa dædæ 3.4.5. piri'arobe denuwaa, 'a cæe wosonu'uranbe venumawaa panahadurobe na 3.4.6. Ho wari yinu we siin, 'a cæe ho 'uran we'arobe ne bæe buwa venumawaa na 3.4.7. We'arobe ne cira panahadurobe too'inyan ne 'a zerema buwe toonu, ho yura, venumawaa</p>	<p>3.2. mh : Li 'uranbe 'a'arinu hieçæ 3.2.1. Li 'uran wan venumawaa tooresa 3.2.2. Wosonu 'uran we'arobe denuwaa 3.2.3. Wosonu 'uran sinyan we'anu han 'izinira be denuwaa 3.2.4. Han yimera ne 'a ne cira li 'uranbe ce'udenu</p>	<p>Ho panahadurobe denewaa toore</p>	<p>Ho panahadurobe denewaa toore</p>
	<p>3.5. mh Ho nafobe yemama'anu han 'izinira we'anu 3.5.1. Li tun yimera yemama'anu han 'izinira bedewaa 3.5.2. Yure ne tawe ho nafobe denuwaa, han sinyan we'are 3.5.3. Han 'izimira ne we we'a li tunhiyase bera yemamarobe bedenuwaa 3.5.4. Piri'arobe, ma venumawaa bedenuwaa(R&D) 3.5.5. Hereziyanra nafobe yure denuwaa, mi'ui nafobe yure, 'izinira 'enna,'a cæe han tooresna na, 'a fe 'o hiya mu vrobe nafobe ne domiwaa, 'a ne han toore, 'a dera wa ha'irisi hereziyan pæe yimera na 3.5.6. wa yimera yemama'arobe han 'izinira, 'a binni we'ara nuwaritoore bedewaa 3.5.7. ; we'arobe ma co'o ne se denuwaa 3.5.8. lobere dofiwo binni we'arobe denuwaa politi'i toore, 'a heyawe ma mu yemama'anu 'a wara babinyan han 'izinira</p>	<p>3.4. mh : Han 'izinira toore we nafobe fafa ,Wa yure bera yemamanu han 'izinira denuwaa 3.4.1. Hannuyabere toore denuwaa li 'izini 3.4.2. 'A han hereziyanra we nafobe yure ne le yira, denuwaa, mi'ui nafobe yure, 'izinira 'enna,'a cæe han tooresna na, 3.4.3. ; we'arobe ma co'o ne se denuwaa</p>	<p>3.4. mh: Han 'izinira toore, han yure ne nafobe buwa, denuwaa ; Han 'izinira bera pere'arobe, hieçæ 3.4.1. Hannuya bera han 'izinira denuwaa, ma han boninu 3.4.4. 'A han hereziyanra we nafobe yure ne le yira, denuwaa, mi'ui nafobe yure, 'izinira 'enna,'a cæe han tooresna na, 3.4.2. Han 'izinirabe ne fa han mazinyanra pere'arobe finuna 3.4.3. Han 'izinira yimera ne fa han manzinyan toore na, ne cuunle buwa pa'adenuwaa</p>	<p>3.4. mh : han 'izinira toorebe denuwaa Han 'izinira yure fæsiire, han pere'arobe ma han mæenu bedewaa 3.4.1.Han toosena ne ne yimera, ho hiro 'izinira toorebe waa, denuwaa</p>
	<p>3.6. mh : Muwirobebiro venumawaa, hieçæ 3.6.1. Han luweza muwirobebiro ne fa han 'izinira toore waa, denuwaa 3.6.2. Han telefonirabe toore lu'anuwena denuwaa, 'a cæe han TIC yinu na 3.6.3. ; Li tunwaafoni juuwin toonu we'arobe (INDG)</p>	<p>3.5. mh : han TICra we nafobe fafa 3.5.1. 'A li muwirobiro we sinu ne danrobe , zunrobe ne fa han manzinyan na, 'a wara pere'arobe befinyan, han toore 'enre, 'a cæe han toorefinyan venumawaa 'enre na</p>	<p>3.5. mh : 'A we waaso mu zunrobe ne fa han manzinyan baa farafinatun han 'iniverisitera danrobera denuwaa, yirawe 'a baa yi danrobera ho IA zunrobe waa</p>	<p>Ho panahaduro be denewaa toore</p>

Waesinna daberera ne 'unnutoo	Cirarobe 1 Nafobe daanu binnifasinu ma yemmarobe 2024-2033	Cirarobe2 : 2034-2043 Mi 'uwibe	Cira'arobe 3 : Nucobiyo be venumawaa	Cira'arobe 4 : 2054-2063 Pa'adenuwaa
	<p>3.6.4. Li Tun waapapara 'aranu pannahadurobe fesinu</p> <p>3.6.5. TIC ma IA deen werobefinyansaayirawe 'a 'ararobe, cohebuwe luwirirosinyan, duwayi, pa'acseenu wafaranama toore beyiraleenu co'uwe be dewaa;</p> <p>3.6.6. Nafobe ciinnu ma oridinatere werobefinyansaa</p> <p>3.6.7. 'A fesi 'unpanerobe sinfinyanfinyan yirawe 'a wawiri 'unpa bebenerobe ma oridinatere werobefinyan duwayi denuwaa.</p> <p>3.6.8. 'A feece IA nucomu-nafobe yeremmarobe'uwe waa</p>	<p>3.5.2. 'A ne 'a nanotikinoloji, horobo toonu, ma tunpapara 'ararobe yime na sinfinyansaa; danna werobefinyan zuunrobe nenu wee see</p> <p>3.5.3. 'A de mu hiyafe zuunrobe piri'anu hiyawaa 'a yan de han toonuu li dannusoo ;</p> <p>3.5.4. Han INDG denutoonuu ma li tunwaapapara ma yaatinu yimena zoonu muu ;</p> <p>3.6.9. Li Tun waapapara 'aranu pannahadurobe toonusaa satelitira bere'arobe denucaa</p> <p>3.5.5.</p>	<p>3.5.2. IA werobefinyan ne tawe denucaa, ne can li veeenu, 'Izinina ma han tooresena ma'obera</p> <p>3.5.3. Pexe'erirobe wera piri'arobe ma werobefinyan santerela venumawaa, ma 'a ja'anni ba pexe'erirobe zuunrobe yinu</p> <p>3.5.4. 'unpa nerobe werobefinyan yirobe pexe'erinu yure be ve numawaa</p>	
	<p>3.7. mh : 'A we nuwari, yirasuwleenu ma 'urumube ma ve numawaa sinnutete</p> <p>Yirasuwleenu ha'ire seeninu ne deju wasee 'urumube, laadabera ma nuwari na</p> <p>3.7.1. 'Izinina 'urumube ma befinyanleerobera venumawaa</p> <p>3.7.2. Li Tun 'urumube binnive'arobe ma mu 'a'arirobe naa</p> <p>3.7.3. 'Urumubera 'azaabe politi'i</p> <p>3.7.4. Yirasuwleenu, 'urumube ma nuwari deen seenunu zunwinbe venumawaa (niwari luwe, nuwari santerela,...)</p> <p>3.7.5. Yirasuwleenu, 'urumube ma nuwari be denuwaa sariyale' einyaan, 'i'iri'anuu ma sariyaa ;</p> <p>3.7.6. Yirasuwleenu 'izininabe venumawaa</p> <p>3.7.7. Yirasuwleenu, 'urumube ma nuwari anterepirisira (buwaforo toonusere) yirobe ma biyo daa yi denuwaa</p> <p>3.7.8. Buwaforo toonusaa nuudenuna ma ho ponudenu dede 'a heyawe ma ho toonusera siira</p>	<p>3.6. 'A wasee we'arobera we pexe'erirobe yi</p> <p>3.6.1. 'A wawiri yirasuwle ma 'urumube lenu li nuuwe'arobee 'a ve 'Izinina we'arobee</p> <p>3.6.2. 'A ne 'a Mali 'urumube sinyan ma toore yirobe wee buwa li Tuun ma ho dinmiyaan</p> <p>3.6.3. Wasee yirobera pexe'erinu be denuwaa</p> <p>3.6.4. Buwaforobe danna daanrobera pa'adenuwaa daberela decnucaa 'a heyawe ma yirobesemu denuwaa</p>	<p>'A dehiyawaa ma 'a depa'a hon toore panahadurobera naa</p>	<p>'A dehiyawaa ma 'a depa'a hon toore panahadurobera naa</p>
	<p>3.8. mh : 'A bonini mu warinafobe yiina</p> <p>Pa'adenu li Tunyi nafobe piri'anuu (peneaa, wari leenu laapobee, laapobe co'o yeremanu...)</p> <p>3.8.1. Tunyi nafobe yiina binyan be denuwaa (Tunzaa canrobe, toonuse</p>	<p>3.7. mh Nafobe danna sinfinyansaa</p> <p>3.7.1. Nafobe ziinle fesinu Afirikii ma Afiriki wooteere paparaa</p> <p>3.7.2. Nucozaa daanrobera be sariya fe</p>	<p>'A dehiyawaa ma 'a depa'a hon toore panahadurobera naa</p>	<p>'A dehiyawaa ma 'a depa'a hon toore panahadurobera naa</p>

<p>robara yamu, PPP, li Tunzaa ne mi li 'unwiin wari zoorobe...);</p> <p>3.8.2. 'Ee seenu dabere tete denucaa ;</p> <p>3.8.3. 'A wee waricεennu 'ararobe mu nafobe toos ε ra juu;</p>	<p>sinu ma han be venumawaa</p>		
---	---------------------------------	--	--

Wæsinna daberera nɛ 'unnutoo	Cirarobe 1 Nafobe daanu binnifɛsinu ma yɛremarobe 2024-2033	Cirarobe 2 : 2034-2043 Mi 'uwibe	Cirarobe 3 : 2044-2053 Nucobiyo be vɛnumawaa	Cirarobe 4 : 2054-2063 Pa'adenuwaa
IV. Nucozu vɛnumawaa nɛ buwa bu	3.8.5; 'A we co'o nɛ han tooresɛna ma yira li ban'e wari 3.8.6. Yimɛrafinyan nɛ le ma bɛnnɛ, 'o bara NBD, nɛ BRICS taa(vɛnumawaa ban'e finu)	3.7.3. Ho nafobe 'iinyan politi'i wenu, nɛ ha'iri desina, ho nafobe denuwaa 'ɛnre 3.7.4. Wari yinu co'o finu, nɛ se, 'a 'a ban'era 'o bara nafobe wara taa, 'a cɛɛ vɛnumawaa taa na, ma wari yɛremarobe nɛ bebuwa waa		

<p>4.1. mh Han yurɛ nɛ ɓaa nii ɓɛɛ boni, ma hɛn yaa'a bu, lee ɓaa yira</p> <p>'A se ho nafobe venumawaa daberera, 'a dera ha'iri sii, ho juusinu ma han cuunle nɛ mi ho yuraso na</p> <p>4.1.1. 'A nɛ toosera han yurɛ nɛ ɓaa nii ɓɛɛ boni na, yirawe 'a han toore yi sɛ</p> <p>4.1.2. 'A nɛnuu 'a ho toonu yinu we sin, mu bera nɛ cuunu buwa bu, han yurɛ nɛ ɓaa nii ɓɛɛ boni ma han yurɛ nɛ yaa'a bu</p> <p>4.1.3. Han yurɛ nɛ we'a se venumawaa, 'a nɛ pɛrɛ'arirobe mi, ma venumawaa li unnu nɛ too bu, 'a mi</p> <p>4.1.4. Han juu'uwe saanrobe, ɓaa niidenuwaa, ma ɓaa nucoza 'enna, ho venumawaa panahadurobe(li 'unnu nɛ 'utanna, ma li 'unnu nɛ too bu), han yurɛ ma han toosena wure.</p> <p>4.1.5. 'A we su'usu'urobe, ɓaa toonusɛra 'ɛnre, ma ɓaa niiboninu beyiralenu, han luwebere, ma han yurɛ we'arobe.</p> <p>4.1.6. Nuurenɛnuwɛna toore denuwaa, 'a cɛɛ li tun politi we'anasemu na, ma niiboninu politi'i, 'unwinɛnu, ma loberebe taa.</p> <p>4.1.7. Han kominira 'aza, 'a cɛɛ han yurɛ na, nuurenɛwɛna denuwaa, 'a cira ɓaa nii 'urasirobe, 'a cɛɛ ho tunzoteteyamu na</p>	<p>4.1. mh Ho nafobe 'enna denuwaa, han herezianra denuwaa</p> <p>Han yurɛ, ma han kominira nɛ juutuu venumawaa 'a wera han herezianra, ma wenasemu fafa</p> <p>4.1.1. Venumawaa co'uwe we'arobe, nɛ cira han yurɛ, nɛ hɛrɛ fa mi 'uwibera na nɛ mi han herezianra, 'a heyawɛ ma ho juusinu sinu pɛɛ ma yi</p> <p>4.1.2. Baa nucoza denuwaa venumawaa han herezianra 'a cɛɛ ho tuwite panahadurobe, nɛ cira ho nucomu sinyan na, li waati</p> <p>4.1.3. 'A han herezianre bere yi zunrobefinyan fɛsiree</p> <p>4.1.4. Han herezianra yi wɛnna ma sinyan nɛ juuresaan</p> <p>4.1.5. Han luwebere we nuurenɛnuwɛna, yirawe 'a li tun yurɛ wure zowɛ, 'a heyawɛ, ma li ha'iri, nɛ nɛ, 'a han luweza ma han luwebere cɛɛrawɛna</p> <p>4.1.6. Wɛnna we'anu denuwaa, yirawe 'a han pɛpɛrɛ zowɛ Ho nafobe yurɛ bere nɛ mi han suwan bedenuwaa</p>	<p>Ho panahadurobe denewaa toore</p>	<p>Ho panahadurobe denewaa toore</p>
--	---	--------------------------------------	--------------------------------------

Waasinna daberera ne 'unnutoo	Cirarobe 1 : 2024-2033 Nafobe daanu binnifésinu ma yemmarobe 2024-2033	Cirarobe 2 : 2034-2043 Mi 'uwibe	Cirarobe 3 : 2044-2053 Nucobiyo be venumawaa	Cirarobe 4 : 2054-2063 Pa'adenuwaa
	<p>4.2. mh : 'A we'a Mali tunzo ne co'uwetete ni na, 'a cee ho nucomu na Baa nii co'uwe ma zunrobe denuwaa, 'a cee baa wema na, li tun co'uwetetiya waa, ho demokarasi, li tun hefebera 'aminu, ma li tun sariyara yi'ami</p> <p>4.2.1. . Mu de'enirobe ne cira li tunzoteteyamu, han co'uwe tetiya, li tun yi'ami, ne hiyafa wa betetiya yi'ami, 'a cee li tun betetiya yiralenu na, ma co'o ne se</p> <p>4.2.2. Li tunzotetiyamu de'enirobe denuwaa, han han la'ure ma han 'iniverisira</p> <p>4.2.3. Nuurenenuwena tetiyya be denuwaa, ma piri'arobe ne waasaan han sariyara be denuwaa, 'a 'o hiyafa li tunzoteteyamu na, ma li tunyi'ami waa</p> <p>4.2.4. 'A'ariri niwena toonusa, 'a cee telefonira bera na</p> <p>4.2.5. Li tunzo niiderobe denuwaa, yirawe 'a tunzo pee we mi yura we'aro</p>	<p>4.1. mh :: 'A debee ho tunzotete bezunrewaa</p> <p>4.2.1. Ho tunzoteteyamu toore we'anu hefe</p> <p>4.2.2. Lo tunzotete venumawaa ne hiyafa li muwirobiro na, 'a lo 'a mi hayerezo</p> <p>4.2.3. Mu de'enirobe ne cira li tunzoteteyamu, han co'uwe tetiya, li tun yi'ami, ne hiyafa wa betetiya yi'ami, 'a cee li tun betetiya yiralenu na, ma co'o ne se</p> <p>4.2.4. Paarisenuwe we'anu, li tuntoosera ma baa nii 'aza</p> <p>4.2.5. Paari co'o finyan denuwaa, 'a cee baa nii wure hee'ora na</p>	panahadurobe denewaa toore	panahadurobe denewaa toore
	<p>4.3. mh 'A wawiri baa niicece ma banbanyamu</p> <p>4.1.1. 'A we'a nucomu peero be na, ne de ho mujurobe waa, ma ho niidenu, 'a zeni li tunza 'aza nuude ma han wema</p> <p>4.1.2. Ho panahadurobe ne cira ho nucomu nuudera ma han bebenu 'a fe li tun wure</p> <p>4.1.3. Ho nafobe co'uwe ne cuu be denuwaa, 'a se co'uwe ne 'a manarobe, 'a fira li cece</p> <p>4.1.4. Ho cece wawirinu be denuwaa, baa hanna 'enre, 'a cee mu bera ne nucozo ci na yinu na</p>	<p>4.3. mh : Ho nucomu nafobe denuwaa Buwaforonii nucomu tooresa denuwaa</p> <p>4.3.1. Co'uwe ne fira lo nucozo denu ma benne be</p> <p>4.3.2. Co'uwe ne nenuu ho binnicira'arobe denuwaa na</p> <p>4.3.3. Piri'arobe yure venumawaa, ne cira ho nucomu befinyanmu</p>	panahadurobe denewaa toore	panahadurobe denewaa toore
	<p>4.4. mh : 'A we'a toore ne se</p> <p>4.4.1. Danrobera ne se manu, 'a heyawe ma baa buwaforonii piri'arobera, 'a cee nafobe tooresa ne'a na</p> <p>4.4.2. Nufuwerobe han toore, 'a heyawe ma baa zafiya, baa hanna, ma baa ne pe'e bee mana denutoonu</p> <p>4.4.3. Toore nenu, ma mu denuwaa, ne cira baa buwaforonii tooresa ma baa zafiya, baa hanna, ma baa ne pe'e bee mana</p> <p>4.4.4. Danrobera denuwaa, yirawe 'a yira co'uwe zunrobe, ne nenuu, 'a ho nucomu nafobe denuwaa, 'a wara co'o ne fi na</p> <p>4.4.5. Han juwi piri'anu ma han beyiralenu, ne waasaan baa zafiya toore yinu bariya, ma mi hiyase toore bera</p>	panahadurobe denewaa toore	panahadurobe denewaa toore	panahadurobe denewaa toore

Wesina daberela ne 'unnu too	Cira'arobe 1ni : 2024- 2033. Nafobe binnifɛsinu ma yerermarobe	Cira'arobe 2ni :2034-2043. Mi 'uwi be	Cira'arobe 3ni : 2044- 2053 Nucobiyo be venumawaa	Cira'arobe 4ni : 2054- 2063 Pa'adenuwaa
	<p>4.1. mh 'A fɛsi 'ararobe co'o ne pa'a mi, ne fa se 'a niwure ta bena.</p> <p>4.1.1. A zeeni lo 'a zuunwebe ma tɛɛnnu zuunrobe suwannipo zuunrobe midɛɛ 'araninu ;</p> <p>4.1.2. Han 'inivɛsitera ma han yirɛtooresɛre nuurenɛnu wɛɛna yirawe 'a ba dipolomusiyo yi toore ;</p> <p>4.1.3. Piri'arobe ma venumawɛbe luwonu wɛɛna , 'ararobe ma de'enu ja luwonu wɛɛna</p> <p>4.1.4. Wenazunrobe ma nuufuwerobe 'ararobe bedenuwaa yirawe 'a toosɛra yi han tooresɛna ne cunnu buwa, hirotoore ma 'izinira toore</p> <p>4.1.5. La'orizuwin ma 'inivɛsitera tenu ma han binniwe'anu panahadurobera denucaa, 'a cɛɛ han STIM la 'ararobe naa.</p> <p>4.1.6. 'Ararobe ne dowa matete ma danrobera denuwaa han 'ararobe ja'uwee ne wɛsan cohebuwebe, tin'izinibe ma biyo (bio) we'arobe ;</p> <p>4.1.7. Bezunre ma nufuwerobe ne hiyafa han manzinyan na 'ararobe ne dowa matete be denuwaa ma siyansi ma tɛkinikibe lisera tenu.</p> <p>4.1.8. 'Ararobe panahadurobera/kurikula ne wasan han laadara ma mu zuunrobera, han sariyatanre, bezunre ma manzinyan toore bezunre, 'enzeniyeri ma matematiki (STIM) zuunrobera mu 'ararobe wuree .</p> <p>4.1.9. Mu bezunre piri'arobe ma nufuwenu- 'ararobe fiinu wɛɛna 'a heya ma han nafobera toore ne daa yi.</p>	<p>4.4. mh 'A deju bezunre piri'arobe naa yirawe 'a (arobe co'o fɛsi we se.</p> <p>4.4.1. Mi'uwi zunrobe ma sinyanfinyansaa zunrobe li tun ma ba nii esina</p> <p>4.4.2. 'A mi mi'uwi nuuwaritoosɛra (OS) ne boni ma ma sin toore'urasira ;</p> <p>4.4.3. Nafobe jaanyoonu zuunrobe ma manzin he'o be fɛsinu.</p> <p>4.4.4. Sinyan finyan be denuwaa ma han luwoonu wɛnna han tooresiira wuree.</p> <p>4.4.5. Hiyabuwe piri'arobe ma venumawa piri'arobe fɛsinu han 'inivɛrisiteraa</p> <p>4.4.6. Ho PPP bedenuwaa mu zuunle ma manzinyan piri'arobee.</p> <p>4.4.7. « Nafobe he'o » fɛsinu ma li tun yure he'ora luwonu wɛɛna ('inivɛsitera, kominilabe, nuucobiyo 'uzu, bmj.)</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>

<p>4.1.10. Nu denu mu 'ararobe na ma ba misera cennu co'o ;</p> <p>4.1.11. Nu denu danrobe pa'a fəsinu wa li tun 'ararobe nu'uwe ma han sira wuree wuree.</p> <p>4.1.12. Panahadurobe venumawaa maanu bezunre piri'arobe ma li nuufuwerobe 'ararobe 'a heya ma han nafobera toore nɛ daa yi, ma mu mupurobe yawe 'a we de'enirobera nɛ waawi papara nɛ han fuwo mi ;</p>			
<p>4.1. mh : 'A fəsi cohebuwebe co'o finnu</p> <p>4.1.1. 'A debe han vanre vaarinu ma co'uwe nɛ se waa han tinzunwiin nɛ scrosiyantetiya mii yirawe 'a be lee ba vanvanna senu 'a yoo vari tunwinbinyaan naa.</p> <p>4.1.2. 'A cɛ dabere na se 'a siina han vanre nɛ bebɛfe yure ma hɛn nɛ bɛbɛ fe dinminyan na</p> <p>4.1.3. Toosɛra sannu 'a we boni ma nudenu baa.</p>	<p>4.4. mh : 'A fəsi li tun tetuwenu cohebuwe bee</p> <p>4.4.1. Buwarecuworotinna venumawaa ma mu we'a santirila fəsinu.</p> <p>4.4.2. tinna we'anu be denuwaa</p> <p>4.4.3. 'A nɛ pa'a ho senale varinu co'o</p> <p>4.4.4. 'A de li cohebuwebe panahadurobera toore hiyawa.</p>	<p>'A de han panahadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han panahadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>

Wɛsina daberela nɛ 'unnu too	Cira'arobe 1ni : 2024- 2033. Nafobe binnifɛsinu ma yerermarobe	Cira'arobe 2ni :2034-2043. Mi 'uwi be	Cira'arobe 3ni : 2044- 2053 Nucobiyo be vɛnumawaa	Cira'arobe 4ni : 2054- 2063 Pa'adenuwaa
	<p>4.1.4 'A de li Nudenuna Vannubee Co'uwee ho Dinminyaan denu caa hiyawa</p> <p>4.4.1.'A de ɲu piri'arobe ma farafina tiin we'anu naa</p> <p>4.4.2.Bedenu yura farafina tiin nɛbehee waa, ma farafina tiin nebe dowaa waa</p> <p>4.1.5. Pananhadurobe nɛ nii wure mii nɛ be cira han yurɛ be fɛsinu 'a heyawe ma 'oronirobe ma dirobe be wasinnu na.</p> <p>4.1.6. Cohebuwe be co'o be denuwaa pananhadurobera fɛsinu.</p> <p>4.1.7. Cohebuwe ma nucomube mazinyanfinyansaa 'a cɛɛ (seenare vaarinu, RSU, ...)</p>	<p>4.4.5. 'A de han tinzunwin toosera danrobe ma toonusɪnasemu bedenuwaa hiyawa</p> <p>4.4.6. 'A de mu tiin we'anu 'izinila bedenuwaa hiyawa</p> <p>4.4.7. Munɲurobe co'uwe be denuwaa 'a sinna han farasira nɛ ho cohebuwebe vɛnamawaa.</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>
	<p>4.7. mh : ' A de han luwe'inyan toonu waa</p> <p>4.7.1. 'Ubeluwe 'uwarinuna ma han 'ɛsinasemu bedenuwaa ;</p> <p>4.7.2. 'A nɛ 'a ba nii nɛ yirobe bɛɛ lo ba yi zun nɛ be sunwanni</p> <p>4.7.3. 'A 'iri han luwebeberiya na 'a we se yirawe 'a mu we nafobe ma vɛnumawaa be denuwaa</p> <p>4.7.4. Zunwinbe panahadurobera fɛsinu 'a yira 'ubeluwe ɛsinasemu</p> <p>4.7.5. Waritooresaa nɛ boni ma han semu li tun nuucomu ma nafobera bee ma han wɛnna luwonu wɛna ;</p>	<p>4.4. mh:Wa luwebeeree sinfinyansaa</p> <p>4.4.1. A de han zunwinbe denuwaa pananhadurobera hiyawaa, yawe 'a yi see han luwebeere fɛsinu waa</p> <p>4.4.2. 'A de wari 'onu hiyawaa, li Tun toores ɛna, nucomu-nafobe zunwinbe ma han luwirosoyinanbe yinu ma han semu bena</p> <p>'A de han waritooresaa nɛ boni ma han semu li tun nuucomu ma nafobera be ma han wɛnna luwonu wɛna hiyawa;</p> <p>4.4.3. Tun Kapilali finnu fɛsinu</p> <p>4.7.1. Hiro 'ubeluwe terobe 'a yoo maɲuu</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>

<p>4.8. mh : 'A piri'a werobe co'uwe ne nera 'a ba hanna danla mite</p> <p>4.8.1. 'A zun lo 'a heya ma ho pa'a cennasemu, ba nuucoza wure mani han politi'ira, ho pa'a yeremarobera yira se ma han bidizera ne hiya fa li desantarezasiyan ma ho pa'a bebenu .</p> <p>4.8.2. 'A laa ho nuucomu duweduwera ne fesi daan ba hanna niidenu na.</p> <p>4.8.3. Ba hanna ma ba hanna 'uzuwo danrobera ma ba werobe co'uwebe nudenu fuwo cecenu ma han veninu na.</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>
---	---	---	---

Wesina daberela ne 'unnu too	Cira'arobe 1ni : 2024- 2033. Nafobe binnifasinu ma yeremarobe	Cira'arobe 2ni :2034-2043. Mi 'uwi be	Cira'arobe 3ni : 2044- 2053 Nucobiyo be venumawaa	Cira'arobe 4ni : 2054- 2063 Pa'adenuwaa
	<p>4.8.4. Ba hanna niidenu li tun cennasemu bee, ba yinu ma nufuwerobe, ba dannu ma mite li wari be enle, ba yinu ma venu- tun ma 'ee</p> <p>4.8.5. Ba hanna ma ba hanzaweza yinu ma cuhebuwe, 'ararobe, nufuwenu 'ararobe be denuwaa</p> <p>4.8.6. Woopɛɛ tooresa bezunle nɛnu han luweza hanna naa 'a wawirila ba toore.</p> <p>4.8.7. Ba hanna denu han toore ma ba yinasemu ma toore 'a yira han yimenla</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>
	<p>4.9. mh : 'A we ba zafiya ma yeremarobe ma li tun 'ereyamu toosɛra.</p> <p>4.9.1. A ne ba zafiya yi toore, ma ba denu nucomu ma nafobe bee, manzinyan toosa werobe finyan, nafobe yinu 'a dela tooresa enna nunna.</p> <p>4.9.2. Nudenu ma pa'anenu ba zafiya nucomu 'ararobe yurɛ</p> <p>4.9.3. 'A ne ' a ba zafiya de mi nii 'a ba ya daan mite a heyawɛ ma cunube ma niidenu wɛɛn niinuu.</p> <p>4.9.4. Sura fuwerobe ma yirasinsin toore nudenu na, 'a dela be yurɛ- nii 'ɛsinasemu waa, denutoonuu, 'ɛsibenu ma nafobe cunnu tooresaa.</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>

<p>4.10. mh : 'A su'usu'u li tunzaa ne mi han tunwinbiyaan 'a ba demi nii li tun venumawaa bee.</p> <p>4.10.1. Li tunza bezunna beriya ne mi tunwinbinyaan huweninu 'a de toonu ne wasan li tun 'iniverisite 'ararobe 'a liya ma dabere fesinu ne ma ne 'a ba bezunna beriya so haso buwe.</p> <p>4.10.2. Tunza ne mi tunwinbinyaan niidenu han tooree ne wasan ho desantariilizasiyan wenu ma nafobe piri'anu yirawe 'a be de ba waritoosaa waa li tun.</p> <p>4.10.3. Tunza ne mi tunwinbinyan niidenu li Malitun dɛdɛ we'anu ma han denu caa.</p> <p>4.10.4. Nudenu li tunza ne mi tunwinbinyaan waritosaa naa san'un 'a liya ma tonusaa co'o ne 'a ba yira mi yimenla (FAIP)</p> <p>4.10.5. Politi'i co'o fesirobe ne wasan li tunza ne mi tunwinbinyaan venu 'a manna ma ba bezunna beriya 'esinu li tuun.</p> <p>4.10.6. Mi uwii yura we'anu 'a han li 'unwiin vera 'a liya ma waritoosaa co'o ne hiyafe naa, ma sariya vanlo ne de ponu.</p> <p>4.10.7. Nu denu han wɛɛn ne be zuun sariyaa benu naa ma li tunza ne mii tunbinyaan li wari denɛnnu bena.</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>
--	---	---	---

Daberela wasinna ne 'unnu too	Cara'arobe 1ni : Binni fəsinu ma nafobe yinu yure yerermanu	Cara'arobe 2ni : 2034-2043 Toonuu zuunu	Cara'arobe 3ni : 2044-2053 Nucomube venumawaa	Cara'arobe 4ni : 2054-2063 Be denuwaa
<p>Banmu ne 'a'ariyona</p>	<p>5.1. mh 'A cɛɛn ma 'a 'a'ari ho banmu, 'a de ju tuwite venumawaa naan</p> <p>5.1.1. 'A de ju 'oronirobe ne se 'a wasan banmu</p> <p>5.1.2. A cɛɛ mu ju nafobera 'unnu ne too</p> <p>5.1.3. 'A'arinu ma ju denu li tun zaa wure 'esinu co'oo</p> <p>5.1.4. 'A we banmu beviya, tunwa ma juwaa banmu cɛnnasema.</p> <p>5.1.5. 'Izinila besinu ne de ju dofiyo bera naan ma 'unwiin bera ne be 'a hera yerermanu na</p> <p>5.1.6. Be denu nuulenɛnu wɛna wa tunwin 'azaa, 'Afiriki wotere tunwin 'azaa, ma tunwin bejuu 'azaa</p> <p>5.1.7. Be denu banmu sira wa han pepere ne 'a'arinaa</p> <p>5.1.8. 'A fesi 'urasinu co'o ne se 'a wasiin pinpinyan, venu-tunwin junna be semu</p> <p>5.1.9. Be denu dofiyo ma junna 'uwe binni we'anu sinyan cɛnnu wa 'a leerabe ho nu'an na tuwite.</p> <p>5.1.10. Ciinu toosa yurazo fəsinu ma ho venumawaa 'a liya ma kominilla ma ho yura nii daanrobe be denuwaa mi weroberacuunu yinuu.</p> <p>5.1.11. Nii wure yinu ma ju siya yinu toore be jan'annu</p>	<p>5.1. mh 'A de be li wa'ati yeremarobe co'uwe be'uwe finnu wa.</p> <p>5.1.1. Nu denu banmu ne ve nii 'ayan we paarisaa 'oronirobe na</p> <p>5.1.12. Banmu, nafobe ma nucomube duweduwera be henu denuwa, ne wasan be li wa'ati yeremarobe co'uwe manna</p> <p>5.1.2. Nu yinu, mu he'e, ma mu semu yinu 'a we sinyan venumawaa toosenalaa ma 'a boja mu junna banmu</p> <p>5.1.3. Ciinu 'a han nii wure tuwite toosa yinu venumawaa</p> <p>5.1.4. Soutien à la préservation des forêts par le boisement, le reboisement, 'A de ce'u li 'unwin naa ma vɛwafenu yurɛɛ.</p> <p>5.1.5. Renforcement des pratiques de Gestion Durable des Terres et des Eaux (GDTE)</p> <p>5.1.13. Venu- tunwin ma Junna Tuwite Cɛnnasemu (VNTC) co'uwe be denuwaa</p> <p>5.1.6. 'A se ma zunrobe mu ne hiyafa han manzinyan na ne ma 'a'ari ho banmu.</p>	<p>5.1. Mh : 'A de be li wa'ati yeremarobe co'uwe be'uwe finnu wa.</p> <p>5.1.1. Dee ma bubuwe ha'iri le'arobe ne fasi se banmu 'oronirobe wa.</p> <p>5.1.2. 'A we li tun venumawaa 'a liya ma co'uwe ne ma he li wa'ati yeremarobe co'uwe duweduwra 'ayan lee be han.</p> <p>5.1.3. Nu denu mu juu bera 'a'arinu na mu yannu bena.</p> <p>5.1.4. 'A we 'a'arinu ne wasan ho yura nii 'esinu co'o ma ba herabe</p> <p>5.1.5. Pa'a denu banmu tuwite cɛnnasemu toore waa, ma tunwa ma juuwa banmu.</p> <p>5.1.6. 'A ce GDTE wema siya wenuna.</p>	<p>5.1. mh : 'A fesi li wa'ati yeremarobe co'uwe be'uwe finnu..</p> <p>Banmu 'oroninu be fəsinu 'a wese 'a bene be weɛ mite yi li tunzoteteyamu be zeninu na</p> <p>5.1.1. Li tun nii be munjunu 'a liya ma co'uwe ne ma he li wa'ati yeremarobe co'uwe duweduwra 'ayan lee be han.</p> <p>5.1.2. 'A mu juu bera cɛnnasemu tete be dewa han yure pee</p> <p>5.1.3. 'A we 'a'arinu ne wasan ho yura nii 'esinu co'o ma ba herabe</p> <p>5.1.4. t Pa'a denu banmu tuwite cɛnnasemu toore waa, ma tunwa ma juuwa banmu.</p> <p>5.1.5. GDTE wema siya be wenu</p>
	<p>5.2. mh : 'A de ho yura nii be munpunnu danrobe wa 'a heyawɛ ma li wa'ati yerermanu co'uwe</p> <p>5.1.1. 'A nnu han farasila ma behebuwa beyiralenu semu naan, 'a heyawɛ ma manrobe co'uwe li wa'ati yerermanu co'uwe bee han yure polit'i ma dabera be ne wasan nucomu ma nafobe venumawaa ma ho, pananhadurobe co'uwe li tuun ma han yura pee.</p> <p>5.1.2. Ho yura nii be munpunnu dannu 'a heyawɛ ma li wa'ati yerermanu co'uwe</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>	<p>'A de han pananhadurobe toore hiyawa ma 'a de pa'a han waa</p>

Daberela wɛsina nɛ 'unnu too	Car'arobe 1ni : Binni fɛsinu ma nafobe yinu yurɛ yerermanu	Cara'arobe 2ni : 2034-2043 Toonuu zuunu	Cara'arobe 3ni : 2044- 2053 Nucomube vɛnumawaa	Cara'arobe 4ni : 2054-2063 Be denuwaa
	<p>5.1.3. Wa'ati yeremarobe co'o 'unpanɛrobe be denuwaa, ma farasira ma behebuwa be fenaworonu co'uwe binyan</p> <p>5.1.4. 'urasirobe ma fecerobe nɛ 'unnutoo toonusaasinyan pa'adenuwaa</p> <p>5.1.5. Toosɛra bezunle denuwaa li wa'ati yeremanu duweduwera bee ma han tooresɛnu wa'tira tiin niidenu (buwaforo toosaa, nucomu 'uzu ma Kominila)</p> <p>5.1.6. Mu bedaan desinu li vɛnu tunwin yamɛɛn 'a fɛsila dirobe 'a'arinu yirawe 'a be lee ho banbayamu ma be nɛ pa'a manna na.</p> <p>5.1.7. Ƴu denu vɛnumawaa sinyan na 'a wera yeremanu co'uwe nɛ vunnu besaa danre zɛnu naan.</p> <p>5.1.8. Han vu'ɛɛn ma bɛɛ tiinu ma hɛnle, biyadidile, tuun ma bɛɛwa wɛɛn, Ƴu vɛwa 'uwe ma wa'ati yeremanu co'uwe.</p> <p>5.1.9. 'A de pa'a ho heremu ma hɛnletun zonu finnu wa.</p>			

Malitun Hεεmε 2063

Cira'arobe naani

LI HεεMε DENUCAΑ DABERELA

IV. CIRA'AROBÉ NAANI : LI HÈÈMÈ'IN DENUCAA DABERELA

418. Ho toonusero yura tawé 'a piri'a pa'a finu, 'a wera ho hème ma mi taa, 'a heyawé ma baa né wure nii mi, 'o bara baa nii, li tun wésiyo, nuco'owo 'uzura, yaforo nii. 'A bun né 'a werobe ma yira wan, 'a heyawé ma li Malitun hème, né 'a ho 2063 taa.

4.1. Li hème'in werobe ma li be denucaa co'uwe

419. Mu werobe co'o tawé 'a :

- 'A we be né baa nii cururu ma zunna ho hema 'a ja nenuu 'a baa toosera zunra han yimeraso. 'Unpanerobetoore ma niidenu ho toonu tawé 'a we, 'a waasin li tun polit'i niwera :
- 'A né seni 'a ho 'unpanerobe we be né cuu, mu hadurobe né cira ho nucomu nafobe polit'iira ;
- 'A yere ma ho waasinle li polit'i 'a wera hema daberera né sera toonu yi.

Ho we'arobe 'enle co'uwe wenne 'a hen ye :

- **Ho tete co'uwe, 'a we be né werobe fasi, 'a ja 'een caa**

420. Mu werobe co'uwe tawé 'a fési ho toonu werobe co'uwe be ju waa : Han toore né mi caa ma derober hémara besi wewéé, yirawe 'a ho toonu serawé, 'a cée mu buwarobe, ma han panahadurobe toore né mi caa (né ciciyo buwa, li tun venumawaa matete) 'a cée panahadurobe ju businu na. Ho co'oso tawé 'a né zeni han dède ma mi padurobera we'arobe.

- **Niidenu ma co'o cèerobe**

421. Werobe co'uwe tawé 'a fési ho toonu suranu ma ho niidenu. Bun tawé 'a we, 'o bara ho woro nèwèna toore, 'a de ba né wure nii mi, 'a han daberera bara be. Bun tawé 'a né nuu, 'a li tun toosera wure mana mi nuude han daberera venumawaa be na. Ho co'oyaso, tawé 'a se li polit'i toore né vemawaa, 'a wera mi ta, 'a cée ho diminiyan bera na. Haare mu we 'a li tun zinle buwa ho co'uwe hema fenawenuwa, bun midée bè daa we ho wafaranama bee. Bun tawé 'a we ma co'o né, 'a li tun toosera binyan, li tunni, 'a cée ba yaforonii 'a ba nii 'een ho toonu.

- **Ba toosera niidenu ma juulema polit'i ho toonu bee**

422. Yirawe 'a han daberera né ye puti wa hirobe, fuwa mu liya ma li polit'i bera. Li tun pè'ésiyo 'a cée li polit'i nii na, ba denu 'a wazibi ho toonu.

423. Ba toosera be 'a wazibi han toore né ye san'un han vanre be we'are, né waasan ho panahadurobera né 'unu too, 'a ja 'a saan mi 'uwii daberera né mana yèremarobera tatiya, 'a ja de li polit'i bera tuwa na , mu werobe ma fuwafuwa cuunle, li 'unu né bè too.

424. Ho hema we'a, bu 'a wazibi 'a ba politi'i toosera niide, 'a ja te biyo, ba ne han weesinle be tere na cira, 'a cee mu bera ne be ne cuunu buwa matete, ma li tun venumawaa panahadurobera na. Bun ne, ne nuu 'a wa zunra li tun duweduwera, li 'unu ne too, yirawe 'a wa yi wan se, li 'unu ne too bu ma li 'unu ne be bu 'aza, 'a cee li dabere ma mi 'uwii toore, ne yati ho were toore, 'a cee lo hiromu wazibi toore na .

425. Mu 'a wazibi 'a 'esiworo we han toore ne ye wenu co'uwe waa, 'a heyawe ma li tun politi'i be. Wa tun yi tawe 'a we be ne cuunu buwa, fuwa li cee mi 'uwii daberera, ho 'esiworo 'enle ne waasan ba nuco'uwo nuude mi yure wure, 'a cee ho yaforo 'enlee, li politi'i nii, han 'uzuwo ma han ONGra).

426. Li tun ma ho wafaranama yi do mite, 'a yi miniya 'a se mu wera mi ta, li politi'i wanwaa, to bun 'a farasi be, barrii, mu yi ve 'a mu buwe, ho co'oso toonu werobe ma desi, wozo'ere, 'a heyawe ma ho nucomu 'a cee li politi'i be yanu.

- **Mu werobe co'o ma saraya**

427. Mu werobe co'uwe tawe 'a we be ne buwa bu feni wo feni, li tun venumawaa panahadurobe 'enlee. Bun zeni 'a mu senu mu 'unu ne too, 'a be ne zinle buwa ma tete, ho toonusena 'enlee, ne mu de'erobera cira, bu binni we'arobe, bu ciinumawe, li wari lerobera, 'a cee han panahadurobe toore wenu na.

428. Bun ne nuu, 'a li politi'i hɛmara ne lo li tun toosera se, 'a zunna 'a ho toonuserobe 'a be ne jutu ho sariya 'enlee, « 'a binni tereninu », 'a bu yi tawe.

429. : Bu tawe :

- a) 'A wati pee derobe we ho toonu ne ye co'o ba na,(ho venumawaa ma han duweduwera) tawe 'a we 'a heyawe ma li politi'i yure ne mi ma ju(Perezidan toonusere bun mana ba minisira waaso toonusere) 'a cee 'esiworo mu wera wure 'aza, 'o bara , ba nuco'uwo 'enlee ;
- b) 'A woro we'arobe le'arobe we, 'a cee han toore ne jutu wenu na, 'a cee han toosena ne zinle buwa ho venumawaa, zin caa. Bun tawe, 'a mu werobe co'o ne sowe, ma ho nafobe minisiri 'a cee han miniserira yure paari se toonu ma we ;
- c) 'A han yure ma mi 'uzuwo, ne ho venumawaa be cira, 'a nuune ba, 'a ba sera li 'unu ne too, 'a cee, li tun bera piri'anu lerobera toore, 'a bu dewaa, 'a nena danrobera ne bu wera yi.

- **Li venumawaa dabere, li 'unu ne heya bu, 'a din we biyo ho Mali hɛɛɛ'in 2063 fa mi hiya na, 'a yira han tooreso wenu co'o**

430. .

431. Yirawe 'a li dabere ne ye vɛmawaa toonu yi se, fuwa, li 'unu ne heya bu, panahadurobe dabere, ho toonu co'o, li hɛɛɛ piri'arobe 'enlee se wan. Ho panahadurobe dabere 'a zeni 'o bara hironu ha'iri lerobera 'a cee toonu dabere, 'a heyawe ma ho hiri lerobera wa tun bera 'enlee, ne waasan han daberera we'arobe co'uwe na.

4.2. HƎƎMƎ'in wari leerobe

432. 'A heyawε ma ho Mali finu toore jetaasira li zeremi 2063, 'a heyawε ma mu henirobera nε wo ho li tun 'esiworo li Malitun binni we'anu ha'iri mi 'a we'a nafobe nε ju dowaa, 'a heyawε 10% li zeremi, bu wenu wati. Bun benne, ho Mali nafobe, mi wa sε li wari lerobe 'enlee, bun tawε 'a ju de na, 'a wa yi miniya 'a be ho nafobe waa tuma pεε, li wati nε too, 'a heyawε ma li hεmε nε be bara bu, 'a sεra ho toonuso. Yirawe 'a han dεdε buwiza nε ye toonuserobe co'o yi wan, fuwa li hεmε nε ye yi wari lerobe 'iinyan ho mayi 'a cεε 'iin na.
433. Biyo 'a ma zerema buwεra nε boni, li tun nuuderobe ho venumawaa 'enle (APD), 'a we wo wari lerobe, nε wo lo ma 'iin, ho Mali nafobe 'enlee. Ho nuude tete nε buwa 'a Mali yu, wo li tun ma diyoo pona ba wure ba farafina tun, li henle tun 'enlee. Ho zenirobe 'enle, nuude nε yu, lo nii'ere zun be nayu 441,4 ba Amerikela dolari wari, li zeremi 2002, 'a cεε 7,41 li dolari wari li zeremi 2016. Haare ma li APD nε na, bun pan bε na 'a mu zinle we buwa wa tun nucomu nafobe 'enlee. Biyo wure benne, ho nuude ma web e nε ma be bee, 'a mu bε mi we be nε wa fε wa hiya, ho venumawaa wari lerobe 'enlee.
434. Yirawe 'a ho hεma 2063 wari yi le, ho Mali tawε 'a le mi tun bera, nε cira li wari be, li tun 'enlee, han kominila 'enlee, ho yaforo 'enlee, 'a cεε niizunwin na :
- **Li Tuun** : Wari yire tetiya 'a han laapora, be nε ma bu bε 'a de'ere, tun hiyase yime bera, wa tetuwenu yirobera, li wari 'erobe wa pεpεε ma ho diminyan, li wari 'enu han toore zunwin 'enlee, han cuunlu nε yi li wari besirobee, bɱɱ.
 - **Ha desantalarizasiyan danna waa (Han Kominila 'enlee)**: Ho naforo nε yi ho yureso, 'a han laapora, han sinyan laapora, li tun hiya se bera lenu, nafobera, yure yenu 'enle naforo, han 'iya 'a cεε li tunsoro benne wari
 - **Ho buwaforo toonu danna waa**: Han yimera hiya fa han tooresena wari besinu na, li ban'i wari, wa pεpεε ma ho diminyan cunnu wεε, ba niizunwin ma han 'uzuwo wari besirobe, ba benne nii toore wari bera(IDE), ho yaforo ma li tun jubuwari(PPP), bɱɱ ;
 - **Ba niizunwin 'enlee** : Han yimera, nε cira ba niizunwin, hiya fa li wari besirobe na han tooresa 'enlee, ba 'unwinnii wari nεrobe, bɱɱ.
435. Yirawe 'a biyo wure werobera yi wan, fuwa nafobe daberera besi, nε hiya fa :
- Wa tun nafobe denuwaa ;
 - 'A yi han toore wenu nafobe nε be fasi, nε hiya fε li tunhiyase nafobe waa, 'a heyawε li tunhiyase nafobe toore we'anu ;

¹ **yiire** : Wari leenu cirinu Malii be wara vanlo (2023)

- We'arobe co'uwe ne se, 'a heyawε ma han tooresε wari yinu li ban'i
- Nafobe wara 'enle ban'i wenu 'a cεε li wari cuunu yinu cunnuu;
- **Nafobe lere we boni (ho IDE, han PPPra, 'unwinsiyo wari lerobe, li wari besirobe na han tooresa 'enlee, li wati yεremarobe wari lerobe, sanila wari nεrobe) ;**
- Nafobe yire ma 'iin befinyan se 'a sεra toonu, 'o bara NBD (vεnumawaa ban'i finu) ;
- 'iia sannu co'uwe se toonu we'arobe ;
- Li tun vεnumawaa nuudee

4.2.1. Li tun yii nafobera leenu pa'adenuwaa

436. Toore cururu zeniya 'a li tun bera lenu ma yi be ho Mali wawi. 'A fε li zeremi 2014 'a mi 2020, han laapora hε'ε yuwa 'a heya 12,6%, 'a mi 14,5%, 'a bun heya 2,4% li watisoo(bu yiree DNTCP). Din nuso liyosi 'a heyawε ma li 'ereziyan piri'arobe na, ne 'a 20%. Yirawe 'a li tun bera ne mi ma yi, 'a toonusεra , ho 'aza laapo be, fuwa mu piri'arobe be we , yirawe 'a li laapo be dewaa yurε tuwa(duwayi ne hiya fa mazinyan na, vεnu, nuure toore binyan sεre), 'a besi laapo sararobe ho niwεna 'enlee, 'a cεε, 'a binni we'a li tun nafobe laapo,'o bara 'a bu besi han yurε ne too bu waa, ma hen be too bu.
437. Li zeremi 2010, han kominira laapo ne yu bu 'a miliyarira be 5,8 li CFA wari, 'a cεε miliyarira be 67,4 li CFA wari, sani 'a li te 'a fε miliyarira be 3,2 li CFA wari 'a mi miliyarira be 2,4 li CFA wari, han zerema 2011, 'a cεε 2012, 'a heyawε ma piri'arobe, han lanpora ma nafobe lerobe ho Mali kominira, ne ho ODHD wo li zeremi 2022. Bun yimεra ne be yu, zeni han duweduwera ne mi li tun, haare li zeremi 2011, pinre be tiin(3) venii.
438. Li tun ya tawε 'a ciin han kominira, 'a ba lera mi yirobera li laapo 'εnna, 'a heyawε ma :
- Li tun nuudee, han laapora 'enlee, 'a heyawε ma han 'ereziyanre laapora be vεnumawaa(TDRL) ;
 - ba nuhunwa toosεna nafobe ne wawiriyo na han kominilaa
 - li laapora tuwa mi wa ne han kominila na, han toore cuunuya waa, 'a cεε li TVA wari tuwa, ne we caa li tun wure
 - Li laapo ne nu co bu be denuwaa 'a ne nuu 'a han luweza laapora ne mi han toosεna 'enlee, we be ne cuu ;
 - Mi 'uwii laapora ne mi han luweza, denu ciyo, 'o bara han toonusa benne laapora (ne wa tun toonusεra midee saara, ma mi 'uwi vanre ne we se bu bera jutii) ;
 - Han kominila yimεra danrobe, 'a heyawε ma han mazinyan finyan denuwaa.

² Toonu waa sε'εsε'εrobe ma nuwari dannu

439. Li laapo be wawinu ho Mali hiya fa, ba nuwari toosera ciciyo na, mu bera we'are, 'a cɛɛ toonu 'enle na. 'A heyawɛ ma ERI- ESP piri'arobera nɛ wo ma INSTAT nu, han laapora nɛ lo ba nuwari toosera 'enlee, bɛ pɛ 1% wa, bun nɛ heyawɛ ma li CFA wari miliyarira be 600, li zeremi yirobera wure, 'a bu zeni 'a zinle bɛ buwa li tun yimɛra 'enlee.'A heyawɛ ma bu piri'arobeso, wa yi so 5% han yimɛra, to han laapora 'a yi li CFA wari milliyarira be 30, nɛ 'a li CFA wari miliyarira be 800 din ciyo , li zeremi 2017.
440. Mu piri'arobeso zeniya, 'a laapora ma li wari nɛ ba nii saara vanre putii (laapora/ patantii, li wari nɛ saara han vanre putii, jubera wari lerobera, ma laapora binyan), nɛ saara li zeremi 2017, li nuwaritoosera se, ma heya ma li CFA wari miliyarila 1 207 058 530, 4, 'a sinu nɛ heya ma li CFA wari 3411,2, nɛ 'a nii'ere saararobe. Din juso, nɛ ba nuwaritoosera UPA lera, 'a heya ma 2 234 681 328,4 li CFA wari, 'a heyawɛ ma feni pɛɛ. Bun nɛ bɛ 'a be tete ho toonuso nafobe PIB 'enlee 'a heyawɛ ma li CFA wari miliyarira be 431,8), bun nɛ heya, laapo wari lerobera nɛ 'a 0,51% midee. Din juso liyosi ma tete, 'a biyo ba yaforo toosera, nɛ 82%, lo mi bɛ mi saara li laapo. 'A heyawɛ ma li laapo wari lerobera 'a heyawɛ ma 10% wa nafobe PIB 'enlee, ho yurɛ ya tawɛ 'a yimɛra yi li CFA wari miliyarira be 43,2, li laapo wari mu nɛ ma li CFA wari miliyarira be 2200 sena wɛ na, 'a bu nɛ jan'ari mayi miliyarira be 2,2 li CFA wari, ma be nɛ bɛ wure ma jan'n bu ma heya ma li CFA wari miliyarira be 42 'a heyawɛ ma li tun nafobe, li zeremi 2017.
441. Yirawe 'a ba nuwariwera nafobe dewaa, 'a mu wawirira ho banbanyamu, bu tawɛ ;(I) 'A dɛ ho muwaritoosere na matete , yirawe 'a wa le ba toore nɛ bɛ se bu ba bee, 'o bara ba nafobe toosera, ho wafaranama toosera tuwa nɛ mihuwa sɛ li tibiru ; (II) 'A deju li laapo toosera danrobera, yirawe 'a ba yira li juu nɛ mihuwa vi ba, (II) Nufuwerobe toore be dewaa, 'a cɛɛ ho sobirinu wɛnna, nɛ ba we 'a yira han cunlee ; Biyo wure nɛ nuu, 'a han yimɛra nɛ mi mayi, se sɛra toonu yirawe 'a li tun nucomu nafobe dewaa.

4.2.2. Li tunhiyase nafobe toonusaa wari yiire

442. Li zeremi 2023 Mali so li betannu n° 2023-040 li 'utii pinyan wozomɛ 29, li zeremi 2023, nɛ fasi wa tunhiyase nafobe lerobera sariyara waa ho Malitun, nɛ 'a li n°2023-041 li 'utii pinyan wozomɛ 29, li zeremi 2023, nɛ be cira li tunhiyase be wa luwezaa. Han sariyaso see nu ma nɛ nuu ho Mali wafaranama na, 'a ba besi nafobe li tunhiyase naforo lenu be na, yirawe 'a han yimɛra yira wan, 'a heyawɛ ma ho yuraso yɛremarobera.
443. Bu yɛremarobera nɛ yɛ, fasi ho nafobe nɛ cira wa tunhiyase bera, yirawe 'a han yimɛra be wan 'ere, han tooresosere, 'a bu bedewaa, haare ma han 'izinila 'enlee, bun mana li duwayi 'enlee, 'a cɛɛ han wɛnna wure hɛn'a, li tun ma han luwezaa.
444. Li tunhiyase nafobe 'a nafobe nɛ juuresan, 'a 'a wafaranama ta, 'a ho naforoso lere 'a han laapora, nɛ lo wa mazinyan ni, yɛree, han gazira, wa tunhiyase berara, bɱɱ.
- .444. Han sariya finyan nɛ so bu nɛ be bee wa yimɛra waa nɛ heya ma miliyarira be 100 li CFA wari (160,6 li dolari wari **S**). Mu nɛ nuu 'a ho wafaranama de mi nii, wari lerobera nɛ heya 10% li tunhiyase bera lenu dɛdɛ, 'a cɛɛ yerobera 20% nɛ ciya han zerema be juu be yaa , 'a heyawɛ ma li duwawi yimɛ. Niiderobe nɛ heya 5% daa nɛ ho Mali yaforonii na, 'a mu nɛ 'a han cunnuwan yi , li tun ma yaforonii 'enle, han dɛdɛ befinyan 'a yi 35%, 'a bu nɛ ma bu bɛ buwa 'a yi 20%, li sariya diyo dɛɛn.
445. Zenirobe 'enlee, ho lithium lerobera 'enlee, nɛ mi Gualamina, 'a de bee wa tunhiyase nafobe leree, 'a heya miliyarira be 20 li CFA wari, han zerema 21 'aza, 'a li tunhiyase be mihuwa lee, nɛ cira han laapora, han vanre nɛ wari we saara, 'a cɛɛ biyo bo bu na. Bun bɛnɛ 'a ho sanu lenu, 'a biyo mi bu wure waa, 'a bu yu laapo nɛ yoo yi miliyarira be 152,8

li CFA wari, li zeremi 2022.

³ nuwari yirobe 'uzu

445. Bun bɛnnɛ, li tunhiyase piri'arobe toonusɛre wure'a ho Mali 100%, 'a din sɛ li tunhiyase leroɓe toonu, 'a de mi nii, toore binyan nafobe 'ɛnle, 'a li tun ma yira yimɛra bebinyan.
446. 'A bun na, ho nafobeso we'anu ma tira li wari be 'ɛnna, 'a heyawɛ ma li tun nafobe yaa yɛrema'anu, bu bɛnnɛ 'a ho nafobeso, besi 'a wera ho hiro ta. Li daa 'a de wa nafobe waa, 'a heyawɛ ma li tun toore nɛ we'a ho cohebuwe 'ɛnlee, de'eniɓe 'ɛnlee, han wɛnna 'ɛnlee, ho nucomu toore 'ɛnlee, bu mana nuude nɛ we han ba nucoza.
447. 'A bun na, ho naforo daa besi 'a fɛra han yaarabesi, li laapo be yi dowaa waati nɛ yɛ 'a binni se ho naforoso 'a sɛra, 'a han yimɛra be liyosi, dera li wari leroɓe nuu na 'a heyawɛ ma han toore waatira.
448. Li tunhiyase nafobe le naforo han toore bee, 'a heyawɛ ma ho nafobe denuwaa. Ho nafobe toore wure,heya ma (milyarira be 100 li CFA wari, li zeremi) ; nfobe yimɛra nɛ yoo bo, heya ma (milyarira be 20 li CFA wari, li zeremi), han luweza nafobe nɛ yu bu,li tunhiyase, heya ma (milyarira be 1000 li CFA wari li zeremi), nɛ fɛsi li tunnii, 'a cɛɛ yaforonii nuudee (PPP) nuu na, 'a cɛɛ ba muhunwan toore , 'a cɛɛ li zunre nɛ hiya fa han mazinyan na nuudee.

4.2.3. Anterepirisira toonusaa wari 'ee yinu co'uwe tetiya fɛsinu

449. Ho Mali nafobe yinu mi ma hiyase. Ba nii 'iia saanu dowaa ma miliyarira be 510 li CFA wari, 'a le li zeremi 2018, bu nɛ ma heya ma 26,9%, wa tun nafobe wure PIB 'a mi miliyarira be 74743,4 li CFA wari, li zeremi 2022, bu heya 31,7%, wa tun nafobe wure PIB, bun nɛ ma heyawɛ ma 28,5% wa tun nafobe wure PIB, han zerema honu waati. 'A heyawɛ ma han yure 'iia cirarobe, zeni han 'iia be denuwaa, li 'unu nɛ bɛ too, nɛ heya ma 30% nɛ be cira li duwawi, 'a cɛɛ 12% nɛ be cira ba niizunwiin 'uwii toore, ma bu nɛ ma bu bɛ buwa bu heya 7,1% nɛ cira li nuwaritoore, 'o bara sinyan we'are toore. Han 'iia nɛ cira li nuwaritoore be liyosi, nɛ lo 10,9%, li zeremi 2019, 'a yu 4,6%, li zeremi 2022.
450. 'A heyawɛ ma han CEDEAO tunwiin mazan 'ɛnlee, ho Mali zinlee we se li tun 'iia 'ɛnle, 'a heyawɛ ma ho yaforonii nɛroɓe. Ho 'a nii 4ni, 'a heya 30% li tun nafobe wure 'ɛnlee PIB, ho CAP Vert bɛnnɛ nɛ ta 'a (56%), 'a cɛɛ Sɛnɛgal na nɛ 'a (32%) ma Burkina (31%). Bun bɛnnɛ, 'o mi 'a din juuso mi hiyase, han tunwiin nɛ vamawaa bu na, bu mana hɛn mi bu caa bu na, nɛ heya 50% li tun wure nafobe 'ɛnlee PIB, 'a heyawɛ miyi 'iia nɛ na ho yaroronii na, nɛ ma 93% Afrique du Sud taa, 86% Maroc taa, 82 % Tunisie taa, 80% ho lles Maurice taa. Mu 'aza zanni nuu, 'a 'o yi dɛ han tunwin nɛ vamawaa bu : 216% Amerique du Nord taa, 174% ho Asie de l'Est ma Pacique taa, 159% ho OCDE 'uzu tunwiin taa, bɛmɲ.
451. Yirawe 'a li wari yinu we sin, li tuntoosɛna se, han danberera nɛ yɛ tawɛ 'a cɛɛ :
- Li ju nɛ besi, 'a ho naforo daan nɛ na, 'a din juuso dewaa (FGSP) , 'a nɛ na ho naforo nɛ boni ba ;
 - 'A be bee ba cuunlee juu waa, 'a yira ho 'izini sinyan

- 'a ba besi nafobe wɛnna, yirawe 'a bu dewaa ('a heyawɛ ma han 'izini toore piri'arobera) ;
- 'a we'a 'esiworo « ba yaforonii ma wafaranamanii 'aza », « yaforonii/ ho nafonii toosɛra », yirawe 'a yira bɛnrobe, cewaabe, niideenu wɛ 'aza, nɛ hiya fa ho 'urasinu na ;
- Han cunlee toore nɛnu ba nii na co'o binni we'a, 'a heyawɛ ma han cunnu be sariyara ;
- Ho wafaranamanii ma yaforonii wari yinu daberera we'anu, heyawɛ ma han daberera nɛ ho toonuso sɛra, 'o bara, wari leroobe nɛ waasan han toosɛna bereya, 'a cɛɛ toosɛna bebuwiza ma hɛn heya bu(MPME), 'a heyawɛ ma daberera nɛ 'a'ariyo na, ma hɛn ba nii wure niimi 'a ɲa 'unu too.

4.2.4. Naforo yiina nɛ ɲuulesaan

452. **Ba nuhunwan tooresɛna (IDE):** Ba nuhunwan tooresɛna wo be nɛ pa'a buwa ho Mali, 'a le li zeremi 2005, 'a mi li zeremi 2020. Mu lo miliyarira be 9,8 li CFA wari, li zeremi 2005 'a yu miliyarira be 100,6 li CFA wari, li zeremi 2019. Bu bɛnnɛ 'a heyawa ma ho COVID-19 vannu be, 'a cɛɛ li tunpoliti'i be yanu li zeremi 2020, ba nuhunwan toosɛna IDE b ewe wawi, 'a yu miliyarira be 61,8% li CFA wari.
453. 'A li zeremi 2012, 'a mi li zeremi 2021, han yimɛra nɛ yu ba nuhunwan toosɛna be, lo 3,2% li tunnafobe wure PIB, 'a yu 3,4, bu heya , nafobe nɛ dowaa heya 0,8% li zeremi, 'a han lo 2,7% li tunnafobe wure PIB 'a yu 3,8% li waati de'ereso, ba farafina hɛnre tunwin wure, 'a heyawɛ ma li zeremi venumawaa ben ε heya 4,1%.Ba nuhunwan toore nɛ we li tuun be wawi, 'a heyawɛ ma ho nafobe yɛrema'anu sariyara nɛ so han zerema nɛ boni ,nɛ tawɛ bu. Ba nuhunwan tooreso wawinu hiya fa li politi'i ma ho nafobe na.
454. Yirawe 'a we ba nuhunwan toosɛra, wa tawɛ 'a we'a danrobera nɛ fasi bu pɛrɛ'arirobe denuwaa be li 'unu nɛ toobu, wɛnna hiya fɛ nɛ 'a (luwevɛnu, woroɲiwɛsee, ho 'uran be), de'enirobe co'o 'a cɛɛ ɲufuwerobe na, bɲɲ,'a bu de li tunnuhunwan venu waa. Li tun bera nɛnu 'a cɛɛ ho toonu nɛ boni 'a ya sin na, bɛ hini mi we ho diminyan pɛrɛ'arirobe, ho yaforonii toore venu 'a mana li tuun.
455. 'A we'a nafobe nɛ se, 'a deɲuu han wɛnna nɛ se bewaa, 'a we'a 'a heyawɛ ma han sariyara, nafobe 'iinyan, nɛ vɛ ba nii mana 'a wazibi, yirawe 'a ba yaforonii toore be dewaa, ho nafobe toore nɛ cuunu buwa, 'o bara li tunhiyase nafobera, han 'izinira nɛ we'a han sinyan bera, 'a cɛɛ han tooresɛna toore na.
456. 'A we'a han co'o nɛ vɛra ba nuhunwan toosɛra mana, ɕu yi we, li tun tawɛ 'a de mi lerodan si, 'a sin mi waa ma toorebesa dɛdɛ, nɛ hiya fa wa tun hiyase nafobe 'ɛnre, li tun toore 'ɛnre, nɛ 'a ho luwevɛrobera, li 'uran be, ho ɲiwɛseebera'a cɛɛ bu nɛ ma bu 'a de'ere na, bɲɲ.
457. Bu nɛ we mayi, 'a 'a cɛɛ, han toore nɛ hiya fa li tunhiyase be lenu na bu mana han 'izinira toore be we'aree, 'a cɛɛ han wɛnna be we'are na.Ho toonu nɛ yɛ be we'are, bedesinu ma we han wɛ, 'a heyawɛ ma ba nuhunwan toosɛra be, 'a deɲuu ba nɛ 'a cɛɛ li tunhiyase be lenu na, nɛ pariyo ma ho ɲiwɛsee toore, 'a cɛɛ luwevɛro wɛnna, 'a cɛɛ li tun toore na, bu mana sinyan we'are yura toonusɛre.

458. **Li tuntoosera ma ba buwaforonii toonuserobara nuuderobe (PPP)** : ‘A heyawε ma ho Mali hεma, li zeremi 2063, din miniya ‘a sε toore nε pa’a buwa, ‘o bara han luwevero sinyan, li ‘uran be, niwεse sinyan bera, li vεnu, βmη. Haare ‘a ho naforo lerobera yi tawε ‘a we ma wa yirobera, mu ‘a wazibi ‘a wa de ba yaforonii toosera han tooreso tuwa bee. Ho nuude nε ca li tuntoosera ma ho yaforonii toonusa cuunu buwa, han danrobera, ho naforo piri’anu, ‘a cεε han dεdε yiralerobe teteya na.
459. Yi ‘a ho toonu nε cira li nuude nε mi li tuntoosera ma ba yaforonii ‘aza(PPP) , ho wafaranama we’a tun daberera, nε sariyala ma vanre nε cuu ho toonuso be na, ho wafaranama hεmε nε we’anu mi caa, ‘a wε (I) Bu bera nε jan’a wa, toonusa waasinnu na ; (II) ‘A nε nuu ‘a han toore nε se ‘a ja ‘unu too, ‘a ba yaforonii, sεra ho toonuso, ‘a cεε li tun naforo nuudee na ; (III) Ho Mali zevεnu ma UEMOA ta sewε.
460. Yirawe ‘a han PPPra, wera ben ε ma vera wa ma waa, li ‘unu nε too, mu lerobera tawε ‘a vera wa ma PPPra finyan we’anu, nε nε ‘a wa nafobe ma dewaa li ‘unu nε heya bu. Han ‘a PPPra nε fasi, ‘a ja he bee ‘a heyawε ma li tun nafobe, han PPPra nε cira’a,’a cεε PPPra befinyan na.
461. Han dεdε we’anu toonu, tawε ‘a we ma han PPPra co’o, ‘a ben ε cuunu buwa matete, ho naforo yεrema’arobe farasira we wawi li wari leree. Bun bεnnε, han PPPra be farasi mi, li wari jurobera ‘enlee, ho wafaranama toore, juulema nε bε bo na ho toonu vanre ‘enna, nε bε boni, ‘a cεε han dεrobe bariya na, ho farasira nε bε cira se, bun nε daa we, han dεdε weanu ma han juulema nε bε boni, han sinyan teteya yinu bariya, bu mana hεn bε se bu, βmη.
462. **Ba niwure niidenu li tun tooree:** Bun ‘a be nε waa san ho naforo maranu ma yi, ‘a ve li toonu toosera ma ba niizunwin, ‘a ba de mi nii li tun wari lerobera toore, ‘a yira li tun tooresena. Mu nε nuu ‘a li tun toosera, nε naforo mi se, ‘a buwa ‘a nε bosi, ‘a sε ma ho naforo li tun toore bee
463. Bun bεnnε, li wari lerobera ma ho co’uwe nε yε, ‘a yi wan, hiya fa ho nafobe nε se de’enu, ba nii se. Mu tawε ‘a sobirinu we han ba toosera, ‘a ba zunna ho nafobe nε yε cuunu, ‘a de bee ba lanawaa ho co’o nε yε bee.
464. Wa yi dεε ho diminyan, bu mana wa farafina tunwin, nii cururu so ho toonu nε yε co’o ‘a sεra (‘a bu niyan), li tun dεdε wari lerobera (Ethiopie barazi finu), bu mana ‘a sε li tun toore ma li tunzaa (Burkina tun tooresena).
465. **Ba ‘unwiinvεra wari nεrobe bee:** Li ‘unwiinvεnu, ‘a benε mii maa siin, ho Mali vεnumawaa bee, ‘a heyawε ma ba wari denanenu be, nε cuunu buwa, ‘a cεε ba toorezunnu be na. Li ‘unwiinsiyo wari nε dεε nε, ‘a heyawε ma ho diminyan wari bee toonusere(FMI), din naforo yi miliyarira be1 USD wari, nε heya miliyarira be 107,6 li CFA wari. Mu tawε ‘a zeni, lo 95%, din wariso denanenu bee, cira ho nucomu we’anu ‘enre, ma 5% han toore bee.
466. A heyawε ma ho diminyan duweduwera bera, nε cira ba nuhunwan nafobe toore nε wawi, ho Mali tun daa fε mi hiya ba ‘unwiinvεra nafobera ‘a sεra toonu nε vera ho mawaa, ‘a ho yi we’a co’uwe nε se, ‘a waasan ho toonuso ciirobee.

467. Wεε, ba ‘unwiinsiyo niidenu han toore nε yimεra buwa bu bee bun ‘a be nε wawi, ‘a bu nuu ‘a be nε boni, ‘o bara, ho ciinrobe co’uwe nε, han dεdε tawε ‘a wera bariya, ‘a cεε ba toore ‘a’arinu bariya na ho ‘iri ‘enna.
468. Mu yi se ‘u’a, ba ‘unwiinsiyo wari denanεrobe a be nε duweduwera buwa : ba toosεra nuure nεnuwεna bariya, li wari yinu duweduwera, ho lana yinu li wari toonusa, li tun vanre yinu duweduwera, dεdε nε, yira lena bariya, wari yanu, han yurε toonu danrobe wawinu, ‘a cεε han duweduwera nε cira ba zafiya nε mi li ‘unwiin bee.
469. Yirawe ‘a han duweduweraso bey ira lee, ho Mali tawε ‘a we’a politi’i ma co’uwe, ‘a ba ‘unwiin vεra toore yira wan, ‘a be bee ho lanawaa li wari toonusree, ‘a wawiri li tun vanre bee, ‘a nε nuu ‘a han toore nε yira lena be dewaa. ‘A ho wafaranama ma li ‘unwiinnii sεmawε ma co’o nε cuu, ‘a cεε ho niwεna nε be cuu, biyo wure nii mi ba ‘unwiinnii wari yinu bee.
470. **Saanira wari nuudee bee:** Ho Mali, nii cururu lεrobe fa dinε bee waa, ‘a heyawε ma li wari lenu wa bedan bee ; Ho Malinii 90% ‘a saanira, ‘a bun na ba yi wari, ‘a sεra ho saanira toore. Bun bεnnε, ba saanira wari nεrobe wawi, ‘a heyawε ‘a li wariso be faamu bariya, han yimεra nε fa ho saaninu bera na bariya, ‘a bu bε caa li wari sariyara na.Li hεmεso tawε ‘a nε ‘oronirobe ba nii na, li saaninu wari nεrobe cuunuwan, ‘a we’a sariya li wariso nεrobe na, yirawe ‘a han yimεra ma ho charia sewε bee dewaa.
471. **Li wa’ati yεremarobe wari nεrobe:** Li wari nεrobe nε waasan ho wa’ati yεremarobe, ‘a be nε nε nuu ‘a wawirira, ma maanu li waati yεremarobera na. Ho dinminyana wara be ‘enlee, nε waasan li waati, bεn ba dεε waa ‘a ban ε see mi na li wari bee ‘enna, ‘a han ban ε se mana na bu, li waati yεremarobe toore, ‘a cεε mu befinyan wari nεrobe nε yi ciya biyo.
472. Li wari lεrobe ho dinminyana wa’ati yεremarobe ‘enlee ‘a ben ε bo, ‘a bu bee dewaa tuma pεε. Li wariso nεrobe ‘a ‘ami ma han ‘uzuwo nε mi mayi bu mana ma ‘iinn nuu, ‘a heyawε ma li wari nεrobe co’uwe nε ‘a CCNUCC, ‘a cεε Parisiyo nuubari ‘uzu, ‘a cεε ben ε caa han ‘tunwiin nεrobera na, ‘a na cεε han pεpεni ma han tunwiin wari nεrobe. Li waati yεremarobe wari nεrobe ‘a wazibi, yirawe ‘a li venumawaa nε hee li waati yεremarobe we’a, ‘a cεε karbone nε wawi yinu na.
473. Ba paarisiyo nuubuware ‘uzu hεmε ‘a nε miliyarira be 20 ho US dalari wari, nε waasan li waati yεremarobera ‘a han, han tunwiin nε bε dowaa seese, li zeremi 2020 ‘a mi li zeremi 2025. Ba nuudera ho venumawaa bee, ‘a heyawε ma han tunwiin ‘aza yiramuu, ma han ‘uzuwo nε mi ho diminyana, ‘a cεε ho diminyana ONGra na, ba wure mihunwa de mi nii li wari nεrobe, ‘a fira mu hεnrezonu, ‘a na pε ho banmu na.
474. Bun bεnnε, biyo ho diminyana nuulema ma cεpara waa, ‘a heyawε ma ho dinminyana ferobemawε nε wo Rio, li zeremi 1992, wari nεrobe co’uwe cururu we wo ‘a cεε wafaranama tuwa nuudee na, ‘a cεε ho diminyana ‘uzuwo na. Ho naforo benuso, ‘a sinu nε yinu wawi Malisiyo see, ‘a heyawε ma ho ‘unpanεrobe nε ba bε yu, bu mana li yinu co’uwe wεna nε ba bε zun.

4.2.5. Duwayi Ban'e ma Wari be cunnu leere hɛɛnu

475. **Wari denu tooresa ban'e** : 'A heyawɛ ma li duwayi ban'e, tooresa ban'e 'a sinu nɛ mi midɛɛ, barii han toore waasan han tooresɛna, nɛ 'a han ciin, ho nafobe daberera denuwaa bee. Ho jan daa le toonusɛre be yira, 'a ho nii yi do bu, yirawe 'a yira bera nɛ be bee mi naforo waa. Ho toonuso weree, fuwa li yi han co'uwe teteya li wari 'ee denu nɛ 'unu too, 'a haan, han tooresɛna, 'a we nafobe besinu nɛ cuunu buwa, 'a de mite li wari yɛrema'arobera, 'a ban ɛ, ma li sɛ, yi ta biyo.
476. **Wari be cunnu leere**: Li wari be 'ɛnlee, 'a feni nɛ, bu be yɛɛra, ma ba nɛ yɛɛ mu be, 'a fewɛ, yirawe 'a ba zunna han juwiin, ma biyo yɛɛ bu co'o, li wozomɛ, waati tunwan (fixing). Bun we ho nafobe waril lenu co'uwe(wari besinu nɛ cira ba nɛ, li wari mi nuuree 'a sɛra) ; be nɛnu ma beyira lenu farasira, 'a cɛɛ han yurɛ wari hɛ'ɛra na. Ho naforo cunlee we nɛ nuu 'a yɛɛra sinyan befinyan (nɛ we'a bu wɛrɛ), bu mana be nɛ mɛɛ na ('a we'a bosu, 'a 'a yɛɛro taa). Han juwiinso daa pari, cunlee tunwan, nɛ bosu bu be na, ('a nɛ ve ma, wari be cunnu), bu mana yɛɛrobe nɛ we 'a nii binu mana ba 'aza. Li wari be cunnu toonu 'a biyo yɛ : han tooresa yurɛ wari lenu, wari besinu waasinlee, farasira yiralenu, han yurɛ yɛɛnu, bɲɲ.

4.2.6. Li tun bɛnnɛ wari yiree finyan toonusaa

477. Mu hɛra ho zuyepinyan wozomɛ 25, li zeremi 2014, 'a heywɛ ma BRICS ferobemawɛ be hoozinni nɛ wo, ho Fortaleza, Brésil, vɛnumawaa ban'e finu (mu Angilɛmu 'a ban'e finu vɛnumawaa, BRICS, NDB- BRICS), 'a y ave ma yɛɛ, ma vɛnumawaa ban'e , nɛ 'a BRICS, 'a 'a ho diminyan ban'e nɛ vɛmawaa, 'a ba BRICSnii hɛɛra (Brésil, Russie, Inde, Chine ma Afrique du Sud), nɛ dera ho diminyan wure ban'e nuu na, 'a cɛɛ ho FMI na. Din ban'eso 'ɛnlee, 'a Shanghai ba sinuwara see, 'a wera ho nafobe denuwaa toonu, 'a cɛɛ vɛnumawaa toonu na han tunwiin nɛ damite 'azaa.
478. Ho hɛmaso, 'a, 'a sɛ ma yimɛra, han dɛdɛ toore 'ɛnna, 'a cɛɛ vɛnumawaa, li 'unu nɛ too, ho nafobe nɛ damite 'ɛnlee, 'a cɛɛ han tunwiin nɛ vɛnumawaa be mi caa, 'a dera ho nafobe nɛ 'a ho diminyan 'uzuwo taa, ma han pɛpɛni, ho nafobe denuwaa ho diminyan nuu na.
479. Ho FMI yi lo bin, 'a cɛɛ ho diminyan ban'e na, ho NDB, bɛ mi de 'iyya nɛ hiya fa wazibibera co'uwe na, 'o bara, han yurɛ binni we'arobe wazibira, bun nɛ zeni ma tuwiin tunwan, lo ho wa de mi juɓuwo han tunwiin be wara.
480. Bun bɛnnɛ, han tuunwiinso maniya « 'a be wari sii », nɛ heya ma miliyarira be 20 li dolari wari(ho Chine taa 'a miliyarira be 8,2 li dolari wari, ho Brésil, Russie, 'a cɛɛ Inde na , ba'ere 'ere taa, 'a miliyarira be 3,6 li dalari wari, 'a cɛɛ Afrique du Sud na , nɛ taa 'a miliyarira be 1 li dolari wari), 'a dera han tunwiin nuuna, 'a sinna ho nafobe hiro duweduwera 'a yi. Ho ja nɛ senirobe, han tunwin tunwan na, nɛ nofobe bɛ fasi seese.
481. A heyawɛ ma ho diminyan nafobe yaanu, nɛ mi caa tuma pɛɛ, ho Mali tawɛ 'a de mi nii, din ban'e finuso bee, 'a nɛ nuu 'a li yira nafobe nuudee, 'a sɛra dɛdɛ bere, 'a heywɛ ma ho Mali 2063 hɛma. Farafina tuunwiin tunwan, 'o bara Egypte, nɛ buwa mi hiya ma li ban'eso wenna zonu.

4.2.7. 'Eeseenu daberera tete denucaa

482. Ho nafobe senu 'a sɛra, 'a duweduwe benu wa tun, 'a heyawɛ ma ho nafobe 'iinyan, nɛ ma'o mi na, 'a heyawɛ ma ho Mali hɛmɛ2063. Haare mu we 'a wa yimɛra nɛ mi mayi, ya tawɛ 'a lera ho toonuso bey ira, han yimɛraso midee, bɛ mi sɛra ho toonuso nɛ yi, barii li hɛmɛso be domiwaa matete.'A bun na , mu 'a wazibi, 'a we'a yimɛra toonusa daberera nɛ see, 'o bara 'eesenu daberera nɛ see, yirawe 'a lera ho nafoso toore be yira, biyo hee bu, 'a li 'eeso be 'unu too, 'a wa tun nafobe semu 'a yi.
483. Li 'eeserobe tawɛ 'a fɛ mi hiya politi'i nɛ see na, yirawe 'a ho nafobe be'iinyan ma li sewɛ, li waati nɛ 'unu bɛ too, li waati nɛ heya bu, ma li waati nɛ 'unu too, yirawe, 'a wera li 'eesaarabe toore ma co'o nɛ see.
484. Li 'eelenu be yira, 'a nɛ hɛma be'iinyan , 'a li tun yira nafobe, 'a cɛɛ, ho hirobe saaranu, nɛ wari be heya, li waati nɛ 'utana bu, diyo heya bu, ma diyo 'unu too bu na, 'a han farasira be heya, 'a ɲa sɛra ho vɛnumawaa hɛma, li 'unu nɛ too, 'a cɛɛ ho banbanyamu wawirinu, li 'eesenu dabere han zerema 2023-2063 waati, tawɛ 'a waasin ho bɛnnɛ yimɛra, nɛ sɛra yi, bu mana li sa ma daan ma wan, 'a cɛɛ ma yi 'ee na, 'a cɛɛ li tuun tuunwin, nɛ be 'a suwɛbɛɛ, nɛ daan(wazibi li wari besiree, 'a heyawɛ ma zerema be 5), yi 'a wa tuun lerobera nuuwiin be denuwaa.
485. Bun bɛnnɛ, han duweduwera nɛ yi ma toonu zunu nuudera, 'a cɛɛ ba nafobe toosɛra, 'a heyawɛ ma ho Mali daberera nɛ so, nɛ panpanni, ho naforo yinu ba nuudera see, 'a cɛɛ han yimɛra tooresa wa pɛpɛrɛ cunlee, ho Mali tawɛ 'a we nafobe politi'i yɛremarobera 'a yira ho nafobe cunnu, ma ho diminyan taa, yirawe 'a han yimɛra domiwaa.
486. Ho Mali 2063 hɛma toore, 'a cɛɛ han dɛdɛ be buwiza nɛ nii mi, bu piri'a li tun se, 'a sɛ yimɛra nɛ domiwaa toonusa, ma yi, ma 'iin.Bun bɛnnɛ han yimɛraso tooresa tawɛ 'a we 'a ciin ma pa'a nɛ can se, li tun nafobe yira lenu, 'a cɛɛ han yimɛra nɛ yu 'a boni, han ɲuulɛma fi nnuna, 'a cɛɛ li wari lerobera nɛ zin ma han yimɛra ma co'o nɛ see, nɛ nɛ bebinyan waa.

4.2.8. Li tun nuudee ho vɛnumawaa bee

487. Li tun nuudee vɛnumawaa ho mali, 'a sinu nɛ (a nafobe li politi'i vɛnumawaa 'ɛnlee. Bun bɛnnɛ, din nuudeeso vɛnumawaa, ho nucomu nafobe 'ɛnlee ho Mali, 'a ben ɛ cira'a.
488. Ho Mali tawɛ 'a cii ho APD na, 'a wawiri mi cɛrobe huwa, 'a yaati ho, ma ben ɛ 'a cɛɛ, nɛ waasan mi vɛrobemawaa be'iinyan, 'a nɛ tawɛ 'a zinnini mi waati, 'a ho bɛ we tuwite nafobe lerosinu.
489. 'A bun na, ho Mali tawɛ 'a zeni mi waasoyamu, li tun cɛnasemu bee, han tooresa mawɛ, li nuudee daberera toonusa, yirawe 'a han hɛmara vɛramawaa, li 'unu nɛ too, 'a heyawɛ ma ho PONAGA hɛma.

4.3. Yeremarobe wenu fafa

- **Li tun ziinlee pa'adenuwaa**

490. Li tuun finu, nε hεma buwa, 'a siinna ho hiromu, 'a heyawε ma dabere, 'a cεε ho venumawaa ha'iri na, 'a bu tawε 'a we dabere nε lo zunna, han toore nε yimεra domiwaa, 'a cεε ho hiromu tooree, yirawe 'a lo wera mi nafobe politi'i 'a heyawε ma lo zinlee ho wari be wara 'enlee.

491. Li tun we'a waasinlee be'iinyan nε cira ho venumawaa, yirawe 'a li fira han 'izinira toore nε be dowaa nuu na, 'a heyawε ma ho panahadurobe 'u'a dabere, li waati nε 'unnutoo bu, 'a we'ara luwirosinyan 'izinira daberera li tun 'izinira be 'enlee.

492. Li tun tawε 'a li deeminii ho nucomu denuwaa bee, 'a cεε piri'arobe ma han manzinyan finyan zunrobee, yirawe 'a li venu yimεra deniwaa, 'a cεε banbanyamu firobe na, 'a heyawε ma han mazinyan toore nε be fasi ho 'unpanεrobe 'a cεε niwεse waa

- **'A debee li tuntooresεna laana waa ma 'a nεnuu ho 'εsilee siyo daanrobe toonusa na**

493. Ba nii wure niideerobe 'a fεfε nε pa'a buwa, ba nucoza dada pεε denuwaa bee. Haare, li tun nafobe ma li wari be duweduwera buwa, ba nii pan wa muɲu, 'a ba bo mi yira ho tanrazisinyan nε yε waa, ho Mali fiinu we'arobe bee, ba nii niidenu li tun bera yira lenu, yirawe 'a nuu pεε semu 'a wara mi taa, 'a cεε han toore paarisεmawε, li venumawaa 'enlee.

494. Han luwe lobara nii tawε 'a dee, li venumawaa toore siin, nε cira ba nucoza paaritoore wenu, 'a cεε baa paarisεmawε, yirawe 'a ho nucomu nafobe, ma ho paaribe bdenuwa. Li wari lerober, nε lo, han yurε toosεna naforo (ho cohebuwe, de'erober, juu, ciirober) 'a be nε we'anu ma dεε mayi, 'o bara huwε ba nii wure niido.

- **'A nε pa'a ho waaheecayamu piri'arobe tooree, ma ho panahadurobe dabere**

495. Hiromu dεεrowozomε nε wo ho zanviyepinyan, li zeremi 2014, nε ho panahadurobe ma hiromu dεεrobe minisere we'a, we bara lo ho Mali hεmε 2025 toonu yi sa 'a see, bu ya wiwa, ho diminyan duweduwera na, nε mi li tun, buman'a 'a wawiri matete.

496. Lo waasoyamu pa'a venu, ma zeni, 'a mu senu 'a wera mi taa juu bεε tuu, 'a yεrema ho hεma politi'i be wan, bu lowaa, 'a zeninyan, 'a 'a binni mu wenu yamε lora.

497. **Ho toonu be wara, ho fenumawε nε cira ho nafobe, 'a be nε heniisiin matete. Be nε wo 'a besiin ba nii na, 'a wari lerober pεε li tun nafobe 'enlee, hiya fa, ho hεma nε yε na.**

- **Buwaforo toonusa dannu be pa'adenuwaa mu nafobe venumawaa bee**

Yaforo toonusa be zinlee buwa matete, ho nafobe denuwaa, nε dee bee li wari yinu waa, 'a han we'a tooresεna nε 'unnutoo, 'a ja mana befinyan, ho nafobe yεremanu. 'A buna ba tawε 'a le banmu, nε nεnuu 'a han toore nε sεra, 'a deju han toore nε yε bee, 'a dee bee li tun ma ho yaforo, ma li tun nuudee waa, yirawe 'a be bee li wari yinu waa, han toore yinu waa, ma li tun pεrε'arirober waa.

- **Ho panahadurobe co'o pa'adenuwaa**

498. Ho panahadurobe dabere hiyabuwe, zeni han danrobera binni yεremabe, cεenu, han tooreso na, nε zeni 'a bu wure tawe 'a fεnmawe.
499. Mu wenu waati nε ye, tawe 'a piri'arobe zunnu, 'a dera han danrobera denuwaa, 'a sera han toore, nε cuunu mi bu, ho panahadurobe, 'a fε hiya na, 'a heyawe ma ho toonusa, li waati nε heya bu, 'a cεε li waati nε 'untanna bu, han daberera nε wansiinlee, yirawe 'a ho toonu hεma nε cira bu, li tun vεramawaa bee.
500. Han danroberaso denuwaa, tawe 'a fε mi hiya, mu venumawaa yiralenu, 'a heyawe ma han sariyara, han co'uwe, 'a cεε han sinyan nε sεra, ma ba toosεra, 'a bun wure nii'εen.

- **Han juuwiin yaati hadube pa'adenuwaa**

501. Ho nafobe 'unpanεrotoonu, nucomu, 'uruzunle bee, li politi'i, 'a be nε cuunu buwa, ho Mali fiinu befεnnu, li zeremi 2063 yi. Han toore 'urasinu na, han juuwiin tawe 'a piri'ia, mu bera wure 'εnlee ho Mali. Baa tawe, 'a see 'unpanεrojuuwiin nε boni, 'o bara toonuzunrobera juuwiin, 'a cεε ho 'unpanεrobera nε hiya fa co'oyara na, 'o bara ho toonuzunnu bera, belenuyira danrobera, li wari juunu, ho 'iribera co'oyara, bmr. Han juuwiin co'oyara be denuwaa matete, tawe 'a we'a.

- **Toonuserosinu nε be fasi, 'a sεra ho toonu, ma dεenu, ma cirinu, nε cira ho hεma ma dεdε cira'arobe**

502. Ho hirodεenu bera, ma biyo cururu daa we yi, werobe co'oyara be tiin(3), nε cira ho hiromu. Han be tiinso siin, tunwan bin, 'a besiin ba nii na, 'a tunwan be bεε siin ba nii na. Sinu pεε werobe co'oyara tawe 'a dεε, yirawe 'a bu we be nε vεra ho toonuwεεsiyo, 'o bara nucomu toosεra, han farasira nε mi han toore nε be bεε siin ba nii na, 'a cεε toore nε vεra ba nii ma pa'a, ho toonu nε besiin ba nii na bee.
503. Han sariyara duweduwe jan'annu, li politi'i, ma ho 'a'arinu ho Mali, ho cohebuwe duweduwera, 'a cεε li politi'i be yεremanu nε mi ma 'iin, bun wure 'a be nε zeni bu duweduwera, bera nε bεε lara na, 'a cεε fuwafuwa yεrema'arobe, ho venumawaa beyiralenu na.
504. 'A buna 'a piri'a bera nε mana fa'arobe, 'a nε mana yεremanu, li tun waasiinlee na, 'a be nε tawe 'a venumawaa beyiralenu zin caa. Bu tiin de'ere nε yi buwo, 'a Mali hεma 2063 'iro'iin we'anu, 'a cεε be waaso wero, nε toonu 'a :
- 'A sε toonu li tun piri'arobera yimεra waa ;
 - 'A nεnuu 'a li tun beyirahεnuu, 'a siina ho fa'arobe zanmε waa ;
 - 'A wawiri ho lanabariya be, nε caa ho venumawaa na, 'a heyawe ma li 'unnu nε 'utannu, diyo heya bu, 'a cεε diyo 'unnutoo bu na ;
 - 'A we'a daberera toore, 'a siina han farasira, 'a nεnuu, 'a terenina, li tun venumawaa waasiinlee
 - 'A dεε han dεdε cira'arobe toonu, 'a ba 'o ba nii wure nii ho toonu.

4.4. Li hεmε'in wenu dεdε cira'arobe toonu

505. Wa hεma toonusa, ho wafaranama we'a dεdε cira'arobe nε nuu buwa, 'a ja de ba nii wure ho toonu, 'a ja 'o ba wεwaa, nε tawe 'a see li tun daberera, nε ho Mali vεramawaa, li 'unnu nε heya bu.

506. Yirawe 'a han dɛdɛ cira'arobe we fɛfɛ, ho hɛma toonusɛro sinu, bu cuunu 'enna, 'a piri'arobera we 'a heya mu fa'arobe cɔ'uwe, han yurɛ nɛ toore see tuma pɛɛ, 'a cɛɛ han dɛdɛ, nɛ ma ho hɛma 'a sewɛ han we'aree.

507. Mu wo wazibi, 'a waw e yɛremarobe, nɛ waasan ho toonuso we'arobe 'u'a vɛnumawaa, 'a nɛ fasi han dɛdɛ, nɛ cira han yurɛ hɛma niidenu ho toonu. Hɛma bere yinu yurɛ pɛɛ, vɛnumawaa, 'a nɛ sewɛ, we we'a, 'a heyawɛ ma li hɛmɛ, ho panahadurobe bumanana han dɛdɛ cira'arobe nɛ wo.

508. Han dɛdɛso juu nɛ be bara, 'a (11) :

Dada N°1 : « Nucobiyotun nanu » : 'A diiri ho Mali ma wa nucobiyotun wooteere papara wure ;

509. « Nucobiyotun nanu » : 'A diiri ho Mali ma mi nucobiyotun wooteere hereziyan ;» miniya, 'a :

- Vɛnu toore sa'annumawɛ be denuwaa, 'a heyawɛ ma tunvɛree, nɛ heyawɛ ma 12, 'a heyawɛ ma mu vɛroberera ma mi cuunlee han yurɛ ;
- 'A ho Malitun yi tetuwenu, mu dirobe 'enlee
- 'A ho malitun dirobera we le ma'iin, he ma zerema buwɛ yaa, 'a heyawɛ ma ho Mali 2063 hɛma toore.

Dada N°2 : 'A nɛ 'oomu ho Mali na « 'oomu fiinnu

510. Ho dadaso waasan ho 'uranbera, feni nɛ ho pa'a buwa, 'a we'a nafobe nɛ juuresan, 'a yira cuunu, han leree binyan 'enre

Dada N°3 : 'A we ho Mali ma 'izinina tooresaa 'enlee

511. Ho dadaso daberera, 'a we ho Mali ma 'izinira 'enlee, ma fɛ mi hiya bera we'aree na. Bu yi we to ho wafaranama ma nɛnuu, 'a 'izinira 'ɛn han yurɛ tunwan, 'a we'a yurɛ nɛ bosu bu be na, 'a hɛra 'izinirafinyan, mu vɛrobera nɛ cuunlee mi bu 'enna, 'a bu nɛnuu, 'a ho nucomu ma dannamite, 'a heyawɛ ma ho nafobe denuwaa, han yurɛ nɛ ba we'a bu be na, 'a han vɛmawaa. Han dɛdɛfinyan ma we'a, 'a heyawɛ ma li vɛnubera, nɛ daberera dowaa matete.

Dada N°4 : « kankun musa 'asona » : kankun musa sannube wa'ati pa'a 'asobuwerobe

Li tunhiyase nafobera leenu 'a vɛnumawaa dada nɛ 'unnutoo, 'a heya ma ho nucomu, nafobe ma banmu dɛɛn li tun papara wuree, 'a mi 'uwi nuudɛ li tun nafobe leere yurɛ 'ɛ silesiyo midɛɛ na.

Dada N°5 : 'A li ho Mali ho dinminyan na

512. Ho dadaso 'enlee, 'a bu tawɛ 'a vɛramawaa, 'a le bu, 'a cɛɛn wɛnna weseɛ, 'a nɛ wɛrobera co'uwe nɛ boni' a nuupɛɛ niidoo, luwɛvɛrobe nɛ see, nafobe nɛ cewaa, 'a ja lara na, nɛ cira ho wafaranama politi'i 'iinso, 'a yira nuu, 'a we'ara li tun ma co'o nɛ 'unnutoo, 'a ja se ho nucomu 'enlee, ho nafobe ma ho banmu 'enlee.

Dada N°6 : Ho Baba'uwa 'a cɛɛ han herezinyanna na, 'ɛɛsinu we sin « wa 'ɛsiree we see »

513. Bu nɛnuu, 'a han 'ereziyanra nafobe denuwaa daberera we'a 'a cɛɛ han luwebereya fɛsinu daberera na, 'a wera li tunyurɛ- hereziyanra nafobe 'enna, 'a heyawɛ ma mu cuunlee, ma ben ɛ besiin ba, 'a ba yi.

Dada N°7 : Tooresɛna werobefinyan, niwɛna mazinyan ma sinfinyansaa Yirawe 'a han mazinyan tooresa, mana yɛremarobe ho Mali, bu cira ho vɛnumawaa, han mazinyan 'izinira be 'ɛnlee, han luwe lu'anuɛna, 'a heyawɛ ma han jɛnɛwɛna sinyan finyan toore han TICra, li tun we'arobera nɛ waasan ho waa tooresa(INDG), tun panahadurobe we'aree, nɛ waasan ho waaberara, li telefonibera finyan 'a se sɛra toonu, ,yirawe 'a mu de'enirobe dewaa, cohebuwe be, luweverobe, duwayi be, tun cɛɛnasemu be,li tun toore 'enna, 'a cɛɛ ho ciinrobe nɛ we ma ho nafobe 'ɛnlee, ma han mazinyan .

Dada N°8 : Sankore hadurobe : toosɛra nɛ cohe, nɛ yu 'ararobe tetiya ma nufuwerobe daanrobera nɛ fasi, 'a ba nii zuun be

514. Nii teteya yinu caa ho cohebuwe be na , mu de'enirobe, bezunle, toonu dannu bezunle nɛ hiya fa han mazinyan na, 'a nɛ caa wa bedanra na, ho pa'a tooresa, bu wure, 'a be nɛ nɛnuu, 'a wa dera wa nii li tuntoore bee, 'a ban ɛ zunbe 'a wa saa ba lenu.(ba hanna ma ba zafiya) , 'a niidee ho toonu , 'a lari han duweduwera nɛ wure mi ba waa, 'a ja nɛnuu ba dera mi nii, han toore bee.

Dada N° 9 : Mali yoonuu, ma 'ɛsile sinmu

515. Han hɛma 'a wa se wa tunbera, 'a deju na, 'a le beyira li 'unnu nɛ too, 'a de bee ho 'ɛsinasemu na, 'a cɛɛ mu juroju yinu na, wa de wa ha'iri sii han duweduwera nɛ cira wa banmu be pɛɛnuna , 'a deju wa 'unwiinbera, ma han mi vɛwa na, waati yɛremarobe wawinu, 'a cɛɛ ho maarobe na, li tunbe yiralenu li 'unnu nɛ too, 'a fii mu hɛnrezonu, 'a cɛɛ ho heremu na, mu behebuwa ma han duweduwera beyiralenu, fesobirobe wenu, mu jube yiralenu, mu ciinrobe 'unnu nɛ too yirobe, 'a cɛɛ mu juroju teteya yinu na, .

Dada N° 10 : Binnifɛsirobera nɛ tawɛ, werobefinyan ma mazinyan finyan tooresaa

516. Yirawe 'a han dɛdɛ cira'arobe toore wenu we siin, yɛremarobera, nɛ putuu tawɛ 'a 'ɛn caa, 'o bara, be we'aro sinu, ho panahadurobe we befinyan, 'a cɛɛ li tun nafobe yiralenu na, li wari be wara wenasemu, nɛ bo sariyara na, nii'uwi teteya, 'unpanɛrobe ma niwɛna toonu zunrobe, han mazinyan 'ɛnlee, nafobe wari lerobera, haan 'a fafa nɛ be hee, ho toonu 'ɛnlee.

Dada N°11 : UNPANɛNU WɛNNA : TOONUSɛRE Nɛ BE WAASAN li Tun WAA 'UNPABERA BE DENUWAA HADUROBE

Malitun yurɛ bera toore be denuwaa, bu nɛ 'a wa yi hiyaferobe, 'a cɛɛ mu berara nɛ yaati cuu, 'a wera han dɛdɛ vɛnumawaa toonusa, han toobere we'anu, sinyan besinu han yurɛ toore, 'a we'a li tunwaafonu vanre. Yi 'a din 'ɛnleso, ho Mali wɛɛsiyo hɛma'a 'a nɛ yurɛ 'unpara, li tun beyiralere, 'o bara, ho nafobe, ho nucomu, ho banmu, ho 'uruzunle, 'a cɛɛ li tun 'a'arirobe na.

4.5. Ho waafonu-vanle, ma ‘unpanero-vanle

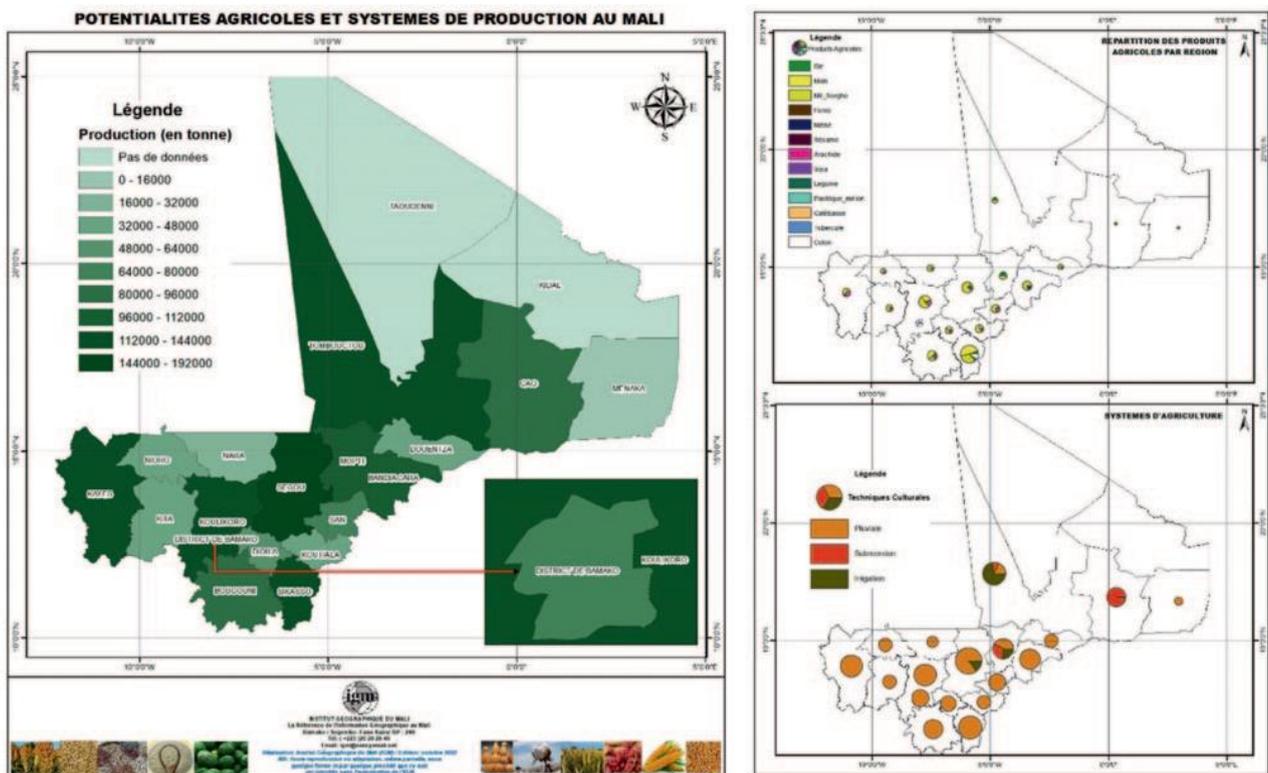
517. Ho Mali venumawaa dabere piri’arobe ‘enlee, li ‘unnu ne heya bu, ‘a be ne mana , ‘unpara teteya yinu han yure ne be hee denuwaa, ho nafobe miniseri, piri’a han wɛɛfowe tooresa ‘enlee se(IGM), ‘a ba de mi nuuna, ‘a we’ara han juwiin waafowe, ne yu bu, mu piri’arobe ne wo, li hema 2063 bee waa, ‘a cɛɛ nafobe ‘enlee na .

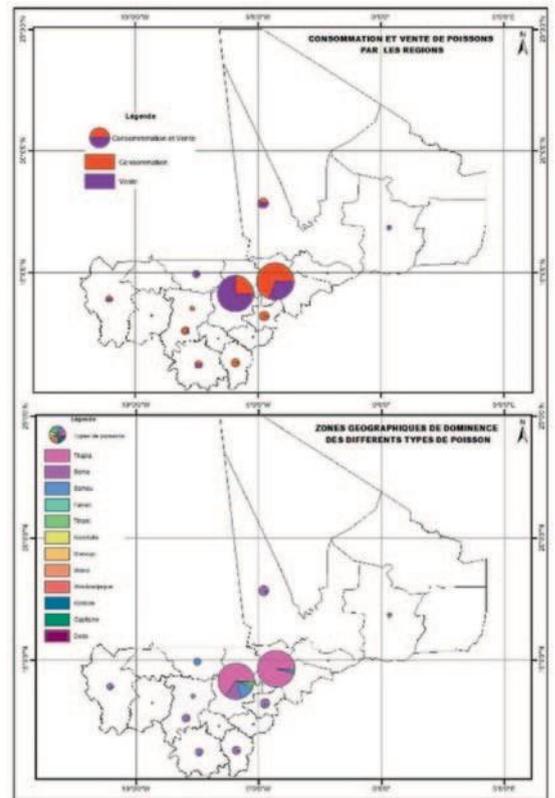
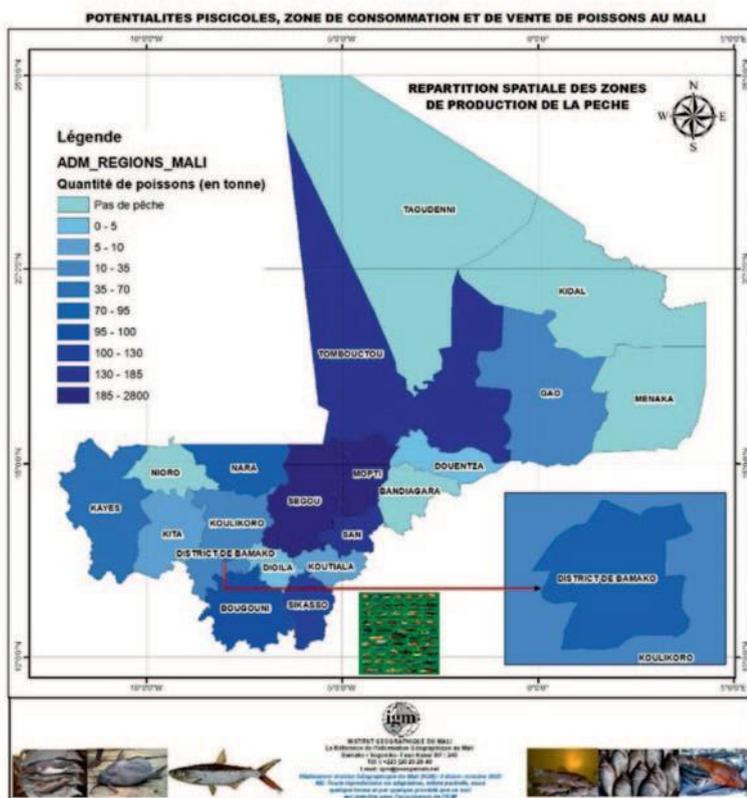
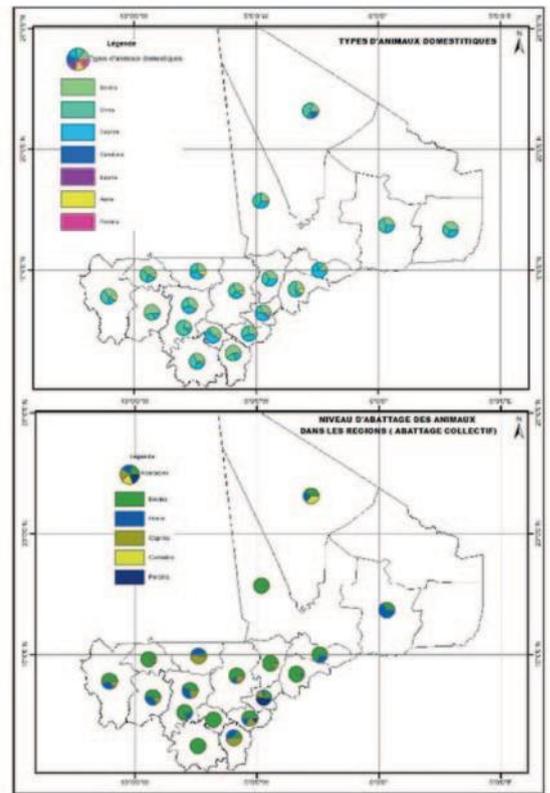
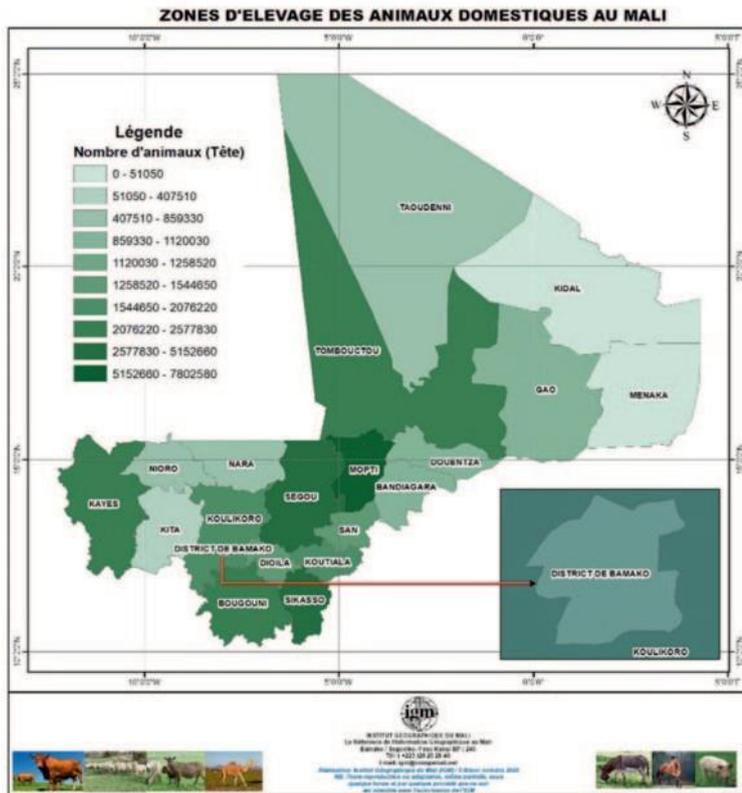
4.5.1. Wafonuna vanre

4.5.1.1. Han wafonuna ne zeeni mu bera co’uwe

518. ‘A heyawɛ ma mu piri’arobe ne wo, ‘a cɛɛ han juwiin ne yu bu, ‘a fɛ hiya na, ne wa yu han yure, han waafuwe ne zeeni mu bera co’uwe, han yure ne puresan ‘ennle we wo. Bun ne ‘a hen ye : nafobe, nuco’uwo, de’enirobe, mapuu de’enirobe, venu, biyahannu, ciiza zunnu, ‘uran be, puroɗu be, ‘a cɛɛ cirobe na, li tunhiyase nafobe,han tiinzunwiin ‘enlee ‘a cɛɛ mu tiinwe’aree na, luwirosinyan ‘enlee, mu jube toore ‘enlee, li tun toore ‘enlee, luwebere fɛsirobe ‘enlee, han zunwiin ‘enlee, nuco’uwo, jiwɛsee bera, ‘a cɛɛ lotɛli toore na.

Fesobi: Han waafuwe vanre ne zeeniya, ma tuun, ‘a zenirobera ne yu bu, mu piri’arobe ‘enlee. Han vanreso, we’a ‘a ja yii, ‘a heyawɛ ma ho venemu A3, ma AO.Han juuwiin ne mi han mazinyan ja ‘a yii, ‘a heyawɛ ma ho venemu SHP, JPG, ma PDF ne mi hi nafobe miniseri ‘a cɛɛ li wari berara na.

4.5.1.2. Piri'arobera wafonuna

519. Piri'arobe waafuwe tunwan ne so 'a mi 'uwi hema, ne zeniya han zerema buwe buwera be naa(4) toonusrobe ne zeniya, we wo. Mu piri'arobe waofuweso hiya fa han ziyaberobera ne ye na :

- Li tun binni we'arobe 'a cæni ho nafobe yuræ yremarobe na ;
- Bezunle ne buwa, nuufiinu na , han yuræ ;

- nucomu bedenuwaa matete ;
- cinyanfésinu sese

4.5.1.3. Nafobe wafonuna vanle

520. Ho Mali nafobe waafuwe vanre ‘a waafuwe nε ‘uwawε waa, ‘a cεε fotuwe na, ‘a cεε zenirobera na, ‘a yira yimεra nε be fasi, bu berara nε cuunlee buwa, ‘a cεε, ben ε le yira ho Mali ‘ereziyanraa na.

- ho yurε yε ta ‘a Mali ‘ereziyanra finyan, ‘a cεε Baba’uwa na be baranu ; mu juuni taa, ‘a wafuwe nε ‘uwawεwaa, nε zeni han yurε be co’o, ‘a heyawε ma han yimεra nε cuunu buwa, ho nafobe ‘enlee ho Mali ;
- Ho yurε tiin(3), ma zeni han ‘ereziyanra piri’arobe waafuwe (ho Baba’uwa, ‘a cεε han hereziyanna 19 na), han ziyaberobe be (4) waa.

4.5.1.4. Ho Mali hadurobera

521. Ho hadurobera ‘enlee, yirawe ‘a biyo yu bu, ‘a fu nuuna, ‘a web a nε fasi yi ho ‘unpara yiree, ho hiromu, han toore nε tawε ‘a sε bu ‘a hεn yε :

- **Li waati nε ‘utanna na bu**

522. ‘A besi bera nε hiya fε na mayi, li tunwaafuwe ‘enna, ho nafobe miniseri ma ho wari ‘enlee (IDG-MEF). Bu we bera nε buwa li tun toonu, li tun waafuwe be ‘enlee

523. Ho toonu sinuso, nε han mazin nε bu bera wure ‘o, ‘a cεε sinyan tunwan ma mi ciina na, ‘a o ho mazinso ‘a yii, ‘a ‘uwari huwa, ‘a we dεε han ‘unpara nε yubu wo pεε, ‘a nε niido han toore nε wo bu, han zerema 2023-2024.

- **Li ‘unnu nε heya bu**

524. ‘A we’a panahadurobe, li tun waafuwe be ‘enlee, yira bera, ‘a cεε sinyan nε mi ho waa, ‘a nε ‘unpanεrobe ma han yaara, ‘a nε de bee han waafuwe vanre be waa.

- **Li ‘unnu nε too bu**

525. ‘A we’a ho waa toonusere ho Mali, ‘a dεfenna ho ‘unpanεro satellite, ‘a cεε li tun ‘urasirobe satellite na.

4.5.2. ‘Unpanεrobe dabere

526. Li tun niwεna dabere we’arobe, nε cira vεnumawaa be ‘a ben ε de mi nii, yirawe ‘a han duweduwera beyira lee, ‘a dera ba nε wure mu cira ho toonu, nε ho Mali fiinu jetaasira hεma 2063 do mi waa.

555. Ho niwεse nε cira ho vεnumawaa be ‘a dabere be, nε zan midee, ‘a ja hadura, ‘a we ‘a heyawε ma mu piri’arobe nε daa liya be cururru waa, ‘a nε de bee, ho nucomu yεremarobera ‘a cεε ba co’uwe teteya na, ‘a ja mi mayi.

556. Biye ya tawε ‘a ‘εεn ho panahadurobe vεnumawaa, ‘a de ba toosera wure nii, ‘a heyawε ma mi yurε (li tuntoosera, yaforonii, ma nii’uwisiyo ‘uzu) ‘a de ba wure ho toonu, ‘a dera bee, ho ‘urumu ‘unpanεrobe wεnna pa’a waa, ‘a han fbeinyan na, yirawe ‘a ba nii bεε buwa mi ‘esiree.

557. Politi’inii cirobe ma sariya, panahadurobe ‘a cεε yurε daberera na, nε dεε ho PNCD ber ave, ‘a ba wo ho ‘urasirobera nε yε :

- Cuwa cururu, li tunpolit'i bere ne cira ho venumawaa be bee so, ho yire fe mi hiya na, 'a cee ho wazibi toonu, ne 'a ho PNCD ;
- Li politi'i vanre cururu, daberera 'a cee ho panahadurobera na, ne heme 'iin, 'a 'a ba nii wure niidenu, 'a cee ba nii co'uwe yere manu na, 'a wawiriyo ho 'unpanero be toore matete.
- Haare ho 'unpanero be toore yi mi, to duweduwera pan yi, bu cenumawe na, ma niidenu li tun 'enlee.
- Han yimera sii pee (nucomu, nafobe, sinyan, zunrobe ne hiya fa han mazinyan na), 'a ben e buwa han duweduwera, 'a bu yi 'a 'unpanero be toore venumawaa, ne juu bee tuu, ne bee we'a se, 'a bu cira ba nuudera, 'a bu we be ne cuunu mana.
- Ho 'unpanero toore ne hadura bu, 'a ja wo, 'a heyawe ma panahadubera 'a cee daberera na, 'a be ne cira ho 'arajo toosera, 'unpara we'anu ma han be baranu, 'a ho PNCD ha'iri 'a 'a ba nii de mi nii ho 'unpanero toore, piri'arobera dewaa, 'a ba toosera yi nufuwerobe, ho toonu venaceenu, 'a cee ho 'urasinu ma ho cirirobe na.

4.5.2.1. Han yihema

558. Ho Malifinu 2063 hema 'a 'a de nii wure nii ho toonu

559. Yirawe, 'a ho toonuso yi wan, han hema 'iinyan daberera, ne cira ho 'unpanero be toonu, 'a be ne de ho toonu waa, 'a ba ni we boni, yirawe 'a ba nii we boni, 'a yo yii venumawaa he'e ne buwa bu.

560. Mi 'uwi 'enlee, 'a biyo :

- 'a debee ho niideenu vemawaa, han toore 'iinyan venumawaa waasinre, 'a cee ho Mali tunza ne mi li 'unwiin na
- 'A nenuu, 'a ho nucomu 'esiworo dewaa, bu bera ne cuunu mi bu 'enlee, li hema bee, 'a nenuu 'a ho 'uruzunle ma ho hera, 'a cee ho nucomu 'esinasemu ma we na ;
- Ho hiya ceero be bedenuwaa, 'a cee ba nuudera toore na, yirawe 'a ho naforo bey ira wan ;

'A deju han kominila hema na, han yure venumawaa bee, 'a ma li heme 2063 caawena, 'a han kominira wara nii li pilti'i be wara 'enlee ;

- 'A nenuu 'a ba ne wure zinree mi na, 'a ne mi ha'iriree, bun mana 'a de yemarobera finyan han yure binyan venumawaa, 'a yi zunrobera ne hiya fa han mazinyan na, ho 'unpanero be denuwaa 'enre ;
- 'A nenuu, 'a han ODDra be yira wan ;

4.5.2.2. Han werobe co'uwe fafa

561. Biyo, ho toonu fe mi hiya na, 'a ciinna li dabere ne ye, be bara li seni be 34, ho Mali sariya van 'iin, ne bara « li tun toore, 'a be ne ciin, ma han we'arobera ne hiya fa li tuntetuwendu yi'anmi na, ho tetuwenu we'arobe ne wo ma li tunza, 'a cee li tun cuunu be 'a'arinu na ».

562. Bebinyan 'a cee, bu bera ne cuunu buwa ne ye na, 'o bara, han 'unpanero be venumawaa, 'a tawe 'a :

- 'A deju, mu 'onuwɛwaa ma co'o nɛ se, 'a cɛɛ ho 'unpanɛro daberera nɛ niidoo na, 'a be cira ba nii wure, yirawe, 'a ho panahadurobe vɛnumawaa dewaa, 'a han hɛma yinu we jan'an, 'a han yimɛra nɛ hoo bu na, 'a deju ba niizunwinsiyo danrobera na, yirawe 'a ba yira yimɛra ba 'ɛsinasemu bee.
- 'A nɛnuu 'a we'ara han vanre, nɛ be cira ho toonu, 'a cɛɛ bu baranu na. Bin 'ɛnre, ho toonu wenumawɛ co'oyara nɛ tawɛ ;
- A deju mu de'enirobera semuwaa, nɛ be cira ho 'unpanɛrobe vɛnumawaa, be 'ɛnlee ;
- 'A han sinyan we buwa, 'a cɛɛ han vanre be na, ba toosɛra binyan 'ɛnlee ;
- Cirobe fenawenu, 'a cɛɛ mu bɛnnɛ wenu na ;
- 'A bara han yimɛraberu, 'a heyawɛ ma nuudera juɛma nɛ wo ma li tun 'unpanɛrobe berara ;
- 'A we'a ma co'o nɛ se, ma biyo mu serawɛ, 'o bara nucomu de'enirosinyan bee, 'a cɛɛ ba nɛ piri" a ho naforo ;
- Mu bera nɛ yara bu juu piri'anu ;

4.5.2.3. Dabere wɛɛnna

563. Din dabereso be cira ho Mali fiinu hɛma toore li zeremi 2063, 'a li tawɛ 'a nɛnuu 'a li toonuso sɛra. Bu we'a 'a waasan li hɛmɛ daberera nɛ yɛ :

Dabere wan 1ni : 'A woroɲuna

564. Han dɛdɛ cira'arobe nɛ wo bu boninu, 'a cɛɛ ho Mali hɛmɛ 2063 na, a de ho naforo lenu nuuna mayi, 'a cɛɛ ma 'iin na.

565. .Li warilenu cira ho tuwite 'unpanɛrobe, nɛ be fasi, 'a ja juutuu li tuun.'A zun, 'a li tun dɛɛrobe, ma vɛ mana ba nuudera toorewera, 'a cɛɛ ba nafobesiyo, 'a ja cɛɛ ba toonusɛra, din dabereso, ma maana, li tun dɛɛnunasemu na, li tun 'ɛnre, wa pɛpɛɛ, 'a cɛɛ ho diminyan na, 'a pari bu be yaazunre ma han mazinyan, ma li 'unpanɛrobe , ho vɛnumawaa 'ɛnlee.

566. 'A cɛɛ 'unpanɛrobe berara na, din dabereso miniya 'a sɛ ma baa nɛ we dee mu berawaa, nɛ lo ma yurɛ binyan (nuwaaritoosɛra, lananii, politi'inii, anbasadɛrira, bɲɲ).

Dabere wan 2ni : Han dɛdɛ cira'arobe mirobe

'A we han dɛdɛ toore dɛɛnu, ma han cirinu, 'a we ma : Video filimura we'arobe, dada pɛɛ toore wenuwaa, 'a dɛɛ biyo li vɛsira, 'a cɛɛ bera nɛ wure cira li wema ; vanre we'anu « Ho Mali fiinu hɛma vɛnumawaa, li zeremi 2063 », 'a cɛɛ 'unpanɛrobe finyan tunwan na.

Dabere wan 3ni : Ba nii wure cɛɛziinnu ma woromawɛ co'uwe yeremanu bena

Ho wanso fasi ho 'unpanɛrobewaa, nɛ cira ho co'o yɛremanu, ho nucomu yɛremanu , ho nucomu senuu. Yirawe 'a nii wure nii 'ɛɛn, bu tawɛ 'a ba nɛ wure mi ho toonu bee, tawɛ 'a yi faamurobe, ho Mali hɛma li zeremi 2063 waa, yirawe 'a wara 'unpatoore nɛ vɛmawaa, 'a nɛ de bee wa zunre waa, 'a de bee ba vɛsinu ma ba co'uwe waa, 'a wera han hɛma nɛ yɛ.

Dabere wan 4ni : Daanrobera denuwaa

567. Ho wanso ma nenuu, 'a mu danrobera ma dewaa han yure binyan, ne niimi, yirawe, 'a li 'unpadabere toonu sera, 'a bu ne, 'a han hema ne ye, ne 'a Mali fiinu venumawaa ho 2063, 'a yira wan, 'a ba nii wure nii 'een han hema ne ye bee.

568. Bu tawe, 'a ho toonu ne ye ciinna, muso we baa 'unpanera han luweza, ne zun ho toonu (daanroberera denuwaa), ma daberera, ne dera baa luwizasiyo nii.

Dabere wan 5ni : Dεerobera ma cirinu

569. Li dabere ne ye hiya ma fe, ho toonu ne ye wema na, 'a cee ho senu 'a wara mi taa, 'a heyawe ma ba niibinyan wure niidenu. Ha'ire tawe 'a fe piri'a, 'a siinna han farasira waa, 'a yirawe 'a juusinu yii ho toonudabere bee. 'A bu na ho denu ma ho cirinu, ne cira ho 'unpanerobera tawe 'a we.

4.6. Wuruwurobera ma farasira

570. Ho Mali mi duweduwera cururu siin, wuruwurobera, farasira, 'a ne pa'a bee mana li tun yii, bu mana ho diminyan 'enre, 'a ne yaa ho venumawaa, bu mana ho hera yinu, ho nucomu 'esinasemu, 'a cee li politi'i bee fasinu na.

Li tuun

- **'A'arirobera bariya**

574. Han wuruwurobera bonni, 'a han juure saan, 'o bara, li boberinutoonu, li dinewesume, baa niibonu li tunwiin 'aza ne beco, baa nii huweninu mi yure, cece 'a heyawe ma ho siire, lanabe fuwo 'a cee 'a'arirobera bariya ne waasan han mazinyan na.

- **'Uranbe duweduwera ne bee ve**

575. Wa yi miniya 'a wa yi ho venumawaa, ho nafobe 'enlee, mu nucomu 'enlee, bu hiyafe benu, 'a wa le li 'uranbe duweduwera.'A nenuu, 'a baa wure yira li 'uran ne se, ne be'unnutoo, ne caa bu befinyanra na, ne wari bee buwa, din 'a duweduwe ne buwa, mu dirobe yimera, 'a cee ho nafobe toore na, ho toonu ne saara leyira, 'a cee ho banbanyamu fiinu na.

- **Tun ne pa'a bee mana, 'a cee venumawaa panahadurobe ne men tawεnaa**

576. Li tun pa'a ya wo, 'a cee danrobera ne bee ya mana diyo, 'a li sera mi toore tetiya, 'o bara, 'a cee li tun ma mi nii mi yure, ma co'o ne se. 'A we'a li tun venumawaa bera 'a yi, ma panahadurobe ne fasi 'a ja nuutuu.

577. Ho Malitun, ho panahadurobe duweduwera bonni, 'o bara, panahadurobe han yure toonusa toonuzomawe, panahadurobe sinyan ne pa'a bee mana, 'a bee buwa, 'a cee han waatira ne bee buwa na, ma han yure politi'i vanre, 'a cee han vanre ne hiyafe na yi senumawe bariya.

- **Li politi'i waahecayamu yeremanu**

Li tun be yaanu farasi, bu mana yemmarobe li tun cɛɛnu, 'a cɛɛ li politi'i ma ho nafobe 'enlee na, 'a ben ε ma mana fa'arobe li tun vɛnumawaa bee, 'a toonu nɛ wo, baa tanrazisiyannii see. Mu daa wee be nɛ seeni waa, ho vɛnumawaa bee, 'a cɛɛ li hɛɛmɛ tooresa na.

- **Li waribe wara**

578. Li wari be wara 'a cɛɛ ho niidenu finyan nɛ wa mii, ma wa pɛpɛɛnii 'a zeeni, 'a duweduwera mi li CFA bee ho hiromu. Li CFA, ho Mali bɛɛ 'a sinnu nɛ, do wanii matete, li duwayi bee, 'a heyawɛ ma wa yɛɛrobera nɛ vɛ han CEDEAO tunwiin, nɛ heya 8% midee, bu wure waa, 'a bun nɛ ma mu bɛɛ buwa, nɛ heya 48%, farafinatunwin wure taa, 'a cɛɛ 52% na, nɛ 'a ho diminyan wure taa.

579. 'O yi dɛɛ li wari be wara, to han hɛnretunwiin (AES) vɛnumawaa bee tawɛ 'a yaati. 'A cɛɛ li wari yɛrema'arobera na, ho dliminyan, ma li dollar li (euro) tumuninu na, 'a cɛɛ wari fiinu hiyaɓuwɛ bera, nɛ 'a ho BRICS, 'a heyawɛ ma ho nafobe nɛ baa bosu mu puutii.

- **Li waati yeremarobera, 'a cɛɛ ho banmu wuruwurobe binyan naa**

580. Mu piri'arobera nɛ wo li waati yɛremarobera ho Mali, ma zeni 'a li waati yɛremaro duweduwera hiya fa : mu heeremu, mu juuyamɛ, pinpin bere, mu hɛnre zonu han yurɛ, li tun subarobe 'iinyan, pinpinre yanu.

581. Ho worosiinrobe ho Mali, 'a bɛnɛ yaara matete, 'a heyawɛ ma bu yɛrema'arobe, 'a cɛɛ li waati yɛrema'arobera na, ho woroni wawinu, 'a cɛɛ mu worosiinrobe yɛrema'arobe li zeremi, ma han waatira.

582. Ho nafobe tooresa nɛ bonni, wure ya'a, 'a heyawɛ ma li waati yeremarobera. Biyo ma zeeni, han wemara nɛ yɛ bee ma dewaa ho hiro, 'a han zinni ho vɛnumawaa han yurɛ, nɛ zeeniya 'a nɛ bedo, 'a nɛ cira ho woroɗu yɛrema'arobe, ba niizunwin yirobera wure, nɛ heya 70% le li vɛnu yurɛ, ba biya hannu, 'a cɛɛ li 'unwinbera na.'A bu na, baa 'a nii nɛ, li waati yeremarobera, ma mana duweduwera waa yi.

Ho dinminyaan

583. Ho Mali mi ho dinminyaan, nɛ be fasi han cuunlee waa, 'a mu bera juu bɛɛ tuu, 'a siina han duweduwera, 'a cɛɛ li tun fɛsirobe daberela na, ma nafobe nɛ mi wa busi le, 'a cɛɛ li waati yɛrema'arobe nɛ bɛɛ mana juu 'ere waa, 'a cɛɛ vanbere finyan na.

584. Li tun tawɛ 'a yi cirobe dabere daanrobe, ma 'a fi ho dinminyan nafobe banmu bera nuuna, 'a cɛɛ wa pɛpɛɛ taa na, nɛ ho dinminyan wure niimi, han fuwo nɛ mi ve baa farafinatun, he'o mazin vɛnumawaa fuwafuwa, nufuwerobe, ma pɛpɛbeere be denuwaa, li waribe yɛrema'anu tunmapɛɛ, li wari pariobera yaanu, ho pɛɛ'ɛrirobe ho dinminyan cunnu, han tunwiin 'aza, 'a heyawɛ ma han ziinlee ho vɛnumawaa 'ɛnlee.

Βενηεεερα

Βενηεεε 1 : Yure cirinu hiyafena yeree

Βενηεεε 2 : Diyorobera 'iinyan

Βενηεεε 3 : Ba toosera yeree

BENNƆƆƆ 1ni : Han dɛɛn cirinu hiyaƆɛna yeree

HiyaƆɛra be 63 wɛ'a, nɛ cira han yurɛ be 5 'aza, 'o bara : Nucoza denuwaa, 'a cɛɛ ɓaa nucomu be vɛnumawaa na (hiyaƆɛra be16) ; nafobe ma vɛnumawaa wari lerobera (hiyaƆɛra be 22) ; tuncɛɛnasemu (hiyaƆɛra be 14) ; banmu ma waati yɛremarobera (hiyaƆɛra be 5) ; nuudetoonu 'a cɛɛ politi'inii bera na (hiyaƆɛra be 6).

Dannu 1 : Nucoza denuwaa, 'a cɛɛ ɓaa nucomu be vɛnumawaa na(hiyaƆɛra be16)	
Nuciza denuwaa	Banbanyamu ma cecera
'unwinvɛnu	'Uruzunre juu
LuwebeereƆɛsinu	tun taanre
De'erobera hɛ'ɛ	Laana wan
De'erobera co'uwe semu	hanna be denuwaa
Piri'arobera ma vɛnumawaa, ma befinyanra	Zafiyabe, surafurobera ma yi'abe
Cohebuwe bee	Toonu
Nuude ma nucomu pɛɛnu na	
'A'arobera mu dirobera ma mu dirobɛsiya 'enna	
Dannu 2 : Nafobe ma vɛnumawaa wari leerobera (hiyaƆɛra be 22)	
Papara we'anu	Li tun yirobera vɛnumawaa
Nafobe denuwaa	Nafobe pɛɛ'arobera
vɛɛnu yirobera	'Izinitoore
Yirasuwɛleenu ma lotolibera	Luwevɛnu ma luwevɛro sinyan
Nuwaritoonu	Tunhiyase nafobera
Waribɛsinu 'a cɛɛ li toonusa na	'Uranbe
'Ee seenu	Mu be'anma yaa
Vɛnumawaa nuude	Waribe politi'i
Laaporabe	Bezuunre nɛ fa han mazinyan na 'a cɛɛ mazinyansaa nafobe na
'Esenu, nafobe 'ɛnre	panahadurobera Vɛnumawaa
ɓuwaforo toonu ziinlee	
Nuuretoosɛra 'ɛnre be ciciyo	
Dannu 3. Tuncɛɛnasemu (hiyaƆɛra be14)	
Tunfenuna ma 'a'arinu	I
Tun'ereyamɛ 'a cɛɛ nucomu 'ɛsinasemu	Laada wɛɛsiyo ziinre
'Iiribe	'Unpanɛro wɛnna siira ziinlee
Tuntoorewɛnu ma co'ofinyan	Tunzotete yamu
Desantaralizasiyan ma hereziyan be	Duwayi bera
Manasanrobera	Tuunbe
Tun zinlee	
Demokarasi	
Dannu 4. Banmu ma waati yɛremarobera (hiyaƆɛra be 5)	
Ju yiina	Farasira ma behebuwara
'ɛsile semu (ɓan'an, pinpinyanyaanu, ma banmuyaamɛbinyan)	
Banmu beviya	
Dannu 5. Nuudetoonu 'a cɛɛ politi'inii bera na (hiyaƆɛra be 6).	
Ho dinminyaaɛn ma paparaa zonu wɛɛ	Ho dinminyaaɛn tunwin juɓuwari'uzu toore ziinlee
Ho dinminyaaɛn wureebe	Ho Mali 'unwiinvɛra ziinlee
Ma 'iin politi'i be	
Ho dinminyaaɛn nafobe toosɛna ziinlee	

Ɓennεεε 2ni : Diyorobe 'iinyan

Nucoza bonninu 'a cεε ba nii'uwo na

- 1) 'A bu ye ma we li tun niibonninu ?
- 2) Bu ye ma we mu de'enirobe tete co'o ?
- 3) 'A ma ho co'o ye, ma ho yaati ye ho banbanyamu, ma cece,'a derawaa ?
- 4) Ho 'uruzunre daa 'a'ari, wate zunnu,'a ja de wa nafobe ma wa nucomu bewaa lee ?
- 5) 'A mu ye ho lana 'a zinna politi'i, nucmu, nafobe, wa 'uruzunle waa ?
- 6) 'A ho co'o ye, ma ye nuude ma ho wεε taa ma derawaa yi ?

Pa'a cεεnasemu

- 7) 'A bu ye ma we li tun zinre, ma ho co'o ye na ?
- 8) 'A ho hiyafe ye, ma li sinu ye nε pεεra, 'a ja 'a'arira yi ?
- 9) 'A bu ye ma we li wari junu denuwaa, ma ho co'o ye ?
- 10) 'A bu ye ma we ho 'iri lana ?
- 11) 'A bu ye ma we li tuntooresεre wenasemu ?
- 12) 'A li hiyafe ye ma han wemara ye mawe wa dinminyān wure nuurenεwε na ?
- 13) 'A ho tunzoteteyamu ye, ma ho niidenu, ba tunza se ?
- 14) 'A ho danrobe ye, ho panahadurobe, ma ho venumawaa yiramalera ?
- 15) 'A bu ye ho desantalarizasiyan ma han hereziyanra be 'a derawaa ?
- 16) 'A bu ye 'a li tuunbe yiralemu 'a derawaa ?

Nafobe

- 17) 'A bu ye li tuntoore politi'i ma sεra ?
- 18) 'A bu ye 'a li tun 'uranbee hiro ?
- 19) 'A bu ye wa 'izinirabe hiro ?
- 20) 'A bu ye ma we li tun zonuwε co'o ?
- 21) 'A bu ye li tun hiyase nafobe lenu ma hantonusa 'a wera ?
- 22) 'A bu ye li TIC bera ma vεramawaa ?
- 23) 'A bu ye ma we ho yaforonii toosεra cuunu, 'a ho co'o ye baa dera minii ?
- 24) 'A bu ye, baa nuwaritoore 'a derawaa ?
- 25) 'A bu ye li venu befinyan ma wera, 'a cεε ho pεrε'arirobe na ?
- 26) 'A bu ye ma we ho nafobe hε'ε, 'a cεε li wari lenu co'oyara na ?

Βενεεε 3ni : Ho toonu toonuzunnu, 'uzunii yeree

N°	Yeenu ma basee	Toonusere	Toonu/ Zinlee	Telefoni	Email
'Urasirobe/ waasinrobe					
1	Alousséni SANOU	MEF	Minisiri		
2	Abdoulaye TRAORE	MEF	Vantoo'inso	66 97 36 09	abtraore74@yahoo.fr
3	Diakaridia DEMBELE	MEF	Toonuzunro niibero	75 14 29 51	diak28@yahoo.fr
Toonu beceennuwena ma ho 'urasinu toore					
1	Mahamadou Zibo MAIGA	CT-CSLP	Toonu ceennuwero	66 74 23 24	mahamadouzibo@yahoo.fr
2	Bamoussa KONE	DNP	Waaso	66 72 10 61	bamoussakone@yahoo.fr
3	Arouna SOUGANE	INSTAT	Waaso	76 13 89 98	sougane_rouna@yahoo.fr
4	Ahmadou Tijani HAIDARA	DGB	Waaso	66 76 72 98	haidara_ahmadout@yahoo.fr
5	Elly Prosper ARAMA	DGDP	Waaso	65 77 68 63	arama2008@gmail.com
6	Yehia Bouya TANDINA	DFM	Waaso	94 49 00 99	yahiatandina99@yahoo.fr
7	Seydou DJIMDE	CARFIP	Toonuceennuwero	76 42 07 32	sdjimde@gmail.com
8	Boubacar Ben Bouillé	DNTCP	Waaso		
9	François KONE	CERCAP	Waaso	78 77 98 37	francois.kone@cerca-mali.org
10	Aboubacar MAIGA	CT-CSLP	'Uzu waaso	76 10 95 62	maigaaboubacar83@gmail.com
11	Boubou Oumar NIAKATE	CT-CSLP	'Uzu waaso	76 44 88 85	niakabou@yahoo.fr
12	Sadio Koly KEITA	CT-CSLP	Ciri	74 72 50 32	sadiokoly@yahoo.fr
13	Mohamed KEMESSO	CT-CSLP	Ciri	76 60 96 97	mkemesso@gmail.com
14	Mohamed A.I. TOURE	DNP	cara'arobera waaso	66 68 22 00	salinet2012@yahoo.com
15	Cheick Oumar GUINDO	DNP	cara'arobe waaso	76 28 02 55	cheickoquindo@yahoo.fr
16	Ousmane CISSE	DNP	cara'arobera waaso	76 49 14 00	ousoucisse@yahoo.fr
17	Ibrahima KONE	DNP	cara'arobera waaso	76 30 82 79	koibrahima@yahoo.fr
18	Madame MAIGA Massitan TRAORE	DNP	cara'arobe waaso	66 69 51 67	massitan_t@yahoo.fr
19	Yehia ABDOU	DNP	cara'arobe waaso	66 25 66 29	yehiabdou@yahoo.fr
20	Boubacar COULIBALY	DGB	cara'arobera waaso	76 36 43 30	boubabaya99@yahoo.fr
21	Alhousseini T. DIALLO	DGB	cara'arobera waaso	66 56 84 14	diallo.alhousseini@gmail.com
22	Siaka CISSE	INSTAT	toonuser waaso	76 61 42 81	siakacisse79@gmail.com
23	Seydina Oumar MINTA	INSTAT	Toonu waaso	76 01 37 86	mintaseidinaoumar@yahoo.fr
24	Oumar CISSE	DGDP	Vanre 'urarona naaso	73 11 14 96	ociss21@yahoo.fr
25	Madame SOUMAORO Mariam TOUNKARA	CARFIP	cara'arobe waaso	76 39 40 77	mariatounk8@yahoo.fr
26	Diakaridia KAMATE	ODHD	'Uzu waaso	66 79 78 69	dikamate@yahoo.fr
27	Aminata Ali TRAORE	ODHD	Nafobeyiraleero	79 40 00 55	traoreaminataali@gmail.com
28	Mahamadou Sekou KEITA	IGM	Waaso	66 73 56 45	mskeita2002@gmail.com
29	Modibo CAMARA	IGM	Waaso seeni	76 43 09 08	cmodibo59@yahoo.fr

30	Issiaka DEMBELE	IGM	Yirobe waaso	76 31 54 23	issiakadembele2010@gmail.com
31	Marc DEMBELE	IGM	De'erober waaso	66 71 07 64	dembelmarc20@gmail.com
32	Salif DEMBELE	IGM	Nafobe 'enlee	76 39 63 44	salifsinadembele@gmail.com
33	Mahamadi S TOURE	IGM	Toonusere juso	97 30 39 96	mahamanestoure@yahoo.fr
34	Guimba KAMISSOKO	ANCD	Yirobe waaso	77 23 19 63	guimbakamissoko609@gmail.com
35	Mohamed A KANTE	ANCD	Waaso sɛɛni	66 43 71 26	kantetrois@yahoo.fr
36	Moussa DIARRA	AEDD	Toonu sɛnu waaso	72 14 29 41	moussadiar2006@yahoo.fr
37	Ladji CAMARA	AEDD	cara'arobe waaso	66 78 16 38	camaraladji@hotmail.com
38	Bréhima KANTE	CPS SEEUDE	waaso sɛɛni	76 50 16 32	brehikant@gmail.com
39	Mamadou SOGODOGO	DCM	waaso sɛɛni	79 99 03 03	mamadou.sogodogo@outlook.fr
40	Alhadje Aly Garba KOUNTA	CES- MAECI	Toonuzunro sɛɛbe	76 18 74 32	garbahadialy@gmail.com
41	Mohamed DJILLA	CPS- CI	waaso sɛɛni	73 38 71 49	djillam@yahoo.fr
42	Dramane COULIBALY	ONDD	Waaso sɛɛni	76 10 29 98	coulibaly_dramane48@yahoo.fr
43	Sibiry TRAORE	DNP	Toonu 'uzu waaso	76 01 42 99	sibirytraore@gmail.com
44	Lamine SOUNTOURA	USSGB	Conféransi juso	93 91 22 59	sountoural@gmail.com
45	Colonel-major Abdourahamane CISSE	CRSS	Biro waaso	66 79 78 52	cisseabdourahamane5@gmail.com
46	Mamadou BERTHÉ	CPS SCJ	Nuu nɛ ziinre se	67 28 04 75	berthemsb@yahoo.fr
47	Moussa KONÉ	CPS	De'erober ziinlee	79 19 60 70	Asmoisekone@yahoo.fr
Nuude ho cɛɛnasemu 'enlee, 'a cɛɛ han luwirosinyan ma piwenabera					
1	Mahame TRAORE	MEF	'Unpanɛro waaso	83 78 13 64	
2	Aminata Oumar TOURE	CT-CSLP	'Unpanɛro biro waaso	66 72 43 72	bamtourette@hotmail.com
3	Faiçal Mohamed DIALLO	CT-CSLP	Pa'anu cɛɛnnu ma beyiraleenu biro waaso	76 03 03 99	faicalmdiallo@yahoo.fr

4	Fousseyni TOURE	CT-CSLP	Pa'anu cɛɛnnu ma beyiraleenu biro waaso	78 45 93 74	tourefous@yahoo.fr
---	-----------------	---------	---	-------------	--

5	Madame DIALLO Sané DICKO	CT-CSLP		66 76 23 86	diallodicko2007@yahoo.fr
6	Bréhima DEMBE	CT-CSLP	Toonu ma beyiralenu biro	76 37 05 75	dembe2001@gmail.com
7	Alhassane Ag HAMADA	DFM	Nafobe 'uzu waaso	76 37 63 60	alhassanehamada@gmail.com
Toonube fεsiro , ma Toonu niidaan					
1	Mohamed DIALLO		Toonube fεsiro	73 48 32 79	mohamed_diallo@hotmail.com
2	Massa COULIBALY	GREAT	Toonube fεsiro	66 74 22 20	massa@greatmali.net
Misεrira toorewera fafa					
1. Tun Paparaa pa'anu Cεennu ma desantaraliziyaan Minisεri					
1	Moussa BILANE	MATD	Toonu niibero	79 69 85 90	bilane0809@gmail.com
2	Madame SIDIBE Kadiatou dite Djitou	CPS ATFPSI	Waaso	74 10 46 77	djitou70@yahoo.fr
3	Abdou Salam DIEPKILE	DGAT	Waaso	70 11 37 93	
4	Abdrahamane CISSE	DGCT	Waaso	72 72 26 26	abdra_cisse@yahoo.fr
2. 'Unpanεrobe , werobe finyan nafobe, ma pa'anu toore mazinyansaa, minisεri					
1	Souhahεbou COULIBALY	MCENMA	Toonu niibero	66 01 50 90	scoulibaly@numerique.gouv.ml souhacoul3@yahoo.fr
2	Abdoul Kader KY	DNEN	Waaso	70 49 75 69	aky@den.gouv.ml kelmeron@yahoo.fr
3	N'golo COULIBALY	CPS ETC	Waaso	66 89 18 10/ 76 90 88 43	ngolocoulibaly2007@yahoo.fr
3. Cohebuwe , 'a cεε ho nucomu venumawaa na, Minisεri					
1	Adama DIAMOUTENE	MSDS	Toonu niibero	76 78 99 44	diamoutadama@yahoo.fr
2	Dr Issa TRAORE	CPS SDSPPF	Waaso sεeni	76 18 17 70	issatraore1962@gmail.com
4. Luweza venumawaa Minisεri					
1	Balla KEITA	CPS SDR	Waaso	76 12 25 56	ballakoman@yahoo.fr
2	Mohamedine ASSAGAI-DOU	CPS SDR	Panahadu naaso juso	76 08 62 44	zamaiga@gmail.com
5. Mapu de'enirobe , 'a cεε mu Bezuunre piri'arobe na Minisεri					
1	Albert MALLE	AMAQ-SUP	Waaso sεeni	71 38 75 54	mallalbert70@gmail.com
2	Hamidou NAPARE	CPS Education	Waaso sεeni	76 63 24 05	naparehamidou@yahoo.fr

6. De'enirobe Minisɛri					
1	Diakaridia KONE	CPS 'ararobe	Waaso	76 28 97 90	diakone1962@gmail.com
2	Boubacar DEMBELE	CPS 'ararobe	'Uzu waaso	76 11 06 68	ddembeleboubacar@gmail.com
7. Nuwari , 'a cɛɛ ho 'uruzunre, 'izinira, lotɛlira, ma yirasuwelere 'enna na, Minisɛri					
1	Madame SISSOKO Siri- maha H DIAWARA	MACIHT	Toonu niibero	7641 38 75	d_habibatou2001@yahoo.fr
2	Madame Yaïdé Djeneba DOLO	CPS SCJ	Waaso	76 42 23 27	yaidedolo2006@yahoo.fr
3	Bruno SANOGO	CPS SI- CAEPIP	Waaso sɛɛni	76 30 50 99	brunosanogo@gmail.com
4	Moustapha SISSOKO	DFM	Waaso sɛɛni	79 41 58 64	sissoko_moustapha@yahoo.fr
8. Banmu minisɛri, 'a cɛɛ cirobe, ma vɛnumawaa li 'unnutoo bu na, Minisɛri					
1	Amadou DIALLO	MEADD	Toonu niibero	76 31 78 20	diallo55amadou@gmail.com
2	zantigui Boua KONE	CPS SEEUDE	Waaso	66 62 60 72	zantiguibkone@yahoo.fr
9. Li tuunhiyasebe, li 'uran, 'a cɛɛ mu ju na minisɛri					
1	Musa OMBOTIMBE	MMEE	Toonu niibero	76 31 66 36	mombotimbe2@yahoo.fr
2	Issa COULIBALY	MMEE	Toonu niibero	78 80 24 56	coulibalyissa2009@gmail.com
3	Damassa BOUARE	MMEE	Toonu niibero	76 16 25 46	bouaredamassa@yahoo.fr
10. Luweverobe, 'a cɛɛ han wɛnna na Minisɛri					
1	Mamadou Sékou KEITA	IGM	Waaso	76 13 89 50	mskeita2002@gmail.com
2	N'golo COULIBALY	CPS ETC	Waaso	66 89 18 10/ 76 90 88 43	ngolocoulibaly2007@yahoo.fr
11. Li tun buwaforo tore beyiraleenu 'a cɛɛ toonu ma nufuwerobe na Minisɛri					
1	Madame DICKO Fatoumata ABDOURHAMANE	MENEFP	Toonu niibero	66 76 06 48	facidick@yahoo.fr
2	Asekou AHMADOU	CPS SI- CAEPIP	Waaso	76 48 77 22	ahassek@yahoo.fr
12. Luwebeere fɛsina, han zunwin,yurɛ, li tuun we'arobe, 'a cɛɛ baa nii na Minisɛri					
1	Birama TANGARA	MUHDATP	Toonu niibero	76 32 51 45	biramat@yahoo.fr

ISBN 978 99952 888 8 4